

Jaarrapport 2010

Georganiseerde criminaliteit in België 2007-2009

Vertrouwelijk document tot 3 maand na neerlegging in het Parlement

Dankwoord

De Dienst voor het Strafrechtelijk beleid wenst als projectverantwoordelijke en coördinator van het jaarrapport georganiseerde criminaliteit haar bijzondere dank te uiten aan de Federale Politie voor de fijne en constructieve samenwerking. Ook worden de leden van het begeleidingscomité, dat het toezicht en de externe follow-up van de methodologie verzorgt, voor hun inzet en advies van harte bedankt.

Inhoudstafel

<u>Dankwoord.....</u>	<u>2</u>
<u>Inhoudstafel.....</u>	<u>3</u>
<u>Executive summary.....</u>	<u>6</u>
<u>Inleiding.....</u>	<u>24</u>
<u>1 Het jaarrapport georganiseerde criminaliteit – beleidsmatige en methodologische omkadering</u>	<u>26</u>
1.1 Opzet en initiële doelstelling.....	26
1.2 Oorsprong en aandacht voor het jaarrapport vanuit het Belgisch beleidsveld.....	27
1.3 Methodologisch concept.....	29
1.3.1 Terugblik op het verleden.....	29
1.3.2 Verdere ontwikkeling van de methodologie.....	31
1.3.3 Toekomstperspectieven	31
1.3.4 Gegevensinzameling en verwerking.....	32
1.3.5 Aanpassingen, beperkingen en problemen	33
1.3.5.1 Aanpassingen.....	34
1.3.5.2 Beperkingen en problemen	34
1.3.5.2.1 Methodologische beperkingen	34
1.3.5.2.2 Inhoudelijke beperkingen.....	35
1.3.5.2.3 Problemen	36
1.3.6 Begeleidingscomité	36
<u>2 Algemene maatschappelijke trends.....</u>	<u>38</u>
2.1 Inleiding en opzet	38
2.2 Maatschappelijke trends.....	38
<u>3 Dreigingsbeeld van de criminele organisaties.....</u>	<u>42</u>
3.1 Dadergroeperingen.....	42
3.1.1 Aantal onderzoeken naar criminele organisaties	42
3.1.2 Organisatiestructuur.....	43
3.1.2.1 Structuur van de criminele organisatie.....	43
3.1.2.2 Samenstelling van de criminele organisatie.....	44

3.1.2.2.1	Aantal verdachten	44
3.1.2.2.2	Leeftijd van de verdachten	45
3.1.2.2.3	Nationaliteit van de verdachten	45
3.1.2.2.4	Interne cohesie	46
3.1.2.2.5	Taakverdeling binnen de organisatie	47
3.1.2.2.6	(Inter)nationale samenwerking en contacten	49
3.1.2.2.7	Financieel vermogen van de criminele organisaties	50
3.2	Contrastrategieën	52
3.2.1	Defensieve contrastrategieën	52
3.2.1.1	Gebruik van commerciële structuren	52
3.2.1.2	Andere technische beschermmaatregelen	54
3.2.2	Offensieve contrastrategieën	55
3.2.2.1	Gebruik van geweld of intimidatie	56
3.2.2.1.1	Algemeen	56
3.2.2.1.2	Toegepaste middelen	57
3.2.2.1.3	Evolutie van het gebruik van geweld/intimidatie door criminele organisaties	58
3.2.2.2	Gebruik van beïnvloeding	58
3.2.2.2.1	Algemeen	58
3.2.2.2.2	Corruptie	60
3.2.2.3	Andere vormen van offensieve contrastrategieën	61
3.3	Evaluatie van de dreiging	63
3.3.1	Inleiding en methodologieschets	63
3.3.2	Profiel van de criminele organisaties voor de geselecteerde dossiers	66
3.3.3	Visuele voorstelling van de dreiging en de mate van succes van de criminele organisaties	66
3.3.4	Toekomstperspectieven van de gebruikte methodologie	69
3.3.5	Voorbeelden van interactie tussen de efficiëntie en het voortbestaan van criminele organisaties	69
4	<u>Betrokkenheid in illegale markten</u>	<u>74</u>
4.1	Aard van de feiten	75
4.1.1	De criminele hoofdactiviteit	75
4.1.2	Criminele nevenactiviteiten	76
4.1.3	De criminele ondersteunende activiteit	76
4.1.4	Algemeen beeld	76
4.2	Voertuigcriminaliteit	79
4.3	Georganiseerde diefstallen	83
4.4	Informaticacriminaliteit	88

4.5	Illegale handel in wapens en munitie.....	92
4.6	Witwassen	95
4.7	Illegale productie van en handel in verdovende middelen.....	98
4.8	Mensensmokkel	113
4.9	Mensenhandel	117
5	<u>Kwetsbaarheden van de legale omgeving.....</u>	123
5.1	Door de criminele organisaties gebruikte economische sectoren.....	123
5.1.1	Maritieme sector.....	124
5.1.2	Invoering van handelsbevorderende maatregelen.....	125
5.1.3	Kwetsbare beroeps categorieën	126
5.1.4	Farmaceutische sector.....	126
6	<u>Vonnissen en arresten: analyse</u>	128
6.1	Algemeen.....	128
6.2	Criminele organisatie, vereniging van misdadigers en rondtrekkende dadergroepen	131
6.3	Strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen	135
6.4	Bijzondere opsporingsmethoden en aanverwante technieken	136
7	<u>Samenvattend</u>	139
7.1	Dreigingsbeeld van de criminele organisaties.....	139
7.2	Illegale markten.....	143
7.3	Kwetsbaarheid legale omgeving.....	152
7.4	Vonnissen en arrestenanalyse	152
8	<u>Conclusie.....</u>	154
9	<u>Aanbevelingen</u>	159
9.1	Aanbevelingen op methodologisch vlak	159
9.2	Aanbevelingen op beleidsmatig vlak.....	161
9.3	Aanbevelingen op operationeel vlak	162
	<u>Bibliografie.....</u>	164
	<u>Bijlagen</u>	172

Executive summary

The annual report on organised crime in Belgium has been produced in fulfilment of one of the objectives of the government's Action Plan against organised crime, issued on 28 June 1996. This Action Plan reflected the growing political attention to organised crime in the 90's, the result of growing concern about the impact of the phenomenon on Belgian society. A thorough and accurate image was considered essential in this respect.

The necessity for an adequate image of organised crime was pursued further in the subsequent years in a number of strategic policy documents and the form of the annual report was modified afterwards methodologically and as regards content.

The annual report on organised crime in Belgium is currently being compiled every two years. The present annual report for 2010 is an exception and presents the results of the data for the years 2007 to 2009. The Minister of Justice will present this report to the Parliament, so that it can include the conclusions of the report in its parliamentary work.

The intent and purpose of the annual report is briefly set out below. Thereafter, this summary pays particular attention to the findings and results of the present annual report. It ends with conclusions.

1. Intent and purpose

The purpose of preparing an annual report on organised crime is to provide an image of organised crime in Belgium on a regular basis, and to evaluate and update it. This representation must make it possible to work out policy emphases, priorities and guidelines for both policy and operational levels, so that the response and approach to tackling organised crime can be given focused and adequate form. Prioritisation also ensures that the available administrative, police and judicial capacity can be oriented towards these priorities in a competent and responsible manner.

In preparing this report the work was done within a well-defined and scientifically sound methodological framework in which information is supplied by various departments to complete the report. Thus, a specific methodological concept for this has been developed whereby

organised crime is approached from four main viewpoints: the offender groups identified, the counter-strategies employed, the legal and the illegal markets in which the criminal organisations operate. Coupled with an environmental analysis, this should result in a threat analysis. This threat analysis constitutes the ambition of the current annual report. The methodological aim consists in future of the transition from a threat analysis to a risk assessment approach. A scientific advisory committee provides monitoring and external follow-up of the methodology.

2. Specific key data and results of the current annual report for 2010

2.1 Assessment of the threat from the criminal organisations – offender-groups and counter-strategies

In the assessment of the threat from the criminal organisations the focus is on both the offender-groups and on the counter-strategies they use to hide their activities. The appearance of the criminal organisation will, in fact, also determine to some extent what offensive and defensive counter-strategies they use.

From 2007 to 2009, it is clear that the number of ongoing and newly initiated investigations into criminal organisations decreased further. For 2009 there were 209 compared to 239 in 2007, for example. This downward trend, which was already noticeable in the period of 2002-2006, was clearly continuing.

With regard to the structure of the criminal offender-groups, we are seeing a further decrease in vertical structures. However, the structure of the organisation does not in itself guarantee its dynamic structure. This requires the structure to be adapted to the environment in which it operates.

In 2009, the investigations carried out into organised crime enabled 1816 suspects to be identified. There were 1904 of them in 2007 and 1836 in 2008. Almost half of these suspects are part of the core of the organisation. The main age-group among the suspects is 30 to 39. This group accounts for 31.6% of the suspects. 40% of the suspects have Belgian nationality. This is a stable figure compared with previous years. The other nationalities that appear most in 2009 are, in decreasing order, Dutch, Italian, Moroccan, Romania, French, Indian, Turkish and Albanian. A striking reduction in Chinese and Bulgarian perpetrators has been noted.

The ties that the members of the criminal organisation have are to be found in many areas. These ties indicate the strength of the internal cohesion of the offender-group. The intensity of the commitment of members to the organisation varies from one case to another.

Every criminal organisation is characterised by the distribution of tasks among its members. The distribution of tasks within the criminal organisations is chiefly oriented towards organisers and perpetrators. Special or expertise tasks also appear. The complexity of the legal and illegal activities of criminal organisations explains the existence of various positions. The number of women in criminal organisations is rising slightly and they mostly play the role of couriers.

Criminal organisations are usually spread over several countries. This also hampers investigation in choosing whether to include the hunt for potential members or not. This fact also means that the image of the criminal organisation is limited to what is included in the police and judicial investigations. Despite the general trend towards globalisation, the international cooperation and contacts of the criminal organisations in Belgium continue to be limited. However, a significant increase can be seen in the 2009 data.

Investigation of the criminals' assets only offers a partial insight into the financial resources that criminal organisations have at their disposal and are thus always undervalued.

The foregoing would suggest that there is a great diversity among the known criminal organisations operating in Belgium. This picture is obviously influenced by the options taken by the police and the Public Prosecutor with regard to investigations of potential members or subsidiary activities, for example.

These criminal organisations fall back on counter-strategies to increase the success of their activities.

With regard to the counter-strategies they use, a distinction can be made between defensive and offensive counter-strategies.

In the defensive counter-strategies, the use of *commercial structures* is an important element. In 2009, 142 or 67.9% of the criminal organisations used commercial structures. In 2008 that figure was 66.1%. These data indicate a break with the trends since 1997, where – except for

2001 (62.9%) – the proportion of criminal organisations working with commercial structures amounted to 70 to 80%. When we test these figures against the activities developed by the criminal organisations, we see that this downward trend mainly occurs in sexual exploitation and cocaine trafficking.

In 2009, out of a total of 209 cases 250 commercial structures were identified. According to the figures, a legal structure is most often used with a share of legal and illegal activities (117 to 250, i.e. 46.8%), followed by the exploitation of legitimate businesses (106, i.e. 42.4%). Clutching at sham companies is limited to 10.8% of the structures used. It is in this latter category that the most significant decrease was found. The legitimate businesses used are concentrated in the sectors of retail and real estate. The mixture of legal and illegal activities is to be found mainly in the transport, banking and food sectors, while the sham companies are mainly linked to the import/export trade.

Another defensive protection measure is the so-called *camouflage technique*. Both the disclosure forms and the threat assessment demonstrate its use with regard, for example, to the communication methods, the vehicles used, and the composition of the criminal organisation.

Within the offensive counter-strategies we see primarily the *use of violence or intimidation*. 116 (55.5%) of the criminal organisations that were the subject of an investigation in 2009 relied on this type of strategy 279 times. This confirms the proportions in recent years. The various forms of threat were used in 130 out of 279 cases. The last three years confirm the return of violence against other criminal organisations, police officers, magistrates and people wanting to collaborate with the Justice Department, a trend we saw at the end of the 1990s.

Another offensive counter-strategy is *influencing*. It is a delicate matter to draw definite conclusions concerning the use of influence on the basis of statistical data, but the data remain stable. Criminal organisations try above all to exert influence on people who might be able to provide them with (indispensable) assistance. The proportion of influence directed towards the world of finance, which appeared more explicitly in 2006, is tending to lessen (12.7% in 2009 compared with 25.8% in 2006). Attacks against police officers continue to increase. 13 attacks were made on the police, or 21.6% of the offences counted in 2006, compared with 26 in 2008 and 18 in 2009, or 25.4% of the figures collected). A special form of influence is corruption, which is not an end in itself but a means to shield lucrative illegal/criminal activities such as drug-trafficking, arms-trafficking, human-trafficking, etc. The year 2009 was marked by a break

with previous data (confirmed further in 2008). In fact, attempts at corruption via gifts of money are no longer the predominant factor here, but attempts at manipulation without a clearly identified victim, apart from individuals/businesses perhaps.

As for the *other offensive counter-strategies*, we are seeing some new trends. The identification of informants, the intimidation of potential informants, dealings and transactions abroad as well as the identification of observation units are often used by criminal organisations in Belgium to better develop their activities. Initiatives are also taken by criminal organisations to thwart legal proceedings themselves, to delay them (by requesting additional documents that are not necessarily justified, or introducing excessive appeal and cassation proceedings) or to block them (destruction of evidence).

An assessment of the threat was launched in the 2007 annual report, and this report was further developed and refined. A selection of cases has made it possible to go beyond the more descriptive information and include more qualitative information. Creating a typology or profiles of the criminal organisations, based on the threat they pose and the success they achieve, is the aim of this Threat Assessment. A visual representation of the criminal organisations investigated reaffirms that there is a wide variation within the criminal organisations in Belgium. The identification of the characteristics that indicate a threatening and/or successful criminal organisation, now makes it possible to indicate priorities for the investigation and prosecution policy. It is too early at the moment to draw conclusions to a higher policy level because the current sample is not representative enough.

2.2 Illegal Markets

The criminal organisations in Belgium are active in many areas. The general view of the data shows that drug-trafficking is predominant, above all as the principal activity. Money-laundering takes second place and is also well represented in the activities of support and backup. Of course, this is not surprising, as money-laundering is almost always linked to a basic criminal activity. Below, we discuss a number of illegal markets in outline form.

2.2.1 Vehicle Crime

The market for vehicle crime appears to be easily accessible, in general requiring little specialisation and offering many opportunities. In Belgium the number of stolen vehicles has declined in recent years. Between 2008 and 2009, for example, a decrease of over 7% was recorded. However, once the vehicle theft has been committed, there are various possibilities on this illegal market. Here, it seems that a certain degree of logistical capability and organisation is needed: matching supply and demand, selecting vehicles, the order to steal, the theft itself, using modern technology, transportation, storage, changing the identity of the vehicle, the forged documents, exporting and delivery are all links in the chain of this complex logistical process.

The port of Antwerp apparently plays a central role in the shipment of goods to destinations in Africa, the former Eastern bloc and the Middle East. In addition to these 'classic' routes activities with France, Spain and Italy are intensifying. Belgium also appears to be a distribution country, source country and transit country for misappropriated leasing vehicles. Moreover, certain legal sectors of the automobile industry are particularly vulnerable to the traffic in vehicles or spare parts for vehicles: establishments that sell secondhand vehicles or those that repair vehicles of different brands, car-breakers and companies that import and export vehicles.

Besides the investigation of vehicle thefts, new trends in crime related to vehicle thefts deserve due attention, such as the doubling of vehicles, where a stolen vehicle is given the identity of a similar-looking vehicle, fraud with wrecks and rackets with leased vehicles.

Despite the downward trend in this market, it is important to remain alert for new/renewed developments in this market such as the mileage fraud, the resurgence of the abuse of registration certificates, the resurgence of garage thefts of vehicles in the high-end range, construction-site vehicles, the theft of GPS devices and trafficking of stolen/forged automobile parts.

2.2.2 Organised theft

Organized thefts are committed by itinerant groups, mostly living in large cities but who cover great distances to strike. Their mobility implies that border areas are of particular interest for such offenders because they are freer to move that way and are harder to catch. It is mainly the Euro-regions and the border with France which are most in demand. This mobility is also reflected in the fact that many of these offenders stay only a relatively short time in our country.

After a while the perpetrators go to neighbouring countries or return to their country of origin. Moreover, it is the learning offender-groups who use all sorts of counter-strategies and know the police techniques sufficiently.

As for the modus operandi, the itinerants use the theory of least resistance. They usually have an interest in any easily-transportable items and anything for which a fast market can be found. Besides domestic burglaries and those in factories and shops, the itinerants also engage in organised shoplifting, skimming, construction-site thefts, cargo theft and metal thefts. The trend in domestic burglaries seems to be increasing. However, the trend in burglaries from factories and shops is slightly declining.

A very popular activity area where minors are (widely) used concerns organised fast thefts ('steaming'). The minors are both perpetrators and victims (human trafficking) here, who are difficult to intercept within the existing police and judicial structures. It is often sedentary groups of offenders who make use of minors.

The number of cases involving perpetrators from countries like Romania and regions such as Ex-Yugoslavia continues to rise. New nationalities are emerging such as Georgians, Bulgarians and Moldavians.

2.2.3 Cybercrime

The market for cybercrime is easily accessible. One clear difference from the previous markets is that criminal organisations are working at international level. The various processes and jobs are carried out by different (groups of) offenders, who once again function independently of one another. Each person's own speciality can be used over well-secured Internet channels.

The constant rise which began from the moment it became possible to embed computer crime in databanks is still going on. A worrying finding is that more and more cyber criminals are infiltrating the world of Internet providers. In this regard they conveniently make use of loopholes in the legislation. Communications can be set up between Internet providers that do not go through the traditional channels. There is increasing infiltration of companies that specialise in software development. In addition, organised cybercriminals offer platforms for other Internet-related crime. The increasing interconnection between the administrative and operational networks means that their possibilities are being extended. Hacking into databanks (with credit-

card details, for example) is becoming increasingly worrying. It is a well-established fact that certain groups of offenders, such as the itinerant offender-groups are engaging and specialising more and more in a particular form of computer crime: skimming.

Cybercriminals use all kinds of techniques to make it more difficult for the police to track them down. The international field of operations is also hampering the efficient and effective detection and prosecution of cybercrime because of the different legal rules that apply here.

Further attention must be paid to the so-called critical infrastructures. These are usually companies that provide utilities, the transportation sector, certain government departments, the non-profit sector such as university hospitals and/or laboratories. The consequences of an attack on these infrastructures can be catastrophic and destabilising. Businesses seem to be becoming victims of extortion to an increasing degree. According to experts, this would be the most lucrative method of cyber crime. The role of ICT experts will continue to be valuable in the future, if not more important.

2.2.4 Illicit trafficking in weapons and ammunition

There are various crimes under this heading, ranging from theft to breaking weapons embargoes. These weapons have usually been manufactured legally and siphoned off to the illicit market. This phenomenon is struggling with a large dark number.

In addition to fairly versatile criminal organisations that tend to be linked up with large-scale criminal activities, we have to mention criminal organisations that fuel global conflicts with arms and which use Belgium as a transit zone or as their headquarters. These organisations are even more focussed on the international scene, are less visible since their activity in Belgium is only one step in a complicated process and they operate in the shady areas of national and international legislation on arms trafficking.

It is clear that this illegal market is very large and that it is not going to diminish in the future. Since arms are very widespread in the world of criminals for self-protection, threatening or killing, we can consider that these criminal groups support and will continue to support a series of other criminal activities.

This phenomenon goes beyond borders and therefore requires international cooperation and also involves the administrative authorities.

2.2.5 Money laundering

The laundering of criminal money supports the financial development of the criminal organisation by wiping out the link between the underlying crime and the illegally obtained assets and redirecting the criminal money to apparently legal income, investments or benefits.

Police statistics are faced with a large dark number. The phenomenon of money-laundering remains principally the product of a multitude of small groups of perpetrators or small isolated cells. However, some cells have complex configurations in which several groups of perpetrators are linked together through the membership in common of one of the perpetrators or, more rarely, two or three perpetrators.

Money-launderers are more willing to invest in sectors such as real estate, which are not so scrupulous about adhering to the preventive measures. A considerable proportion of the illicit funds continues to circulate via the traditional banking and financial networks. The organisations continue to invest their illicit gains there, using tricks that guarantee their anonymity and/or short-circuit the criminal prosecutions. The international nature of a transaction above all enables the money-launderer to slow down the enquiries by forcing them into tedious and time-consuming international cooperation procedures. Thus, suspect currency exchanges are regularly being observed with China or with certain countries from the former Eastern bloc, including Russia. The use of corporate bodies for this purpose is a constant feature of the money-laundering phenomenon.

The foundation, purchase, capital increase, loans reimbursed in shares and the devious use of those companies makes it possible to avoid the direct injection of suspect funds into financial structures that are subject to the prevention system. The legal and illegal accounts are amalgamated with just as much ease as the companies in question handle large amounts of cash (night-shops, the hospitality trade, amusement parks, antique sales, the vehicle trade, etc.). The funds to be laundered then pass for commercial revenues. The perfection of legal and financial constructions (creation and management of companies, investments in movables, acquisitions or sales of immovable property, etc.) sometimes require the intervention of facilitator-professionals, such as lawyers, notaries, accountants, tax advisers or company auditors. Some of them are tacitly complicit in the laundering operation. Others are entirely

working in the service of the organisation. Professional secrecy, to which most of them are bound, moreover offers guarantees of discretion to the organisation.

2.2.6 Producing and trafficking in narcotics

With regard to producing and trafficking in narcotics, heroin offences represent about 10% of all the drug offences in Belgium. In most cases the criminal organisation has links with the Turkish community. Belgium is used as a meeting point for such criminal organisations of heroin traffickers. Investment in other drugs has been noted on occasion, and the money thus collected is re-injected into the heroin traffic. Money-laundering is also used, or human trafficking and other forms of exploitation. One trend appears to be that in future it will be possible for other countries to take over part of the production (Burma, Laos, ...), given the acreage intended for opium in, for example, Afghanistan is shrinking.

Those criminal organisations based in Belgium which are active in cocaine trafficking use our public infrastructures, such as the Port of Antwerp and Brussels Airport, in order to smuggle the cocaine into the country. Belgium is well-known as a transit point for cocaine in Europe. There is what we might call a 'beehive' structure here for those organisations whose 'workers' only have a partial view of the activity and specific contacts. Only the head of the organisation has an overall view. Cocaine traffickers are of different nationalities, but there are nearly always one or more people involved from South or Central America.

Often, companies are created and/or used to provide legal cover for the illegal transportation of cocaine, and this too may serve for money-laundering purposes.

In addition to laundering and trafficking, the other types of offences which are sometimes linked to this type of organisation are trading in human beings and thieving. Counterfeiting and selling forged documents (here, the "experts" used are accountants, advocates, notaries, etc.), corruption and other economic crimes can be used as a support for criminal activities.

As for cocaine smugglers, the considerable drop in the number of African smugglers seems to be confirmed, and it would appear that this is moreover a European trend. On the other hand, we are seeing a boom in the number of smugglers from the Dominican Republic. The coming years will tell us if this is a real reorganisation of the routing.

Given the growing cocaine trade and the increasing use of cocaine in the new EU member States, it is expected that criminal organisations in the Balkans will add cocaine to their heroin trade to compensate for the expected lower sales of heroin in these countries.

With regard to cannabis, marijuana offences constitute the majority (50%) of all the drug offences recorded. The trafficking is organised around plantations of varying sizes (from which the harvests are mostly destined for The Netherlands) or around the marijuana imported from The Netherlands. The organisations active in marijuana trading are often linked to their origins: North African, Turkish and Bulgarian. They often work with independent departments and can be fairly violent. The number of offences connected with hashish represents about 15% of the total drug offences recorded in Belgium. With regard to hashish trafficking, it is often imported into Belgium from Morocco (through Spain, France and eventually Holland). The criminal organisations are often of Moroccan origin. The possibility cannot be excluded that in future the routes already used for heroin trafficking will also be used for hashish.

Over the last few years, we have seen a rise in the number of cannabis plantations, throughout the country. Although they are always concentrated essentially in the border areas to the North and North-East of the country, we are seeing a shift from the border zones towards the hinterland. This can be explained by, among other things, the intensified anti-drugs campaign in the border areas. We can expect this trend to spread.

The Dutch and Belgo-Dutch organisations are characterised by the professionalisation and industrialisation of their growing methods.

Whereas before, Holland and Belgium were the main producers of synthetic drugs, we are seeing a downward trend in Belgium, although the production capacity of the laboratories is increasing. Other markets are making an appearance: in the former Soviet bloc, Canada, Asia, The criminal organisations involved in synthetic drugs trafficking in Belgium are most often made up of both Belgians and Dutch in the production section. With regard to synthetic drugs, we are seeing a continuing fall in the number of offences involving XTC, both in trafficking and in consumption.

With regard to amphetamines, the number of offences remains stable, although we note a drop in the number of Belgians involved in their imports/exports. Although there have been a number of seizures of methamphetamines, their use still remains marginal in Belgium. New large-scale production sites for MDMA are coming to light in countries such as Indonesia or Australia and Canada. We can expect that countries like Bulgaria – which has criminal organisations involved in the traffic of amphetamine pills to the Middle-East and laboratories which are being set up in those countries – will be influencing the European drugs market. We can therefore expect a reduction in the dominance of Belgian criminal organisations involved in synthetic drugs if the many countries in these regions become self-sufficient.

2.2.7 Frontier-running

There is an internationalisation of cooperation in **frontier-running**. Various criminal organisations (of different nationalities) are working together within the chain of frontier-running. Moreover, their 'clients' are also multinational. Illegal immigrants try to enter the EU through transit countries such as Greece and Turkey and the latest EU countries. There is increasing cooperation between criminal groups of various nationalities, who specialise, as it were, in a particular branch of this smuggling. This multinational collaboration is evidence that frontier-runners are learning organisations that adapt their techniques and tactics.

What is more, we are seeing the use or abuse of all kinds of official documents or certificates in this phenomenon. The abuse of marriage in order to settle in the EU, is becoming increasingly common. The partnership contract is becoming an alternative to the increased control of marriages. The improper use or misuse of visas (tourist visa, student visa, etc.) is also on the rise. The use of false and forged documents occupies an important place in this form of illegal immigration. A major aspect of this is the involvement of professional groups (lawyers, travel agencies, etc.), who familiarise the organisation with the lacunae in the legal procedures. In addition, they call in specialists, such as doctors, who are willing to prepare certificates for payment in connection with the abuse of the visa for medical purposes.

The lack of uniform European legislation allows criminal organisations to look for the weakest link in the chain. This is found in terms of, for example, a tightening of asylum policies in a particular country, the European visa policy, the expertise of the border posts in the new EU Member States, administrative decisions (family reunification, regularisation, ...) or administrative actions (increased checks) in a particular EU country, ... As long as no single policy is pursued at European level, this plays into the hands of the smuggling organisations in the form of opportunities.

Currently, there are indications that both individual migrants and smugglers are increasingly using international bus trips (Eurolines type). These are not only extremely cheap, they also connect major European cities with one another and are not systematically checked/controlled.

2.2.8 Human trafficking

Human trafficking is not necessarily related to frontier-running. We can see a downward trend in this phenomenon. Economic exploitation often goes together with the illegal residence of people in Belgium and the neighbouring countries. They use the same routes as in frontier-running/facilitation of illegal immigration. The beneficial social legislation in Belgium makes Belgium attractive to foreign workers. The sectors which are traditionally susceptible to 'working in the black' – such as those where cheap, badly-educated workers can be employed and/or where work is done seasonally – are the most vulnerable to economic exploitation. The lists of occupations where there are shortages are indicative of sectors vulnerable to economic exploitation. The risk of exploitation within the domestic workers sector is high. The exploitation of Brazilians in various sectors and the abuse of statutes is also noted.

The criminal networks active in sexual exploitation are learning organisations that adapt and professionalise themselves smoothly by, for example, setting up all kinds of constructions to get around the legislation. This will make it more difficult for law enforcement to provide convincing proof of human trafficking. Another trend is that the traffickers are working with increasing subtlety. They use less violence, because it attracts less attention and they also let the prostitutes earn some money.

The phenomenon of prostitution has also become very mobile internationally. The rise of the Internet is an important facilitator to recruit prostitutes. The most risky places for sexual exploitation are those in which the visible link with the sex industry is missing. Prostitution is more hidden: via the Internet, the escort business or underground. Victims of exploitation in these more hidden sectors are even more difficult for the police to detect. Other vulnerable sectors are those that provide a certain degree of anonymity and those which lower the barriers to potential customers. This makes the prostitution sector more hidden and more difficult to control.

2.3 Vulnerability of the legal environment

Besides the image of the criminal organisations as an offender-group and the activities they engage in on the illegal markets, the vulnerability of the legal environment constitutes a third point of view for looking at the criminal organisations. The criminal organisations take advantage of the opportunities offered to them for developing, facilitating, increasing or camouflaging their criminal activities.

The sectors most used by the criminal organisations are the import/export sector, followed by the hospitality industry, the construction industry and the transport sector. The service sector is growing every year and occupies fifth position, followed by the real estate sector, banking, other financial institutions, the food, textile and petrochemical sectors. It should be said that this section was not investigated for the vulnerability of a particular sector in the period 2007-2009.

2.4 Verdicts and Case Analysis

In the annual report on organised crime in Belgium this section is included to indicate the way in which the investigations conducted into criminal organisations stand up in court. The information from this section is however too partial to be able to draw balanced conclusions. Nevertheless, in this section a number of counter-strategies that criminal organisations use at this stage of the legal proceedings are made clear.

3. In conclusion

In creating an image of organised crime in Belgium, important steps have been taken in advance with regard to methodology, although the image of the threat is still mainly formed by information collected from a few government departments. This means that the representation of organised crime in Belgium still provides only a limited view of the reality. The intention to specify how organised crime will develop in the future using the risk-assessment approach seems particularly difficult and will remain so for the time being. The reading and interpretation of this report must be approached in accordance with the aforementioned factors. The ambition of this annual report is therefore not to produce a comprehensive picture of organised crime in Belgium but aims, from the information presented, to provide the decision-makers with a reliable report to test policy decisions or to provide more and better support for the approach to organised crime within the various policy areas, although the translation of the data supplied into specific policy priorities (as set forth in the Action Plan of 1996) remains difficult.

This conclusion presents a cross-sectional image, seen 'from a helicopter' as it were, of the criminal organisations and their activities for the period 2007-2009. This is done both throughout the different facets and chapters of this report, and within the separate context of the individual offender-groups, the counter-strategies, the illegal markets and the legal markets. Special

attention is paid in this conclusion to the trends and opportunities in the wider environment for organised crime, which have traversed this report.

From a market perspective, Belgium offers many opportunities for criminal organisations to develop or support their activities. Not only does Belgium have an extensive highway network, a thriving international port and an international airport as major poles of attraction, it is also interesting from a geographical point of view. Its central location in Western Europe and its proximity to many neighbouring countries offer the criminal organizations easy access to various markets and business opportunities and a certain degree of protection, given the different legal systems that apply in the neighbouring countries and the continually labour-intensive nature of cross-border policing and judicial cooperation. Good use is made of this by engaging in criminal activities in the border regions and using Belgium as a sales, transit and source country for the flow of criminal goods and people. Moreover, the European Union is still far removed a common policy for all Member States to deal with organised crime, which means that criminal organisations are always on the lookout for the weakest link in the different legal systems and policy options to maximize the success of their operations. The frequent shifting of their activities to other Member States makes law enforcement more difficult. All these factors are thus hampering the investigation and prosecution activities of police, judiciary and other government agencies and are turning the perception of organised crime into a complex issue.

In the period 2007 to 2009, the number of ongoing and newly-initiated investigations into organised crime clearly continued to fall. This trend, already apparent in the period 2002-2006, is thus continuing. These investigations do show however that the criminal organisations active in our country are 'learning organisations' that adapt easily and know how to survive. The criminal networks engaged in sexual exploitation, for example, are learning organisations that adapt and professionalise quickly, for example by setting up all kinds of (legal or illegal) structures and bypassing the law. This will make it more difficult for law enforcement to provide convincing proof of human trafficking. The itinerant groups of offenders, who concentrate mainly on organised theft, also seem to be learning organisations that use all sorts of counter-strategies and are becoming increasingly familiar with police techniques. Their adaptability was also noted with the dismantling of cannabis plantations in Belgium. These plantations are being found in our country more and more outside the border areas with neighbouring countries, due to an intensification of the campaign against these cannabis plantations in the border areas.

These criminal organisations make sure that they are well informed about current Belgian law and the policies being applied and are adapting their activities to this environment. This can often require internal or external expertise because of the degree of complexity of the legal or illegal activities they have developed. One area where the need for expertise and facilitating services clearly manifests itself is the laundering of criminal proceeds. This makes financial, fiscal and social-legal expertise particularly interesting. A similar development can be observed among ICT experts.

The figures in this report indicate that, despite the fact that a strong preference for certain areas of crime is to be noted, criminal organisations are gradually becoming more involved with different criminal activities. For instance, sometimes other types of offences are committed by criminal organisations active in the drug trade, such as human trafficking and robberies. This in turn requires increased cooperation with other criminal groups or newly-recruited internal or external expertise.

Criminal organisations are usually spread over several countries. As already mentioned, this hampers investigation in choosing whether to include the hunt for potential members or not. It goes without saying that these choices have an effect on the image. One market where international organisation is a key factor is that of the illegal trade in weapons and munitions. This hides versatile criminal organisations that fuel world conflicts and who use Belgium as a transit zone or as their headquarters. These organisations are less visible because their activity in Belgium constitutes only one aspect of a complex process. For example, there is also internationalisation of cooperation in frontier-running, in which we are seeing increasing cooperation between criminal groups of different nationalities, who, as it were, specialise in one particular branch of the smuggling. The phenomenon of prostitution has also become very mobile internationally.

Regarding the use of commercial structures, a break in the trend can be seen compared to previous annual reports. After all, the trend seems to be falling – especially in the commercial structures relating to sexual exploitation and cocaine trafficking. According to the available data, a legal structure is still most often used where illegal activities are added to the normal, legal activities of the enterprise. These companies are situated mostly in the transportation, banking and food sectors. The use of sham companies seems to be rather limited. The criminal activities therefore seem rather to benefit from the existing economic infrastructures in support of the

(free) movement of goods, services, capital and people. Such an organisation requires an increasing level of professionalism (more resources, more input from experts, ...).

Throughout this annual report we can see the increasing influence of the Internet or ICT applications in the development of various criminal activities. Thus, the criminal organisations are working on the cybercrime market at international level. The various processes and tasks are carried out by different (groups of) offenders, who once again function independently of one another. Each person's own speciality can be used over well-secured Internet channels. The international field of operations is also hampering the efficient and effective detection and prosecution of cybercrime because of the different legal rules that apply here or the need to engage all manner of labour-intensive international cooperation in the field of law enforcement. Criminal organisations are making increasing use of all kinds of experts and ICT applications. The more that the masking of the activities and communication methods with technological applications becomes the common property of the criminal organisations, the more that detection methods, such as telephone tapping, will gain in importance. This development is definitely having an impact on the current detection methods and investigation techniques of our police and judiciary.

Criminal organisations also use all kinds of (possibly forged) documents, permits or certificates to support their criminal activities or they misuse official documents. An important group to be made aware of this problem are the professional groups within the administrative section responsible for the delivery of such documents, certificates or permits. In addition, there are also the facilitating organisations who familiarise the criminal organization with the lacunae and possibilities of the legal procedures.

This report shows a large diversity within the known criminal organisations operating in Belgium, both as regards their structure and the activities they engage in. As mentioned above, the image of organised crime is influenced by the choices made by law enforcement, for example with regard to investigations into potential members, additional activities or their assets. Moreover, criminal organisations avail themselves of counter-strategies and they have learned how to defend themselves ably against the investigation and prosecution authorities. This is made clear among other things in the section on analysis of the sentences and court rulings.

Preparing the annual report on organised crime in Belgium is an ambitious project. The contents of each annual report differ and are dependent on the information that can be obtained,

developments in the field of methodology and the available capacity for analysis. In order to raise the quality of content in a subsequent annual report, steps will once again have to be taken in the methodological concept.

Inleiding

De lezer zal aan de titel van het verslag merken dat de tweejaarlijkse rapportering met een jaar werd verlengd. Er werd dus geen jaarrapport 2009 gemaakt, maar een jaarrapport 2010 dat terugblijkt op de gegevens van 2007, 2008 en 2009. Het verzamelen van de nodige kwantitatieve en kwalitatieve gegevens, de verwerking ervan en de integratie van alle beschikbare informatie tot één coherent geheel vergt inspanningen op het vlak van tijd en capaciteit. Tijdens de voorbereidende fase van het rapport was de mogelijkheid aanwezig om een bijkomend jaar in het rapport mee op te nemen. Deze langere analyseperiode maakt ook een betere en mogelijk interessantere trendmeting mogelijk.

Het rapport over de inschatting van de aard, de omvang en de ernst van georganiseerde criminaliteit in België bestrijkt in totaal 9 hoofdstukken. In een eerste hoofdstuk wordt het opzet en de doelstelling van het jaarrapport aangegeven. Ook de aandacht vanuit het beleid voor het jaarrapport en het methodologisch concept ervan wordt hier uitgewerkt. De algemene maatschappelijke trends, die duiden op veranderingen in de opportuniteiten in de omgeving voor het plegen van georganiseerde criminaliteit, komen in een tweede hoofdstuk aan bod. De bedoeling van deze omgevingsanalyse is de beleidsmakers attent te maken op een aantal significante ontwikkelingen in de maatschappij die zowel een positieve als een negatieve (potentiële) invloed zouden kunnen hebben op criminele organisaties en hun activiteiten. In hoofdstuk 3 wordt het beeld van de dreiging die van de criminele organisaties uitgaat, weergegeven. De focus wordt gelegd op het beeld van de dadergroeperingen, de contrastrategieën die ze aanwenden en de evaluatie van dit dreigingsbeeld. In het vierde hoofdstuk wordt stilgestaan bij de ontwikkeling van de activiteiten van de criminele organisaties op de illegale markten. Dit gebeurt vanuit fenomenologische hoek (mensenhandel, drugs, voertuigcriminaliteit,...). In hoofdstuk 5 worden kwetsbaarheden in de legale omgeving opgelijst. De legale omgeving biedt via commerciële structuren immers een mogelijkheid aan criminele organisaties om criminele activiteiten te ontwikkelen. In het 6^e hoofdstuk komt de analyse van de vonnissen en arresten, waarbij criminele organisaties het voorwerp uitmaken, naar voor. Deze analyse biedt vanuit repressieve hoek een zicht op de aanpak van de criminele organisaties en kan bijkomende informatie opleveren. Er wordt vervolgens in het zevende hoofdstuk getracht een samenvattend dreigingsbeeld te distilleren uit de hoofdstukken 2 tot en met 6. Hoofdstuk 8 bevat conclusies op basis van het samenvattend beeld en de aanpak van

het fenomeen. Vanuit deze conclusie wordt in het slothoofdstuk een aanzet gegeven tot de formulering van concrete aanbevelingen.

Om tegemoet te komen aan een bredere verspreiding van onze kennis over het fenomeen en alsook over de gevolgde methodologie, wordt in het rapport een Engelse samenvatting opgenomen.

1 Het jaarrapport georganiseerde criminaliteit – beleidsmatige en methodologische omkadering

1.1 Opzet en initiële doelstelling

In een notendop heeft het opstellen van een jaarrapport georganiseerde criminaliteit tot doel om de beeldvorming van de georganiseerde criminaliteit in België op regelmatige tijdstippen weer te geven, te evalueren en bij te stellen. Een adequate en gedegen beeldvorming heeft immers tal van voordelen.

Deze beeldvorming laat toe om zowel op beleidsmatig als operationeel vlak prioriteiten te stellen en richtlijnen uit te werken zodat de reactie op en de aanpak van georganiseerde criminaliteit gericht en adequaat kan vorm gegeven worden en kort op de bal kan worden gespeeld. Dit kan zich uiten op verschillende wijzen zoals bij voorbeeld naar bepaalde (bedreigende) dadergroeperingen, een nieuwe modus operandi of kwetsbare sectoren toe. Hierbij is het duidelijk dat dit een impact kan hebben op de verschillende schakels in de veiligheidsketen.

Prioriteiten stellen zorgt er ook voor dat de beschikbare administratieve, politie- en gerechtelijke capaciteit op een oordeelkundige en verantwoorde wijze kan worden georiënteerd naar deze prioriteiten. Het jaarrapport georganiseerde criminaliteit tracht dus een referentiekader aan te reiken voor het sturen van het algemeen veiligheidsbeleid, waaronder het opsporings- en vervolgingsbeleid, in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit en heeft de ambitie om de beleidsverantwoordelijken gedegen informatie aan te reiken om beleidsbeslissingen op te enten.

Voor de opmaak van deze rapportage wordt gewerkt binnen een afgebakend en wetenschappelijk onderbouwd methodologisch kader waarbij informatie door verschillende diensten aangeleverd wordt.

De Minister van Justitie stelt volgens de vertrouwelijke Col 19/2006 dit rapport voor aan het Parlement, dat de conclusies en aanbevelingen van het rapport kan opnemen in haar parlementair werk.

1.2 Oorsprong en aandacht voor het jaarrapport vanuit het Belgisch beleidsveld

De beeldvorming van georganiseerde criminaliteit in België kent al een decennialange traditie. Aan de basis ligt het [Actieplan](#) tegen de georganiseerde criminaliteit van de regering van 28 juni 1996 .

Dit actieplan is er gekomen omdat in de jaren '90 de aandacht voor dit complexe fenomeen een steeds belangrijker plaats begon in te nemen in de debatten, dit vanuit een groeiende bezorgdheid over het fenomeen. Diverse landen, waaronder België begonnen inspanningen te leveren in de strijd tegen georganiseerde criminaliteit. In België kreeg dit onder andere vorm met het voornoemd Actieplan en later in een Parlementaire Commissie van Onderzoek naar de georganiseerde criminaliteit.

Dit actieplan voorzag in de ontwikkeling van een strategische analyse van de evolutie van de ernst, de omvang en de aard van het fenomeen, alsook van de risicosectoren en de effectiviteit van het gevoerde beleid. Zo kunnen de beleidsverantwoordelijken, zijnde de Ministers van Justitie en Binnenlandse zaken – elk binnen het kader van hun bevoegdheden, en de magistratuur in staat gesteld worden om:

- ♣ Prioriteiten te stellen inzake de aan te pakken deelaspecten van het fenomeen georganiseerde criminaliteit;
- ♣ Maatregelen te nemen om een adequaat antwoord te bieden op de gestelde prioriteiten en in het bijzonder om de initiatieven van de magistratuur, de politie- en andere diensten mee te coördineren;
- ♣ Te controleren in welke mate de maatregelen van de regering (kunnen) worden geïmplementeerd en in welke mate zij de nodige vruchten afwerpen;

- ♣ Voorstellen te formuleren aan het Parlement omtrent de aanpassing van het wettelijk arsenaal.¹

In de daaropvolgende jaren bleef de verbetering van de beeldvorming van georganiseerde criminaliteit een beleidsmatig aandachtspunt. In de [Oriëntatienota van 1998² inzake de aanpak van georganiseerde criminaliteit](#) stuurde de minister van Justitie o.a. aan op een verdere verfijning van de beeldvorming van het fenomeen. De [parlementaire onderzoekscommissie³](#) had tijdens haar werkzaamheden aandacht voor de (diensten/organen die belast zijn/kunnen worden met) beeldvorming⁴. Ook in het [Federaal Veiligheids- en Detentieplan van mei 2000](#) werd de beeldvorming van de georganiseerde criminaliteit andermaal als een afzonderlijk en belangrijk te verwezenlijken project opgenomen. In project 27 van dit plan werd het belang benadrukt om alle diensten, die op de een of andere manier geconfronteerd worden met georganiseerde criminaliteit, maximaal te betrekken bij de beeldvorming ervan.

Ook de [Kadernota integrale veiligheid van 2004-2007](#) verwijst naar het jaarrapport georganiseerde criminaliteit waarbij gesteld wordt dat 'deze jaarrapporten dienen te evolueren van situatie- en activiteitenrapporten naar volwaardige strategische (dreigings-)analyses van het fenomeen, met aandacht voor de omgevings- en kwetsbaarheidsanalyses van bepaalde economische sectoren'.

Momenteel bindt het [Nationaal Veiligheidsplan 2008-2011](#), dat nu het referentiekader voor het veiligheidsbeleid vormt, de strijd aan met de georganiseerde misdaad door verschillende facetten ervan als prioriteit op te nemen. Een nieuwe overkoepelende Kadernota Integrale Veiligheid 2008-2011 werd immers niet politiek gerealiseerd.

De noodzaak tot een adequate en performante beeldvorming over georganiseerde criminaliteit wordt dus in een aantal strategische documenten verder bestendigd. Er wordt opgemerkt dat er ook vanuit de Europese Unie een groeiende aandacht is voor de opmaak van een adequate beeldvorming ter beteugeling van de georganiseerde criminaliteit. In het bijzonder wordt hierbij het Organised Crime Threat Assessment van Europol (OCTA) vermeld en de recente inbedding ervan in een Europese beleidscyclus (gekend onder 'Harmony-project' en ontwikkeld in het

¹ Actieplan van de Regering tegen de georganiseerde criminaliteit, *Parl. St. Senaat 1995/1996*, 1-326/5, 23.

² Oriëntatienota van 18 mei 1998 van de minister van Justitie inzake de aanpak van georganiseerde criminaliteit, bijlage E bij het Jaarrapport 1998 inzake de georganiseerde criminaliteit in België (1997).

³ Voorstel tot instelling van een parlementaire commissie van onderzoek naar de georganiseerde criminaliteit in België, *Parl. St. Senaat 1995-1996*, 1-326/1, 6 mei 1996.

⁴ *Parl. St. Senaat 1997-1998*, 1-326/8, 14 mei 1998 en *Parl. St. Senaat 1998-1999*, 1-326/9, 8 december 1998.

kader van het Belgisch voorzitterschap van de Europese Unie in de tweede helft van 2010) en thans aanvaard in de JBZ-raad van 8-9 november 2010.

1.3 Methodologisch concept

Hiervoor is gebleken dat de beleidsmatige aandacht voor het komen tot een adequate beeldvorming van georganiseerde criminaliteit, zoals vorm gegeven in het jaarrapport georganiseerde criminaliteit, eind jaren '90 en in de jaren 2000 verder werd bestendigd. Deze aanmoedelingen vanuit het beleidsveld hebben ook gevolgen gehad op de ontwikkeling van het methodologische luik van het jaarrapport.

1.3.1 Terugblik op het verleden

Er werd gestart met een korte termijnmethodologie⁵ om tegemoet te komen aan de hoge dringendheid van een beleidsrelevant onderzoek naar georganiseerde criminaliteit, zoals geformuleerd in voornoemd Actieplan uit 1996. Het eerste jaarrapport uit 1997 was dan ook volledig gebaseerd op politionele en gerechtelijke gegevens die afkomstig waren uit lopende onderzoeken. Eén van de belangrijkste kritieken hierop betrof de beperktheid van bronnen.

Omdat de methodologie voor een volwaardige strategische analyse ontbrak, werd in 1999 op verzoek van de toenmalige Rijkswacht, door de Gentse Universiteit een onderzoek verricht naar een methodologie om de impact van georganiseerde criminaliteit in België te bepalen.⁶ In het daaropvolgende jaar voerde dezelfde onderzoeksgroep van de Gentse Universiteit, *'Drugsbeleid, Strafrechtelijk Beleid en Internationale Criminaliteit'*, een tweede studie uit, ditmaal in opdracht van de minister van Justitie. De opdracht bestond erin de onderliggende filosofie en de instrumenten die gebruikt moeten worden om de impact van georganiseerde criminaliteit in België te analyseren, in te passen in de methodologie op lange termijn, dit als basis om het

⁵ Om onmiddellijk uitvoering aan het Actieplan te kunnen geven, werd in een eerste fase een methodologie ontwikkeld die vooral steunde op gegevens van onderzoeken die bij de politiediensten lopende waren. Deze "korte termijnmethodologie" betrof dus hoofdzakelijk een kwantitatieve benadering.

⁶ DE RUYVER, B., VANDER BEKEN, T. & C. BLACK, *Measuring Organised Crime in Belgium, Antwerpen, Maklu, 2000, 91p.*

jaarrapport te kunnen opstellen.⁷ Op 30 juni 2001 werd de lange termijnmethodologie door de toenmalige minister van Justitie goedgekeurd. Het uitgangspunt was een risk assessment-benadering, waarbij de dreiging en risico van georganiseerde criminaliteit worden gemeten. Dit houdt in dat de dreiging van de georganiseerde criminaliteit wordt gemeten op basis van de kwantificering en rangschikking van indicatoren volgens de dreiging die ervan uitgaat. Deze rangschikking gebeurt op vier assen: de dadergroepen, de contrastrategieën, de illegale markten en de legale economische sectoren. Deze vier analyses worden omkaderd door een omgevingsanalyse, die de algemene ontwikkelingen op politiek, sociaal, economisch en technologisch vlak opvolgt, de oorzaken en gevolgen identificeert en een aanknopingspunt tracht te bieden voor de trends in de dreiging van georganiseerde criminaliteit. Bij deze benadering wordt gesteld dat de omgeving een aantal mogelijkheden biedt aan de criminele organisaties om hun activiteiten te ontplooien. Deze omgeving wordt in de uitgewerkte methodologie voornamelijk vanuit een marktperspectief⁸ benaderd d.m.v. kwetsbaarheidsanalyses van legale economische sectoren en studies over de opportuniteiten voor de betrokkenheid van georganiseerde criminaliteit in illegale economische branches. Deze toekomstgerichte benadering vereist ook dat andere bronnen dan de politiegegevens moeten worden aangesproken. De participatie van andere actoren zoals de private sector, de douane, de veiligheid van de staat, het COIV,... is hierbij fundamenteel.

Er wordt dus sinds 2002 stap voor stap toegewerkt naar deze lange termijn methodologie. Het jaarrapport georganiseerde criminaliteit in België 2003 omvat een eerste aanzet tot een volwaardige dreigingsanalyse. Nog niet alle stappen werden hierin uitgewerkt. Enkel voor de analyse van de dadergroepen, de contrastrategieën en de legale markten werd toen een specifieke methodologie ontwikkeld en toegepast. Voor de omgevingsanalyse, de analyse van de illegale markten en de meting van de impact werd nog geen specifieke methodologie uitgewerkt.

⁷ BLACK, C., VANDER BEKEN, T., FRANS, B. & M. PATERNOTTE, *Reporting on Organised Crime. A Shift from Description to Explanation in the Belgian Annual Report on Organised Crime*, Antwerpen, Maklu, 2001, 117p.

⁸ Een belangrijk aspect van deze methodologie is de benadering van de criminele organisaties als een onderneming. Het uitgangspunt hierbij is dat de criminele organisatie, net als een onderneming, streeft naar maximalisering van winst - enerzijds - en minimalisering van risico's – anderzijds. Ze zijn niet alleen actief op de illegale markten, maar ontplooien ook activiteiten in de reguliere markten en sectoren, daar zij aan hun illegale inkomsten een legitiem karakter wensen te verschaffen en illegale goederenstroom te vergemakkelijken.

1.3.2 Verdere ontwikkeling van de methodologie

Ondertussen werd er voor vijf van de zes analyses een geëigende methodologie uitgewerkt en (al of niet rudimentair) toegepast: analyse van de organisatiestructuur, analyse van de contrastrategieën, analyse van de legale markt, analyse van de illegale markt en omgevingsanalyse. Een methodologie voor de impactmeting werd vooralsnog niet ontwikkeld. Voor een meer gedetailleerde beschrijving van het toegepaste methodologisch concept in de analyse van de verschillende deelfacetten wordt naar de desbetreffende hoofdstukken, bijlage en voorgaande rapporten verwezen.

De geleidelijke overgang naar een langetermijnmethodologie vergt een overleg met diverse, zowel publieke als private, bronnen. Dit gebeurt, in de mate van het mogelijke, via de samenwerking tussen de Veiligheid van de Staat, de FOD Binnenlandse Zaken, het COIV en andere relevante partners. De beschikbare informatie wordt aangevuld met vervolgings- en veroordelingsgegevens uit een analyse van eindbeslissingen van dossiers waarin een meldingsformulier werd opgesteld.

Doorheen de jaarverslagen wordt vastgesteld dat de door het conceptuele model uitgezette pistes op concrete resultaten uitlopen. Elke nieuwe methode (analyse van legale markten, analyse van bepaalde contrastrategieën, omgevingsanalyse, leesrooster van de dreiging door criminele organisaties, ...) informeert op een specifieke manier over georganiseerde criminaliteit en maakt het mogelijk het fenomeen beter te begrijpen. Hoewel het theoretisch wensbaar is, blijft de toepassing van al deze technieken voor elk jaarverslag nauw verbonden met de beschikbare analysecapaciteit. Daarom moeten de jaarverslagen perspectiefgewijs ten opzichte van elkaar worden gezien.

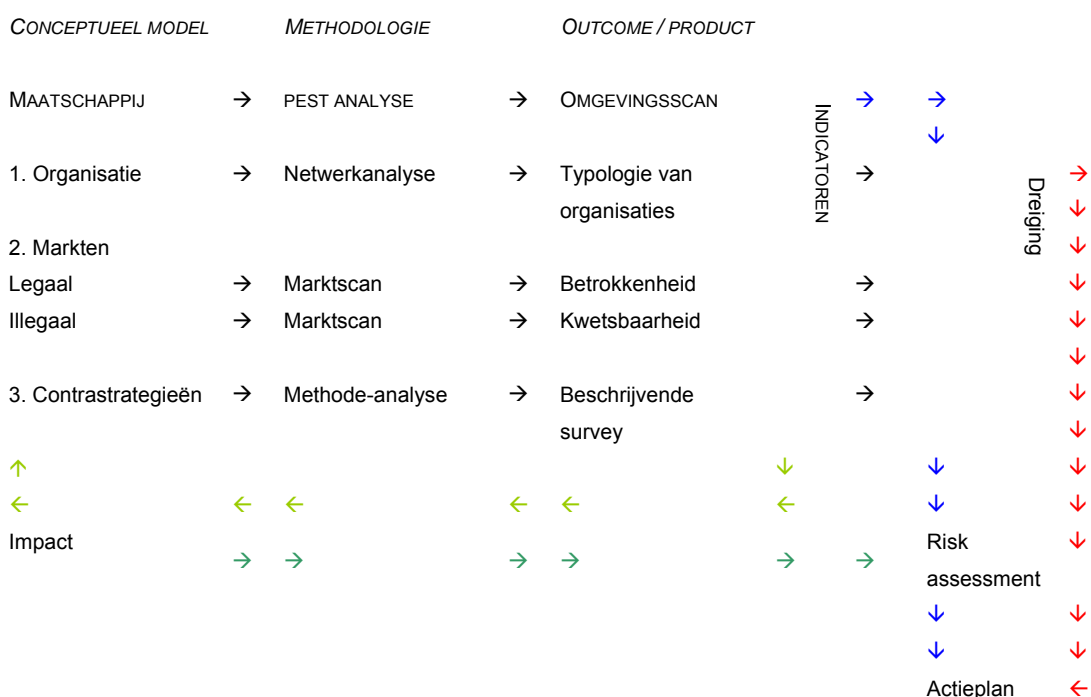
1.3.3 Toekomstperspectieven

De volledige toepassing van dit methodologisch concept dient in de toekomst te resulteren in een risico-analyse. De lange termijn methodologie gaat dus nog een stap verder en maakt de

transitie van een dreigingsanalyse naar een risk assessment benadering⁹, waar er ook plaats is voorzien voor de analyse van de impact van de georganiseerde criminaliteit.

Een risk assessment biedt dus de mogelijkheid volop te anticiperen op bepaalde evoluties zodat er op het vlak van preventie en administratief bestuur een gepaste aanpak kan worden uitgewerkt en kort op de bal kan worden gespeeld.

Hieronder wordt het methodologisch concept visueel voorgesteld¹⁰:

1.3.4 Gegevensinzameling en verwerking

De definitie van georganiseerde criminaliteit, zoals beschreven in het Actieplan van de regering (28 juni 1996)¹¹ en de wijze van inzameling van de gegevens (zie vorige jaarverslagen) blijven onveranderd.

⁹ Een risk-based benadering laat een prioriteitstelling in een beleidscontext toe. Het creëert ook de mogelijkheid om het toegepaste beleid te op te volgen, te evalueren en desgevallend bij te sturen. Centraal in deze benadering is het concept van risico.

¹⁰ Tabel uit: BLACK, C., VANDER BEKEN, T., FRANS, B. & M. PATERNOTTE, *Reporting on Organised Crime. A Shift from Description to Explanation in the Belgian Annual Report on Organised Crime*, Antwerpen, Maklu, 2001, p. 16.

¹¹ Deze definitie heeft 5 algemene en 3 specifieke karakteristieken:

1) het planmatig plegen van misdrijven die elk op zich of in hun totaliteit van aanzienlijke betekenis zijn;
2) het streven naar winst of macht;

Het is interessant op te merken dat de aanpassing in 2005 van artikel 324bis en ter van het Strafwetboek het in aanmerking nemen van een dossier dat mogelijk in overweging wordt genomen voor het beeld van het fenomeen soms paradoxaal maakt. De wettelijke definitie, waarbij de aanwezigheid van contrastrategieën als constitutief element van de criminele organisatie (324bis) niet meer nodig is lijkt immers ruimer dan de criminologische definitie die nog steeds het gebruik van een commerciële structuur en/of het gebruik van geweld en/of beïnvloeding vereist om een criminele organisatie te definiëren. Strafdossiers van criminele organisaties worden dus soms niet in het beeld van sommige recente jaarverslagen opgenomen.

Zoals voorheen, worden de onderzoeksgegevens door middel van een meldingsformulier verzameld. Aan de hand van een elektronisch formulier kunnen de nationale statistische gegevensbanken voortaan, op basis van een rechtstreekse gegevensopvang door de onderzoekers (bijvoorbeeld aan de hand van een scrollmenu), halfautomatisch worden aangevuld.

Dit document geeft ook de resultaten van de dreigingsanalyse die in 2008 en 2009 werd uitgevoerd. Deze werden doorheen dit verslag één voor één besproken. Een hoofdstuk geeft ook de algemeen verkregen resultaten. Het criminele potentieel van een organisatie wordt immers op basis van alle criteria geëvalueerd.

1.3.5 Aanpassingen, beperkingen en problemen

3) een samenwerking van meer dan 2 personen;

4) gedurende een vrij lange periode;

5) en met een verdeling van taken, door gebruik te maken van minstens één van volgende criteria:

a) het gebruik van commerciële structuren;

b) het gebruik van geweld of andere intimidatiemiddelen;

c) invloed op het politieke leven, de media, het openbaar leven, de justitie of het bedrijfsleven;

Een criminele organisatie beantwoordt aan deze definitie als ze deze 5 algemene criteria en een van de specifieke karakteristieken heeft.

Daarnaast is er de strafrechtelijke definitie van criminele organisatie in art. 324bis van het Strafwetboek: Met criminele organisatie wordt bedoeld iedere gestructureerde vereniging van meer dan twee personen die duurt in de tijd, met als oogmerk het in onderling overleg plegen van misdaden en wanbedrijven die strafbaar zijn met gevangenisstraf van drie jaar of een zwaardere straf, om direct of indirect vermogensvoordelen te verkrijgen, (...). Een organisatie waarvan het feitelijke oogmerk uitsluitend politiek, vakorganisatorisch, menslievend, levensbeschouwelijk of godsdienstig is of die uitsluitend elk ander rechtmatig oogmerk nastreeft, kan als zodanig niet beschouwd worden als een criminele organisatie zoals omschreven in het eerste lid.

1.3.5.1 Aanpassingen

Sinds de publicatie van het vorige jaarverslag, werd de studie rond de georganiseerde criminaliteit nog verfijnd. De ontwikkelingen komen tot uiting door de verbetering van het omschrijvende beeld van de onderzoeken binnen de politiediensten (korte termijnmethodologie) en een meer kwalitatieve evaluatie van het fenomeen binnen een ruimere context (lange termijnmethodologie).

Deze evoluties gaan gepaard met de voorbereiding van het Nationaal Politieel Veiligheidsbeeld (NPVB) die de criminaliteit in haar geheel aanvat, alsook met de op Europees niveau gevoerde ontwikkelingen, met name het Organised Crime Threat Assessment (OCTA) dat door Europol werd opgesteld.

In de loop der jaren is het stelselmatige verzamelen van gegevens omtrent georganiseerde criminaliteit nauwkeuriger geworden. Sommige aanpassingen vergemakkelijken onder meer de overgang naar een lange termijnmethodologie waardoor de kwaliteit van het jaarverslag in fine verbeterd.

De aanpak van de omgevingsanalyse werd naar aanleiding van voorgaande ervaringen bijgestuurd. In het bijzonder werd er geen complexe methodologie voor de omgevingsanalyse uitgewerkt. Er werd geopteerd voor een eerder pragmatische analyse/benadering van de maatschappelijke ontwikkelingen die een mogelijke invloed zouden kunnen hebben op de opportuniteiten en bedreigingen voor criminele organisaties en de kwetsbaarheden van de legale markten. Er werd getracht om deze ontwikkelingen doorheen de volgende hoofdstukken te weven. Een selectie van ontwikkelingen wordt wel in het tweede hoofdstuk opgenomen. Het is bijgevolg niet mogelijk alle veranderingen in de maatschappij evenveel aandacht te schenken of tijdig op te merken, en evenmin er de juiste consequenties aan te koppelen.

1.3.5.2 Beperkingen en problemen

1.3.5.2.1 Methodologische beperkingen

De methodologische beperkingen hebben te maken met de selectiviteit, de betrouwbaarheid en het onvolledige karakter van de (cijfer)gegevens.

De selectiviteit is te wijten aan het voornamelijk politionele en gerechtelijke karakter van de kwantitatieve gegevens. Deze gegevens geven meer de manier weer waarop de politiediensten hun onderzoeken organiseren dan de karakteristieken van georganiseerde criminaliteit. Een grotere diversiteit aan bronnen zou dit gebrek grotendeels verhelpen.

Het gedeeltelijke karakter van de politionele en gerechtelijke gegevens werd deels gecompenseerd door de leden van het openbaar ministerie en de Veiligheid van de Staat te betrekken bij de inwinning ervan, alsook door de aanzienlijke inbreng van de academische wereld. Deze waardevolle bijdragen werden aangevuld door talrijke open bronnen.

Een grotere betrekking van de douanes en het Ministerie van Financiën bij de inzameling van gegevens die inherent zijn aan hun bevoegdheden blijft een na te streven doelstelling.

De betrouwbaarheid van de gegevens neemt elk jaar toe. De verschillende controles op verschillende niveaus tijdens de gegevensinzameling en –verwerking werken de correctheid ervan in de hand.

1.3.5.2.2 Inhoudelijke beperkingen

In het meldingsformulier bestaan nog steeds inhoudelijke beperkingen. Het blijft immers moeilijk concepten in een formulier om te zetten teneinde de gegevensverzameling te systematiseren.

De verzameling van kwalitatieve bijdragen over de fenomenen zal, ondanks een gemeenschappelijke canvas, aan een evaluatie moeten worden onderworpen om de ontwikkeling van een aanvaardbare methodologische procedure te kunnen uitwerken.

Het gebruik van de lange termijnmethodologie, gebaseerd op de risico's, is een praktische keuze. Hoewel verschillende elementen van het analysemodel er in zijn opgenomen en de noodzakelijke gegevens worden ingezameld en beheerd, zal de analyse van de georganiseerde criminaliteit steeds lijden onder onvoldoende of onnauwkeurige informatie en beperkte middelen. De keuze van dit soort analyse beantwoordt evenwel direct aan de behoefte om anticipatieve en aan specifieke aspecten van de georganiseerde criminaliteit aangepaste

strafrechtelijke beleidsvormen te ontwikkelen en op te zetten.

1.3.5.2.3 Problemen

Een eerste probleem ligt zoals al vermeld nog steeds in de beperktheid van de bronnen. Een meer gestructureerde en afgestemde samenwerking met andere actoren, zoals de Veiligheid van de Staat, het COIV, de FOD Binnenlandse Zaken,... dient gesolliciteerd om de beeldvorming van georganiseerde criminaliteit nog meer pertinent te kunnen invullen. Daarnaast dient ook het juridische luik, nu beperkt tot de arresten- en vonnissenanalyse, meer diepgaand te worden uitgewerkt zodat dit aspect een volwaardige plaats in de methodologie kan innemen. Bovendien wordt nagegaan in welke mate de informatie van jaarverslagen die opgesteld zijn in het kader van art. 90*decies* Sv (toepassing van afluistermethodes, anonieme getuigenis, bescherming van bedreigde getuigen, bijzondere opsporingsmethodes en onderzoeksmethodes), door middel van de meldingsformulieren, met de beschikbare informatie in verband kunnen worden gebracht.

Een tweede probleem betreft de methodologie voor de impactmeting die nog ontwikkeld moet worden.

De overgang naar de lange termijnmethodologie vergt een ruimer gebruik van kwalitatieve analysetechnieken. Het (individuele of groeps)interview blijft een bevoorrecht instrument. Hoewel het bijzonder rijk is aan details, zijn hier heel wat middelen, zowel vanwege de analisten als van de geïnterviewde personen, voor nodig.

1.3.6 Begeleidingscomité

Het toezicht en de externe follow-up van de gevolgde methodologie werd ook voor dit jaarrapport uitgevoerd door het begeleidingscomité.

Volgens Col 19/2006 is het begeleidingscomité samengesteld uit leden van de beleidscellen van de Minister van Justitie en de Minister van Binnenlandse Zaken, het Federaal Parket, het Parket-generaal van Gent, de Federale Politie, de Veiligheid van de Staat, de Algemene Directie Veiligheid en Preventie (FOD Binnenlandse Zaken), het Centraal Orgaan voor de

Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring, het “*Institute for International Research on Criminal Policy*” (IRCP) van de Universiteit Gent en de “*Service de droit pénal et de procédure pénale*” van de Université de Liège.

Aan deze lijst werd de Nationale Opsporingsdirectie van Douane en Accijnzen (FOD Financiën) toegevoegd.

2 Algemene maatschappelijke trends

2.1 Inleiding en opzet

Zoals in het methodologisch concept uiteen gezet biedt de omgeving diverse mogelijkheden en opportuniteiten in het kader van het plegen van georganiseerde criminaliteit. De omgevingsanalyse is gericht op het scannen van maatschappelijke evoluties en trends die zich voordoen in de ruimere omgeving. Gefocust wordt op die trends en evoluties die een rol van betekenis kunnen spelen bij de wijze waarop de georganiseerde criminaliteit zich in de toekomst ontwikkelt. Het inventariseren van deze opportuniteitsstructuren laat toe om mogelijke pistes of randvoorwaarden waarbinnen georganiseerde criminaliteit kan plaatsgrijpen, in een vroeg stadium te detecteren. Hier kan dan een preventief en bestuurlijk beleid rond ontwikkeld worden. Deze oefening vormt een belangrijke omkadering van de dreigingsanalyse.

2.2 Maatschappelijke trends

Er wordt beweerd dat we in de meest vreedzame periode van de geschiedenis leven.¹² We leven steeds langer en gezonder. De technologie en zijn toepassingen groeien en ontwikkelen op spectaculaire wijze. Steeds meer mensen communiceren met elkaar en dit over lange afstanden wat vroeger ondenkbaar was. Grotere delen van de wereld krijgen of hebben toegang tot dezelfde informatie en boodschappen, wat de democratische participatie kan versterken.

Daartegenover staat dat de wereldbevolking exponentieel gegroeid is, met alle gevolgen van dien. Het is duidelijk dat welvaart en armoede ongelijk verdeeld zijn en dat de kloof tussen arm en rijk steeds groter wordt. Bepaalde bevolkingsgroepen zijn kwetsbaarder dan andere en maatschappelijke en (geo)politieke spanningen bedreigen bepaalde regio's in de wereld. Belangrijke ecosystemen komen meer dan voorheen onder druk te staan en steeds meer

¹² ROYAL CANADIAN MOUNTED POLICE, *RCMP 2007 Environmental Scan*, iii.

URL: <http://www.rcmp-grc.gc.ca/es-ae/2007/index-eng.htm>

alarmberichten worden de wereld in gestuurd over de mogelijke catastrofale gevolgen van de klimaatsveranderingen.

Enorme migratiestromen (ten gevolge van socio-economische crisissen, (burger)oorlogen en natuurrampen), de voorspelde klimaatveranderingen, de reacties van het Westen op de economisch-financiële ontwikkelingen in de zgn. BRIC-landen¹³, de dreigende/reële schaarste van (levensnoodzakelijke) grondstoffen, de vergrijzing van de bevolking in Europa, de groeiende beschikbaarheid en toegang van technologie voor alle geledingen van de maatschappij¹⁴ (ook voor de criminelen), de toenemende radicalisering en polarisering van bepaalde bevolkingsgroepen¹⁵, het dreigend tekort aan voldoende voedsel ... vormen grote uitdagingen in de 21ste eeuw.

De beschikbaarheid van energie en andere (hoogwaardige) grondstoffen (metalen, silicium, fossiele brandstoffen, tropisch hout, water, ...) wordt eveneens als een uitdaging gezien. Deze beschikbaarheid komt meer en meer onder druk te staan door een wijzigend consumptiepatroon (toename transport, economische groei van de BRIC-landen, vergrijzing, ...), tengevolge van een blijvende mondiale economische groei, gekoppeld aan een groeiende wereldbevolking. Ook geopolitieke factoren en investeringsmogelijkheden beïnvloeden de toegang tot deze energie- en grondstofbronnen. Marktmechanismen spelen hier ook een zeer belangrijke rol. Uit de media blijkt vaak de invloed van de diverse (nieuwe) grondstofbeurzen, die samen met de toenemende schaarste niet alleen kunnen leiden tot economische voordelen maar ook tot een aantal veiligheidsproblemen. Ook de economische opbouw en verdere (geo-)politieke¹⁶ ontwikkelingen van bepaalde landen uit het voormalige Oostblok en West-Afrika kunnen een impact hebben op de veiligheidsproblemen in België.

De *National Intelligence Council*¹⁷ verwacht dat Indonesië, Iran en Turkije meer politieke en economische macht zullen verwerven¹⁸. De welvaarts kloof in combinatie met de toenemende mobiliteit is een factor die in de toekomst zal blijven spelen. Er wordt verwacht dat China 's werelds tweede grootste economische en militaire macht zal zijn. Het is momenteel ook de grootste importeur van natuurlijke rijkdommen, maar eveneens de grootste vervuiler.

¹³ Brazilië, Rusland, India & China.

¹⁴ REYNDERS, D. & C. VAN DRIESSCHE, Belgium: in VANDER BEKEN, T. (ed.), *European organised crime scenario's for 2015*, Antwerp-Apeldoorn, Maklu, 2006, 53.

¹⁵ EU COUNTER-TERRORISM COORDINATOR, *EU Action Plan on Combating Terrorism*, JAI722, Brussels, 26 November 2009.

¹⁶ Bvb de politieke ontwikkelingen in de Balkan.

¹⁷ De Amerikaanse National Intelligence Council is een strategische denktank waarin alle Amerikaanse inlichtingendiensten participeren.

¹⁸ NATIONAL INTELLIGENCE COUNCIL, *Global Trends 2025: A Transformed World*, November 2008, URL: http://www.dni.gov/nic/NIC_2025_project.html

Kortom, al deze uitdagingen (watertekorten, voedseltekorten, energietekorten in combinatie met een groeiende wereldbevolking en economie) kunnen leiden tot conflicten.¹⁹

Niet alleen op het economische vlak zijn er veranderingen merkbaar. De Amerikaanse National Intelligence Council (NIC) wijst ook op de toenemende invloed van de zgn. “*nonstate actors*”. Dit zijn bedrijven, stammen, religieuze organisaties en criminele netwerken.

Ter illustratie enkele pertinente passages uit een rapport van de NIC – global trends 2025:

By 2025, nation-states will no longer be the only – and often not the most important – actors on the world stage and the “international system” will have morphed to accommodate the new reality.

... Although states will not disappear from the international scene, the relative power of various nonstate actors – including businesses, tribes, religious organisations, and even criminal networks – will grow as these groups influence decisions on a widening range of social, economic and political issues.²⁰

..., a new set of social actors – super-empowered individuals and even criminal networks – increasingly will influence outcomes. These elites are empowered by their wealth and an array of national and transnational contacts.²¹

Specifiek over criminele netwerken en georganiseerde criminaliteit stelt het rapport het volgende:

Further fragmenting the international system is the threat posed by growing transnational criminal networks in managing the world’s resources—especially global energy, minerals, and other strategic markets—in addition to their traditional involvement in international narcotics trafficking. Increased demand for energy worldwide provides opportunities for criminals to expand their activities through direct ties to energy suppliers and leaders of countries where suppliers are located. With energy supplies increasingly concentrated in countries with poor governance, longstanding practices of

¹⁹ Zie bvb: 1. The Wall Street Journal, march 01 2010, <http://blogs.wsj.com/venturecapital/2010/03/01/cleantech-vcs-spy-bugger-opportunity-in-industria-water-use/tab/print/> 2. Express, 2 maart 2010, <http://www.express.be/business/nl/economy/energieproblematiek-zal-verbleken-bij-de-oorlog-om-water/122482.htm>

²⁰ NATIONAL INTELLIGENCE COUNCIL, *Global Trends 2025: A Transformed World*, November 2008, 81; URL: http://www.dni.gov/nic/NIC_2025_project.html

²¹ *Ibid.*, 85.

corruption, and an absence of the rule of law, the potential for penetration by organized crime is high.

The illicit activities of organized crime in the energy sector provide affiliated companies with an unfair competitive advantage in the global energy market.

Over time, given their far-reaching tentacles into government offices and corporate board rooms, criminals may be in a position to control states and influence market actions, if not foreign policies. For many resource-rich countries, energy revenues provide the basis for the whole economy and energy policies are a key consideration in foreign policy decisions.

The likelihood of penetration by criminal networks is probably greatest in Eurasian markets where organized crime has been an institutionalized part of the political and economic environment and where over time organized crime figures have evolved into influential businessmen and become valuable partners for corrupt officials.

As Russian and Eurasian suppliers capture a larger and larger portion of the energy markets in Europe and Asia, we expect these organized crime networks to expand their operations, fostering greater corruption and manipulation of foreign policies to their advantage.²²

Al deze maatschappelijke ontwikkelingen (die niet los van elkaar te beschouwen zijn) hebben niet alleen een impact op bijvoorbeeld de economie, maar ook op hoe de beleving van (on)veiligheid op allerlei vlak gepercipieerd en ervaren wordt. Ze veranderen eveneens daadwerkelijk de aard, de omvang en de impact van criminaliteit op de maatschappij. Ze bieden voor elkeen opportuniteiten aan, maar houden ook mogelijke bedreigingen in. Dit geldt zowel voor de gezagsgetrouwe burgers als voor criminele organisaties.

Vooraf in het hoofdstuk over de illegale markten zullen diverse trends in de omgeving en hun invloed op de dynamiek van vraag en aanbod besproken worden.

²² *Ibid.*, 88.

3 Dreigingsbeeld van de criminele organisaties

In dit hoofdstuk wordt het beeld van de criminele organisaties onder de loep genomen. Dit wordt opgesplitst in dadergroeperingen en de gebruikte contrastrategieën. Deze informatie is afkomstig uit de gevoerde onderzoeken (meldingsformulieren) van de politiediensten voor de jaren 2007, 2008 en 2009.

Via een kwalitatief aanvullend luik wordt de evaluatie van de dreiging die van deze groepen uitgaat op methodologisch en inhoudelijk vlak verder gezet. Dankzij het opzetten van de dreigingsanalyse kan het overzicht worden aangevuld en kunnen, van een specifieke dag, bepaalde facetten van de criminele organisaties worden uitgelicht. De casussen die in deze dreigingsevaluatie worden onderzocht, worden doorheen de tekst illustratief gebruikt.

3.1 Dadergroeperingen

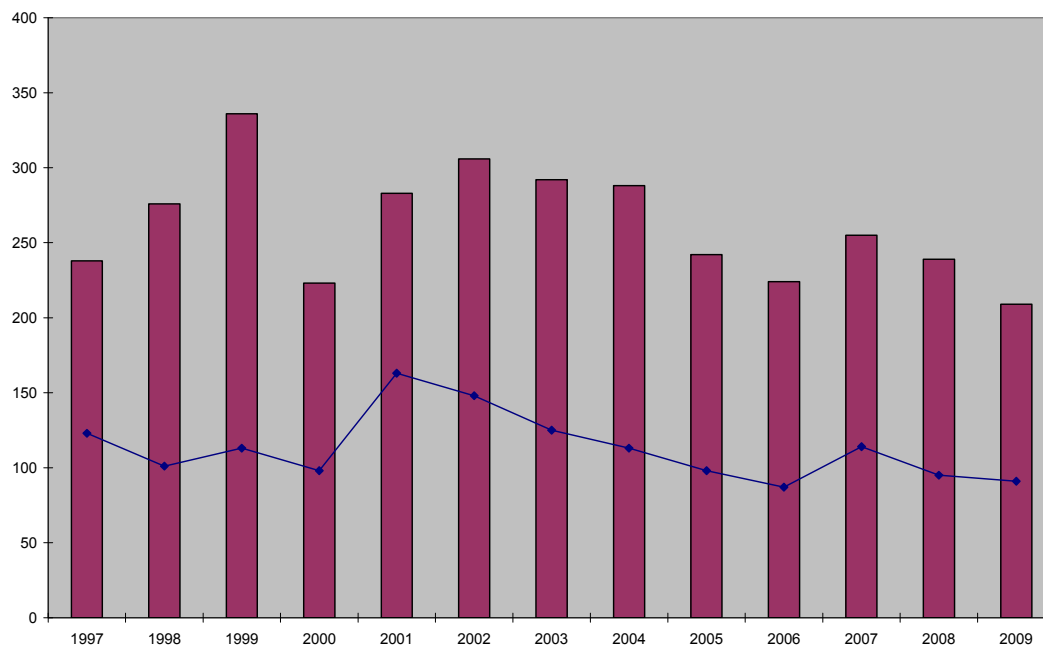
3.1.1 Aantal onderzoeken naar criminele organisaties

Van 2007 tot 2009 is het aantal onderzoeken duidelijk verminderd. In 2007 waren het er nog 255, in 2008 239 en ten slotte 209 in 2009. Deze daling bevestigt de tussen 2002 en 2006 vastgestelde tendens waarbij het aantal onderzoeken van 306 naar 224 was gedaald (met een lichte onderbreking in 2007 en 2008). Ondanks de aangebrachte verbeteringen in de stelselmatige verzameling van gegevens (geautomatiseerde formulieren), steekt deze in 2009 op duidelijke wijze opnieuw de kop op (in zeven jaar was er een derde minder onderzoeken).

Volgens een hypothese die in de loop van het voorbije decennium werd geformuleerd, werkt de grotere aandacht voor terrorisme (en de investeringen die hierop betrekking hebben) in het nadeel van de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit (deze trend komt ook in het buitenland voor). Deze hypothese werd misschien nog versterkt door de budgettaire gevolgen bij de politie ten gevolge van de financiële crisis. Er mag evenwel niet worden vergeten dat andere factoren deze gegevens kunnen beïnvloeden, met name de manier waarop de gerechtelijke onderzoeken werden gevoerd of de wijze waarop het fenomeen is geëvolueerd.

In de loop van 2009 werden 91 (43,5%) nieuwe onderzoeken ingeleid (95 in 2008, 114 in 2007).

Grafiek 1: Aantal lopende onderzoeken ten aanzien van het aantal nieuwe dossiers dat van 1997 tot 2009 werd geopend.

3.1.2 Organisatiestructuur

3.1.2.1 Structuur van de criminele organisatie

In 2009 hadden 97 organisaties (47,5%) een verticale structuur (133, 55,9% in 2008), 57 (28%) hadden een horizontale structuur (59, 24,8% in 2008) en 13 hadden een structuur die gebaseerd was op onafhankelijke cellen (6,4%) Voor 21,3% is de structuur eerder onduidelijk (19,3% in 2008). Tijdens de laatste jaren wordt een gelijkmatige daling van de verticale structuren opgemeten.

Wanneer de mate waarin leden tot een criminele organisatie behoren wordt bekeken, wordt vastgesteld dat 49,6% van de daders permanent tot de kern van de organisatie behoort. 25,9% is geen lid van de kern en neemt slechts bij gelegenheid deel. 8% maakt slechts op occasionele

wijze deel uit van de kern.

De structuur van de organisatie betekent op zich niet dat het om een dynamische organisatie gaat. De structuur moet zo goed mogelijk binnen de omgeving passen waarbinnen de criminele organisatie zich ontwikkelt. De literatuur over de werking van organisaties (met inbegrip van criminele organisaties) gaat er in het algemeen van uit dat een gecentraliseerde organisatie goed past binnen een stabiele omgeving, terwijl een veranderlijke omgeving (bijvoorbeeld bij aanvragen van klanten) meer soepelheid vergt om de veranderingen zo snel mogelijk waar te nemen en deze in de operationele processen van de organisatie te integreren.

3.1.2.2 Samenstelling van de criminele organisatie

3.1.2.2.1 Aantal verdachten

In 2009 werden dankzij de onderzoeken tegen de georganiseerde criminaliteit 1816 verdachten geïdentificeerd (1571 mannen, 238 vrouwen en 7 die niet werden meegedeeld). In 2007 en 2008 waren dit er respectievelijk 1904 en 1836. Het deel vrouwen binnen criminele organisaties kent een lichte stijging ten opzichte van 2007 (12,7%) en 2008 (12,5%). Het aantal geïdentificeerde verdachten per criminele organisatie bedraagt 8,7. Dit is een lichte stijging ten opzichte van de gegevens die voorheen werden verzameld.

Tabel 1: Aantal verdachten per criminele organisatie (2009).

AANTAL VERDACHTEN PER ORGANISATIE	AANTAL	%	GECEMULEERD %
van 3 tot 4	61	29,2	29,2
van 5 tot 9	85	40,7	69,9
van 10 tot 14	35	16,7	86,6
van 15 tot 19	14	6,7	93,3
van 20 tot 35	10	4,8	98,1
> 35	4	1,9	100
TOTAAL	209	100	

In 2009 was 53 het maximum aantal leden van een organisatie (in 2007 en 2008 respectievelijk 38 en 39).

De criminele organisaties zijn tevens vaak over verschillende landen verspreid. Soms worden alle activiteiten die zich deels in het buitenland afspelen vanuit België gestuurd. Het verband

tussen de organisaties of delen van organisaties, of zelfs individu's ten aanzien van de mogelijkheden tot samenwerking bemoeilijkt het beeld van de beperkingen van de criminele organisatie. Dit bemoeilijkt ook het onderzoek waarbij de keuze moet worden gemaakt of het opsporen en identificeren van mogelijke leden al dan niet in de onderzoeken moet worden opgenomen.

3.1.2.2.2 Leeftijd van de verdachten

De leeftijdscategorie 30-39 is de best vertegenwoordigde groep en maakt 31,6% uit van de verdachten. De tweede categorie is de categorie 40-49 (25,2%). 7,5% van de verdachten was 60 jaar of ouder. De gemiddelde leeftijd bedraagt 39,5 jaar. Dit bevestigt de gegevens die sinds 1996 worden verzameld. De oudste verdachte in 2009 was 87 jaar oud.

3.1.2.2.3 Nationaliteit van de verdachten

40% van de verdachten heeft de Belgische nationaliteit. In 2009 waren de overige best vertegenwoordigde nationaliteiten in dalende volgorde: de Nederlandse (8,7%), de Italiaanse (4,4%), de Marokkaanse (3,3%), de Roemeense (3,1%), de Franse (2,9%), de Indische (2,8%), de Turkse (2,6%) en de Albanese (2,5%). Er worden 77 verschillende nationaliteiten onderscheiden. 2009 wordt voornamelijk gekenmerkt door het opduiken van Indische burgers in de statistieken en een licht wederoptreden van Italiaanse onderdanen. De aanwezigheid van Marokkaanse, Roemeense, Franse en Albanese burgers wordt, ten aanzien van de voorbije jaren, bevestigd.

Op langere termijn wordt vastgesteld dat het deel Belgische burgers, dat doorheen de jaren almaar is blijven dalen, zich tussen 40% en 45% stabiliseert. Er is evenwel een groot verschil met de eerste vaststellingen op het einde van de jaren negentig waar het gemiddelde tussen 48 en 50% lag.

In het algemeen wordt hetvolgende vastgesteld: de constante aanwezigheid van nationaliteiten die sterk in de statistieken betreffende in België actieve criminele organisaties voorkomen (Belgische, Nederlandse, Italiaanse, Marokkaanse, Roemeense, Turkse en, in mindere mate, Franse), het opduiken van Indische burgers, maar ook Servische en Kosovaarse onderdanen, de terugkeer van Albanese burgers en de duidelijke vermindering van Chinezen of Bulgaren.

3.1.2.2.4 Interne cohesie

Er zijn talrijke banden die de leden van eenzelfde organisatie met elkaar verbinden. Als een enkele nationaliteit binnen een criminele organisatie een zekere samenhang binnen de groep kan garanderen, dan kunnen de banden tussen de leden door verschillende omstandigheden worden versterkt. Het opsporen van deze banden die (reeds) binnen een organisatie bestaan kan relevant zijn om de kwaliteit van de cohesie van de groep te identificeren. Een band kan voortkomen uit de deelname aan criminele activiteiten of aan andere gezamenlijke activiteiten (hobby, ...), kan gebaseerd zijn op verwantschap (in ruime zin), op het wonen in dezelfde wijk of het gezamenlijk nastreven van een of meerdere doelstellingen al dan niet in criminele domeinen binnen dewelke gedeelde belangen bestaan.

Binnen een criminele organisatie met activiteiten of die directe ondersteuning levert bij illegale activiteiten die in België worden gepleegd, kunnen positieve en/of negatieve maatregelen worden opgezet om de interne samenhang te stimuleren en te versterken.

Manieren om de interne cohesie positief te versterken zijn de verdeling van de winsten of informatie (betrokkenheid van de leden), motiverend leadership, solidariteit, een wederzijdse ondersteuning of de vrijheid van lidmaatschap.

Wanneer de samenhang binnen de groep gepaard gaat met de herverdeling van de geboekte winst, dan gebeurt dit vaak in functie van de deelname aan de criminele activiteiten of op meer egalitaire wijze. Soms worden de aan de uitvoerders betaalde prijzen op voorhand bepaald.

De werking van de organisatie kan tevens de relaties binnen de organisatie zelf vergemakkelijken. In de dossiers is er meestal sprake van een sterke directie, die voortvloeit uit een goed gestructureerde hiërarchie. Soms wordt er bijstand verleend aan families van gevangengehouden leden. Soms wordt de bijstand stopgezet zodra de politie optreedt. Er worden soms voorafgaandelijk afspraken gemaakt binnen de familie om in te spelen op eventuele arrestaties (er zal een advocaat ter beschikking worden gesteld, vrouwen en kinderen zullen worden geholpen).

Als negatieve versterking is er de directe controle op de handelingen van de leden, het bestaan van een disciplinair systeem of sancties, het gebruik van geweld, vergelding (t.o.v. vrienden of familie), het isoleren of opsluiten van bepaalde leden.

In het milieu worden moorden gepleegd. Ze dienen als voorbeeld voor diegenen die zich aan de organisatie zouden willen onttrekken. Het is ook niet uitzonderlijk dat sommige "rebellens" hardhandig worden aangepakt.

Door een intimiderend klimaat binnen de organisatie wordt ook op de regels bij interne geschillen of bij het verlaten van de gevangenis gewezen. Andere criminele organisaties analyseren het profiel van nieuwe kandidaten/leden. Sommige organisaties achten het evenwel niet nodig om dergelijke krachtige vormen van interne controle, ook wanneer operaties zijn mislukt, in te zetten. Wanneer gebreken worden vastgesteld, wordt soms niet uitbetaald.

In de dossiers die tijdens het onderzoek naar de dreiging voorkomen is er regelmatig sprake van het bestaan van verschillende soorten banden. Wanneer de criminele organisatie in meerdere landen of zelfs meerdere continenten actief is, dan is het niet makkelijk om een goede cohesie te behouden. Het is immers ingewikkeld om gemeenschappelijke activiteiten te hebben en de leden van de organisatie bij elkaar te roepen. De gemeenschappelijke deelname aan de criminele activiteiten alleen is slechts een kleine garantie op de samenhang binnen de groep.

Bovenop de gezamenlijke deelname aan criminele activiteiten zijn er ook nog andere bandvormen. Soms zijn er vrienden van oudsher die altijd samen criminele feiten hebben gepleegd.

Familiale banden zijn waardevol wanneer een criminele partner moet worden vertrouwd (in 10,5% van de dossiers in 2009 was er sprake van criminele families, 12,5% in 2008). Ruime familiale banden, wanneer het over neven en nichten handelt, komen heel vaak voor.

Het winstbejag wordt (in alle dossiers) telkens als reden aangevoerd om tot een criminele organisatie te behoren en aan de activiteiten deel te nemen. De inzet van personen hangt evenwel van dossier tot dossier af, afhankelijk of de leden enkel in eigen belang of in dat van de organisatie handelen. Wanneer de individuele belangen voorop staan, dan blijven de leden meestal loyaal ten opzichte van de organisatie.

3.1.2.2.5 Taakverdeling binnen de organisatie

Uit de taakverdeling binnen de criminele organisaties blijkt nog steeds een overwicht aan organisationele en uitvoerende functies te bestaan (respectievelijk 27,4% en 30,7% van de waargenomen functies). Het aandeel van deze 2 categorieën binnen de totale gegevens blijft aanzienlijk. Er wordt bovendien vastgesteld dat de uitvoerende functies nog met het gebruik van tussenpersonen (10,6% van de functies), bodes (5,9%) en stromannen (3,2%) worden aangevuld.

Uit de statistieken blijken er ook bijzonder specifieke taken, zoals helers (5,4%), geldschieters (4,6%) of bestuurders (2,7%) te bestaan. De functies van deskundigen beperken zich vooral tot de kring van financiële bevoegdheden (2,1%) en, in zeer beperkte mate, ook tot het management (0,6%). Vrouwen worden vaker gebruikt als bode (1/3 van de bodes, terwijl er maar 13% vrouwen binnen de georganiseerde criminaliteit worden geïdentificeerd), stromannen (-vrouwen) en helers.

De complexiteit van (il)legale activiteiten die door de criminele organisaties worden ontwikkeld verklaart de diversiteit van de functies, ook al is een hoog kennisniveau niet altijd vereist.

Voor sommige daderprofielen is er echt sprake van expertise. Deze kan van technische (elektriciteitsexpert om het elektriciteitsverbruik op een cannabisplantage te verhullen of om de veiligheidssystemen lam te leggen) of theoretische aard (sociaal recht, vennootschapsrecht, fiscaal recht om legaal lijkende commerciële structuren op te zetten) zijn.

Wanneer er geen expertise binnen de organisatie voorhanden is, dan kan ze elders worden verkregen. Sommige leden activeren dan deze externe kennis. Hiertoe behoren boekhouders, die soms gespecialiseerd zijn in het opzetten van commerciële off-shorestructuren, een bankbediende om de vermogensvoordelen wit te wassen maar ook informatici of zelfs deskundigen in het opzetten van een cannabisplantage.

Criminele organisaties gaan soms actief op zoek naar relevante informatie waarmee (il)legale activiteiten (beter) kunnen worden ontwikkeld.

Het is bijvoorbeeld bijzonder nuttig dat een criminele organisatie die drugs via de haven van Antwerpen importeert de uurregeling, aankomsten en standplaatsen van de schepen kent. Het

is dus niet verwonderlijk dat mensen met een beroep in de haven een bevoorrechte informatiebron voor criminelen zijn.

3.1.2.2.6 (Inter)nationale samenwerking en contacten

90 (43%) criminele organisaties die in België actief zijn hebben met andere criminele organisaties contact opgenomen. Ondanks de algemene globaliseringstrend, blijven de internationale contacten en samenwerking altijd beperkt, hoewel de gegevens van 2009 duidelijk hoger liggen dan voorheen (sinds 2005 bedroeg het deel criminele organisaties waarbij contacten werden gemeld altijd 30%). De helft van deze 90 organisaties heeft contact gehad met criminele organisaties uit het buitenland²³. De rest heeft enkel contacten in België onderhouden (of er werd geen enkele bijkomende informatie geleverd). In 53 dossiers is er melding gemaakt van effectieve samenwerking.

Uit de geografische spreiding van de contacten blijkt dat er een overwicht is aan landen van de Europese Unie. In afnemende volgorde gaat het om Nederland, Frankrijk, Spanje, Italië, Groot-Brittannië en Duitsland. Op nationaal niveau blijken de meeste contacten in de arrondissementen Antwerpen, Brussel, Luik en Tongeren plaats te vinden.

Deze statistische gegevens blijven als dusdanig moeilijk interpreteerbaar.

Soms is het moeilijk een onderscheid te maken tussen contacten met externe groepen of contacten binnen een complex netwerk (cfr. structuur en aantal leden) dat door een paar criminelen werd opgezet en het geheel draaiende houden.

Er is ook het verband tussen meerdere groepen/organisaties waarbij de min of meer regelmatige contacten kortstondige samenwerkingsakkoorden mogelijk maken. Het onderhouden van contacten met andere criminele organisaties betekent niet noodzakelijk dat er sprake is van een bevoorrechte relatie tussen deze organisaties ... alles blijft mogelijk.

Het blijft evenwel moeilijk te evalueren of deze banden tussen criminele organisaties op basis van echte samenwerkingsakkoorden, door het opzetten van een netwerk waarbij subgroepen met elkaar worden geactiveerd, via een netwerk van meerdere criminele organisaties, door contacten tussen sommige leden van verschillende organisaties (interpersoonlijke contacten),

²³ Het is niet altijd gemakkelijk om te bepalen of er contact was met een criminele organisatie of met een geïsoleerde persoon.

door een combinatie van al deze banden of gewoon toevallig tot stand komen. Het verlies van eender welk contact wordt evenwel snel door een nieuw contact opgevangen.

3.1.2.2.7 Financieel vermogen van de criminele organisaties

Omdat de ontneming van wederrechtelijke vermogensvoordelen is gekend als een efficiënt middel om zware en georganiseerde criminaliteit aan te pakken, is het nuttig in het kader van het onderzoek om het financieel vermogen van de criminele organisatie te kennen. De evaluatie van het financiële vermogen waarover een criminele organisatie beschikt blijft moeilijk. Het vermogensonderzoek, waarmee de door de criminelen via illegale activiteiten verkregen vermogensvoordelen worden geëvalueerd, biedt slechts een gedeeltelijk beeld van de financiële middelen waarover een criminele organisatie zou kunnen beschikken.

Financiële onderzoeken gevoerd in het kader van lopende onderzoeken betreffende criminele organisaties

157 dossiers (75,1%) leveren financiële informatie waarvan bij 103 (49,3%) sprake is van door de criminele organisatie verkregen vermogensvoordeel (112 dossiers in 2008).

Het in de lopende onderzoeken betreffende criminele organisaties berekend financieel vermogen

Het vermogen (geraamde wederrechtelijk vermogensvoordeel) van de criminele organisaties wordt door de onderzoekers op minder dan €25.000 voor 16,50% van de organisaties geschat. De winst van 65,0% van de organisaties bedroeg tussen €25.000 en €2,49 miljoen, 12,6% van de organisaties maakte tussen €2,5 miljoen en €10 miljoen winst. Ten slotte had 5,8% van de organisaties een winst die hoger lag dan € 10 miljoen. Het totaal van de vermogensvoordelen bedroeg €330 miljoen. Dit is slechts een derde van het in 2005 geregistreerde bedrag en €500 miljoen minder dan in 2008 (waarin 2 dossiers evenwel goed waren voor een gezamenlijke winst van €355 miljoen).

In 60 gevallen ging het vermogensonderzoek uit van het basismisdrijf om de door de criminele organisatie verkregen voordelen te ramen, terwijl in 39 dossiers eerder gekozen was voor het opstellen van een bijkomend witwasproces-verbaal. In 3 dossiers was er ten slotte sprake van

het concept van de omkering van de bewijslast in het kader van de georganiseerde criminaliteit (artikel 43quater van het Wetboek van Strafvordering) om de criminelen ertoe te verplichten de legale herkomst van hun vermogen aan te tonen.

In 54 dossiers is er sprake van inbeslagnemingen voor een totaal bedrag van €98,8 miljoen. In een enkel dossier uit 2008 is er sprake van een inbeslagneming van €85 miljoen. Bovendien is er in 15 dossiers sprake van inbeslagneming bij equivalent (€8,5 miljoen inbeslaggenomen doorheen 6 dossiers).

Er kan aan worden toegevoegd dat de FOD Financiën in 3 dossiers een taxatie heeft geëist. Het gaat om een totaal bedrag van € 14,7 miljoen. Een onderzoek heeft betrekking op 2/3 van dit bedrag.

Op nationaal niveau komen de criminele investeringen voornamelijk (in afnemende volgorde) tot stand in Tongeren, Brussel, Antwerpen (hetzelfde drietal als de voorbije jaren, al is de volgorde enigszins gewijzigd), Hasselt, Turnhout, Gent, Brugge en Luik. Op internationaal vlak duiken op: Frankrijk, Turkije, Nederland, Luxemburg, Marokko (deze landen bezetten ook nog steeds de eerste vijf plaatsen, soms in een verschillende volgorde), Italië, de Verenigde Arabische Emiraten, Roemenië, Nigeria, Albanië, Zwitserland, Spanje en het Verenigd Koninkrijk... Witwassen kent weinig grenzen.

De overdrachten gebeuren via investeringen in vastgoed, internationale overdrachten, banken, vervalsingen van boekhouding of de aankoop van luxegoederen. Dit zijn, in dezelfde volgorde, dezelfde categorieën als de voorbije jaren.

De dreigingsanalyse heeft getracht de financiële middelen te evalueren waarover de criminele organisaties kunnen beschikken. Dit heeft betrekking op zowel de inkomsten uit (criminele) activiteiten als investeringen in België of in het buitenland (vastgoed, aandelen, ...) of kapitaal waar ze (bij derden) snel kunnen over beschikken.

De beschikbare bedragen lopen soms bijzonder hoog op (€20 miljoen beschikbaar voor andere criminele investeringen, €33 miljoen als zakencijfer). In een dossier is er zelfs sprake van een honderdtal miljoen euro.

Een miljoen euro als crimineel investeringspotentieel is geen uitzondering.

In meerdere dossiers is er al sprake van een vermogen van paar honderdduizenden euro's, terwijl het er naar uitzag dat deze organisaties meer kapitaal konden vergaren. Dit moet misschien in verband worden gebracht met de moeilijkheid die door de onderzoekers wordt aangehaald om een volledig beeld van de door een criminele organisatie verworven winst te verkrijgen.

3.2 Contrastrategieën

3.2.1 Defensieve contrastrategieën

3.2.1.1 Gebruik van commerciële structuren

Het gebruik van commerciële structuren heeft tot doel criminele activiteiten te vergemakkelijken, te verhullen of (inter)nationale witwasnetwerken op te richten. Dankzij deze overlapping van legale en illegale activiteiten kunnen de meest zichtbare gedeelten van de financiële stromen worden verborgen. Bovendien worden de criminele organisaties op deze wijze afdoende afgeschermd.

In 2009 hebben 142 (67,9%) criminele organisaties gebruik gemaakt van commerciële structuren. In 2008 bedroeg dit 66,1%. Deze gegevens tonen aan dat de trends die sinds 1997 werden vastgesteld werden doorbroken, met uitzondering van 2001 (62,9%), waarbij de verhouding van criminele organisaties die gebruik maken van commerciële structuren tot 70 à 80% van de geïnventariseerde organisaties opliep (bv. 73,3% in 2007 en 73,6% in 2006). Wanneer dit gegeven wordt geplaatst ten opzichte van de ontwikkelde activiteiten van de criminele organisaties, kan worden vastgesteld dat deze dalende trend voornamelijk voorkomt bij seksuele uitbuiting en cocaïnesmokkel.

Bij het gebruik van commerciële structuren moet eveneens worden gewezen op het belang van het gebruik van zogenaamde insiders voor criminele organisaties. Dit belang werd in een van de geanalyseerde arresten²⁴ duidelijk geïllustreerd.

²⁴ Antwerpen (14de kamer), 24 september 2009, onuitg.

Een van de beklaagden werkte bij een firma die voor het laden en vastsjorren van voertuigen in containers over een laadplaats beschikte. Deze laadplaats werd gebruikt voor het laden van de gestolen voertuigen in de containers met het oog op hun uitvoer naar Georgië. De beklagde maakte deel uit van het logistieke gebeuren binnen de criminele organisatie en heeft zodoende deelgenomen aan het nemen van beslissingen in het raam van de activiteiten van de organisatie, wetende dat zijn deelneming bijdroeg tot de oogmerken van de organisatie.

De beklagde maakte deel uit van een Russische criminele organisatie met een Georgische aftakking die actief was in voertuigenzwendel. De containers werden gebruikt om de gestolen voertuigen en andere waardevolle spullen (juwelen, uurwerken, dassetellen, gouden armbanden, DVD-spelers, merkkledij, cosmetica, werktuigen, ...) te verscheppen naar de haven van Poti in Georgië. Gemiddeld werden 11 tot 12 containers per week verzet met gemiddeld 5 voertuigen per container.

Tijdens de onderschepping van een aantal containers in de haven van Antwerpen, bleek nog een andere contrastrategie: de voertuigen met de andere gestolen spullen in de containers bleken zodanig dicht op elkaar gestapeld en opgehangen waren, zodat een controle van de voertuigen en hun inhoud nagenoeg onmogelijk was en de kans op controle ervan bijgevolg bijzonder gering was.

Hoewel de 11 beklaagden in eerste aanleg voor leiding van en deelname aan een criminele organisatie werden vrijgesproken, achtte het Hof van Beroep deze incriminatie bewezen. Hierbij was het gebruik van een commanditaire vennootschap teneinde de eigen persoon af te schermen en de realisatie van de criminele feiten te vergemakkelijken of de opsporing ervan te bemoeilijken een doorslaggevend en bewezen argument. De leider van de criminele organisatie werd veroordeeld tot een hoofdgevangenisstraf van 8 jaar en een geldboete van €5.500. 6 beklaagden werden veroordeeld tot een hoofdgevangenisstraf van 4 jaar en een geldboete van €5.500, een beklagde tot een hoofdgevangenisstraf van 3 jaar en een geldboete van €2.750 en de drie overige tot 2 jaar en een geldboete van €2.700.

Uit tabel 2 blijkt dat de onderzoekers in 209 dossiers 250 commerciële structuren hebben geïdentificeerd. De gegevens evolueren op cyclische wijze. Soms worden volledig legale structuren gebruikt, soms structuren waarbij de activiteiten door elkaar plaatsvinden.

Uit de cijfers blijkt dat de voorkeur enigszins uitgaat naar het gebruik van een wettelijke legale structuur, waarbij legale en illegale activiteiten elkaar overlappen (117 op 250, 46,8%), gevolgd door het gebruik van legaal gevestigde vennootschappen (106, 42,4%). Het gebruik van schijnvennootschappen blijft beperkt (10,8% van de gebruikte structuren). Het is in deze categorie dat de meest opmerkelijke daling wordt vastgesteld van zowel het relatieve als het absolute cijfer van gebruikte structuren.

Tabel 2: Aard van de commerciële structuur

AARD VAN DE COMMERCIELE STRUCTUUR	AANTAL	%	GECUMULEERD %
Bestaande wettelijke structuren, met medewerking van één of meerdere in het bedrijf werkende personen	117	46,8	46,8
Exploitatie van een wettelijke structuur door een criminele organisatie, met vermenging van legale en illegale activiteiten	106	42,4	89,2
Schijnvennootschappen zonder commerciële activiteit	27	10,8	100
TOTAAL	250	100	

Opmerking: 136 criminele organisaties hebben gebruik gemaakt van commerciële structuren. Sommige organisaties hebben meerdere commerciële structuren gebruikt. Dit verklaart het totaal van 250.

De legale vennootschappen komen voornamelijk voor in de detailhandel- en vastgoedsector. De mix van legale en illegale activiteiten komt daarentegen eerder voor in de transport-, bank- en voedingssector. Schijnvennootschappen zijn eerder de zaak van de import-/exportsector.

De besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid (B.V.B.A.) et de naamloze vennootschappen (N.V.) onderscheiden zich duidelijk van de andere juridische vormen die door de georganiseerde criminaliteit worden gebruikt (respectievelijk 38,4 en 30,6% van de vastgestelde vormen). Deze gegevens moeten worden genuanceerd. B.V.B.A.'s maken officieel toch 44,03% (tegen 22,9% voor de N.V.'s) uit van de in België geregistreerde vormen. Deze gegevens blijven gelijk doorheen de jaarverslagen.

De buitenlandse vormen vertegenwoordigen 20,3% van het totaal.

De dreigingsanalyse bevestigt deze tendens.

3.2.1.2 Andere technische beschermmaatregelen

Zowel de meldingsformulieren als de gesprekken die in het kader van de dreigingsanalyse worden uitgevoerd tonen duidelijk het gebruik van verhullingstechnieken aan. Communicatie is van essentieel belang voor elke criminele activiteit die in groep wordt gepleegd. Op basis van de in de dossiers van georganiseerde criminaliteit geïnventariseerde gegevens, wordt vastgesteld dat het snel wisselen van GSM's en kaarten, al dan niet met het gebruik van prepaidkaarten/onopspoorbare toestellen, het meeste wordt gebruikt om de communicatie te vervormen. Het gebruik van codetaal/dialect, het opzoeken van discrete of net publieke plaatsen (die zo mogelijk lawaaiërig zijn en/of een gemakkelijke identificatie van elke nieuwe bezoeker mogelijk maken) om contacten op te zetten worden ook vastgesteld.

Vaak zijn de gebruikte voertuigen niet geregistreerd. Indien dit wel het geval is, dan staan deze meestal op naam van derden en/of zijn ze in het buitenland ingeschreven. De Belgische of

buitenlandse transitplaten zijn ook een ideale manier om anoniem te blijven. De voertuigen worden soms ook gehuurd en regelmatig gebruikt om tegenobservaties op te zetten.

De leden van de criminele organisaties zijn vaak zelf niet officieel geregistreerd, ingeschreven bij derden, hebben valse identiteiten, gebruiken valse papieren, pseudoniemen of nemen een gewone levensstijl aan.

De criminele organisaties ontwikkelen verschillende middelen om hun structuur onzichtbaar te houden. Dit kan door een regelmatige verandering van de uitvoerders, het optrekken van een “dekmantel” tussen de uitvoerders en de leidinggevende personen van de organisatie, het opzetten van kortstondige samenwerkingen of het ontwikkelen van activiteiten in grensgebieden.

De activiteiten worden contant geregeld en de transfers naar het buitenland verlopen vaak (onderhands) via parallelle stromen of internationale elektronische transfers.

Het gebruik van legale ladingen of voorwerpen die niet voor hetgeen ze voorzien zijn maar wel voor het verstoppert van smokkelproducten worden gebruikt (meer bepaald drugs – blusapparaten, ananassen, reistassen) komt vaak voor. De stockeerplaatsen bevinden zich meestal bij derden. Het zijn vaak gehuurde lokalen (type *shurgard*, garagebox, appartement).

Binnen hun operationele contacten bevoorrechten de criminele organisaties de persoonlijke contacten of weigeren ze ronduit om met onbekenden te onderhandelen. Ze sturen mensen op verkenning of vermijden uitdrukkelijk het GSM-gebruik en deinzen er niet voor terug tegenobservaties op te zetten.

3.2.2 Offensieve contrastrategieën

De offensieve contrastrategieën verschillen hoofdzakelijk van de defensieve contrastrategieën door de actie die bewust, opzettelijk en actief door de criminelen tegen de actie van de overheden wordt opgezet (in tegenstelling tot defensieve bescherm- en camouflagecontrastrategieën). De criminologische definitie onderscheidt 3 soorten offensieve contrastrategieën: het gebruik van geweld en/of intimidatie, het gebruik van beïnvloeding (voornamelijk corruptie) en technische contrastrategieën, zoals het stelselmatige verzamelen

van informatie over de onderzoekers of het actief opsporen van informanten binnen gemeentelijke administraties.

3.2.2.1 Gebruik van geweld of intimidatie

3.2.2.1.1 Algemeen

116 (55,5%) criminele organisaties tegen dewelke in 2009 een onderzoek liep hebben 279 keer gebruik gemaakt van geweld of andere intimidatievormen. Dit bevestigt de verhoudingen die de voorbije jaren werden opgemerkt.

Het geweld kan zowel binnen als buiten de groep plaatsvinden. Het gebruik van geweld of een andere vorm van intimidatie tegen leden van de organisatie komt het vaakste voor (49,8%, 142 gevallen). Deze gevallen van intern geweld/interne intimidatie sluiten aan bij het concept van negatieve versterking van sociale cohesie.

Extern geweld of externe intimidatie door het criminele milieu was vaak gericht tegen firma's of particulieren (29 keer, 10,2%), mensen die met het gerecht wensten samen te werken (9,8% had betrekking op getuigen en/of informanten) of politieagenten. 17 (5,9%) criminele organisaties hebben tevens gebruik gemaakt van geweld of intimidatie om hun positie ten aanzien van rivaliserende criminele clans zeker te stellen.

De voorbije drie jaar wordt de terugkeer van geweld tegen andere criminele organisaties, politiemensen, magistraten en personen die met het gerecht wensen samen te werken bevestigd. Dit was een trend op het einde van de jaren negentig.

Tabel 3: Slachtoffers van gewelddaden of intimidatie

SLACHTOFFERS	AANTAL ²⁵	%	GECEMULEERD %
Leden van de organisatie zelf	142	49,8	49,8
Firma's/particulieren	29	10,2	60,0
Personen die met het gerecht willen meewerken	28	9,8	69,8
Leden van andere organisaties	17	6,0	75,8
Politie mensen, onderzoekers	15	5,3	81,1
Magistraten	5	1,8	-
Financiële wereld	5	1,8	-
Diverse verenigingen	5	1,8	86,5
Overige ²⁶	39	13,5	100
TOTAAL	285	100	

Opmerking: Alle gekende feiten werden door 116 organisaties gepleegd.

3.2.2.1.2 Toegepaste middelen

Tabel 4 geeft een overzicht van de verschillende intimidatievormen.

Tabel 4: Aard van het geweld/de intimidatie

AARD VAN HET GEWELD / DE INTIMIDATIE	AANTAL	%	GECEMULEERD %
Rechtstreekse bedreigingen	71	25,4	25,4
Slagen en verwondingen	41	14,7	40,1
Bedreigende aanwezigheid	33	11,8	51,9
Moord/doodslag	22	7,9	59,8
Brandstichting	18	6,5	66,3
Materiële vernieling	17	6,1	72,4
Bedreiging ten aanzien van kennissen	14	5,0	77,4
Ontvoering / gijzeling	10	3,6	-
Compromitteren / chantage	10	3,6	84,6
Telefonische bedreigingen	9	3,2	87,8

²⁵ De in tabellen 3 en 4 vermelde cijfers geven het aantal keer weer dat het geval in de meldingsformulieren voorkwam, dat ofwel gelinkt was aan de vorm van het uitgeoefende geweld of aan de vorm van ondernomen beïnvloeding. Zo wordt in 15 dossiers vermeld dat politieagenten het slachtoffer waren van intimidatie of geweld. Dit betekent dat bepaalde vormen van geweld die in tabel 3 zijn opgenomen 15 keer ten aanzien van politieagenten werden toegepast. Het kan evenwel zijn dat eenzelfde politieagent, bij eenzelfde agressie, verschillende intimidatievormen heeft ondergaan. De feiten kunnen ook in het buitenland en/of voor 2009 gepleegd zijn.

²⁶ Deze categorie omvat de feiten die meer bepaald tegen de Douanes, de sociale en economische inspectiediensten, de media en ideologische groepen werden gepleegd.

Verspreiding geruchten	5	1,8	89,6
Overige	29	10,4	100
TOTAAL	279	100	

Opmerking: 116 criminele organisaties hebben gebruik gemaakt van geweld / intimidatie. Sommige organisaties hebben meerdere vormen van geweld of intimidatie toegepast. Dit verklaart het totaal van 279.

Er kan sprake zijn van fysieke, psychische of materiële intimidatie. Verschillende dreigingsvormen (rechtstreekse dreiging, dreigbrieven, bedreiging door fysieke aanwezigheid, dreigtelefonen en bedreiging van derden) werden in 130 van de 279 gevallen gebruikt (46,6%). In 41 gevallen is het gebruik van geweld "beperkt" gebleven tot slagen en verwondingen. Er werden 22 moordaanslagen of moorden geregistreerd. Deze feiten worden zowel in het buitenland als in België gepleegd. Ontvoeringen/gijzelingen komen nog steeds voor binnen de eerste 10 vormen van geweld of intimidatie. De meest getroffen arrondissementen zijn Brussel, Luik, Antwerpen, Charleroi, Turnhout en Gent. In het buitenland gaat het voornamelijk om Sri Lanka (naar aanleiding van een bijzonder gewelddadig dossier), Nederland, Litouwen, Italië en Bulgarije.

3.2.2.1.3 Evolutie van het gebruik van geweld/intimidatie door criminele organisaties

Hoewel het deel criminele organisaties die geweld gebruiken om hun positie op de criminele markt zeker te stellen of om het opsporen van hun bestaan tegen te werken identiek blijft, wordt de voorbije twee jaar een zekere verandering in de vormen van geweld vastgesteld.

Er is immers een aanzienlijke daling van feiten van intimidatie/dreiging (daling van 22% van het absolute cijfer en 13% van feiten van geweld), hoofdzakelijk ten aanzien van kennissen of familie, en rechtstreekse dreiging die steeds prioritair gericht is tegen eigen leden van de organisatie. Er wordt daarentegen een toename van gewelddaden vastgesteld, voornamelijk opzettelijke brandstichtingen en materiële vernieling. Dit soort geweld wordt nagenoeg op alle categorieën slachtoffers uitgeoefend.

3.2.2.2 Gebruik van beïnvloeding

3.2.2.2.1 Algemeen

Het is moeilijk om definitieve conclusies te trekken over het gebruik van beïnvloeding op basis van statistische gegevens. De nadrukkelijke vermelding van (een poging tot) beïnvloeding kan voor een of meerdere professionele categorieën immers het gevolg zijn van een grote transparantie van deze professionele categorie of het feit dat deze bijzonder door corruptie getroffen is. De gegevens uit de meldingsformulieren worden hierna uiteengezet. Dit beschrijvende beeld wordt ook aangevuld met algemenere beschouwingen en concrete voorbeelden van dossiers waarin mogelijke feiten van beïnvloeding werden gevonden.

Tabel 5: benaderde beroepscategorieën

PROFESSIONELE CATEGORIEËN	AANTAL	%	GE CUMULEERD %
Politie mensen	18	25,4	25,4
Privé-bedrijven/particulieren	14	19,7	45,1
Financiële wereld	9	12,7	57,7
Magistraten	5	7,0	-
Advocaten	5	7,0	71,7
Media	3	4,2	-
Deskundigen	3	4,2	80,9
Andere ²⁷	14	19,9	100
TOTAAL	71	100	

Opmerking: 31 criminele organisaties poogden deze beroepscategorieën te beïnvloeden. Sommige organisaties hebben meerdere keren getracht invloed uit te oefenen. Dit verklaart het totaal van 71.

In 31 dossiers (14,8% van de dossiers) werden 71 mogelijk feiten van beïnvloeding onderzocht. De feiten werden zowel in België als in het buitenland geregistreerd. Er wordt vooral melding gemaakt van de arrondissementen van Brussel, Tongeren, Hasselt en Charleroi. Ook hier beïnvloedt het dossier over de Sri Lankaanse criminele organisatie de gegevens omtrent feiten die in het buitenland zijn gepleegd. Dit geldt ook voor Litouwen.

De criminele organisaties pogen vooral de mensen in te palmen die hun (onmisbare) hulp kunnen bieden. Het deel beïnvloeding tegen de financiële wereld, dat nadrukkelijker in 2006 is opgetreden, lijkt af te nemen (12,7% in 2009 tegen 25,8% in 2006). De pogingen ten aanzien van politiemensen blijven toenemen. In 2006 waren er 13 pogingen gericht tegen de politionele

²⁷ Douane, sociale en economische inspectiediensten, ideologische groepen en andere verenigingen.

wereld, met andere woorden 21,6% van de in dat jaar vastgestelde feiten (voor 2008 en 2009 waren dat er respectievelijk 26 en 18 of 25,4% van de verzamelde gegevens). In 2009 zijn de Douanes nagenoeg geen slachtoffers van beïnvloeding meer (2 gevallen in 2009 tegen 11 gevallen in 2006 en 2008). Het opduiken van advocaten in de statistieken van 2006 wordt in zowel 2008 als 2009 bevestigd. Deze vaststelling werd voor het eerst in 2005 gedaan. De overige beroeps categorieën zijn verdeeld tussen de financiële wereld, overige administraties, politici of politieke partijen of magistraten.

Het gebruik van beïnvloeding kan verschillende vormen aannemen. In 2009 is er een afscheiding met de voorgaande gegevens (die in 2008 nog werden bevestigd). Het zijn immers niet langer corruptiepogingen aan de hand van geldgiften die het meeste voorkomen, maar manipulatiepogingen zonder duidelijk geïdentificeerd slachtoffer, met uitzondering misschien van particulieren / firma's. Er zal moeten worden nagegaan of deze nieuwe trend niet kan worden verklaard door een slechte interpretatie van het contrastrategieënconcept (32 dossiers van oplichting waarbij manipulatie wezenlijk deel uitmaakt van de criminele daad en dus geen contrastrategie is). Het aantal geldgiften kent een grote daling: 16 geregistreerde gevallen in 2009 tegen 48 in 2008 en 37 in 2006. De laatste meest voorkomende categorie heeft betrekking op de toekenning van voordelen in natura (4 gevallen, 5,6% van de in 2009 geregistreerde gevallen).

Over een langere periode wordt vastgesteld dat het deel criminele organisaties dat gebruik maakt van deze vorm van contrastrategie aanvankelijk stabiel bleef: rond 24%. Daarna was er een daling tussen 2002 (23%) en 2004 (17,3%) om vervolgens opnieuw de gemiddelden van de eeuwwisseling te bereiken. Dit jaar is er dus een terugkeer naar de gegevens van 2004. De gevolgen van de bijkomende controle door de visumprocedure (validatie van de politiegegevens door de parketmagistraat of de onderzoeksrechter die verantwoordelijk zijn voor het onderzoek) was duidelijk merkbaar tussen de gegevens van 1997 (33%) en 1998 (20%).

3.2.2.2.2 Corruptie

Corruptie is een complex fenomeen dat kan voorkomen in diverse verschijningsvormen en in uiteenlopende gradaties. Corruptie kan geanalyseerd worden als een bedrijfsmatig aspect van illegaal ondernemen door criminele organisaties.

Feit is dat, ongeacht op welke markt of in welke criminele bezigheid deze organisaties actief zijn (Cf. Drugshandel, voertuigzwendel, mensenhandel, ...), omkoping hierbij van essentieel belang kan zijn om controle te omzeilen of bijvoorbeeld de doorgang van goederen of identificatie van personen te vergemakkelijken/omzeilen.

Uit de praktijk blijkt dat de Centrale Dienst voor de bestrijding van Corruptie (CDBC) van de Federale Politie zelden te maken heeft met dossiers van georganiseerde criminaliteit.²⁸ Hieruit mag echter niet geconcludeerd worden dat criminele organisaties geen gebruik zouden maken van omkoping (of beïnvloeding). Corruptie wordt niet gepleegd als een doel op zich. Het is een middel om lucratieve illegale/criminele activiteiten af te schermen, zoals bvb handel in verdovende middelen, wapenhandel, mensenhandel, ... zodat dergelijke dossiers eerder toegewezen worden aan de diensten die belast zijn met de strijd tegen deze fenomenen. Bovendien is het ook zo dat de straffen op bijvoorbeeld drugshandel veel hoger liggen dan voor omkoping, en dit is zeker het geval indien dit in georganiseerd verband gepleegd wordt. Het al dan niet vervolgen van corruptie wordt dan ook eerder ingegeven door de inschatting van succes op een veroordeling (met een hoger afschrikkingeffect).

3.2.2.3 Andere vormen van offensieve contrastrategieën

Bij de offensieve contrastrategieën, waarbij de criminele organisaties duidelijk de overheden die de strijd met hen aanbinden willen tegenwerken, kunnen nieuwe trends worden opgemerkt. Elk jaar zijn er steeds meer gegevens.

Er wordt vastgesteld dat de poging tot het identificeren van informanten, de intimidatie van mogelijke informanten, de onderhandelingen en overeenkomsten in het buitenland en de identificatie van de observatie-eenheden redelijk vaak als wapen door in België aanwezige criminele organisaties worden gebruikt om de uitvoering van hun criminele activiteiten te garanderen. De mogelijke informanten van de politie zijn het eerste doelwit binnen het milieu omdat ze voor de politiediensten een doorslaggevende rol spelen in het verkrijgen van een goed operationeel beeld van de criminele organisaties.

Bovendien wordt opgemerkt dat de controle-instrumenten van mogelijke informanten variëren en soms door de in België opgespoorde criminele organisaties worden gebruikt (diskrediet van

²⁸ Bvb. 1 dossier in 2008.

de informanten in 5 dossiers, tegenstrijdige informatie door het sturen van valse indicatoren in 4 dossiers, uitschakelen van de informanten of sturen van dubbele informanten).

Corruptie/intimidatie van bezwarende getuigen, het gebruik van advocaten om toegang te hebben tot de gegevens die binnen de gerechtelijke procedure geopende dossiers worden geleverd, het verkrijgen van documenten/informatie over de onderzoekers die bij de onderzoeken betrokken zijn, het identificeren van de politievoertuigen, het vragen naar identificatie van de politieagenten, het indienen van klachten bij de Algemene Inspectie van de politie of bij het Comité P, het laten afleggen van ontlastende getuigenissen door te goeder trouw zijnde mensen en het bedreigen of intimideren van tolken mag niet worden onderschat.

Criminele organisaties ondernemen ook initiatieven om de gerechtelijke procedure zelf tegen te werken, te vertragen (door het vragen van aanvullende handelingen die niet noodzakelijk gerechtvaardigd zijn of door het instellen van overdreven beroeps- of cassatieprocedures) of te blokkeren (vernietigen van stukken).

Tijdens de lokale en nationale onderzoeken, slagen de politie en het gerecht er jammer genoeg niet altijd in de leden van de criminele organisaties, afgezien van de uitvoerders, te identificeren. Bovendien worden de contrastrategieën gedeeltelijk hiertoe ontwikkeld.

In de dreigingsanalyse komt dit concept van offensieve contrastrategieën en in het bijzonder de hinderpalen voor het werk van de repressiediensten en ingestelde processen (die dus gericht zijn op de politie- en gerechtelijke diensten) aan bod.

De dossiers tonen aan dat deze tegenobservaties wel degelijk, soms zelfs op agressieve wijze, voorkomen. Het opsporen van lekken binnen de organisatie of het criminele milieu wordt zeker niet achterwege gelaten. Dit gebeurt door de ontmaskering van de mollen, leden van de organisatie, maar ook door een actief opsporen van mogelijke infiltranten.

In een dossier werden duidelijk de pogingen aangetoond die door een criminele organisatie werden ondernomen om de undercoveragent(en) te identificeren. Er werden bakens op de voertuigen geplaatst van de personen die de criminele organisatie benaderden om na te gaan of de geregistreerde verplaatsingen overeenkwamen met de aangegeven verplaatsingen. Deze personen werden ook meteen geschaduw of naar geïmproviseerde afspraken in het buitenland gestuurd om hun flexibiliteit (en dat van de vermoedelijk betrokken politiediensten) te testen.

Er werden ook kunstgrepen, zoals diefstal van dossierstukken, dreiging of poging tot beïnvloeding van de getuigen, vastgesteld om de gerechtelijke procedures tegen te werken. Het gebruik van gereputeerde en meestal zeer dure eersterangsadvocaten (vooral ten aanzien van het officiële vermogen van de vervolgte crimine(e)l(en)) is een delicaat onderwerp en vormt geen uitzondering. Het moet echter niet worden aanzien als een teken van buitengewone middelen die door de criminele organisatie ter beschikking worden gesteld om de verdediging van haar leden waar te nemen. Het opzettelijke vertragen door procedures (bv. het verschuiven van aanvragen in de tijd) om het niet-naleven van de redelijke termijn te pleiten komt regelmatig voor en is gemakkelijk op te zetten. Verdenkingen van dreigingen en corruptie ten aanzien van griffiers of magistraten zijn niet uitgesloten.

Criminele organisaties leveren ook inspanningen om een respectabel beeld (van zichzelf en de groep) in de media en bij openbare instanties te scheppen. Deze inspanningen kunnen gaan van het leggen van “goede contacten” tot het uitoefenen van druk en intimidatie op de media en de publieke opinie in het algemeen.

De bestudeerde dossiers tonen aan dat de hoofdverdachten soms hoffelijke contacten onderhielden met belangrijke personen uit de streek, personen met een onmiskenbaar status of die een zeker prestige uitstraalden.

3.3 Evaluatie van de dreiging

3.3.1 Inleiding en methodologieschets

In het jaarverslag 2007 was er reeds sprake van het concept van de dreigingsanalyse dat van toepassing is op criminele organisaties. Het huidige verslag heeft de laatste ontwikkelingen van de methodologie opgenomen (grondig in bijlage aangetoond). De resultaten werden doorheen dit verslag gedistilleerd.

Bondig kan de methodologie als volgt worden omschreven: de dreiging is de combinatie van een capaciteit (mogelijke dreiging) en een geboekt resultaat.

De mogelijke dreiging wordt geëvalueerd doorheen operationele en adaptieve organisatieprocessen.

Aan de hand van twee variabelen kunnen de operationele processen worden geëvalueerd die de criminele organisaties gebruiken om hun activiteiten te ontwikkelen.

De studie richt zich op de bronnen²⁹ waartoe de organisatie toegang heeft en de manier waarop deze bronnen door de organisatie (de dynamiek) worden gebruikt. De groepdynamiek vat het functioneringsaspect aan.

Drie variabelen evalueren het aanpassingsvermogen dat door de criminele organisaties wordt ontwikkeld. Deze processen maken het voor de organisatie mogelijk zich aan een wisselende omgeving aan te passen en aan interne of externe dreigingen te weerstaan. De variabelen zijn de interne cohesie³⁰ (gevoel, al dan niet versterkt, van betrokkenheid tot de organisatie), aanpasbaarheid (heeft betrekking op de capaciteit om zich aan een veranderende omgeving aan te passen) en de mogelijk aanwezige contrastrategieën (opgezette middelen om enerzijds de continuïteit van de organisatie te verzekeren en de (criminele) activiteiten te beschermen en anderzijds de interventies van de overheden te bestrijden).

Teneinde de mogelijke dreigingen te vervolledigen, werd tevens een evaluatie van de door criminele organisaties geboekte successen uitgevoerd. De criminele successen (door de criminele organisatie gewenste prestaties) tonen de door de criminele organisatie verkregen resultaten wanneer het vermogen reeds werd verkregen. Dit succes wordt gemeten aan de hand van de omvang van de activiteiten, de winst of het zakencijfer van de criminele organisatie, de toename van haar activiteiten (over dit aspect was weinig informatie beschikbaar), de bestaansduur en het (criminele) marktaandeel van de organisatie.

Teneinde de nodige informatie te verzamelen voor de dreigingsanalyse, hebben 40 gesprekken in september / oktober 2009 en 2010 plaatsgevonden. Hiermee kunnen de beschrijvende gegevens van de meldingsformulieren worden overstegen en antwoorden worden geleverd op duidelijke vragen die nuttig zijn voor de dreigingsanalyse. Er werden 40 dossiers gekozen omwille van de materiële onmogelijkheid om interviews af te nemen in alle dossiers van georganiseerde criminaliteit van de voorbije 2 jaar (ongeveer 450 verzamelde meldingsformulieren).

²⁹ De aanwezige kennis binnen een criminele organisatie kan van technische aard zijn wanneer deze verband houdt met een specifiek strafrechtelijk proces. Deze kennis kan ook algemener zijn wanneer ze te maken heeft met de werking van de organisatie zelf (beheer, bescherming van de organisatie, ...) of de informatie waartoe de organisatie toegang kan hebben.

³⁰ Het verslag van 2007 had ook aangetoond dat een goede interne cohesie gepaard ging met minder gebruik van geweld/intimidatie ten opzichte van eigen leden van de organisatie. Er dient ook te worden opgemerkt dat deze sociale processen in homogene groepen, die bijvoorbeeld gebaseerd zijn op familiale of etnische banden, natuurlijker tot stand komen, in het bijzonder wanneer de groep volgens voorvaderlijke, culturele of andere regels functioneert.

De selectie is zo representatief mogelijk voor de statistische gegevens 2008/2009 uit de meldingsformulieren. Een selectie van a priori interessante dossiers vervormt de dreigingsevaluatie door te veel aandacht te besteden aan specifieke dossiers die de aanwezige georganiseerde criminaliteit in België overschat. Een “willekeurige” selectie garandeert daarentegen niet dat alle relevante en noodzakelijke informatie voor de dreigingsanalyse voldoende aanwezig in het dossier zullen zijn. Er werd in de selectie van de dossiers op toegezien dat er voldoende gerechtelijke arrondissementen en voldoende diversiteit aan fenomenen werden betrokken.

Het gebrek aan bruikbare informatie op politieniveau (geanticipeerd bij de preselectie) werd spijtig genoeg in 8 dossiers bevestigd. Daarom heeft de eindanalyse betrekking op 32 onderzoeken. Het gesprek omtrent mensenhandel binnen de seksuele sfeer en het gesprek omtrent de productie/smokkel van synthetische drugs konden niet in de eindresultaten worden opgenomen. Het spreekt voor zich dat geen enkele organisatie over alle door het model omschreven karakteristieken beschikt. Een afwezige karakteristiek kan het gevolg zijn van een gebrek aan informatie in het onderzoek maar ook van het feit dat die karakteristiek gewoon niet aanwezig is. Zo heeft een criminele organisatie die nooit een proces heeft gehad nooit haar capaciteit aangetoond om dit tegen te werken (deel betreffende contrastrategieën). Dit zal tot gevolg hebben dat de dreigingsgraad van deze organisatie lager zal zijn dan de graad van een volledig gelijkaardige criminele organisatie die reeds een proces heeft ondergaan.

Een ondervonden probleem houdt verband met de grenzen die aan de omvang van de criminele organisatie worden verleend. Uit verschillende dossiers blijkt duidelijk dat de in België aanwezige criminele organisaties vaak slechts aan een stap (of enkele stappen) van een ruimere criminele (meestal internationale) activiteit deelnemen. Als de criminelen zich toeleggen op de productie en import van cocaïne, dan spreekt het voor zich dat ze onvermijdelijk akkoorden met partners moeten sluiten.³¹ Het evaluatierooster van de dreigingen houdt deels rekening met dit probleem door indicatoren voor te stellen met betrekking tot de contact-/samenwerkings-/toepassingsmogelijkheden met andere groepen of criminelen.

³¹ Hoewel er dossiers bestaan van goed in België gevestigde organisaties, tonen de dossiers van cocaïnesmokkel aan dat we in eerste instantie een transitland zijn naar Nederland in opdracht van criminele organisaties die vaak in Nederland gevestigd zijn.

3.3.2 Profiel van de criminele organisaties voor de geselecteerde dossiers

Wanneer het algemene profiel van de 32 geselecteerde dossiers wordt opgesteld, blijkt dat het gemiddelde aantal leden per organisatie 8,5 bedraagt, met een gemiddelde leeftijd van 39 jaar, waarvan 11% vrouwen is en gemiddeld 1,6 activiteit per organisatie tot stand komt.

De locaties waar activiteiten plaatsvinden in België bevinden zich voornamelijk in de gerechtelijke arrondissementen Antwerpen, Brussel, Charleroi, Tongeren en Gent. In het buitenland is er voornamelijk sprake van Nederland, Frankrijk en Groot-Brittannië, gevolgd door Duitsland, Spanje, Marokko, Italië en Luxemburg.

Binnen de organisaties worden 15 verschillende soorten functies onderscheiden, waaronder enkele deskundigen.

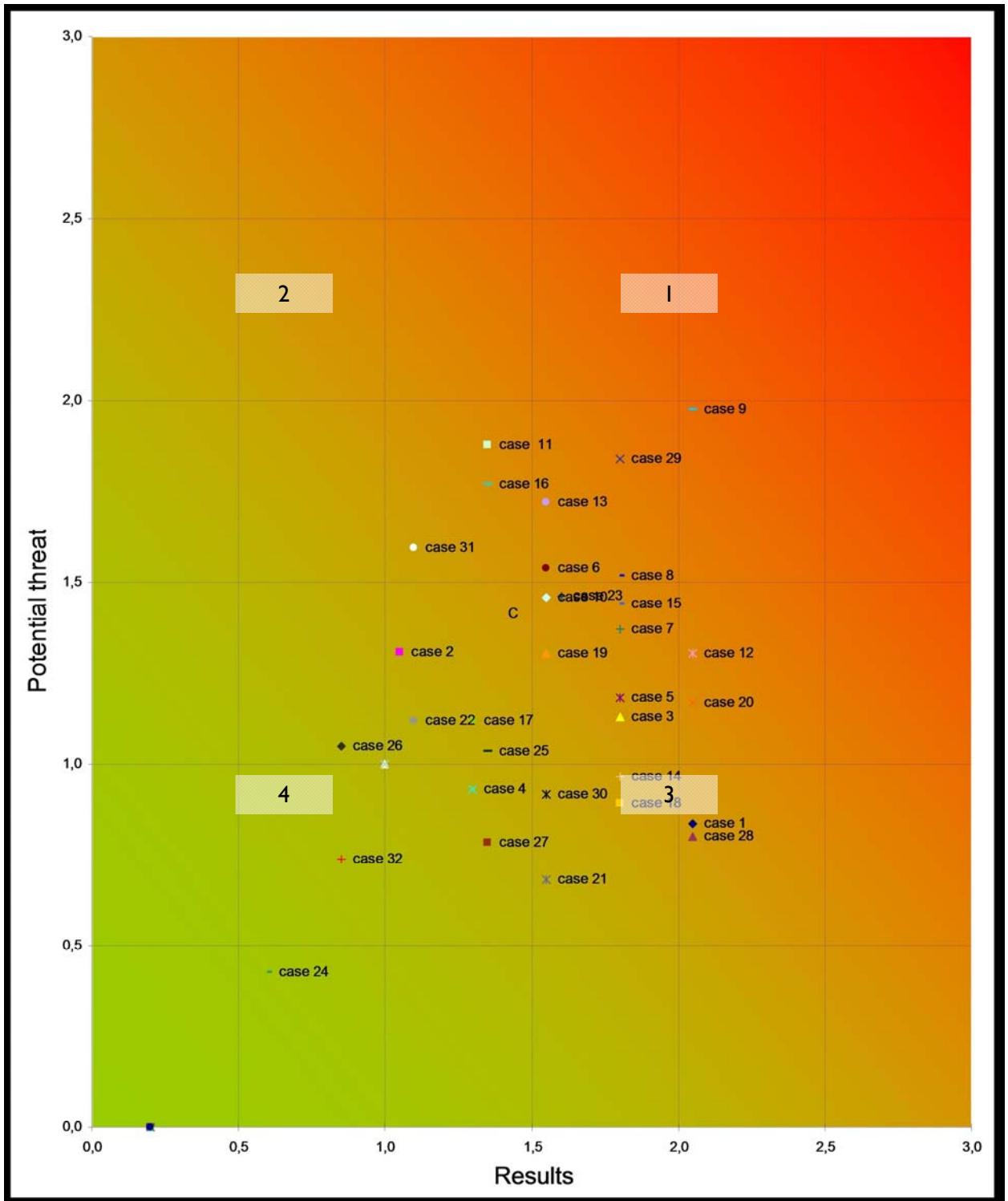
Er zijn regelmatig contacten met andere criminele organisaties in 38% van de dossiers. In 32% van de dossiers is er een zekere vorm van operationele samenwerking.

71% van de onderzoeken verwijst naar het gebruik van commerciële structuren. Transport, import/export en bouw zijn de meest getroffen sectoren.

41% van de geselecteerde criminele organisaties maakt gebruik van geweld of andere vormen van intimidatie (licht onder het nationale gemiddelde). De rechtstreekse dreigingen zijn voornamelijk gericht tegen leden van de organisatie. In 28% van de dossiers is er melding van pogingen tot beïnvloeding. Dit is meer dan de geregistreerde gegevens, hoewel de absolute cijfers laag blijven (11 dossiers).

3.3.3 Visuele voorstelling van de dreiging en de mate van succes van de criminele organisaties

De visuele voorstelling van de globale resultaten (in onderstaande tabel) toont goed aan dat de criminele organisaties in België verschillend zijn. Sommige criminele organisaties hebben een sterk crimineel vermogen maar hebben er nog niet alle voordelen kunnen uit halen, andere hebben slechts een klein crimineel vermogen ... en hebben er geen enkel voordeel uit gehaald; andere lijken niet goed georganiseerd maar slagen er in zich handig uit de criminele zaak te draaien en andere hebben hun kruissnelheid behaald dankzij het opzetten van een goed gestructureerde organisatie.

Bij wijze van eerste besluit van de dreigingsanalyse kan reeds worden gesteld dat het opzetten ervan veel tijd en middelen vergt. Er zal een evaluatie moeten worden uitgevoerd teneinde de beste operationaliseringswijze voor alle geïnventariseerde criminele organisaties te bepalen.

Via een typologie van de criminele organisaties zou het aantal te analyseren gevallen verminderd kunnen worden.

In theorie kunnen criminele organisaties variëren van diegene zonder enig dreigingsvermogen en succes (0,0) tot diegene met een maximumvermogen en maximaal succes (telkens 3,0).

Zo omvat vak 1 rechts boven (potential threat > 1,5 en Success > 1,5) 5 dossiers, vak 2 links boven 3 dossiers, vak 3 rechts beneden 15 dossiers en vak 4 links beneden 9 dossiers. Elk van deze situaties (in de vier uitersten van de resultatentabel) wordt in het volgende hoofdstuk aan de hand van een voorbeeld verduidelijkt. Dit geeft een overzicht van de concrete gevallen van georganiseerde criminaliteit waarmee de Belgische politie te maken krijgt.

Geen enkel kader omvat alle dossiers van eenzelfde soort criminele activiteit. Er kan a priori dus niet worden gesteld dat een criminele activiteit een grotere dreiging vergt / vertegenwoordigt. Er wordt evenwel vastgesteld dat de BTW-carrousels meer voorkomen in vak 3 (83% van de geanalyseerde BTW-dossiers en 14% van alle activiteiten van dit vak), alsook dat import/export van cocaïne er relatief minder in vertegenwoordigd is. De productie van cannabis lijkt meer voor te komen in vak 4, maar er moet op worden gewezen dat de bestudeerde dossiers recent zijn en de criminele organisaties tamelijk jong (waarbij het criminele vermogen nog niet de tijd heeft gehad om resultaten af te leveren) zijn. Het ziet ernaar uit dat de organisaties die uit meerdere leden bestaan grotere successen boeken. De criminele organisaties van de vakken 1 en 3 bestaan respectievelijk (gemiddeld) uit 10, 4 en 10,3 leden, tegen 9,3 en 8,6 in de vakken 2 en 4. De door deze organisaties geboekte successen maken hen evenwel misschien zichtbaarder en zorgen ervoor dat de leden gemakkelijker kunnen worden geïdentificeerd. Ook de gemiddelde leeftijden verschillen: 36 jaar in vak 1, 37 jaar in vak 4, 41 jaar in vak 3 en 50 jaar in vak 2 (slechts 28 geïdentificeerde leden).

Een poging om het profiel van de criminele organisaties op te stellen in functie van het behoren tot het ene of het andere vak is op heden nog niet bewijskrachtig. Het staaft is nog te beperkt waardoor een enkel onderzoek de verkregen resultaten te veel kan beïnvloeden. Een organisatie in vak 4 die louter uit Slovenen bestaat betekent immers niet dat een criminele organisatie met Sloveense burgers een laag niveau op de dreigings- en successchaal behaalt.

3.3.4 Toekomstperspectieven van de gebruikte methodologie

Het onderzoek naar de dreiging moet met andere dossiers van criminele organisaties blijven worden uitgebreid. Zo zal het ook interessant zijn een vergelijking uit te voeren met de door Europol in een gedeeltelijk gelijkaardige oefening, in het kader van de OCTA, verkregen resultaten (typologie van de criminele organisaties) te analyseren. Deze heeft als voordeel dat het over (veel) meer gegevens beschikt en de organisaties omvat die in de 27 landen van de Europese Unie voorkomen.

Het als dusdanig integreren van de huidige resultaten in de beleidscyclus om de middelen te bepalen die in functie van de opgemerkte georganiseerde criminaliteitsvormen moeten worden opgezet is bijgevolg voorbarig. Een gevalsgewijze toepassing van het leesrooster zou evenwel mogelijk moeten zijn op tactisch/operationeel vlak om op te sporen of de geïdentificeerde organisatie tijdens het onderzoek al dan niet over karakteristieken beschikt waaruit een goede criminele werking blijkt. Het voorkomen van deze karakteristieken zou er voor kunnen zorgen dat er bijzondere aandacht naar deze mogelijk bedreigende organisatie uitgaat. Het (zichtbare) gebrek aan deze karakteristieken zou kunnen rechtvaardigen dat het onderzoek gericht wordt op deze relevante elementen. Als deze echter niet gekend zijn, zou dit er evenwel toe kunnen leiden dat wordt aangetoond dat de desbetreffende criminele organisatie geen dreiging vormt en misschien minder aandacht vergt (recherchemanagement).

3.3.5 Voorbeelden van interactie tussen de efficiëntie en het voortbestaan van criminele organisaties

De verschillende voorbeelden die hieronder worden geleverd geven een concreter beeld van de toepassing van het model van de dreigingsevaluatie. Het eerste voorbeeld verwijst naar een criminele organisatie die een mogelijk hoog dreigingsniveau en crimineel succes behaalt. Het tweede voorbeeld handelt over een organisatie die misschien minder dreigend is maar toch een meer dan bevredigend succesniveau behaalt. Het derde voorbeeld omschrijft de minst dreigende criminele organisatie met het meeste succes die in de gesprekken aan de orde is gekomen. Een criminele organisatie waar weinig potentiële dreiging en succes van uitgaat wordt in het vierde voorbeeld beschreven.

Voorbeeld 1: Hoge dreigingsgraad: Belgisch-Nederlandse criminele organisatie

Een Belgisch-Nederlandse criminele bende uit België, bij de Nederlandse grens, is actief op het vlak van internationale drugsmokkel. De organisatie is verticaal gestructureerd: een hoofdchef superviseert de hele organisatie, bijgestaan door een "adjutant" die de beslissingen in zijn plaats neemt wanneer hij niet beschikbaar is.

De bronnen waarover de bende beschikt is het eerste wat opvalt. De organisatie bestaat uit zo'n 25 geïdentificeerde leden. Ze heeft ook andere medewerkers, waaronder sommigen in het buitenland, die tijdens het onderzoek werden opgespoord maar nooit formeel werden geïdentificeerd (Nederland, Zuid-Afrika, Groot-Brittannië).

De uitgevoerde activiteit vergt geen verregaande expertise. Het valt echter wel op dat de meeste leden over een langgerekte "criminele" ervaring beschikken. Naast de rol van organisator en uitvoerder, zijn er slechts enkele functies. Deze vergen in de meeste gevallen weinig deskundigheid (financieel expert, koerier, stroman).

Er bestaat een sterke samenwerking met andere criminele groepen, zoals een Britse bende of een Mexicaans kartel. Het gaat om een bijna plechtige verstandhouding (samenkomsten met de "partners" vinden plaats in restaurants). Waarschijnlijk worden "onderaannemers" aangeworven om de drugs te verbergen. De organisatie beschikt dus over een groot aantal mogelijke partners.

Ten slotte beschikt de groep over aanzienlijke financiële middelen: het zakencijfer wordt op 25 miljoen euro geschat. Tijdens een actie is de politie er in geslaagd 300000 Engelse pond te onderscheppen.

De organisatie fungeert als tussenpersoon die op zoek gaat naar kopers en verkopers van grote hoeveelheden verdovende middelen (of precursoren), deze met elkaar in contact brengt, voor het transport zorgt en intussen een commissie opstrijkt. Dit soort modus operandi vraagt een zeer grote plannings-, coördinatie- en organisatiecapaciteit. Op dit vlak is de organisatie dan ook bijzonder dynamisch. Bovendien is de bende handig in het beheren van de middelen die uit de reusachtige inkomsten voortkomen: ze herinvesteert deze in vastgoed of gebruikt ze om nog voordeligere criminele transacties mee af te sluiten. Het te herinvesteren geldbedrag werd op 20 miljoen euro geschat. De organisatie beschikt over een constante geldreserve en over grote sommen cash geld die bij hoogdringendheid onmiddellijk beschikbaar zijn.

De organisatie geeft blijk van een sterkte interne cohesie. Afgezien van het feit dat meerdere leden met elkaar verwant zijn (.o.m. twee broederparen), leiden ze een gemeenschappelijk sociaal leven: samen uitgaan met de echtgenotes, barbecues en allerhande vrijetijdsactiviteiten.

Deze goede algemene verstandhouding wordt aangevuld met meer directe maatregelen die erop gericht zijn het groepsgevoel te versterken: steun aan de familie van een lid bij zware tegenslag (zoals opsluiting), autoritair leadership, het regelmatig door de chef organiseren van evaluatiegesprekken van de bendeleden en gewelddadige bestraffing van de schuldigen (zelfs tot doodslag).

De gedeelde motivatie van alle leden is het winstbejag: er is geen ander motief om tot de organisatie te behoren.

De aanpassingscapaciteiten van de groep zijn matig ontwikkeld. Er werden verschillende smokkels (auto's, cannabis) opgezet maar deze zijn steeds binnen het werkschema gebleven. Het tewerkgestelde personeel verandert soms licht, maar de organisatietop blijft daarentegen dezelfde. De enige belangrijke verandering is dat de groep zich onlangs in België heeft gevestigd. Technieken om drugs te verbergen worden daarentegen regelmatig gewijzigd om het risico op onderschepping te verminderen.

Ten slotte maakt de groep gebruik van een groot aantal, soms bijzonder gespecialiseerde, defensieve technieken om het hoofd te bieden aan politionele en gerechtelijke aanvallen. Deze contrastrategieën komen op verschillende niveaus tot stand. Op discretievlak in het algemeen worden meerdere maatregelen getroffen. Naast de klassieke contrastrategieën (gebruik en regelmatige verandering van meerdere SIM-kaarten en voertuigen, organiseren van vergaderingen op luidruchtige en dichtbevolkte plaatsen om af luistering te bemoeilijken, gebruik van valse identiteiten, kunstgrepen aan de hand van stromannen, bezit van 2 safehouses in Nederland), wordt vastgesteld dat de groep ook vernieuwende en uitgebreidere methodes heeft opgesteld. Zo communiceren leden door gebruik te maken van codes die verschillen volgens het oproepnummer en het betrokken land. Hierdoor kan de inhoud moeilijk worden begrepen. De organisatie heeft ook vaak beroep gedaan op een in sweeping (opsporen en

neutraliseren van af luister- en bewakingsapparatuur) gespecialiseerde Britse firma om de woonplaats van het hoofd van de organisatie te "scannen".

Tijdens het onderzoek werd een undercoveragent ingezet om in de groep te infiltreren. De manier waarop hij werd aangepakt en de tests waaraan hij werd onderworpen tonen ook de graad van wantrouwen van de organisatie aan: er werd een baken op het voertuig geplaatst om de verplaatsingen na te gaan, hij werd geschadwd en de vergaderingen vonden in het buitenland plaats om zijn flexibiliteit op de proef te stellen.

Tijdens de arrestatie van de leden werden ten slotte verschillende acties ondernomen om de werking van het gerecht te verstoren: dreiging en poging tot omkoping van het justitiepersoneel, vertraging van de procedure (de verdachten hebben, gecoördineerd, op verschillende tijdstippen, beroep aangetekend). Bovendien werd voor de verdediging van de leden van de groep een eersterangsadvocaat ingeschakeld.

Voorbeeld 2: Hoge dreigingsgraad en beperkt crimineel succes: organisatie actief in de hormonenhandel

Een organisatie met een relatief hoog crimineel vermogen levert niet altijd het rendement op van de verwachtingen. Een groep die geleid werd door een koppel en actief was in de illegale verkoop van groeihormonen heeft de opportuniteiten van het internet benut om zich te ontwikkelen. De aandacht van de politiediensten werd hierbij omzeild. Het koppel (interne cohesie), die op dat moment in Frankrijk verbleef, had heel wat ervaring in de paardenwereld en startte met de verkoop van illegale hormonen. Het nam persoonlijk contact op met zijn klanten maar ontwikkelde de illegale activiteiten enkel in zijn directe omgeving. De Franse politiediensten traden snel op en stopten de handel. Hierop verhuisde het koppel naar België en vatte zijn illegale activiteiten opnieuw op, met eigen geld, aan de hand van dezelfde producten maar door een ander verspreidingskanaal te gebruiken (aanpassingsvermogen). Het koppel verkoos het internet en deed beroep op een ICT-specialist (middel) die in een van de voormalige sovjetrepublieken gevestigd was en een internetsite ontwikkelde en onderhield om de server buiten het bereik van de Europese politiediensten te houden.

Hun afzetmarkt spreidde zich op dat moment uit over heel Europa. Groot-Brittannië werd snel de bevoorrechte bestemming van de handelaars. Het klantenbestand breidde snel uit en er werd een aanzienlijke hoeveelheid verkocht (succes). Teneinde zich te verzekeren van de bevoorrading van hormonale producten, schakelde de echtgenoot oude contacten in Rusland in en liet de goederen, aan de hand van valse attesten en etiketten, per vliegtuig via België doorvoeren. De pakken werden in beveiligde verhuurruimtes gestockeerd. Een werknemer was belast met het, in functie van de vraag, ophalen van de goederen om deze te verpakken en per postpakket naar de klant te versturen (dynamiek).

De boekhouding was gebaseerd in een off-shoreland en de criminele onderneming had rekeningen in talrijke staten (contrastrategie). De ontwikkeling van de activiteiten verliep volgens een op lange termijn gepland schema. De winst werd onmiddellijk opnieuw in nieuwe voorraden geïnvesteerd om aan de forse vraag tegemoet te komen.

De onderzoekers zouden, via klassieke politiemethodes (en mogelijk een beetje toeval), op het spoor komen van de handel en de strafbare activiteiten van de groep stopzetten die uiteindelijk geen tijd heeft gehad om zich ten volle te ontwikkelen en van de winst te kunnen genieten. Dit verklaart de successcore van de organisatie ondanks het vermogen.

Voorbeeld 3: Zwakke dreigingsgraad maar ruim crimineel succes: organisatie actief in de sociale fraude

De eerste indruk van de onderzoeker was dat hij te maken had met een gewoon dossier (aanvankelijk tevens de indruk van de raadkamer). De juridische kwalificatie criminele organisatie werd pas later in het onderzoek gegeven. De onderzoeker heeft nog steeds moeite om zich in te beelden dat hij met een maffia te maken had. De organisatie van 7 mensen was weliswaar rond een leider gestructureerd die het profiel van een heel goede organisator had waarvan de voorkeur uitging naar contacten binnen een

netwerk van kennissen eerder dan via een verticale organisatie. De organisatie beantwoordde weliswaar aan de criteria van de criminologische definitie.

De organisator (M.) was voorheen betrokken bij heroïnehandel. De gelopen risico's in dit soort activiteiten hebben hem ertoe aangezet andere criminele activiteiten te vinden/te ontwikkelen (aanpassingsvermogen). Hij staat tevens gekend voor feiten van wapenbezit, maar het onderzoek heeft dit aspect niet kunnen uitdiepen.

Het oorspronkelijke vooronderzoek waardoor het onderzoek van start is kunnen gaan werd door de sociale inspectiediensten uitgevoerd (via de Arbeidsauditeur). Het ging om feiten van zwartwerk die in Brussel en Antwerpen werden vastgesteld. Het leek er op dat een legaal bureau voor interims de teams op de werven beheerde. Bij de CFI was er een stroom aan facturen tussen vennootschappen en meldingen op verdenking van witwaspraktijken (contrastrategie).

Wanneer het onderzoek is gestart, was de eerste opgezette vennootschap reeds failliet. Er werd geen enkele boekhouding door de curator teruggevonden. Een tweede vennootschap was nog steeds actief. De afgevaardigd-bestuurder was echter een marginale vrouw uit de buurt van Charleroi. Al snel bleek dat ze een stroman was die €1000 had ontvangen om haar identiteit te verlenen. Bij huiszoekingen en het onderzoek naar de overblijvende bankrekeningen, bleek al snel dat aanzienlijke sommen cash geld van de rekeningen waren gehaald (€3,5 miljoen). De legale vennootschappen inden hun facturen en het geld werd in de volgende week afgehaald, zonder betaling van de sociale wetten. Er was dus wel degelijk een sociaal fraudecircuit opgezet.

Via de audits en analyse van de financiële stromen, kon de centrale rol van M. in de organisatie worden aangetoond. M. ontving telkens het geld dat door vertrouwenspersonen aan de bankklokken in ontvangst werd genomen. De organisator beschikte over een breed relatienetwerk (cohesie dankzij vertrouwenspersonen uit de herkomststreek of personen uit typische cafés uit zijn gemeenschap, ...) waar hij gemakkelijk stromannen maar ook illegale arbeiders in kon vinden (kansarmen, illegalen, jeugd vrienden). Het zoeken naar nieuwe werkrachten was niet erg gestructureerd. Dit gebeurde bijna louter via mond-tot-mondreclame, maar strekte zich uit tot Dendermonde en Gent. Hij werd goed aanzien als verschafter van werk, zowel door de officiële klanten als door de "werkzoekenden" die zich niet uitgebuit voelden. Vooral het opruimen en opkuisen van werven vergde geen specifieke kennis. De concrete aanvragen van de bouwsector werden evenwel op tijd en stond beantwoordt.

De kennis van de (officiële) regels in verband met boekhouding en vennootschapsrecht werd waargenomen door een op wettige wijze gevestigde boekhouder (middelen).

Teneinde de hoge bedragen cash geld te verzekeren die voortkomen uit zijn illegale activiteiten (de werknemers werden €30 per uur betaald, waarvan ze slechts €10 ontvingen, waardoor de winst voor de organisator op 2 jaar tijd zo'n €2 miljoen bedroeg – succes), heeft M zijn insolventie in België op poten gezet, met name door de woonst waar hij verbleef op naam van zijn kinderen in te schrijven. Het geld werd gewoon per personenwagen naar Turkije gebracht en witgewassen in de legale economie (ook hier was het beschikken over vertrouwenspersonen van groot belang).

Voorbeeld 4: Zwakke graad van mogelijke dreiging en crimineel succes: criminele organisatie actief in de import van cocaïne

Georganiseerde criminaliteit is niet altijd een succesverhaal. Het hiernavolgende voorbeeld toont aan de hand van feiten aan wat het model van de dreigingsanalyse als een organisatie aanziet van waaruit weinig dreiging uitgaat.

11 geïdentificeerde personen uit drie verschillende continenten worden in verband gebracht met de import van cocaïne. De organisatoren zijn drie Colombianen die in Nederland gevestigd zijn. Bij aanvang beschikken ze over grote sommen geld en kiezen de haven van Antwerpen als toegangspunt voor hun smokkel omdat deze hen minder beveiligd lijkt dan de haven van Rotterdam (aanpassingsvermogen). Ze kennen niet veel volk in België en zetten een tussenpersoon in die zal trachten een platform op te zetten om hun criminele activiteiten te ontwikkelen. Na meerdere maanden, waarin meerdere samenwerkingsbeloften werden

opgezegd, wordt een erg heterogene belangengroep samengesteld met twee centrale personen. Hun enige doelstelling blijft evenwel om zo veel en zo snel mogelijk gemakkelijk geld te verdienen.

Ze beslissen een dokker in te schakelen die de containers kan identificeren die gebruikt worden om de import van cocaïne te verbergen, de goederen te recupereren en deze uit het havengebied te loodsen. Hij is de enige die over de nodige informatie beschikt (middelen). Vanaf het moment van de inbezitname van de drugs uit de container, volgen een reeks stappen die de verdovende middelen naar Nederland helpt brengen. Dit is het vertrekpunt voor de latere verdeling. De personen die bij de praktische uitvoering betrokken zijn kennen elkaar niet goed of helemaal niet. Er wordt veel ruimte gelaten voor improvisatie (dynamiek). De enige aanmoedigende maatregel die de reeds zwakke interne cohesie versterkt is de winstverdeling.

Teneinde hun banden met de Belgische tak van de organisatie te verbergen, houden de Colombianen de grootste afstand met hun tussenpersonen. Ze communiceren met een enkele persoon aan de hand van slechts zeldzame SMS'en door enkel gebruik te maken van prepaidkaarten (contrastrategie).

Ten slotte heeft de politie, die door de vele contacten van de groep bij zijn zoektocht naar personeel op het spoor werd gebracht, de Belgische tak aangehouden bij het lossen van de goederen. De Colombianen werden niet geïdentificeerd.

4 Betrokkenheid in illegale markten

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van georganiseerde criminaliteit in België als speler op de illegale markten. Dit wordt voorgesteld aan de hand van fenomenen waarin criminele organisaties actief zijn. Deze informatie is afkomstig van de strategisch analisten die bij de Federale Politie binnen deze fenomenen werken. Op basis van een formulier ontwikkeld door de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid wordt de informatie gestructureerd. Dit gaat ruimer dan de data die via de aanmeldingsformulieren worden bekomen omdat ook andere pertinente bronnen werden opgenomen.

Deze datagaring geeft vanuit een andere invalshoek zicht op de criminele organisaties. De koppeling van gegevens uit het vorige hoofdstuk met dit hoofdstuk blijft moeilijk waardoor deze twee hoofdstukken niet met elkaar gelinkt kunnen worden. Dit hoofdstuk hangt ook samen met het volgende hoofdstuk over kwetsbaarheid want de binnen dit hoofdstuk aangeboorde fenomenen bevatten ook aspecten die betrekking hebben op de kwetsbaarheid van een bepaalde markt of sector.

Waar de focus van het vorige hoofdstuk lag op de criminele organisatie, ligt ze hier op de activiteiten van de criminele organisatie. Meer bepaald wordt ingegaan op de illegale activiteiten die worden ontwikkeld.

Na een inleidend luik komen volgende illegale markten, die geraakt worden door de georganiseerde misdaad, aan bod:

- ♣ Voertuigencriminaliteit;
- ♣ Georganiseerde diefstallen;
- ♣ Informatiacriminaliteit;
- ♣ Illegale wapenhandel;
- ♣ Witwassen;
- ♣ Verdovende middelen;
- ♣ Mensenhandel & mensensmokkel.

4.1 Aard van de feiten

De aanpassing van het meldingsformulier aan de definities van de fenomenen die voor het opstellen van het NPVB worden gebruikt, heeft als gevolg dat er een gedetailleerder beeld is van de verschillende criminele markten. Er is met name een beter onderscheid van de drugsmokkel (cocaïne, synthetische drugs, cannabis en heroïne) of van de financiële criminaliteitsdomeinen. Dit bemoeilijkt evenwel de vergelijking met de in de voorbije jaren verzamelde gegevens.

Er kan nog altijd een onderscheid worden gemaakt tussen de criminele hoofd-, neven- of ondersteunende activiteiten³² en de overige activiteiten. Het deel ondersteunende activiteiten stabiliseert zich sinds 2004 rond 10%. Er kan redelijkerwijs worden van uitgegaan dat er geleidelijk meer en beter met deze gegevens wordt rekening gehouden.

4.1.1 De criminele hoofdactiviteit

De criminele hoofdactiviteit die door de criminele organisaties wordt ontwikkeld is de smokkel en handel van verdovende producten (65 criminele organisaties in 2009). De import/export van cocaïne vertegenwoordigt alleen al 34 dossiers, cannabis 10 dossiers, heroïne 9 dossiers, synthetische drugs 6 dossiers en de productie van cannabis 6 dossiers. In 14 dossiers is er ook sprake van verkoop, zonder enige verdere verduidelijking. Bij wijze van vergelijking werden in 2008 68 dossiers van drugsmokkel geteld, hetgeen gelijk loopt met de voorheen verzamelde gegevens. Dit absolute cijfer van 2009 leunt aan bij vorige gegevens, hoewel het aantal onderzoeken daalt. Er dient evenwel te worden meegegeven dat eenzelfde criminele organisatie binnen de import/export van verschillende soorten drugs actief kan zijn (het absolute cijfer van drugsonderzoeken bedraagt 72).

Voor het overige komen in de statistieken voor: witwassen (37 keer, 10,9% van de hoofdactiviteiten), oplichting zonder internet (28 keer, 8,3%), accijns- en BTW-fraude (23 keer, 6,8%), frauduleuze faillissementen (13 keer, 3,8%), heling (13 keer) en diefstal in woningen (12 keer, 3,5%). Dit bevestigt de voorheen verzamelde gegevens, met een overwicht, sinds 2001, voor smokkel en handel van verdovende middelen ten opzichte van witwaspraktijken. Hierop

³² Een ondersteunende activiteit is een criminele activiteit die door de organisatie wordt opgezet om de uitvoering van criminele hoofd- of nevenactiviteiten te ontwikkelen / vergemakkelijken. Bv. Vervalsing van documenten / facturen om de transfer van gestolen voertuigen te vergemakkelijken.
Het loutere gebruik van valse/vervalste documenten past niet binnen de activiteiten van criminele organisaties.

volgen autozwendel (3,5%), seksuele uitbuiting (3,2%), illegale instroom van migranten (2,9%), uitbuiting in de arbeidssfeer en fraude met kredietkaarten (elk 2,6%).

4.1.2 Criminele nevenactiviteiten

Wat betreft de ontwikkelde nevenactiviteiten komen witwaspraktijken het vaakste voor (bij 9,9% van de geïnterviewde criminele organisaties en 14,5% van de ontwikkelde nevenactiviteiten). Hierna volgen heling (9,1% van de nevenactiviteiten), oplichting zonder internet (8,4%), autozwendel (5,3%), het maken van/de handel in valse en vervalste documenten en de handel in verdovende producten (elk 4,6%). Dit past binnen de tendens van de voorbije jaren.

4.1.3 De criminele ondersteunende activiteit

Op 52 criminele ondersteunende activiteiten kan worden vastgesteld dat witwassen bij 7 criminele organisaties wordt vermeld en 13,5% van alle ondersteunende activiteiten uitmaakt. Dit bevestigt de rol van witwaspraktijken om andere activiteiten te financieren. De aanmaak van valse of vervalste identiteitsdocumenten of boorddocumenten staat tweede in de lijst met 6 dossiers. Hierna volgt de handel van deze documenten (5 dossiers). Wanneer de geregistreerde statistieken over een ruimere periode worden bekeken, dan wordt vastgesteld dat witwassen de aanmaak en handel van valse en vervalste documenten heeft overstegen. Sommigen zouden kunnen vaststellen dat de dit jaar gebruikte nieuwe nomenclatuur van de criminele activiteiten deze tendens kan verklaren (de aanmaak wordt voortaan immers onderscheiden van de handel waardoor de generieke categorie van valse documenten wordt afgezwakt). Deze toename werd weliswaar ook in 2008 vastgesteld, nog voor de aangebrachte veranderingen werden ingevoerd om met de veiligheidsfenomenen van het NPVB in overeenstemming te zijn.

4.1.4 Algemeen beeld

Het algemene beeld van de gegevens toont aan dat de drugsmokkel overheerst, vooral dan als hoofdactiviteit. Witwaspraktijken komt op de tweede plaats en is ook goed vertegenwoordigd in

de ondersteunende activiteiten. Dit is uiteraard niet verwonderlijk. Witwaspraktijken hangen immers bijna altijd af van een criminele basisactiviteit.

In de tabel hieronder wordt een overzicht gegeven van de criminele activiteiten, onderverdeeld in hoofd-, bij- en steunactiviteit, en hun voorkomen.

Tabel 6: Globaal overzicht van criminele activiteiten ontplooid door criminele organisaties in 2009.

CRIMINELE ACTIVITEITEN	H	%	N	%	O	%	?	%	Tot.	%
CRIMINALITEIT TEGEN PERSONEN	10	3,0	17	12,7	5	9,6	2	8,7	34	6,3
Doodslag / moord	0	0,0	4	3,0	1	1,9	0	0,0	5	0,9
Gijzeling, ontvoering	3	0,9	6	4,4	1	1,9	1	4,3	11	0,2
Afpersing / racketeering	3	0,9	3	2,2	2	3,8	0	0,0	8	1,5
Overige	4	1,2	4	3,0	1	1,9	1	4,3	10	1,8
CRIMINALITEIT TEGEN GOEDEREN	56	16,8	38	28,3	9	17,3	9	39,1	112	20,7
Wapenhandel	2	0,6	3	2,2	1	1,9	1	4,3	7	1,3
Autozwendel	12	3,6	7	5,2	3	5,8	1	4,3	23	4,2
Diefstal van containers of ladingen	3	0,9	1	0,7	0	0,0	0	0,0	4	0,7
Diefstal met geweld, dreiging, gewapenderhand (hold-up)	8	2,4	4	3,0	0	1,3	1	4,3	13	2,4
Diefstal in woningen	12	3,6	2	1,4	0	0,0	0	0,0	14	2,6
Illegale kunst- en antiekhandel	0	0,0	1	0,7	0	4,0	0	0,0	1	0,2
Handel in boorddocumenten	1	0,3	1	0,7	1	1,9	0	0,0	3	0,5
Heling (behalve witwassen)	13	3,9	12	7,1	1	1,9	2	8,7	28	5,2
Brandstichting/ontploffing	1	0,3	2	1,4	2	3,8	0	0,0	5	0,9
Overige	4	1,2	5	3,7	1	1,9	4	15,4	14	2,6
MENSENHANDEL	38	11,4	9	6,7	8	15,4	0	0,0	55	17,2
Instroom van migranten	10	3,0	3	2,2	3	5,8	0	0,0	16	3,0
Illegale arbeid (uitbuiting)	9	2,7	2	1,4	3	5,8	0	0,0	14	2,6
Seksuele uitbuiting	11	3,3	0	0,0	1	1,9	0	0,0	12	2,2
Overige mensenhandel en mensensmokkel	8	2,4	4	3,0	1	1,9	0	0,0	13	2,4
PSYCHOTROPE STOFFEN	80	24,0	10	7,5	1	1,9	2	8,7	93	17,8
Import / export van cocaïne	34	10,2	1	0,7	1	1,9	0	0,0	36	6,6
Import / export van heroïne	9	2,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	9	1,6
Import / export van cannabis	10	3,0	1	0,7	0	0,0	1	4,3	12	2,2
Productie van cannabis	6	1,8	1	0,7	0	0,0	1	4,3	8	1,5
Handel in precursoren	1	0,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,2
Productie, import / export van synthetische drugs	6	1,8	1	0,7	0	1,3	0	0,0	7	1,3
Verkoop / gebruik / bezit van verdovende middelen	14	4,2	6	4,4	0	0,0	0	0,0	20	4,0
MILIEU	2	0,6	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	0,4
Cites	1	0,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,2
Overige	1	0,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,2
WITWASSEN	37	11,1	19	8,2	7	13,5	1	4,3	64	11,8
FINANCIËEL-ECONOMISCHE DELICTEN	94	28,5	33	26,1	18	34,6	8	34,8	153	28,9
Accijns- en BTW-fraude	23	6,9	5	3,7	1	1,9	0	0,0	29	5,4
PB-fraude	5	1,5	2	1,4	1	1,9	0	0,0	8	1,5
Handel in valse of vervalste documenten	1	0,3	6	4,4	5	9,6	2	8,7	14	2,6
Namaak van goederen	5	1,5	3	2,2	2	3,8	0	0,0	10	1,8
Namaak van identiteits- of boorddocumenten	5	1,5	4	3,0	6	11,6	0	0,0	15	2,7
Kansspelen en loterij	0	0,0	0	0,0	1	1,9	0	0,0	1	0,2
Oplichting zonder internet	28	8,4	ç	3,2	1	1,9	5	21,7	43	8,3
Oplichting via internet	4	1,2	1	0,7	0	0,0	0	0,0	5	0,9
Frauduleuze faillissementen	12	3,9	1	0,7	0	0,0	1	4,3	14	2,7

Fraude door middel van betaling	9	2,7	1	0,7	0	0,0	0	0,0	10	1,8
Valsemunterij	2	0,6	1	0,7	1	1,9	0	0,0	4	0,7
CORRUPTIE	3	0,9	1	0,7	2	3,8	0	0,0	6	1,1
INFORMATIACRIMINALITEIT STRICTO SENSU	2	0,6	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	0,4
TERRORISME	2	0,6	1	0,7	0	0,0	0	0,0	3	0,5
OVERIGE	6	1,8	4	3,0	2	3,8	1	4,3	13	2,4
TOTAAL		100		100		100		100	537	100

Op nationaal vlak komen de criminele activiteiten voornamelijk in Brussel en Antwerpen (ongeveer 36,5% van alle plaatsen, 23,4% in Brussel en 13,1% in Antwerpen) tot stand. Hierna volgen Luik, Tongeren, Charleroi, Turnhout en Hasselt (29,5% van de plaatsen, ongeveer elk 6%). Gevolgd door Bergen en Dendermonde.

Net als in het verleden zijn Nederland, Frankrijk en Duitsland duidelijk de koplopers op internationaal vlak, gevolgd door Italië, Groot-Brittannië, Spanje en Luxemburg. Hierna volgen Marokko, Zwitserland en Litouwen. Achteraan de lijst staan Turkije, Roemenië en Albanië. De Europese landen nemen het grootste deel voor hun rekening en komen grotendeels overeen met de landen waarmee de politie het gemakkelijkste contacten onderhoudt. Er moet op worden gewezen dat de omvang van de criminele activiteiten die door criminele organisaties uit België in het buitenland worden gepleegd moeilijk meetbaar is.

4.2 Voertuigencriminaliteit

Dit omvat alle feiten van diefstal van voertuigen³³, oplichting en misbruik van vertrouwen³⁴, carjacking en homejacking. Deze illegale markt is laagdrempelig, biedt veel opportuniteiten en vergt algemeen gezien weinig specialisatie³⁵. Enige nuance is wel nodig: vooral bij oudere voertuigen is er sprake van een lagere drempel. Jongere voertuigen zijn beter beveiligd, waardoor er toch enige nood is aan “*inside knowledge*”, bvb om de transponder of het antidiefstal systeem te omzeilen. De gevolgen van autodiefstal beperken zich niet tot louter tot financiële schade³⁶ voor slachtoffers en de verzekeringsmaatschappijen. Door de steeds beter

³³ Diefstal van voertuigen: Gewone diefstal, gekwalificeerde diefstal of afpersing van een voertuig (wagen of motor) met of zonder geweld.

³⁴ Oplichting en misbruik van vertrouwen: Fictieve diefstal van een voertuig (oplichting en misbruik van vertrouwen) of eender welke handeling die bijdraagt tot het opnieuw op de markt brengen van een gestolen voertuig (alle misdrijven die te maken hebben met een geheel, verduisterd voertuig dat het voorwerp van het misdrijf uitmaakt of verhandeld/onderhandeld wordt in de fraude).

³⁵ Met uitzondering voor de vervalsing van de nodige boord- en andere documenten.

³⁶ In het Nederlandse dreigingsbeeld over georganiseerde criminaliteit werd de totale schadelast berekend op €32 miljoen voor 2007. Dit betrof een ruime schatting. (Zie: KORPS LANDELIJKE POLITIEDIENSTEN, *Nationaal Dreigingsbeeld 2008 Georganiseerde criminaliteit*, Zoetermeer, KLPD-Dienst IPOL, oktober 2008, 170).

beveiligde auto's (cfr. jonge en duurdere auto's kunnen niet meer gestolen worden zonder de autosleutel.) bestaat er een groter risico op geweld tegen de eigenaren van deze voertuigen.

Op het vlak van georganiseerde criminaliteit binnen de autozwendel, spreekt het voor zich dat de financiële winst de belangrijkste drijfveer is. Voor de geregistreerde feiten is het evenwel moeilijk om de "aanzienlijke" zwendel van de "gebruiksdiefstallen" af te zonderen. Bovendien kan alles de aanleiding vormen tot autozwendel: een gewone diefstal van voertuigen of boorddocumenten is de eerste stap binnen het proces van de illegale handel.

In België³⁷ bedraagt het aantal gestolen voertuigen³⁸ in 2009 17.143. In 2008 en 2007 waren dit er respectievelijk nog 18.555 en 19.081. Tussen 2008 en 2009 betekent dit een daling van 7,61%. Het percentage teruggevonden voertuigen bedraagt in 2009 56,39%, tegen 57,34% in 2008. Dit betekent dat er 7.476 voertuigen in 2009 niet werden teruggevonden. De criminele markt is tamelijk op geografisch vlak geconcentreerd. In 2009 zijn vijf gerechtelijke arrondissementen goed voor 58,83% van de autozwendel: Brussel-19³⁹ (18,91% van alle feiten – 3.704 feiten), Luik (13,60% - 2.664 feiten), Charleroi (11,33% - 2.220 feiten), Antwerpen (8,93% - 1.750 feiten) en Bergen (6,05% - 1.185 feiten).

Eenmaal de diefstal gepleegd werd, kan het verschillende kanten uitgaan op deze illegale markt: het gestolen voertuig dient om het plegen van andere feiten (bv ramkraken), voor joyriding, voertuigzwendel waar het gehele voertuig (al dan niet omgekat) op transport geplaatst en naar het land van bestemming wordt gebracht, of voor een onderdelenzwendel waar de gestolen voertuigen eerst ontmanteld worden en de onderdelen dan naar de bestemming worden gebracht om te dienen als vervangstukken voor (soms eerder gestolen) voertuigen. De haven van Antwerpen kan hierbij een centrale rol spelen bij de verscheping van goederen naar bestemmingen in Afrika en het Midden-Oosten. Vaak worden de gestolen voertuigen verscheept in containers. Gezien de immense te controleren goederen in de haven en een nijpend tekort aan personeel, zal de pakkans ook hier weer lager liggen.

Op basis van de landen waar de voertuigen werden teruggevonden, kan een bepaald aantal routes worden opgesteld die door de smokkelaars worden gebruikt. De "klassieke" routes zijn

³⁷ Gegevensbron: Politiedatabank – extractie april 2010.

³⁸ "Gestolen" voertuig: Elk voertuig dat verband houdt met het feit waarbij sprake is van "gestolen", maar ook "geheeld", "verduisterd", "resultaat van het misdrijf" of "onderhandeld in de fraude".

³⁹ Er moet worden opgemerkt dat het gerechtelijke arrondissement Brussel in twee verdeeld is: er zal dus sprake zijn van het gerechtelijke arrondissement Brussel-19 en het gerechtelijke arrondissement Asse.

gericht op Afrika, het voormalige Oostblok en het Midden-Oosten. Naast deze klassieke bestemmingen verhoogt de handel in de richting van Frankrijk, Spanje en Italië. Om deze bestemmingen te bereiken worden de gestolen voertuigen vervoerd over de weg (met het voertuig zelf, of via transport), via het water (cfr. doorvoer via belangrijke havens zoals Antwerpen of Rotterdam) of zelfs via de lucht.

Naast de aandacht die wordt besteed aan het onderzoeken van de voertuigdiefstallen, dienen we ook opmerkzaam te zijn voor nieuwe modi binnen de diefstallen en eveneens voor de criminaliteit die gerelateerd is aan de voertuigdiefstallen. Vier criminele trends winnen steeds meer aan populariteit:

- ♣ Doublettes (een gestolen voertuig met de identiteit van een gelijkaardig voertuig – documenten, chassis) blijven een vaste waarde voor de handelaars. Deze handel heeft zowel betrekking op buurlanden als op Afrikaanse en Oostbloklanden. In dit kader vormt het gestolen inschrijvingsbewijs het sleutelement. Het Belgische document wordt bijzonder hooggewaardeerd door de criminelen;
- ♣ De fraude met wrakken linkt België met Frankrijk en Italië als landen van bestemming of als slachtoffer.
- ♣ De in België opgelichte leasingvoertuigen gaan vervolgens naar Noord-Afrika en de Italiaanse en Franse leasingvoertuigen komen in België terecht;
- ♣ Oplichting in het algemeen is steeds vaker in trek, waarbij Afrika een belangrijke bestemming is.

Ondanks de algemene daling van feiten van voertuigendiefstal, wordt vastgesteld dat het misbruik van vertrouwen een toenemend misdrijf is en dat de voertuigen vaker worden verduisterd of in de fraude worden opgenomen.

Meer en meer komen in het kader van de voertuigdiefstallen andere misdrijven zoals verduistering, oplichting, BTW-fraude, kilometerfraude, het via internet aanbieden van gestolen voertuigen en de problematiek in verband met leasevoertuigen voor. België blijkt bovendien een afzetland, bronland en transitland te zijn voor verduisterde leasingvoertuigen⁴⁰.

⁴⁰ NATIONAAL OVERLEGPLATFORM AUTOCRIMINALITEIT, presentatie door de Federale Politie, 3 september 2009.

In het begin van 2009 werd er een heropflakking vastgesteld van het misbruik van inschrijvingsbewijzen van wrakken⁴¹. De diefstal van de boorddocumenten blijft een essentieel element in de voertuigcriminaliteit, aangezien deze nodig zijn bij de inschrijving van een voertuig. Dankzij het inschrijvingsbewijs kan een gestolen voertuig tamelijk gemakkelijk worden witgewassen door het een nieuwe identiteit te bezorgen. Door gebruik te maken van de Belgische, Europese of internationale lacunes binnen de inschrijvingsketen, beschikken de criminele organisaties over talrijke mogelijkheden. Ze stelen een voertuig in een land, katten het chassisnummer om en schrijven het gestolen voertuig in een ander land in met het chassisnummer dat aan een gestolen inschrijvingsbewijs wordt gelinkt. De gestolen voertuigen worden witgewassen en slechts zelden terug gevonden.

Te vermelden waard in de optiek van de identificatie van voertuigen is de toepassing van de nanotechnologie: i.c. de zogenaamde "WOVM"⁴². Dit zijn minuscule schijfjes waar het chassisnummer in geëtst is. Ze dienen op alle onderdelen van het voertuig te worden aangebracht (gespoten) met een speciale hars. Naderhand kunnen de chassisnummers opnieuw worden gelezen door het simpele gebruik van een UV-lamp en vergrootglas. Door het procedé van de wagen in te spuiten met deze "micro dots" wordt elk onderdeel apart herkenbaar, waardoor het voor de criminelen onmogelijk wordt om de onderdelen van hun identiteit te ontdoen en waardoor ze minder interessant zijn aangezien ze gemakkelijk te identificeren zijn.

Ook andere categorieën zoals bijvoorbeeld werfvoertuigen dienen nauwlettend in het oog gehouden te worden. Bovendien wordt er een heropflakking van de garagediefstallen van de voertuigen uit het hogere gamma vastgesteld. Daarnaast ontwaart zich de problematiek van de diefstal van GPS-toestellen en airbags.

Tenslotte is er nog de handel in onderdelen die zeer nauw verweven is met de voertuigcriminaliteit. De voertuigen die met het oog op dit soort handel worden gestolen, worden vaak onmiddellijk gedemonteerd en dan op transport gezet naar het beoogde land, waar ze (net zoals de airbags) dienen als vervangingsonderdelen voor (eerder gestolen?) voertuigen. Bovendien bestaat er ook een handel in vervalste auto-onderdelen. Deze handel kost de auto-industrie veel geld. Ze vormen ook nog eens een gevaar voor de veiligheid, omdat deze onderdelen niet getest zijn, en de kwaliteit van het materiaal lager is.⁴³

Sommige legale sectoren in de automobielsector zijn bijzonder gevoelig voor autozwendel of de smokkel van voertuigonderdelen. Laten we eerst uitgaan van de inrichtingen die tweedehandsvoertuigen verkopen of die voertuigen van meerdere merken herstellen. In deze

⁴¹ NATIONAAL OVERLEGPLATFORM AUTOCRIMINALITEIT, presentatie door de Federale Politie, 3 september 2009.

⁴² Whole of vehicle Marking: bvb. Mighty Dots, Microdots.

⁴³ VAN BEEMEN, O., *Vrees voor lario-Lacoste en valse Vuiton – Namaakproducten in Nederland*, 7 januari 2009, URL: <http://www.ed.nl/economie/alg/4302217/Vrees-voor-larioLacoste-en-valse-Vuitton-Namaakproducten-in-Nederland.ece>

sectoren is er weinig controle. Het is evenwel gemakkelijk illegale voertuigen of onderdelen in de tweedehandsverkoop binnen te halen, illegale stukken bij herstellingen te gebruiken of wrakstukken met verschillende stukken te restaureren. Deze inrichtingen worden door de daders als facilitator gebruikt om de feiten te plegen. Sommige van deze inrichtingen zijn totaal illegaal en worden door daders uitgebuit.

Vervolgens is er de sector van wrakkenhandelaar/slopers (m.a.w. de centra die buiten werking zijnde voertuigen overnemen). Iedereen heeft toegang tot dit beroep. Deze sector is nochtans profijtelijk voor de criminelen omdat deze op verschillende manieren bijzonder rendabel is. Enerzijds is de behandeling van wrakken duur en is de opslag ervan aan een strikte wetgeving onderworpen, waardoor er aanzienlijke illegale winsten kunnen worden geboekt. Anderzijds kunnen via deze sector illegale goederen verdwijnen of van de hand worden gedaan (onderdelen of voertuigen), illegale onderdelen van voertuigen en chassisnummers worden gebruikt, inschrijvingsbewijzen worden gerecupereerd, ...

Dan moet rekening worden gehouden met de import-exportfirma's van voertuigen. Deze sector wordt kwetsbaar door een gebrek aan duidelijkheid binnen de wetgeving, onder meer voor de export van tweedehandsvoertuigen. Het is bovendien eenvoudig zich als illegale import-exportfirma te vestigen of een dergelijke firma te gebruiken om gestolen voertuigen te verbergen, ze naar landen te sturen waar minder controles zijn, enz.

4.3 Georganiseerde diefstallen

Rondtrekkende dadergroepen zijn bijzonder actief op het vlak van woninginbraken, inbraken in bedrijven en handelszaken, skimming, georganiseerde winkeldiefstallen, ladingdiefstallen, metaaldiefstallen, werfdiefstallen en diefstallen van werf(voer)tuigen. De vier verschillende types van rondtrekkende dadergroepen worden hier samengenomen: de sterk georganiseerde dadergroep (de organisatie en haar medewerkers), de medium-hoog georganiseerde dadergroep (de leider en zijn medeplegers), de medium-laag georganiseerde dadergroep (de organisator en zijn medeplegers) en tot slot de laag georganiseerde dadergroep (de gelegenheidssamenplegers). In het jaarrapport 2007 werden deze verschillende dadergroepen gedefinieerd.

In overleg met het Federaal Parket en het College van Procureurs-generaal werd een *rondtrekkende dadergroep* gedefinieerd als “een vereniging van misdadigers⁴⁴:

- ♣ die systematisch woninginbraken, of inbraken in bedrijven en handelszaken, waaronder ramkraken, ladingdiefstallen, metaaldiefstallen of diefstal van werf(voer)tuigen pleegt;
- ♣ waarvan de leden hoofdzakelijk afkomstig zijn uit de voormalige Oostbloklanden of een sedentaire dadergroep in België uitmaken, en;
- ♣ opereren of aangestuurd worden vanuit het buitenland, of vanuit de grote agglomeraties in België, en;
- ♣ die een belangrijk aantal feiten op een groot gedeelte van het grondgebied plegen, en;
- ♣ waarbij mogelijks gebruik wordt gemaakt van minderjarigen.”

Ook daders van zigeunerafkomst vallen nu onder de definitie rondtrekkende daders.

Hoewel de rondtrekkende bendes op georganiseerde en geplande wijze handelen⁴⁵, hangt de organisatie af van het type feit. Op die manier zijn bijna alle woninginbraken opportunistische misdrijven (de beslissing om te stelen werd al genomen maar het doelwit wordt ter plaatse gekozen); dit in tegenstelling met diefstallen met braak in handelszaken en bedrijven die vaak goed voorbereid (met verkenning) worden.⁴⁶

De rondtrekkende dadergroepen verblijven veelal in de grote agglomeraties, zoals Brussel, Luik, Antwerpen en Charleroi, waar er een grotere anonimiteit heerst, deze worden ook de “thuisarrondissementen”⁴⁷ genoemd. Ze plegen de feiten meestal niet in de onmiddellijke nabijheid van de verblijfplaats maar leggen grote afstanden af. De actieradius van de dadergroepen omvat vaak verschillende arrondissementen (feitenarrondissementen).

Eén van de markante kenmerken van deze dadergroepen is dus hun grote mobiliteit. Tijdens het plegen van criminele feiten leggen ze grotere afstanden af dan andere daders.

Verdere bevestiging van hun sterkere activiteit in de feitenarrondissementen vinden we in de procentuele verdeling van feiten in de grootstad (Brussel, Antwerpen, Luik, Charleroi, Gent) ten opzichte van feiten in de andere gemeenten. Afhankelijk van hun vervoersmodus, verschillen de

⁴⁴ Omzendbrief COL 1/2008.

⁴⁵ Regeringsverklaring van 22 maart 2007 “De aanpak van de rondtrekkende dadergroeperingen: een actualisatie”, URL: http://www.polfed-fedpol.be/crim/pdf/Rondtrekkers_NL.pdf
Deze regeringsverklaring werd in mei 2010 geactualiseerd door de Minister van Justitie en de Minister van Binnenlandse Zaken op basis van een rapport opgesteld door het Federaal Parket, het College van Procureurs-generaal en de Federale Politie URL: <http://www.premier.fgov.be/files/rondtrekkende%20daders2.doc>

⁴⁶ DE COCK, K., *Les auteurs itinérants : qui, comment et pourquoi ?*, *Le Journal de la Police- L'officier de Police*, n°2, februari 2007.

⁴⁷ Omzendbrief COL 1/2008 van het College van Procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep betreffende rondtrekkende dadergroepen – vertrouwelijk.

hoeveelheid en de grootte van de buit. Hun mobiliteit impliceert dat grensgebieden bijzonder interessant zijn voor zulke daders omdat ze zich op die manier vrij kunnen bewegen en het lastig is hen te betrappen⁴⁸. Het zijn vooral de Euregio en de grensstreek met Frankrijk die het meest in trek zijn. Tenslotte reflecteert hun mobiliteit zich ook in het feit dat een groot deel van deze daders, slechts relatief korte tijd verblijven in ons land. Na enige tijd gaan de daders naar buurlanden of terug naar hun land van oorsprong.⁴⁹

In 2008 werden er in totaal 57.852 feiten (pogingen inbegrepen) van woninginbraken in de ANG geregistreerd. Ten opzichte van 2005 betekent dit een stijging met bijna 15% (50.389). In 2009 trad terug een sterke stijging op. De ANG telt in december 2009 3.766 daders van woninginbraken die in 2008 actief waren.⁵⁰ Er moet wel rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat een dader bij verschillende diefstallen betrokken was. Dit cijfer moet dus gezien worden als een schatting. Opvallend is ook de sterke aanwezigheid van minderjarige daders bij de feiten waar rondtrekkende daders bij betrokken zijn (> 1/3 van de feiten).

Voor wat de modus operandi betreft, bevestigt de analyse van de verschillende dossiers dat de rondtrekkers de theorie van de minste weerstand gebruiken (gemakkelijk in en uit, beperkte zichtbaarheid, minder beveiligde plaatsen...). Hoewel sommige rondtrekkende dadergroepen gewelddadig kunnen zijn, verklaart dit principe het feit dat ze meestal geen geweld gebruiken. Rondtrekkende dadergroepen hebben meestal belangstelling voor alle gemakkelijk te transporteren voorwerpen aangezien ze vaak te voet zijn. Hun belangstelling gaat ook naar alles waar vlug een afzetmarkt kan voor gevonden worden, namelijk juwelen, multimedia, laptop, PDA/GSM (i-phone), GPS, Tv-toestel, MP3-spelers (iPod), autoradio en klein electro. Dit zijn goederen die ze gemakkelijk kunnen verzilveren. De dieven zoeken naar een snelle rendabiliteit en proberen dan ook de goederen snel te verkopen (heling). Bij de feiten met rondtrekkende daders staan de juwelen en de uurwerken een stuk hoger dan bij de andere feiten. Dit sluit aan met ervaringen van onderzoekers dat rondtrekkende daders en in het bijzonder de sedentaire daders (die vaak een Oost-Europese nationaliteit hebben), een sterke interesse vertonen in juwelen. Daders van zigeunerafkomst zijn bij voorbeeld zeer selectief en stelen vaak enkel de waardevolle juwelen. Bij inbraken in bedrijven en handelszaken stelen

⁴⁸ VAN DAELE, S., *Helingprocessen bij rondtrekkende dadergroepen: een bevraging bij Roemeense en Servische daders*, IRCP, Universiteit Gent, april 2009, 7.

⁴⁹ REYNDERS, D., VAN WYNSBERGE, T., VERMEULEN, B., & P. VANDERNACHT, *Naar een efficiënte en effectieve internationale aanpak van de misdrijven gepleegd door de rondtrekkende criminele bendes*, in: DE RUYVER, B. (Ed.), *Rondtrekkende dadergroepen, Grensoverschrijdend beleid*, *Politeia*, 2006, 118p.

⁵⁰ Dit aantal kan nog stijgen aangezien er nog onderzoeken lopende zijn op feiten van 2008. Dit aantal is dus niet het totaal aantal gekende daders in de ANG.

rondtrekkers vooral geld (43%), informatica- en telecommunicatiemateriaal (GSM), voedsel en rookartikelen.

De afzet van de buit gebeurt ofwel in België ofwel in het buitenland of een deel wordt door de inbrekers gebruikt om te voorzien in hun onderhoud. Meestal gaat de buit heel snel naar de heler of de doorverkoper. Uit een studie⁵¹ van het IRCP (Universiteit Gent) blijkt dat de helingtrajecten eerder afhangen van het feit of de daders langere tijd in België verblijven of willen verblijven en diegene die slechts korte tijd in België verblijven. Deze laatste groep ontwikkelen hier geen of slechts beperkte (sociale) netwerken en helen eerder de gestolen goederen in het thuisland. Bij de daders die hier langere tijd of zelfs naar België gemigreerd zijn, spelen de informele sociale relaties een belangrijke rol.⁵²

Bepaalde types goederen worden gemakkelijk verkocht in België, zoals juwelen, sigaretten, metalen of een deel van het hifi, multimedia en electro. Juwelen en goud worden vaak aan juweliers verkocht (Antwerpen blijkt is een belangrijke afzetmarkt voor juwelen). Klein elektronisch materiaal (GPS, MP3-spelers, PC laptop, enz.) wordt vooral verkocht in cafés van grote steden (Brussel, Charleroi, Antwerpen). In de thuisarrondissementen zijn vaak helingcircuits gevestigd. Andere goederen worden voor persoonlijke consumptie gestolen, zoals kledij, parfum, meubilair, MP3-speler, enz.

In het land van oorsprong worden vooral de werk- en werftuigen, hifimateriaal, multimedia en elektronica gewaardeerd. Het verworven geld wordt gedeeltelijk gebruikt voor hun onderhoud in België en het resterende geld wordt aan de familie in het land van herkomst overgemaakt, vaak via Money transfer⁵³, Money Gram en Western Union⁵⁴.

In de bestudeerde dossiers⁵⁵, gaan op bestelling gestolen goederen vaak samen met een goed gestructureerde criminele organisatie. De Georgische daders gebruiken bij voorbeeld vaak containers, waarin ze de buit, afkomstig van diefstallen uit verschillende landen, samenbrengen⁵⁶. De ex-Joegoslavische en Roemeense daders verschepen hun buit via bus-,

⁵¹ Deze studie had tot doel een beter zicht te krijgen op de helingsprocessen bij de rondtrekkende dadergroepen via interviews met veroordeelden.

⁵² VAN DAELE, S., *Helingprocessen bij rondtrekkende dadergroepen: een bevraging bij Roemeense en Servische daders*, IRCP, Universiteit Gent, april 2009, 39.

⁵³ DE COCK, K., *Literatuurstudie: Rondtrekkende dadergroepen*, Federale Politie, CSD Brussel/Asse, 2004, 9.

⁵⁴ DE COCK, K., CHARLIER R., GEURTS D., CLAEYSSENS S. & G. JUCHTMANS, *Daderprofielanalyse 'rondtrekkende daders, Deel 2: Kwalitatief Luik*, Federale Politie, 2006, 58p.

⁵⁵ DUBOIS, S., *Criminele processen: heling en buit bij de rondtrekkende dadergroepen: een actualisatie*, Federale Politie, juni 2009.

⁵⁶ *De Georgische georganiseerde criminaliteit in België*, Federale Politie, 2008, 52 p.

koerier- of vrachtwagenbedrijven (vaak op reguliere manier en deze bedrijven zijn ook vaak onwetend), maar gebruiken ook koeriers om de goederen te brengen⁵⁷.

De werkwijzen van de rondtrekkende dadergroepen kunnen bijzondere gevolgen hebben voor de opsporingsdiensten en vervolgingsinstanties. Vorige veroordelingen hebben de daders veel geleerd over de politiemethoden. Daardoor gebruiken ze hoe langer hoe minder GSM's en zijn ze heel voorzichtig geworden. Telefonie levert dus minder en minder resultaten op. De opeenvolgende verhuizingen laten de politiediensten niet toe hun verblijfplaats te lokaliseren en de bijzondere opsporingsmethoden in te zetten. Het gebruik van een valse naam (alias) is niet eigen aan de rondtrekkers maar ze gebruiken deze bijna systematisch. Het feit dat de politie- en douanediensten hun identiteitsdocumenten niet goed kennen speelt in hun voordeel. Bovendien zijn deze papieren vrij gemakkelijk te vervalsen. Vaak kan eenzelfde persoon meermaals teruggevonden worden in de ANG onder verschillende namen maar met dezelfde vingerafdrukcode. Om identificatie door de politiediensten te bemoeilijken, gebruiken de rondtrekkende dadergroepen vaak voertuigen met buitenlandse nummerplaten (Frankrijk, UK, Italië, Duitsland, enz.) Ook Belgische transitnummerplaten worden gebruikt aangezien ze anonimiteit garanderen. Minder voorkomend is het huren van voertuigen om feiten te plegen. De dieven veranderen vaak van voertuig, wat de inzet van bijzondere methoden verder bemoeilijkt. De samenstelling van een dadergroep kan van dag tot dag veranderen, wat de identificatie door de politiediensten van de daders van bepaalde feiten moeilijker maakt.

Sedentaire dadergroepen maken vaak gebruik van minderjarigen. Contraobservatie en het afleggen van omleidingstrajecten worden aangeleerd aan minderjarigen⁵⁸.

De trend voor de woninginbraken lijkt stijgend. Deze voor inbraken in bedrijven en handelszaken licht dalend. Bij warenhuizen bij voorbeeld wordt er op dit ogenblik ook vaak langs het dak ingebroken. Bij deze inbraken snijden de daders alle daklagen door en laten ze zich dan door deze opening binnenglijden in het gebouw. Onder andere een aantal Albanese dadergroepen hebben zich hierin gespecialiseerd.

Een bijzondere aandacht voor andere activiteitsvelden dringt zich ook op. Zo blijkt uit de ANG dat skimming door rondtrekkende dadergroepen de laatste jaren sterk toegenomen (verdubbeld) zijn. Maar ook georganiseerde winkeldiefstallen, werfdiefstallen, ladingdiefstallen en de metaaldiefstallen verdienen een bijzondere aandacht, vooral daar waar de dadergroepen

⁵⁷ CHARLIER, R., *Daders uit West-Balkan in beeld*, CGOP/ASA, 2007, 18.

⁵⁸ PAULUSSEN, L., *Strategisch rapport sedentaire dadergroepen*, Federale Politie, 2007, 37-38.

zich beroepen op minderjarigen. Een zeer geliefd activiteitsdomein waar minderjarigen (op grote schaal) gebruikt worden betreft de georganiseerde gauwdiefstallen. De minderjarigen zijn hier zowel dader als slachtoffer (mensenhandel), die moeilijk op te vangen zijn binnen de bestaande politionele en gerechtelijke structuren.⁵⁹

De verdere ontwikkeling of opbouw van de voormalige Oostbloklanden heeft een invloed op het aantal diefstallen van werfvoertuigen, met aanzienlijke economische verliezen⁶⁰ voor de bouwbedrijven. Elk jaar worden tussen de 350 à 400 feiten gepleegd. 2006 betekende met 505 feiten een sterke uitschieter. Met een groeiende afzetmarkt vormen de diefstallen van werfmateriaal en werf(voer)tuigen een bloeiend marktsegment voor de rondtrekkende dadergroepen.

Ook vermeldenswaardig is het cyclisch gebeuren rond de ladingdiefstallen langs de autosnelwegen, waarbij dadergroepen die, eens terug vrijgekomen zijn, steeds weer hun plaats opnemen in deze markt. Na een forse daling in het aantal feiten in 2007 lijkt het fenomeen wederom een stijgende trend in te gaan.

Op het vlak van dreiging die uitgaat van dadergroepen lijken ook volgende tendensen relevant. De laatste jaren werken de politiediensten zeer intensief op rondtrekkende dadergroepen afkomstig uit het voormalige Oostblok. Het aantal dossiers uit landen als Roemenië en regio's zoals West-Balkan blijven echter stijgen. Nieuwe nationaliteiten duiken op zoals Georgiërs, Bulgaren en Moldaven.

Op dit ogenblik is het aandeel van dadergroepen van zigeunerafkomst in de woninginbraken groot. Op basis van de verhoogde activiteit van deze dadergroepen die door verschillende politiezones wordt vastgesteld, kan er op korte termijn een verdere toename van hun aandeel verwacht worden.

4.4 Informaticacriminaliteit

De drempel naar de illegale markt is laag. Er dienen niet noodzakelijk investeringen gedaan te worden (behalve eventueel bepaalde software of hardware). Het medium bij uitstek –internet –

⁵⁹ Persbericht Eerste Minister, Minister van Justitie en Minister van Binnenlandse Zaken, Voorstelling "Groene brochure", *Aanpak van Rondtrekkende Dadergroepen: Vernieuwde Uitdagingen*, <http://www.premier.fgov.be/files/rondtrekkende%20daders2.doc>

⁶⁰ De prijs van een werfvoertuig gaat van €500.000 voor klein materieel tot > €250.000 voor middelgrote en grote werfvoertuigen.

is 24u op 24u beschikbaar. Het is daarbij gemakkelijk om jezelf anoniem te maken. Er is ook geen beperking qua territorialiteit.

De term informaticacriminaliteit slaat enkel op aanslagen op de veiligheid van een systeem of de integriteit van de in een informaticasysteem opgeslagen gegevens en niet het gebruik van informatica als middel voor het plegen van andere misdrijven.

Krijgen hier bijzondere aandacht: enerzijds betaalkaartfraude, anderzijds informaticacriminaliteit *sensu stricto* zoals hacking van, spionage in en aanvallen op kritische infrastructuren (ICT-infrastructuur in vitale overheids- en bedrijfssectoren), bedrijfsnetwerken en particuliere PC's.

De constante stijging die van start ging vanaf het moment dat het mogelijk was informaticacriminaliteit te vatten in de ANG zet zich nog steeds voort. In 2007 werden 7.884 feiten informaticacriminaliteit geregistreerd, in 2008 waren dit er 9.209 en in 2009 waren dit er 11.682, wat een stijging is van bijna 27% is ten opzichte van 2008.⁶¹

Bovendien is op het internet allerlei informatie te vinden over hoe kredietkaarten te kopiëren, websites of databanken te hacken en veel meer. Ook kunnen producten of diensten gekocht of gehuurd worden via het internet.

Zo kan bvb. een botnet gehuurd worden, men betaalt \$10 om een miljoen mails te laten versturen. Naast spamming kunnen botnets ook ingehuurd worden voor hacking, denial-of-service attacks⁶² of andere zaken. Voor 1 uur gebruik van een netwerk van 8.000 à 10.000 PC's betaalt men ongeveer \$200.⁶³ Ook spyware⁶⁴ is verkrijgbaar via speciale websites. Wel is het zo dat er een introductie nodig is om toegang te krijgen tot dergelijke beveiligde internetfora en wordt er een duidelijk onderscheid gemaakt tussen kopers en aanbieders.

Malware is één van de hoekstenen van informaticacriminaliteit en wordt steeds complexer. Bovendien is sprake van doelgerichtere aanvallen. Botnets worden meer en meer gebruikt voor phishing, DDos-aanvallen en aanvallen tegen websites. Deze zaken kunnen grote schade met zich meebrengen.

De criminele organisaties opereren op internationaal niveau. De eerste stap in het business model over cybercriminaliteit, zoals ontwikkeld door Europol (Analytical Workfile – AWF

⁶¹ FEDERALE POLITIE – CGOP/BELEIDSgegevens, *Politiële criminaliteitsstatistieken België 2000-1° kwartaal 2010*, 22/12/2010 URL: http://www.polfed-fedpol.be/crim/crim_statistieken/2010_trim1/pdf/nationaal/rapport_2010_trim1_nat_Belgie_nl.pdf

⁶² "DDos-aanval" of "Distributed Denial Of Service"-aanval is het buiten werking stellen van een bepaald informaticasysteem door dit systeem een massa informatie toe te sturen waardoor dit overbelast raakt en buiten werking wordt gesteld.

⁶³ ARNOTT, S., *How cyber crime went professional*, The Independent, 13 augustus 2008.

⁶⁴ Dit is software die ontworpen is om persoonlijke gegevens (levenswijze, vrijetijdsbesteding, aankoopgedrag, ...) te verzamelen over de gebruikers van de computer waarop ze geïnstalleerd is. (URL: <http://www.bipt.be/NL/511/ShowContent/1716/Spyware/Spyware.aspx>)

Cyborg), is de ontwikkeling van malware, het opbouwen van botnets en het plegen van de hacking. In een tweede stap wordt van de gehackte systemen persoonlijke en financiële informatie gestolen. In een derde stap worden de gegevens dan misbruikt. Ten vierde worden de winsten van deze misbruiken witgewassen. Dit alles situeert zich in een ondergrondse economie waar diensten en goederen worden gekocht en verkocht. Dit model wordt bevestigd in Belgische dossiers.

De verschillende processen in het cyber crime business model worden door verschillende (groepen van) daders uitgevoerd, die onafhankelijk van elkaar functioneren. Ze staan in contact met elkaar via goed beveiligde internetfora, zodat gebruik gemaakt kan worden van ieders specialiteiten.

Een verontrustende vaststelling is dat meer en meer cybercriminelen in de wereld van internetproviders infiltreren. Ze worden zelf internetprovider of ze gebruiken bestaande internetproviders, die het niet zo nauw nemen met de wetgeving. Er is op dat gebied zeer weinig regelgeving.

Tussen internetproviders onderling kunnen communicaties opgezet worden die niet passeren langs de klassieke kanalen. Ook gebeurt meer en meer infiltratie in maatschappijen die aan softwareontwikkeling doen.

Daarnaast bieden georganiseerde cybercriminelen platformen aan voor andere internetgerelateerde criminaliteit zoals bvb. het hosten van een website met kinderpornografie.

Cybercriminelen wenden allerlei technieken aan om het de politiediensten moeilijker te maken hun spoor te volgen zoals bvb. encryptie van boodschappen op fora, gebruik van fast flux⁶⁵-netwerken om aan phishing te doen, gebruik van andere (gehackte) PC's en systemen als tussenstations. De servers, waarvan gebruik wordt gemaakt, worden geplaatst in verschillende jurisdicties. Bovendien wordt vaak een back-up voorzien in een andere jurisdictie dan waar de eigenlijke server staat.

Het internationale werkterrein hindert een efficiënte en effectieve opsporing en vervolging van informaticacriminaliteit omwille van de verschillende rechtsregels die van toepassing zijn.

⁶⁵ 'Fast flux' is een techniek waarbij het ip-adres, gekoppeld aan de domeinnaam, voortdurend verandert waardoor de phishing-site niet zomaar offline gezet kan worden door blokkering van het ip-adres

Er moet extra aandacht uitgaan naar de zogenaamde kritische infrastructuur⁶⁶. Dit zijn veelal bedrijven die voorzien in nutsvoorzieningen, de transportsector, welbepaalde overheidsdiensten, de non-profit sector zoals universitaire ziekenhuizen en/of laboratoria. De gevolgen van een aanval op deze infrastructuur kunnen catastrofaal zijn. Daarnaast kunnen aanvallen op kritische infrastructuur een destabiliserend effect hebben op de maatschappij, denk maar aan de cyberoorlog tussen Rusland en Estland in 2007⁶⁷, tussen Rusland en Georgië in 2008⁶⁸, alsook aan de recente cyberaanvallen op Zuid-Korea en de VS in 2009⁶⁹.

Daarnaast is de evolutie van de transmissiecapaciteit- en snelheid van het internet alsook het alsmat kleiner en onopvallender worden van gegevensdragers (bvb. USB-stick in de vorm van een balpen) een extra troef voor hen. De toenemende interconnectie tussen de administratieve en operationele netwerken betekent een uitbreiding van hun mogelijkheden.

Hoewel een blijvende sensibilisering nodig is, is er ondertussen sprake van een grotere bewustwording bij de verschillende potentiële slachtoffers (particulieren, bedrijven & overheid). Hierdoor gaat men meer en meer aandacht besteden aan beveiliging van systemen en applicaties wat een bedreiging kan vormen voor de cybercriminelen. Ook de toenemende publiek-private samenwerking kan hierin een rol spelen.

De financiële sector zal altijd een aantrekkelijk target blijven, gezien daar grote winsten binnen te rijven zijn.

De financiële schade van informaticacriminaliteit is echter heel moeilijk exact weer te geven, maar is zeer groot.

⁶⁶ Volgens de Europese richtlijn van 8 december 2008 (Pb L 345/75-82, 23 december 2008) is een kritische infrastructuur "een voorziening, systeem of een deel daarvan op het grondgebied van de lidstaten dat van essentieel belang is voor het behoud van vitale maatschappelijke functies, de gezondheid, de veiligheid, de beveiliging, de economische welvaart of het maatschappelijk welzijn, waarvan de verstoring of vernietiging in een lidstaat aanzienlijke gevolgen zou hebben doordat die functies ontregeld zouden raken".

⁶⁷ VAN ACKER, B., *Russen voeren cyberaanval tegen Estland*, MO.*, 17 mei 2007, URL: [http://www.mo.be/index.php?id=61&tx_uwnews_pi2\[art_id\]=18134](http://www.mo.be/index.php?id=61&tx_uwnews_pi2[art_id]=18134)

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *Protecting Europe from large scale cyber-attacks and disruptions: enhancing preparedness, security and resilience, Impact Assessment (Part 1)*, Telecom 69, st8375/09 ADD1, Brussels, 2 April 2009, 15.

⁶⁸ VAN MILTENBURG, O., *Georgië: Rusland voert cyberoorlog*, Tweakers, 11 augustus 2008, URL: <http://tweakers.mobi/nieuws/55044>

STAPEL, A.J., *Cyberaanval op Georgië gelinkt aan Russische criminelen*, Tweakers, 17 augustus 2009, URL: <http://tweakers.mobi/nieuws/61882>

⁶⁹ X., *Cyberaanvallen VS en Zuid-Korea werk van amateurs*, Security.nl, 17 juli 2009, URL: http://www.security.nl/artikel/30313/1/Cyberaanvallen_VS_en_Zuid-Korea_werk_van_amateurs.html

Cybercriminaliteit zal meer en meer gebruikt worden in oorlogsvoering. McAfee spreekt van een groeiende dreiging voor de veiligheid van naties.⁷⁰

Hacking van databanken (bvb. met kredietkaartgegevens) wordt meer en meer een grote zorg. Ook zouden bedrijven vaker het slachtoffer worden van afpersing. Volgens experts zou dit de meest lucratieve methode van cybercriminaliteit zijn.⁷¹ De site van een bedrijf wordt aangevallen en er wordt losgeld geëist om de aanval stop te zetten. Een variant is het encrypteren van data zodat het bedrijf er zelf niet meer aan kan en losgeld eisen om de data te decrypteren.

Ook de rol van de ICT-experten zal in de toekomst nog waardevol blijven, zonet belangrijker. Het staat vast dat bepaalde dadergroepen, zoals de rondtrekkende dadergroepen zich steeds meer toeleggen en verder specialiseren in een bijzondere vorm van informaticacriminaliteit: skimming⁷² (zie hiervoor). Het aantal feiten is namelijk de laatste jaren meer dan verdubbeld.

De steeds verdergaande incorporatie van internet en andere technologische ontwikkelingen en applicaties in het dagdagelijkse leven erodeert de grens tussen privacy en openbaarheid. Zeker in dit licht is de nonchalance waarmee consumenten, maar ook bedrijven, omspringen met hun persoonlijke/vertrouwelijke gegevens en paswoorden dan ook een verontrustende ontwikkeling.

4.5 Illegale handel in wapens en munitie

Ook al komt hier enkel de illegale handel aan bod, toch mag niet worden vergeten dat eenieder die een illegaal wapen gebruikt, op een bepaald moment, een band heeft met een feit van illegale handel in wapens en munitie.

Voor 2007 werden in de ANG 88 feiten van illegale handel in wapens (restrictieve selectie op basis van het ingevoerde onderwerp) en munitie geregistreerd. Het zijn dus enkel feiten van illegale handel voor dewelke minstens een vuurwapen of munitie werd geregistreerd en de categorie en klasse van het voorwerp die werden ingevoerd. De 88 feiten stemmen dus overeen met een minimum aantal feiten. Het dark number blijft ongetwijfeld aanzienlijk.

⁷⁰ MCAFEE, *Virtual Criminology Report. Cybercrime versus cyberlaw 2008*, 4, URL : <http://www.mcafee.com>

⁷¹X., *Cybercriminalité: le chantage en ligne fait recette*, 16 augustus 2009, *La Libre*, URL : <http://www.lalibre.be/societe/cyber/article/522456/cybercriminalite-le-chantage-en-ligne-fait-recette.html>

⁷² Dit is het illegaal kopiëren van de gegevens van de magneetstrook van een betaalkaart. Dit gebeurt met behulp van gespecialiseerde apparatuur. Daarnaast wordt ook vaak de persoonlijke code geregistreerd (bvb. Met behulp van een minicamera).

De bevoorrading van wapens op de illegale markt is afkomstig van⁷³:

- ♣ rechtstreekse leveringen van regeringen aan niet-gouvernementele actoren;
- ♣ schending van de wapenembargo's;
- ♣ schending van de verbintenissen van de eindgebruikers;
- ♣ Mierenhandel (legale aankoop in een land, daarna illegale transfer naar een ander land);
- ♣ opnieuw in dienst stellen van een geneutraliseerd wapen;
- ♣ diefstal.

De wapens op de illegale markt zijn meestal legaal geproduceerde wapens die op de illegale markt werden gebracht. Door verschillende factoren die verband houden met oorlog wordt over wapenvoorraden beschikt (onder meer wapenvoorraden die niet in de vredesakkoorden na oorlogen zijn opgenomen of politieke onwil om het teveel aan wapens te vernietigen, enz.). Samen met de zwakke controles heeft dit de handelaars in staat gesteld de criminele en terroristische milieus te bevoorraden.

Het spreekt voor zich dat deze illegale markt aanzienlijk is en dat deze in de toekomst niet zal afnemen. Aangezien de wapens om zich te beschermen, te dreigen of te doden binnen het criminele milieu erg verspreid zijn, kan er worden van uitgegaan dat deze criminele groepen een reeks andere criminele activiteiten hebben en hierin zullen volharden.

Er werd een interne werkgroep van de federale politie⁷⁴ opgezet die uitgekomen is op volgende classificatie van 3 dadergroepen van handel, waaronder georganiseerde professionals van wie het hoofddoel de handel is. De legale handel is slechts een bijkomstige activiteit en vormt dus eerder een "facet". Ze zijn bijzonder georganiseerd om de illegale handel op te zetten. De occasionele professionals: het betreft beroepsmensen waarvan het hoofddoel in eerste instantie de legale handel is. De illegale activiteit is vooral bijkomstig en helpt om op het einde van de maand rond te komen. De niet-professionals: het kan gaan om zowel een amateur die af en toe illegale handel drijft, zoals de particulier die zijn niet aangegeven wapen zonder juiste papieren verkoopt, als de particulier die echt georganiseerd en bijvoorbeeld werkloos is en dankzij de handel, die een hoofdactiviteit wordt, een goed leven leidt.

⁷³ X. The Legal-Illicit Link: Global Small Arms Transfers, URL: http://www.smallarmssurvey.org/files/sas/publications/year_b_pdf/2002/2002SASCh3_summary_fr.pdf

⁷⁴ Werkgroep Wapens, bestaande uit 3 strategische analisten (GFP Marche-en-famenne, Dinant en DJB/WAP).

Er zijn dus 2 bijzonder gevoelige sectoren:

- ♣ Sectoren met een bepaald aantal vuurwapens en munitie. Zowel de doelwitten van diefstallen van vuurwapens, waarvan de meeste in de illegale handel zullen terechtkomen, als professionele illegale handelaars: wapenwinkels, schietstands, politiebureaus, militaire kazernes, fabrieken, privéwoningen, wapenbeurzen.
- ♣ Plaatsen waar vuurwapens en munitie transiteren: douanes, luchthavens, havens, wegentransport, post, internet.

De “facilitators” van de illegale handel bevinden zich op verschillende niveaus: op het niveau van zowel de productie als de transporteurs of bij de administraties die de import/exportlicentie toekennen of de douaniers die op nationaal en internationaal vlak "een oogje dichtknijpen".

Voorbeeld van internationale illegale wapenhandel⁷⁵: De Belg Jacques Monsieur, gekend als een van de grootste illegale wapenhandelaars van Europa, wordt in augustus 2009 in de Verenigde Staten gearresteerd. Deze had aan meerdere landen onder embargo militaire wapens verkocht. De laatste illegale wapenhandel had betrekking op F5's die officieel bestemd waren voor Colombia maar in feite naar Iran en de Verenigde Arabische Emiraten werden omgeleid. De Belg is dankzij een Amerikaanse undercoveragent opgepakt kunnen worden. Deze materie vergt immers een grootschalige politionele en gerechtelijke samenwerking.

Dit fenomeen overschrijdt de grenzen en vergt dus een internationale samenwerking.

Naast de eerder polyvalente criminele organisaties die eerder verband houden met de zware criminaliteit, moeten ook de criminele organisaties aan bod komen die mondiale wapenconflicten onderhouden en die België als transitzone of maatschappelijke zetel gebruiken. Deze organisaties zijn nog meer gericht op het internationale aspect, zijn minder zichtbaar omdat de activiteit in België slechts een stap is binnen het ingewikkelde proces en bestaan in de schaduwzones van de nationale en internationale wetten inzake illegale wapenhandel. Ze hebben ook sterkere banden met de politieke wereld.

Het verschil tussen de nationale wetgevingen vergemakkelijkt zonder twijfel het ontwikkelen van een illegale markt. België heeft immers sommige wapens, die in onze buurlanden aan een vergunning onderhevig zijn, geliberaliseerd.

Administratieve overheden, zoals de provincies die bezitsvergunningen toekennen of de gewesten die bevoegd zijn voor de toekenning van de import/exportlicenties, zijn ook bij deze

⁷⁵ X., *Belgian arms trafficker arrested in US*, URL: <http://www.iansa.org/issues/monsieur-arrest.htm> , 11 September 2009.

materie betrokken. Deze verscheidenheid aan bevoegdheden komt de handelaars ten goede daar de informatie niet altijd tussen de administratieve overheden en de gerechtelijke overheden circuleert.

Door hun beroep, is er een voortdurende interactie tussen professionals en de legale wereld waardoor ze het legale en het illegale in elkaar kunnen doen overlopen. Bovendien hebben de criminele organisaties in het algemeen een goede kennis van de van toepassing zijnde wetgeving.

4.6 Witwassen

De verkoop van verdovende middelen, diefstal, oplichting, verduistering, fiscale fraude en andere misdrijven leveren de dader een illegaal vermogensvoordeel op.

Manipulaties bestaan uit aankopen, omruilingen, beheershandelingen, conversies, transfers of bewegingen van het illegaal vermogen.⁷⁶ Het doel van dergelijke manipulaties is het wissen van elk bewijs tussen het vermogensvoordeel en het onderliggende misdrijf, ofwel door het vermogen aan de controle van de overheden te onttrekken (door bijvoorbeeld cash geld naar een ander rechtsgebied te exporteren), ofwel door het door deze te laten erkennen (bv. door het samen te brengen met legale commerciële winsten). Aangezien het de bedoeling is van de criminele organisatie om, tegen de wetten in, winst te maken, deze te maximaliseren en deze in stand te houden om alle leden te vergoeden, zal de witwasactiviteit de facto gepaard gaan met de financiële ontwikkeling van de criminele organisatie.

De politiestatistieken worden beïnvloed door een groot dark number. Het aantal initiële processen-verbaal⁷⁷ die door de politiediensten wordt uitgeschreven en gericht is op witwasfeiten bedroeg 718 in 2007, 686 in 2008 en 683 in 2009.⁷⁸ Deze politieoutput omvat slechts een deel van de 17.170 meldingen van vermoeden die in 2009, krachtens de preventieve bepalingen, aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking werden doorgegeven.

⁷⁶ Het klassieke concept van het witwasproces onderscheidt drie fases: De injectie is het eerste contact tussen het zwart geld en het financiële systeem (bijvoorbeeld: het plaatsen van cash geld op een bankrekening). Vervolgens gaat de criminele organisatie over tot een "opstapeling" of met andere woorden een geheel aan operaties met als doelstelling verarring te zaaien bij onderzoeken (bv.: geldtransit via tussenrekeningen). Aangezien het vermogen geen enkel rechtstreeks verband meer heeft met het basismisdrijf, kan het geld ten slotte duurzaam en zichtbaar wettelijk in de economie worden geïnvesteerd. Dit is de integratiefase (bv.: investeringen in vastgoed).

⁷⁷ Of die als dusdanig werden geregistreerd.

⁷⁸ ANG, extractiedatum 29 november 2010.

Volgens de door DJC verzamelde gegevens voor 2008, waren 84 onderzoeken gericht op criminele organisaties die betrokken waren bij witwasmisdrijven. Vele van deze organisaties waren tezelfdertijd ook actief in de smokkel van verdovende middelen, economische en financiële criminaliteit (BTW-fraude, oplichting), autozwendel of vervalsing van documenten.⁷⁹ In totaal telden ze 688 gekende leden, voornamelijk Belgen.⁸⁰ De criminele organisaties zijn voornamelijk aanwezig in Brussel en Antwerpen, ook al kan hun activiteit in andere arrondissementen en in het buitenland overlopen.

Op basis van de in 2009 opgestelde processen-verbaal werden 802 geïdentificeerde daders in de ANG ingevoerd. Het aantal personen dat betrokken was bij witwasfeiten zou dus aanzienlijk hoger zijn. Deze verdachten hadden hoofdzakelijk de Belgische nationaliteit (52,28%). 47 en 30 verdachten hadden respectievelijk de Nederlandse (8,25%) en Franse (5,26%) nationaliteit. Wat betreft de leeftijd van de in de ANG geregistreerde personen, bestond de belangrijkste groep uit verdachten die tussen 1971 en 1975 waren geboren.

Het witwasfenomeen blijft evenwel voornamelijk het resultaat van een veelheid aan kleine dadergroepen of kleine geïsoleerde cellen. Op basis van de gegevens waarover we beschikken, moet de idee van grote criminele netwerken en systemische verbanden tussen verschillende dadergroepen die verantwoordelijk zijn voor witwasfeiten gerelativeerd worden. Soms zijn het louter familiale banden die de mededaders van een witwasmisdrijf samenbrengen (zelfde familienaam). Sommige “cellen” hebben evenwel complexe configuraties waarin meerdere dadergroepen door een gemeenschappelijke dader of zelfs, weliswaar in mindere mate, 2 of 3 gemeenschappelijke daders onderling verbonden zijn.

De toename van bepaalde witwasstrategieën, zoals grensoverschrijdende transporten van cash geld⁸¹ (via smokkelaars, postzendingen of vracht) of transfers van informele fondsen (“ondergrondse banken”) is er op gericht een preventief stelsel te omzeilen. Het principe bestaat erin dat het zwart geld, wanneer het cash wordt verkregen⁸², niet in het Belgische financiële systeem wordt gepompt of dat de circulatie binnen het bankennetwerk, hoofdmelder bij de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI), op zijn minst wordt beperkt. Sommige organisaties zullen echter liever de gebreken in het preventieve systeem identificeren om er in te kunnen infiltreren.

⁷⁹ 51 organisaties hadden het witwassen van geld als hoofdactiviteit.

⁸⁰ Gevolgd door Nederlandse en Marokkaanse burgers.

⁸¹ Naar rechtsgebieden die niet nauw omspringen met de oorsprong van het geld of regio's die verdovende middelen uitvoeren.

⁸² Dit is altijd het geval voor de verkoop van verdovende middelen of de uitbuiting van de prostitutie.

Niet-financiële beroepen die onderhevig zijn aan het preventieve systeem (zoals boekhouders of vastgoedmakelaars) leveren weinig meldingen ondanks zware verdenkingen.

Bijgevolg zullen witwassers maar al te graag in sectoren, zoals vastgoed, investeren die de preventieve bepalingen niet nauwgezet volgen. Een aanzienlijk percentage van illegale fondsen blijft evenwel via traditionele bank- en financiële netwerken in omgang. De organisaties blijven er hun illegaal vermogen door kunstgrepen in investeren waardoor ze anoniem kunnen blijven en/of strafrechtelijke vervolgingen kunnen vermijden (internationale witwascircuits, tussenkomst van rechtspersonen, juridische constructies, complexe financiële producten, gebruik van bankmules, ...).

De organisaties kunnen evenwel op recente sociaal-economische ontwikkelingen rekenen om hun zwart geld af te zetten. Dit komt door de groter wordende mondialisering van de commerciële en financiële transacties en de recente financiële crisis. De internationale aard van een transactie verbreekt de link tussen het illegaal vermogen en de lokalisering van het basismisdrijf. Ze bieden de witwasser vooral de mogelijkheid om onderzoeken te vertragen door zware procedures van internationale samenwerking op te leggen. Zo worden vaak verdachte uitwisselingen met China ⁸³ of met bepaalde Oostbloklanden, waaronder Rusland ⁸⁴, vastgesteld. De instrumentalisering van rechtspersonen is een vast gegeven van het witwasfenomeen ⁸⁵, a fortiori wanneer criminele organisaties zich hiermee bezighouden. Het oprichten, het afkopen, het verhogen van het kapitaal, de met aandelen terugbetaalde leningen en het verkeerdelijk gebruiken van deze maatschappijen heeft tot gevolg dat de rechtstreekse injectie van verdachte fondsen in financiële structuren die onderhevig zijn aan het preventieve systeem wordt vermeden. De legale en illegale boekhoudingen lopen zodanig in elkaar over daar de vennootschappen in kwestie met aanzienlijke sommen geld omgaan (nachtwinkels, horeca, lunaparken, verkoop van antiquiteiten, handel in voertuigen, ...). De wit te wassen fondsen gaan dan door als commerciële opbrengsten. Naast de buitenlandse juridische vormen ⁸⁶, worden BVBA's vaak door de criminele milieus gebruikt omwille van de soepelheid van de formule en het beperkte startkapitaal dat voor hun oprichting nodig is. In mindere mate worden ook naamloze vennootschappen gebruikt omwille van het aanzienlijke aantal transacties dat kan worden uitgevoerd.

⁸³ In een context van illegale handel of mensenhandel.

⁸⁴ In het kader van operaties van *money remittance* die bijvoorbeeld verband houden met mensenhandel en uitbuiting van de prostitutie of in het kader van het gebruik van "bankmules" als gevolg van hackings of oplichting van het type phishing.

⁸⁵ Op 522 geregistreerde en geanalyseerde meldingen van onderzoeken in verband met witwassen die in 2008 van het CDGEFID werden ontvangen, waren er 276 met informatie omtrent rechtspersonen die als verdacht of betrokken werden vermeld. Meer dan de helft van de onderzoeken (52,87%) was met andere woorden gericht op witwasfeiten waarin sprake was van een of meerdere rechtspersonen.

⁸⁶ Waarvan het gebruik kenmerkend is voor een mondialiseringscontext.

Het verbeteren van juridische en financiële constructies (opzetten en beheren van vennootschappen, roerende beleggingen, aankoop of overdracht van onroerende goederen, ...) vergt soms de tussenkomst van beroepsmensen-facilitators, zoals advocaten, notarissen, boekhouders, bedrijfsfiscalisten of -revisoren. Sommigen zijn stilzwijgend medeplichtig aan de witwasoperatie. Anderen zijn volledig voor de zaak van de organisatie gewonnen. Het beroepsgeheim, waartoe de meesten onder hen worden gehouden, biedt de organisatie bovendien discretiegaranties. Hun tussenkomst maakt het daarenboven mogelijk een beroep te doen op de rekening van hun beroepsactiviteit⁸⁷ om de identiteit van de begunstigde van een financiële operatie te maskeren. Deze biedt de crimineel ook een moreel onderpand, zonder hetwelke hij zijn geld niet aan een bankinstelling zou kunnen toevertrouwen zonder argwaan te wekken. In het algemeen moet worden opgemerkt dat vrije beroepen gepersonaliseerde contacten hebben met hun klanten. Hierdoor worden ze rechtstreeks aan corruptie- of intimidatiepogingen blootgesteld.

Er moet gewoon worden nagegaan in welke sectoren deze vennootschappen actief zijn. Sommige activiteiten blijken immers kwetsbaarder dan andere. Dit is het geval van de detailhandel (met name de verkoop van tweedehandsvoertuigen) en de horeca. De toegang hiertoe is weinig gereguleerd en het regelmatig innen van aanzienlijke sommen cash geld kan worden gerechtvaardigd. De illegale opbrengsten worden in de kasrekeningen van de onderneming geïntegreerd. De methode is doeltreffend als het zakencijfer geloofwaardig blijft voor de overheden.⁸⁸ De groothandelaar zal aanzienlijkere financiële transacties eventueel aan de hand van een valse facturering rechtvaardigen⁸⁹. De investeringen in de vastgoedsector (eventueel via een rechtspersoon) maken het ook mogelijk grote sommen cash geld op te nemen. Dergelijke aankopen worden, met uitzondering van de banken en sommige notarissen, zelden gemeld wanneer ze met zwart geld plaatsvinden. Volgens het laatste activiteitenverslag van de CFI werden slecht 9 meldingen van verdenking door een vastgoedmakelaar in 2009 uitgebracht.

4.7 Illegale productie van en handel in verdovende middelen

Algemeen

⁸⁷ Bijvoorbeeld de "rekening-derden" van een advocaat.

⁸⁸ Tenzij er een handelsnetwerk is, bereiken het witwasvolume en -ritme in de commerciële sector heel snel hun beperkingen.

⁸⁹ Maar de betalingen zullen bij voorkeur giraal en niet cash gebeuren, d.w.z. via de bank.

Als referentieperiode gelden de meest recente gegevens, met name de gegevens tussen 2006 en 2008. De gegevens waarover we voor 2009 beschikken zijn nog te onvolledig om er een trend uit te kunnen afleiden.

In eerste instantie vindt u het aantal (van alle) in België vastgestelde drugsfeiten

Tabel 7: Totaal aantal drugsfeiten in België tussen 2006 en 2008

		2006	2007	2008	Totaal
Drugs / import - export	aantal	6.606	6.989	7.258	2.0853
	% jaarlijks	18,42%	17,58%	17,99%	17,98%
Drugs / vervaardiging	aantal	628	782	806	2.216
	% jaarlijks	1,75%	1,97%	2,00%	1,91%
Drugs / verkoop	aantal	5.344	5.575	5.526	16.445
	% jaarlijks	14,90%	14,03%	13,69%	14,18%

In bijna 99% van de gevallen verblijven de daders in België of in een van de buurlanden: voornamelijk Frankrijk en Nederland. De meest voorkomende verblijfplaatsen van daders zijn uiteraard de grote steden: Antwerpen, Luik, Gent, Brugge, Brussel (19), ... Voor de synthetische drugs moet worden opgemerkt dat de daders hoofdzakelijk in het noorden van het land of in de regio Voeren leven.

Indien de geleverde gegevens inzake criminele organisaties die actief zijn op het vlak van verdovende middelen nader worden bekeken, dan wordt vastgesteld dat de criminele organisaties voornamelijk gericht zijn op de illegale handel van cocaïne en dat de meeste actief waren in 2008.

Bijhorende activiteiten komen het vaakste voor in de import-/export-, horeca-, transport-, bouw- of vastgoedsector door het gebruik van ofwel een wettelijke bestaande structuur ofwel een mix van legale en illegale activiteiten of door het gebruik van brievenbusmaatschappijen.

Tot de vaak voorkomende bijhorende activiteiten binnen de criminele organisaties behoren het witwassen van geld, ongeacht de soort drugs (via de aankoop van luxegoederen, vastgoed, overname van slapende vennootschappen, ...).

Er is ook sprake van fraude en oplichting, net als aanmaak van valse documenten of corruptie. Diefstallen, diefstallen met geweld en heling zijn ook voorkomende activiteiten. Dit is ook het geval van wapensmokkel, terrorisme (heroïne) of de uitbuiting van illegalen.

De verkoop van andere soorten drugs kan ook een activiteit zijn die wordt opgezet. Op het vlak van synthetische drugs, worden XTC of amfetamines soms tegen cocaïne, heroïne of hasjes omgeruild. In sommige gevallen is de drugssmokkel een bijhorende activiteit bij andere activiteiten, zoals bij seksuele uitbuiting.

Deze organisaties kunnen gebruik maken van geweld of intimidatie en in de meeste gevallen zijn de eerste slachtoffers hiervan voornamelijk leden van de organisatie. In België is geweld voornamelijk gericht tegen leden van de organisatie. Geweld tegen leden van een andere organisatie, particulieren of politiediensten komt minder vaak voor. Gevallen van geweld tegen politici, ideologische groepen, magistraten of douanebeambten vinden eerder in het buitenland plaats. Geweld en intimidatie kunnen verschillende vormen aannemen: rechtstreekse dreiging, slagen en verwondingen of zelfs doodslag, dreigende aanwezigheid, dreigingen ten aanzien van kennissen, chantage, ... De meest voorkomende middelen in België zijn rechtstreekse dreigingen, slagen en verwondingen, dreigingen ten aanzien van naasten.

Onderstaande tabel geeft verschillende karakteristieken van de organisaties en hun daders in functie van de producten weer. In de tabel zijn opgenomen: de arrondissementen en de landen waar deze organisaties actief zijn, de gemiddelde leeftijd van hun leden, hun nationaliteit en hun geboorteland. Zo wordt logischerwijze vastgesteld dat Antwerpen een arrondissement is waar de meeste organisaties actief zijn (alleen al door het gebruik van de haven). In de meeste gevallen heeft het merendeel van de daders de Belgische nationaliteit, met uitzondering voor heroïne waar de in Marokko en Turkije geboren daders vaker voorkomen dan Belgen.

Deze tabel toont ook de complexiteit aan van het drugsfenomeen.

Tabel 8: Karakteristieken van de criminele organisaties en hun leden

	Arrondissementen waar de organisatie actief is	Land waar de organisatie actief is	Gemiddel de leeftijd	Nationaliteit daders	Geboorteland daders
Cocaïne <i>(265 personen die gelinkt waren aan de organisaties waarvan 199 als dader werden aangeduid)</i>	Antwerpen, Brussel, Tongeren	Nederland (15) Brazilië (6), Italië (4), Duitsland, Spanje, Colombia, Venezuela, Groot-Brittannië (3), Benin, Dominicaanse Republiek, Togo (2)	40,5 jaar (18-74)	België (39%), Nederland (12%), Montenegro (8%), Turkije, Togo (3,5%), Albanië, Chili, Italië (3%)	België (32%), Nederland (10%), Montenegro (9%) Turkije (8%) Dominicaanse Republiek (5%), Chili, Togo (4%), Albanië (3%)...
Heroïne <i>(48 daders)</i>	Antwerpen, Brussel, Charleroi, Tongeren, Hasselt, Verviers	Nederland (3), Turkije (2), Groot-Brittannië (2), Spanje (1)	35 jaar (19-53)	Marokko (48%), België (17%), Groot-Brittannië (14%), Zuid-Afrika (12,5%), Turkije (6%), Iran	Marokko (52%), Turkije (27%) Groot-Brittannië (15%), België (4%) Nederland
Marihuana (+plantages) <i>(44 daders)</i>	Turnhout, Dendermonde, Tongeren, Charleroi, Hasselt, Antwerpen en Bergen.	Nederland (4), Groot-Brittannië en Italië (1).	38,5 jaar (26-60)	België (55%), Italië (16%), Turkije (14%), Nederland (9%), Spanje, Griekenland	België (75%), Turkije (11%) Nederland (7%), Italië, Spanje
Hasjiesj (+cannabis niet gepreciseerd)	Antwerpen, Brussel, Leuven, Gent, Charleroi	Marokko, Nederland, Spanje, Duitsland, Andorra, Groot-Brittannië,	45 jaar (25-62)	België (33%), Nederland (26%), Marokko (14%),	België (32%), Nederland (27%), Marokko (16%), Turkije (16%), Ierland

(42 daders)		Israël, Zwitserland, Thailand, Turkije, Ierland		Groot-Brittannië (11%), Israël (5%), Turkije (5%) Zuid-Afrika	(3%), Israël (3%).
XTC (18 daders)	Charleroi, Turnhout	Nederland, Groot-Brittannië, Australië, Zuid-Afrika	40,6 jaar (18-60)	België (44%), Nederland (28%), Groot-Brittannië (17%), Marokko (11%)	België (44%), Nederland (28%), Groot-Brittannië (17%), Marokko (11%)
Amfetamines (18 daders)	Hasselt, Antwerpen	Nederland, Zweden	45,5 jaar (25-60)	België (56%), Nederland (39%), Zweden (6%)	België (56%), Nederland (39%), Zweden (6%)

Heroïne

De in België in beslag genomen heroïne is voornamelijk bruine heroïne die in de Gouden Sikkel (Pakistan, Iran, Afghanistan en Turkije) wordt geproduceerd. De heroïnefeiten vertegenwoordigen nagenoeg 10% van het totale aantal drugsfeiten in België. De heroïne is afkomstig uit Turkije of Afghanistan en wordt per vrachtwagen naar Duitsland of Nederland gebracht. Vervolgens wordt de heroïne over Europa verspreid. De modus operandi van de cellen in Turkije is het versturen van grote hoeveelheden per vrachtwagen in spitsvondige schuilplaatsen. In sommige gevallen worden ook schepen gebruikt. Een eerste testlading wordt verstuurd, alvorens grotere hoeveelheden, in geval van succes, te versturen. Wanneer de heroïne in België toekomt, wordt ze soms tegen XTC omgeruild.

In de meeste gevallen heeft de criminele organisatie banden met de Turkse gemeenschap. Het zijn grote organisaties zonder strikte of piramidale structuur. Vaak vormen 2 of 3 personen met banden (familie, vrienden, kennissen, overige gezamenlijke criminele activiteiten) de basiscel. Er is tevens een cel in het land van herkomst en in Turkije. Vervolgens zijn er tussencellen die bestaan uit chauffeurs, financiers, ... De aanwerving voor een steun van tijdelijke of langere duur gebeurt het vaakste binnen een contactennetwerk (kennissen van leden van de organisatie). Het gebruik van dreiging of geweld komt het vaakste voor in oude organisaties die goed geïnstalleerd zijn met een grote invloed in het Turkse milieu. Ze lenen geld aan bepaalde personen in nood en vragen "diensten" in ruil, zoals het transport van heroïne. Indien de persoon vervolgens weigert, dan wordt haar familie bedreigd.

Er is een mogelijke tijdelijke samenwerking met andere organisaties in functie van de behoeftes. Het verzamelde geld is het vaakste cash geld. Er zijn echter ook overschrijvingen via Western Union of een omruiling tegen een XTC-levering.

Opium wordt zelden in ons land in beslag genomen (nauwelijks een inbeslagneming per jaar). Naast de inbeslagnemingen door huiszoekingen of voertuigcontroles, zijn er regelmatig inbeslagnemingen in de nationale luchthaven van Brussel. De grootste hoeveelheden worden evenwel in de haven van Antwerpen in beslag genomen. Zo kan de grote hoeveelheid heroïne in 2007 aan twee grote inbeslagnemingen worden toegeschreven: een van 108kg en de andere van 288kg in de haven van Antwerpen in ladingen uit Turkije.

Investerings in andere drugs wordt soms vastgesteld. Het dusdanig verzamelde geld wordt opnieuw in de heroïnesmokkel gepompt. Het witwassen van geld (via legale business zoals nachtwinkels) of mensensmokkel en andere uitbuitingsvormen worden gebruikt. Voorheen werd soms vastgesteld dat de illegale wapenhandel een bijhorende activiteit was. Op heden zijn er echter geen dergelijke verbanden meer.

Soms zijn er banden met de PKK. Er kan echter niet met zekerheid worden bepaald of het geld dient om het terrorisme te financieren.

België wordt gebruikt als trefpunt voor de criminele organisaties van heroïnesmokkelaars. Het is evenwel moeilijk een duidelijk beeld te hebben op de heroïnesmokkel die in België wordt georganiseerd. De leveringen gebeuren immers niet altijd rechtstreeks in ons land, maar kunnen in een van de buurlanden plaatsvinden. De smokkelaars gaan vervolgens de lading met een gewone wagen of minibus ophalen.

Afghanistan registreert een productiedaling van opium van zo'n 10% (van 7500 ton naar 6900 ton geproduceerd opium).⁹⁰ Hoewel Afghanistan minder opium produceert, wordt in andere landen in het zuidoosten van Azië een toename van de verbouwde oppervlakte voor opiumproductie vastgesteld. Dit is met name het geval in Laos en Birma.

Cocaïne

Cocaïne is meestal afkomstig uit Zuid-Amerika.

Tussen 2006 en 2008 heeft de politie 12.381 cocaïnegelateerde feiten in België vastgesteld.⁹¹ Wanneer dit met het totaal aantal drugsfeiten wordt vergeleken, dan wordt vastgesteld dat cocaïne feiten ongeveer 12% van de in België gepleegde drugsfeiten uitmaken. Er moet evenwel worden opgemerkt dat de feiten van cocaïneverkoop instaan voor zo'n 20% van drugsfeiten in België.

⁹⁰ LALLEMAND, A., Les épaves du pavot: la toxicomanie s'étend, la riposte s'organise, *Le Soir*, 3 december 2009.

Zie ook: UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS & CRIME, World Drug Report 2009, New York, United Nations, 2009, 33 – 35.

⁹¹ Het geregistreerde type drugs is cocaïne. Andere soorten drugs kunnen aan hetzelfde feit gelinkt zijn. In deze tabel wordt hier echter geen rekening mee gehouden.

De inbeslagnemingen van cocaïne vinden het vaakste plaats in Brussels Airport waar smokkelaars drugs in de bagage of “in corpore” trachten te laten doorgaan. In 2007 waren de meeste smokkelaars afkomstig uit Afrikaanse landen, meer bepaald Oost-Afrika. In 2008 waren er minder smokkelaars uit deze landen en is de trend meer verdeeld tussen smokkelaars uit Afrika en smokkelaars uit Zuid- of Centraal-Amerika (voornamelijk uit de Dominicaanse Republiek). Hoeveelheidsgewijs vinden de grootste inbeslagnemingen in de haven van Antwerpen plaats.

België staat gekend als transitpunt voor cocaïne in Europa. De in België gevestigde criminele organisaties die actief zijn in de cocaïnesmokkel maken gebruik van onze openbare infrastructuur. De ladingen schommelen tussen 3 kg en meer dan 500kg. Ze zitten vaak verstopt in containers met een legale lading (in de meeste gevallen bananen of koffie). Voor de smokkelaars is Brussels Airport vaak gewoon een toegang tot Europa die ze moeten gebruiken om naar het door de criminele organisatie gewenste land te gaan.

Een onlangs vastgestelde modus operandi bestaat er in barcodes te klonen. De code wordt vervolgens per e-mail naar de persoon verstuurd die de lading moet ophalen. Aan de hand van een barcodescanner zal deze gemakkelijk de desbetreffende lading kunnen terugvinden. Van daaruit zal de cocaïne naar een andere plaats in België, Nederland of Duitsland worden vervoerd.

De cocaïnesmokkelaars hebben verschillende nationaliteiten, maar er zijn bijna altijd een of meerdere personen uit Zuid- of Centraal-Amerika bij betrokken. Er zijn steeds meer smokkelaars uit de Dominicaanse Republiek of Zuid-Amerika. Sommigen slikken de cocaïne in, anderen vervoeren ze in hun bagage. Sommige smokkelaars hebben de opdracht gekregen om vervolgens een trein naar Nederland te nemen. Anderen moeten een hotelkamer reserveren en zullen worden gecontacteerd of worden aan de luchthaven opgehaald.

Er is sprake van een “korfstructuur” voor de organisaties die actief zijn in de cocaïnesmokkel. De “werkers” hebben slechts een gedeeltelijk beeld van de activiteit en de specifieke contacten. Het hoofd van de organisatie heeft als enige een globaal beeld. Er wordt ook vastgesteld dat er aan de basis een netwerk van naasten bestaat (families, vrienden, kennissen, ...).

Binnen de organisatie is er een illegale kant die verband houdt met drugs en witteboordencriminaliteit. Er worden vaak vennootschappen opgericht en/of gebruikt om een legale dekmantel aan het illegale cocaïne-transport te bieden. Dit kan ook dienen voor het witwassen van geld.

Naast het witwassen en de smokkel, worden soms andere soorten feiten met dit soort organisatietype in verband gebracht: mensenhandel en diefstal. Namaak en de verkoop van vervalste documenten (de “deskundigen” op wie beroep wordt gedaan zijn dan boekhouders, advocaten, notarissen, ...), corruptie en andere economische misdrijven kunnen als ondersteuning van de criminele activiteiten worden gebruikt.

De aanzienlijke daling van het aantal Afrikaanse cocaïnesmokkelaars wordt in 2009 bevestigd. Dit lijkt trouwens een Europese tendens te zijn. Er wordt daarentegen een bijzondere toename van het aantal smokkelaars uit de Dominicaanse Republiek vastgesteld. De komende jaren zullen aantonen of het om een werkelijke herorganisatie van de routing gaat, dan wel of het om een tijdelijk moment van rust handelt.

Gezien de toenemende cocaïnehandel en het toenemende gebruik van cocaïne in de nieuwe EU-lidstaten, wordt verwacht dat de criminele organisaties in de Balkan-landen cocaïne zullen toevoegen aan hun heroïnehandel, ter compensatie van een verwachte verminderde afname van heroïne in deze landen.⁹²

Cannabis

De twee hoofdproducten die gelinkt zijn aan de cannabisplant zijn marihuana (gras) en hasjiesj (hars). Er zal een onderscheid worden gemaakt tussen deze twee producten in het aantal vastgestelde feiten.

De marihuanafeiten⁹³ vormen de meerderheid (50%) van het totale aantal vastgestelde drugsfeiten. Het aantal feiten dat verband houdt met hasjiesj maakt zo'n 15% uit van het totale aantal in België vastgestelde drugsfeiten. Naast het bezit en de consumptie, maken import/export een groot deel uit van het aantal feiten van hasjiesj dat elk jaar wordt vastgesteld. Zo kan de indrukwekkende hoeveelheid inbeslaggenomen hasjiesj in 2007 voornamelijk toegeschreven worden aan de inbeslagneming van 42.920 kg en 11.000 kg in containers uit Marokko. In 2008 was de inbeslaggenomen hoeveelheid kleiner en waren er grotere inbeslagnemingen in voertuigen. De grootste inbeslagnemingen van marihuana vonden plaats in containers. Deze kwamen uit Afrika (Ghana, Nigeria, Zuid-Afrika).

⁹² CENTER FOR THE STUDY OF DEMOCRACY, o.c., 139.

⁹³ Het geregistreerde type drugs is marihuana. Andere soorten drugs kunnen aan hetzelfde feit gelinkt zijn. In deze tabel wordt hier echter geen rekening mee gehouden.

De organisaties die zich op marihuana toeleggen zijn vaak gelinkt aan hun herkomst: Noord-Afrikanen, Turks-Bulgaren. Ze werken vaak met onafhankelijke departementen en kunnen tamelijk gewelddadig zijn: gebruik van intimidatie, geweld, soms zelfs afrekening. Op die manier behouden ze het stilzwijgen van hun werknemers of van de betrokken personen. Hierdoor kan de politie moeilijk de hiërarchie/structuur van dergelijke organisaties bepalen. In Europa zijn er tevens steeds meer plantages die door Vietnamezen worden beheerd. Hoewel er reeds werden vastgesteld, is dit op heden geen pregnant fenomeen in België.

Hasjiesj wordt vaak vanuit Marokko naar België geïmporteerd (via Spanje, Frankrijk en eventueel Nederland). De criminele organisaties zijn vaak van Marokkaanse herkomst: personen met de Marokkaanse nationaliteit die in België wonen of Belgen van Marokkaanse herkomst die familiebanden in Marokko hebben. Sinds 2003 moet worden opgemerkt dat het aantal bewerkte cannabishectaren in Marokko in dalende lijn is: Van 134000 hectaren in 2003 naar 56000 hectaren in 2009. Er komt ook hasjiesj uit Pakistan voor (waarschijnlijk eerst in Afghanistan verwerkt).

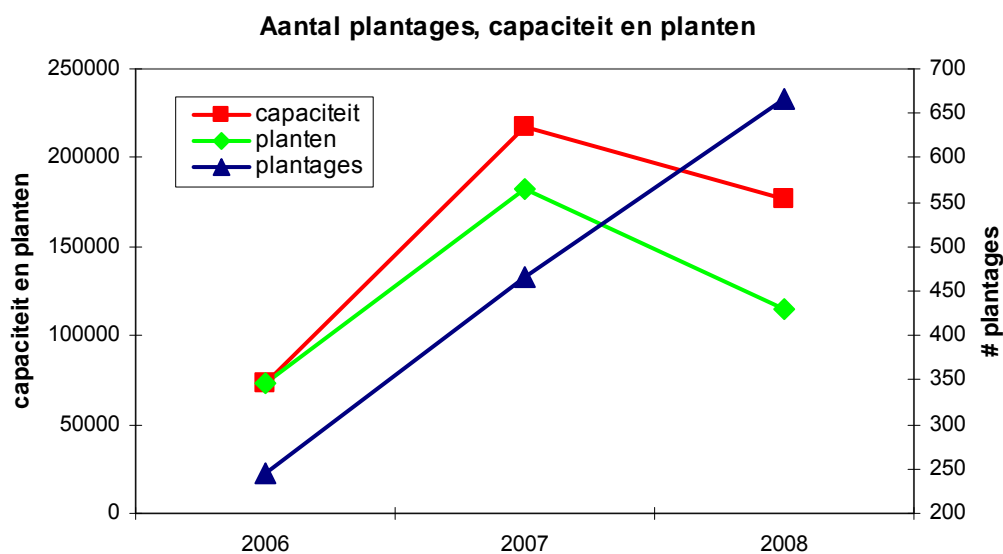
Een modus operandi die met name tevens in Frankrijk werd vastgesteld is "GO-FAST": meerdere krachtige/zeer snelle wagens (die meestal gestolen zijn en/of een valse nummerplaat hebben) vertrekken, meestal tijdens de nacht, in colonne van het ene naar het andere punt. Een of twee voertuigen nemen de kop van de colonne en gaan na of er geen politiecontrole of -versperring op het traject ligt. Hierop volgen een of twee voertuigen die de goederen vervoeren (er is sprake van 400 tot 800 kg drugs). Een laatste voertuig sluit de colonne. Deze vermijdt, in voorkomend geval, dat politiepatrouilles zich naar het voorste van de colonne begeven of dat het voertuig met de goederen wordt onderschept. De chauffeurs nemen vaak aanzienlijke risico's, rijden tegen 200 tot 250km/u en doen geen moeite om de goederen te verbergen. Deze worden vaak gewoon in de koffer en/of op de achterbank geplaatst. Deze modus operandi is niet beperkt tot hasjiesj en wordt tevens gebruikt voor andere soorten drugs.

Het geld uit de hasjiesjsmokkel wordt in het algemeen opnieuw in Marokko in de bouw gepompt. Het witwassen van geld kan ook gebeuren via het opstarten van handelszaken en andere activiteiten (bv. in de horeca).

Tijdens de voorbije jaren kon een stijgende trend inzake cannabisplantages in het hele land worden vastgesteld. Terwijl in 2003 slechts 35 plantages in België werden ontdekt, steeg dit aantal naar 666 in 2008.

De toename van het aantal opgespoorde en geregistreerde plantages kan aan een groter aantal ontdekte plantages op micro-, mini- en kleine schaal worden toegeschreven. Een toename van het aantal ontdekte plantages betekent dus niet noodzakelijk een toename van de capaciteit (zie grafiek hieronder).

Grafiek 2: Aantal cannabisplantages, capaciteit en planten voor de periode 2006-2008.

De marihuana-smokkel is georganiseerd rond plantages op min of meer grotere schaal (waarvan de oogst grotendeels bestemd is voor Nederland) of rond marihuana die uit Nederland wordt geïmporteerd. België is immers "voordelig" voor de "professionals" omwille van verschillende redenen: loodsen of huizen kunnen in het algemeen goedkoper in ons land worden gehuurd en rivaliteiten en interne concurrentie in Nederland kunnen op die manier worden vermeden. Vaak wordt geavanceerde materiaal gebruikt. In de meeste gevallen komt deze uit Nederland ("growshops").

In België zijn er zowel binnen- als buitenteelten. De binnenteelt is evenwel de meest toegepaste methode omwille van de vele voordelen: minder zichtbaar en dus minder risico om ontdekt te worden. De teelt is niet onderhevig aan het ritme der seizoenen en aan de klimatologische omstandigheden. Bovendien levert een binnenteelt hogere THC-waarden op en dus een betere kwaliteit. Er kan daarenboven vier keer per jaar worden geoogst (slechts een keer bij buitenteelt). De professionele plantages worden met een uiterst moderne uitrusting in alle soorten gebouwen ("flats", villa's of oude fabrieken) opgezet. De buiten geteelde planten zijn zeldzamer en komen eerder voor in hoven van kleine telers.

De opbrengst van Belgische plantages zijn voornamelijk bestemd voor de Nederlandse markt (koffieshops, growshops) en voor de distributie en export naar het buitenland door Nederlandse

dealers (naar Scandinavië en het Verenigd Koninkrijk). Ironisch gegeven is dat de Belgen de in België geteelde marihuana in Nederlandse koffieshops kopen.

Bij cannabis- en marihuanaplantages zijn, in de meeste gevallen, Nederlanders betrokken: als klant, leveranciers van materiaal of telers. De Nederlandse of Belgisch-Nederlandse organisaties worden gekenmerkt door een professionalisering en industrialisering van de teeltmethodes die soms een gevaarlijk eindproduct opleveren dat besmet is met pesticiden/chemische producten.

De structuur van de organisaties is gehiërarchiseerd: er is de installateur, de financiers, de departementmanager (verantwoordelijk voor meerdere plaatsen, personen), de "tuinders" die instaan voor het snoeien van de planten, de "makelaars" (die de opbrengst opkopen en deze onder de verschillende distributeurs verspreiden)... Er zijn links tussen het criminele milieu en de growshops. Sommige plantageorganisatoren zijn tevens eigenaars van growshops: Hierdoor kan het nodige materiaal voor de plantages via een legale bron van inkomsten worden verkregen. Dit helpt om het verzamelde geld aan de hand van de plantages wit te wassen. Het witwassen van geld gebeurt meer bepaald door de aankoop van vastgoed.

De Nederlanders komen naar België om plaatsen te vinden waar ze hun plantages kunnen neerzetten. De oogst wordt grotendeels naar Nederland teruggestuurd waar deze in de koffieshops wordt verkocht of op internationaal vlak wordt herverdeeld. De criminele organisaties of organisatoren maken onderling gebruik van geweld (met name inbraken in plantages en diefstal van opbrengsten). Daarom worden de plantages vaak met camera's, mobiele alarmsystemen, verborgen ingangen en boobytraps beveiligd.

Er wordt opgemerkt dat sommige organisaties actief zijn in de handel van andere drugs en dat cannabisplantages een middel kunnen zijn om de aankoop van andere producten, zoals heroïne, te financieren. Sommigen waren voorheen actief in de handel van andere drugs en schakelen over op marihuana. Dit is waarschijnlijk te wijten aan het feit dat cannabis als minder gevaarlijk dan andere drugs wordt aanzien, weinig productiekosten met zich meebrengt en de mogelijkheid biedt om 4x/jaar te oogsten met tamelijk grote groothandelsprijzen tussen gemiddeld €3000 en €3500/kg.

Het verspreiden van de activiteiten over verschillende grondgebieden met dus verschillende beleidsvormen, wetgevingen en prioriteiten bemoeilijkt de politionele onderzoeken. Ten slotte wordt ook het gebruik van de zogeheten "Guerilla farmingtechniek" vastgesteld: de organisaties/telers maken minder gebruik van grootschalige plantages. Ze zetten meerdere "kleine" plantages (≤250 planten) in de plaats op. Hierdoor worden zware straffen of grote investeringsverliezen bij ontdekking vermeden.

De sluiting van sommige grenskoffieshops en het instellen van een pass die er op gericht is de toegang tot de koffieshops voor te behouden aan meer lokale klanten kunnen uitlopen op de verplaatsing van de leveranciers en verbruikers. Belgen zullen zich dus opnieuw in hun eigen land moeten bevoorraden. De gevolgen zijn evenwel nog niet voelbaar. Zo zou in Antwerpen of Gent geen grote toename van de verkoop of het verbruik van cannabis worden opgemeten.⁹⁴ Het is evenwel niet denkbaar dat de sluiting van de koffieshops een daling van het aantal geregistreerde feiten van import/export van marihuana met zich zou meebrengen als de Belgen zich opnieuw in hun eigen land zouden bevoorraden.

Voor de cannabisplantages wordt een constante toename vastgesteld van de ontdekte plantages. Hoewel deze nog steeds voornamelijk in het noordelijk en noordoostelijk grensgebied gebundeld zijn, wordt een verschuiving van de grenszones naar het achterland vastgesteld. Dit kan onder meer worden verklaard door een versterkte bestrijding in de grenszone. Er kan van worden uitgegaan dat deze tendens zal toenemen. De telers gaan immers op zoek naar plaatsen waar de aandacht van de politie nog niet naar uitgaat om de kansen op ontdekking te minimaliseren.

Tijdens de voorbije drie jaar, blijft het aantal feiten van verkoop en import/export van hasjiesj redelijk stabiel. Sinds 2006 wordt een toename van feiten van bezit vastgesteld. Hoewel het succes, vergeleken met marihuana, beperkt is, is dit de tweede geregistreerde drugs in termen van bezit in België. Deze vertegenwoordigt zo'n 16% van de feiten van bezit/verbruik. Op internationaal vlak daalt de productie in Marokko op regelmatige wijze. Dit land is hoofdproducent. Zo wordt de productie van 2009 op 56.000 hectare geschat tegen 134.000 hectare in 2003. Bovendien worden er in dit land meer inbeslagnemingen uitgevoerd: zo'n 180 ton in 2009 of 60% meer dan in 2008. Dit verklaart tevens de minder grote inbeslagnemingen in België. Zo werden, in de gegevens waarover we op heden voor 2009 beschikken, meer dan 4.800kg hasjiesj onderschept die vanuit Marokko voor België bestemd was. In 2008 was dit nog 2.221kg. Er wordt ook opgemerkt dat Afghanistan steeds meer oppervlakte wijdt aan de cannabisteelt en de hasjiesjproductie: 70.000 hectare in 2007, tegen 30.000 in 2005. De in België opgespoorde hasjiesj is op heden voornamelijk afkomstig uit Marokko, omdat de Marokkaanse organisaties betere contacten in dit land hebben. Het is niet uitgesloten dat, in de

⁹⁴ SAUVILLER, R., *Waar zijn de belgische drugstoeristen naartoe*, P-magazine, 1 december 2009, 116-120.

toekomst, de voor het transport van heroïne gebruikte wegen ook voor hasjesj zullen worden opgezocht.

Synthetische drugs

Onder synthetische drugs werden hier drugs van het type amfetamine opgenomen: XTC, amfetamines, methamfetamines en overige. De methamfetamines en overige niet verduidelijkte amfetamines vormen slechts een klein deel van de feiten (respectievelijk 150 en 353 feiten tussen 2006 en 2008). De feiten zijn voornamelijk verdeeld onder amfetamines (11.202 feiten tussen 2006 en 2008) en ecstasy (6.637 feiten).

Er wordt een duidelijke vermindering van de in 2008 in België in beslag genomen ecstasy opgetekend. De grootste inbeslagnemingen hebben in 2008 in Brussels Airport plaatsgevonden : meer dan 50.000 tabletten voor Japan. In 2007 werden twee keer meer dan 100.000 tabletten in beslag genomen. De ene bij een huiszoeking, de andere in een Nederlands voertuig op de E40. De overige grote inbeslagnemingen hebben betrekking op 15.000 en 74.000 tabletten en hebben in Brussels Airport plaatsgevonden. Deze hadden verschillende bestemmingen: Israël, Turkije, Brazilië, Japan, Zuid-Afrika, ... In 2006 hadden de twee grootste inbeslagnemingen (meer dan 100.000 tabletten) betrekking op pillen die bestemd waren voor het Verenigd Koninkrijk en de VSA.

De inbeslagnemingen van grotere hoeveelheden amfetamines worden voornamelijk uitgevoerd in voertuigen uit Nederland die op weg zijn naar het Verenigd Koninkrijk.

De laboratoria worden door een scheikundige opgezet. Deze neemt in het algemeen niet deel aan het productieproces. Het zijn laboranten die zich hiermee bezighouden. Deze specialiseren zich in een specifiek productiedomein.

De productie van amfetamines of MDMA vergt chemische producten en min of meer gespecialiseerd materiaal. De grote glazen kolven met 2 of 3 cols zijn niet in de handel in België verkrijgbaar. Er moet dus beroep worden gedaan op glasblazers. Deze maken evenwel geen deel uit van de criminele organisatie.

De prijzen van de precursoren op de zwarte markt nemen toe. Voor het verkrijgen van precursoren gebruiken sommigen de namen van valse of voormalige maatschappijen.

Rol van het internet : er bestaan sites en forums die "recepten" voorstellen, alsook de mogelijkheid bieden om materiaal te bestellen. Bovendien kunnen sommige producten op bepaalde sites rechtstreeks worden besteld.

Internet wordt tevens gebruikt om snel en onopspoorbaar te communiceren: dit is met name het geval wanneer in plaats van een mail te versturen met belangrijke gegevens omtrent een levering, een gemeenschappelijke account (waarvoor elkeen van de protagonisten over een login en paswoord beschikt) de mogelijkheid biedt om berichten na te laten die geen sporen laten omdat ze niet zullen worden verstuurd. Er kan ook anoniem worden gechat of gebruik worden gemaakt van de VOIP-technologie om via het internet te telefoneren.

Terwijl Nederland en België voorheen de voornaamste producenten van synthetische drugs waren, wordt een neerwaartse trend in België opgemeten. De laboratoria hebben een opwaartse productiecapaciteit. Andere markten duiken op: in het Oostblok, Canada, Azië, ...

De criminele organisaties die betrokken zijn bij de smokkel van synthetische drugs in België zijn, voor het productieluik, het vaakste uit zowel Belgen als Nederlanders samengesteld. De verdeling gebeurt vervolgens op lokaal niveau. Bij internationale smokkel (naar Australië, Japan, Brazilië, Engeland, ...), zijn er natuurlijk "plaatselijke mensen" die bij de organisatie betrokken zijn.

Wat betreft de structuur van de organisatie: naast enkele personen aan het hoofd van de organisatie, zijn de verschillende processen, van aankoop van precursoren tot lokale en internationale distributie, opgedeeld en per plaats (zelfs landen: België-Nederland) opgesplitst. Bovendien kennen de interveniënten van de verschillende takken elkaar niet. In Nederland zijn er zelfs mobiele laboratoria. Dit werd nog niet in België ontdekt.

Bovendien is het fenomeen van synthetische drugs in België gelinkt aan het fenomeen in Nederland: zo zijn personen die in Belgische onderzoeken opduiken vaak gekend bij de Nederlandse politie voor gelijkaardige activiteiten met dezelfde handlangers.

De organisaties die actief zijn in de smokkel van XTC zijn vaak ook betrokken bij de smokkel van precursoren en het witwassen van geld. De illegale wapenhandel kan een bijkomstige activiteit zijn.

Op het vlak van synthetische drugs wordt een blijvende daling van het aantal met XTC gerelateerde feiten, voor zowel smokkel als verbruik, vastgesteld. Wat de inbeslagnemingen betreft, wordt, voor een nagenoeg gelijkaardig aantal inbeslagnemingen, een duidelijk kleinere hoeveelheid in beslag genomen. Het aantal Belgen dat betrokken is bij deze feiten kent een

duidelijke daling. Het aantal feiten van amfetamines blijft stabiel. Er is een daling van de bij de import/export betrokken Belgen. Hoewel er enkele inbeslagnemingen van methamfetamines in België hebben plaatsgevonden, blijft het gebruik ervan in België nog een randverschijnsel.

In landen als Indonesië, Australië en Canada duiken (met in sommige gevallen de medewerking van Europese “deskundigen”) nieuwe grootschalige productieplaatsen van MDMA op. Bovendien kan worden verwacht dat landen als Bulgarije, met organisaties die betrokken zijn bij de smokkel van amfetaminetabletten naar het Midden-Oosten en die laboratoria hebben die in deze landen worden opgericht, de Europese drugsmarkt zullen beïnvloeden. De transportmogelijkheden die door de havens van de Zwarte Zee en het pan-Europese corridor worden geboden zouden de productie en distributie van synthetische drugs en het transport van precursoren uit Rusland of China naar West-Europa kunnen vergemakkelijken. Er kan dus een daling van de dominantie van criminele organisaties worden verwacht die zich bezighouden met Belgische synthetische drugs wanneer heel wat landen uit deze regio's zelfvoorzienend worden.

4.8 Mensensmokkel

In 2009 werden 269 feiten van mensensmokkel⁹⁵ en 301 feiten van hulp bij illegaal verblijf geregistreerd. Dit komt op een totaal van 570 geregistreerde feiten van mensensmokkel.

In 2009 gebeurden 29.248 intercepties van vreemdelingen in onwettig verblijf (= slachtoffers - lees 'cliënteel' - van mensensmokkelaars). Het aantal vertoont schommelingen tussen 25.000 en 30.000 de laatste 3 jaar.

De smokkel naar België gebeurt ofwel over land of via de lucht. De belangrijkste transitlanden blijven Turkije en vervolgens Griekenland. Beide landen blijken de meest kwetsbare te zijn voor de binnenkomst in de EU. Daarnaast komen Italië, Spanje en de meest recente EU-landen (Polen, Bulgarije, Roemenië...) in beeld als transitlanden. Daarna gaat het verder richting België of de omringende landen. Het Verenigd Koninkrijk en de Scandinavische landen blijven de eindbestemmingen bij uitstek.

⁹⁵ Art. 77bis van de Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen omschrijft mensensmokkel als 'ertoe bijdragen, op welke manier ook, rechtstreeks of via een tussenpersoon, dat een persoon die geen onderdaan is van een lidstaat van de Europese Unie het grondgebied van een lidstaat van de Europese Unie of van een Staat die partij is bij een internationale overeenkomst betreffende de overschrijding van de buitengrenzen, die België bindt, binnenkomt, erdoor reist of aldaar verblijft, zulks in strijd met de wetgeving van deze Staat, met het oog op het direct of indirect verkrijgen van een vermogensvoordeel'.

Binnen België gebeurt de smokkel voornamelijk over land, al dan niet nadat de slachtoffers via de luchthavens toekomen op Belgische bodem, dan wel nadat ze via een van de buurlanden over land de grens zijn overgestoken. In België is de as Brussel-Kust het werkterrein voor smokkelaars om hun 'waar' via de Belgische kusthavens naar het Verenigd Koninkrijk te transporteren. De trein is het transportmiddel bij uitstek om de kust te bereiken. Over de weg (autosnelweg) worden de klassieke transportmiddelen gebruikt: vrachtwagen, personenwagen, mobilhome...

Safehouses, parkings langs autosnelwegen, parken... zijn verzamelplaatsen bij uitstek om de illegalen te verzamelen. Deze plaatsen bereikt men via taxi, bus, te voet...

Algemeen (zowel in België als in andere Europese lidstaten) stelt men een stijgend aantal 'gemengde ladingen' vast. Steeds vaker worden illegalen van verschillende nationaliteit samen onderschept. Deze diversificatie kan het gevolg zijn van de toenemende samenwerking tussen verschillende criminele organisaties. Ten gevolge van de groeiende expertise bij gerechtelijke onderzoeken, ziet men dat criminele organisaties hun tactieken en technieken aanpassen. Deze multinationale samenwerking is er een van.

Het misbruik van het huwelijk om zich in de EU te kunnen vestigen, komt steeds vaker voor. Verschillende steden onderzoeken systematisch de motieven van de paren die willen huwen en vooral het mogelijk misbruik van het huwelijk met oog op verblijfsdocumenten na verloop van tijd. Het aantal geweigerde huwelijken op basis van een vermoeden van schijnhuwelijk steeg de laatste vier jaren. De paren omzeilen dit beletsel steeds vaker met een samenlevingscontract.

Een man kan een kind erkennen zonder daarvan de biologische vader te zijn. Voor het legaliseren van het (illegaal) verblijf immigratie van de vrouw buiten de EU geeft deze vaderschapserkenning uitzicht op een definitief verblijf in België op basis van gezinshereniging. Het erkende kind wordt immers Belg.

Ook het oneigenlijke gebruik of misbruik van visa zit in de lift. Het studentenstatuut, het toeristenvisum... worden misbruikt om op een pseudo-legale manier de EU binnen te komen en vervolgens in de illegaliteit te belanden. Criminele organisaties spelen hier handig op in en verdienen aan deze misbruiken dan ook veel geld. Het gebruik van valse en vervalste documenten neemt binnen deze vorm van illegale immigratie en mensensmokkel een belangrijke plaats in.

Op het internet zijn gidsen te vinden die als hulpmiddel dienen voor personen die wensen te emigreren. Sommige sites verstrekken aan hun onderdanen (vb: Afrikanen, Aziaten...) zogenaamde tips en weetjes om te kunnen emigreren. Het gaat om een dienstverlening (soort reisgids) voor potentiële emigranten. Dergelijke sites balanceren op de rand van het legale/illegale.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de 10 meest voorkomende nationaliteiten van daders van mensensmokkel in het jaar 2009.

Tabel 9: Top 10 van nationaliteiten van mensensmokkelaars in 2009

	Vreemdeling/Hulp immigratie	illegale	Mensensmokkel	Totaal
Belgische	383		124	507
Indiase	61		63	124
Irakese	33		67	100
Marokkaanse	80		15	95
Chinese	32		30	62
Nederlandse	34		25	59
Algerijnse	35		9	44
Afghaanse	3		41	44
Congolese (DRC)	24		19	43
Turkse	26		17	43

Daarnaast zijn er, zeker in het geval van de pseudo-legale vormen van illegale immigratie, de zogenaamde ‘legal advisors’ van belang. Het gaat onder andere om advocaten, reisbureaus... die de organisatie wegwijs maken in de hiaten in wettelijke procedures (voorbeeld: in het kader van een schijnhuwelijk). Daarnaast beroept men zich op specialisten, zoals medici, die tegen betaling attesten willen opstellen in het kader van het misbruik van het visum voor medische doeleinden.

Eigenlijk kan men niet spreken van “één” criminele organisatie die de volledige mensensmokkel (van bronland naar bestemmingsland) op zich neemt. Het gaat meer om een samenwerking tussen verschillende clusters van criminelen. Daarnaast is er steeds vaker samenwerking tussen criminele groepen van verschillende nationaliteiten die zich als het ware specialiseren in een bepaalde tak van de smokkel: bepaald traject, documenten, het financiële luik... De mensensmokkelaars doen dus beroep op hun experts, bij voorbeeld een aantal personen dat instaat voor de opvang van de illegalen, anderen staan in voor de controles van de parkings, weer anderen staan in voor de safehouses, anderen zorgen voor de financiën, weer anderen zorgen voor de tewerkstelling, medewerkers die instaan voor het transport, medewerkers die het ontvangst doen van de illegalen, chauffeurs voor de oversteek naar het VK (vaak Oost-

Europese vrachtwagenchauffeurs)... Zo heeft iedereen binnen de criminele organisatie zijn deelspecialiteit. Indien een schakel wegvalt, is deze dan ook eenvoudig te vervangen.

Het gebrek aan een uniforme regelgeving op Europees niveau zorgt ervoor dat criminele organisaties zoeken naar de zwakste schakel binnen de keten.

Een verstrenging van het asielbeleid in land X zorgt voor een verschuiving naar land Y, een verstrenging van de regelgeving inzake schijnhuwelijken zorgt voor een verschuiving, ...

Zolang geen eenduidig beleid wordt gevoerd op Europees niveau speelt dit in de kaarten van de mensensmokkelorganisaties.

Ook het Europees visumbeleid (vb. visumliberalisering van Macedoniërs) speelt soms in het voordeel van de criminele organisaties die als het ware hun modus operandi op een dienblad krijgen voorgeschoteld.

Een andere opportuniteit voor mensensmokkelaars zijn de open grenzen binnen de EU. Bovendien is de knowhow en expertise van de grensposten in de nieuwe EU-lidstaten nog niet heel hoog, waardoor de controles minder efficiënt gebeuren. Bovendien is de levensstandaard in deze landen niet zo hoog, waardoor ambtenaren tegen vergoeding makkelijker een oogje toeknippen.

Transportfirma's (vliegtuig, vrachtwagen, trein...) zijn bijzonder kwetsbaar omdat ze snel, over een grote afstand en (vrij) goedkoop mensen kunnen vervoeren. Bovendien is het personenverkeer zo uitgebreid dat de 'gesmokkelden' opgaan in de massa, waardoor ze niet opvallen. Ambassades, gemeenten... zijn kwetsbaar omwille van hun sleutelfunctie in de afgifte van de nodige documenten (vb. visum voor studenten, zakenvisum...) om te kunnen reizen naar de EU en/of er te kunnen verblijven.

Er is een internationalisering van de samenwerking binnen de mensensmokkel. Verschillende criminele organisaties (van verschillende nationaliteit) werken samen binnen de keten van de mensensmokkel. Bovendien is hun 'cliënteel' ook multinationalaal. (zie supra)

Administratieve beslissingen (gezinshereniging, regularisatie, ...) of bestuurlijke acties (verhoogde controles) in een bepaald EU-land laten de gevolgen zo goed als onmiddellijk voelen in de omliggende landen die dan 'aantrekkelijker' zijn. Hetzelfde geldt voor gerechtelijke operaties.

Naast de klassieke vervoermiddelen voor de smokkel en illegale immigratie, zoals vrachtwagens, bestelwagens (al dan niet omgebouwd), het openbaar vervoer (trein en lijnbussen) komen nieuwe transportmiddelen in beeld. Smokkelaars zijn immers constant op zoek naar het goedkoopste en minst risicovolle vervoermiddel. Omdat vrachtwagens vaker gecontroleerd worden, gaan ze bijgevolg op zoek naar alternatieven. Momenteel zijn er indicaties dat zowel smokkelaars als individuele migranten steeds vaker gebruik maken van internationale busverbindingen (type Eurolines). Deze zijn niet alleen erg goedkoop, ze verbinden ook alle belangrijke Europese steden met elkaar en worden niet systematisch gecheckt/gecontroleerd.

4.9 Mensenhandel

Bij mensenhandel⁹⁶ wordt mensenhandel met het oog op economische uitbuiting en mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting onderscheiden. Er kan een dalende trend worden vastgesteld voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting.

Er dient evenwel te worden opgemerkt dat de meeste controles op zwartwerk (wat vaak gepaard gaat met economische uitbuiting) door de sociale inspectie gebeuren. De mate van samenwerking tussen de sociale inspectiediensten en de politiediensten verschilt per arrondissement. Vaak worden politiediensten niet betrokken bij de vating van gegevens en de processen-verbaal die worden opgesteld door de inspectiediensten. Dit kan een mogelijke reden zijn waarom er relatief weinig feiten mensenhandel met het oog op economische uitbuiting bij de politiediensten gekend zijn.

Voor wat betreft mensenhandel – seksuele uitbuiting werden in 2007 544, in 2008 516 en in 2009 585 feiten geregistreerd.

⁹⁶ Art. 433 quinquies van het Strafwetboek omschrijft mensenhandel als 'de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, de wisseling of de overdracht van de controle over hem teneinde :
1° ten aanzien van deze persoon de misdrijven te laten plegen die bedoeld worden in de artikelen 379, 380, § 1 en § 4, en 383bis, § 1 (seksuele exploitatie);
2° ten aanzien van deze persoon het misdrijf te laten plegen dat bedoeld wordt in artikel 433ter;
3° deze persoon aan het werk te zetten of te laten aan het werk zetten in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid;
4° bij deze persoon organen of weefsels weg te nemen of te laten wegnemen in strijd met de wet van 13 juni 1986 betreffende het wegnemen en transplanteren van organen;
5° of deze persoon tegen zijn wil een misdaad of een wanbedrijf te doen plegen.
Behalve in het in 5 bedoelde geval is de toestemming van de in het eerste lid bedoelde persoon met de voorgenomen of daadwerkelijke uitbuiting van geen belang'.

Het aantal geregistreerde unieke daders van feiten mensenhandel met het oog op economische uitbuiting bedroeg 183 in 2009. Voor feiten van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting werden 484 unieke daders geregistreerd.

De cijfers uit de ANG in verband met slachtoffers zijn erg onvolledig. Ook via andere bronnen is er geen adequaat cijfermateriaal voorhanden zodat geen betrouwbaar beeld kan worden gegeven van het aantal slachtoffers van seksuele uitbuiting.

Vaak gaat economische uitbuiting samen met het onwettig verblijf van mensen in België en in de buurlanden. Het gaat om elke tewerkstelling waarbij de menselijke waardigheid in het gedrang komt en waarbij de gangbare normen niet worden nageleefd.

Buitenlandse werknemers komen vaak naar België op basis van een visum voor arbeid. Indien ze in mensenwaardige omstandigheden worden tewerkgesteld valt dit volgens de Belgische wetgeving onder mensenhandel, zij het dat het actueel door de rechtbanken zeer sporadisch wordt aanvaard. Bij het beoordelen van een eventuele situatie van economische uitbuiting is het echter belangrijk om rekening te houden met de geldende standaarden en normen in België. De concrete arbeidsomstandigheden mogen niet vergeleken worden met deze van het thuisland.

De vraag om rekrutering komt vaak van de werknemers zelf. Ze gebruiken dezelfde routes als vernoemd bij mensensmokkel/hulp bij illegale immigratie. De gunstige sociale wetgeving in België maakt België aantrekkelijk voor buitenlandse werknemers. Het aanbod aan (vaak seizoensgebonden en ongeschoolde) arbeid dat vaak niet ingevuld wordt door Belgen (knelpuntberoepen), zorgt ervoor dat buitenlandse werknemers in België goedkope arbeid komen verrichten.

De criminele netwerken actief in seksuele uitbuiting zijn lerende organisaties die zich vlot aanpassen en professionaliseren. Ze zijn perfect op de hoogte van de Belgische wetgeving en passen hun activiteiten aan om deze te omzeilen. Ze zetten constructies op die het aspect 'uitbuiting in de prostitutie' verdoezelen. Hierdoor wordt het voor politie en justitie veel moeilijker om de bewijzen voor mensenhandel hard te maken. Concreet betekent dit bijvoorbeeld dat er constructies worden opgezet waarbij prostitutieslachtoffers als schijnzelfstandigen in een prostitutiebar werken. Het systeem van de gezelschapsdame als tussenschakel in de constructie is ook in opmars. Andere constructies zijn de zogenaamde meedrinkzaken, hotelverhuur of bars waar de prostitutie op een verdoken manier aan de klant wordt

aangeboden. Deze constructies hebben het voordeel dat er geen rechtstreekse link meer kan worden gelegd tussen de uitbouter en de prostituee.

Een andere trend is dat de mensenhandelaars steeds subtieler te werk gaan. Ze gebruiken minder geweld, aangezien dit minder de aandacht trekt van de klanten, en laten de prostituees er ook iets aan verdienen. De meisjes voelen zich zo sneller medeplichtig en voelen zich minder slachtoffer, waardoor ze ook minder gemakkelijk een klacht indienen bij de politie. Mensenhandelaars gaan ook subtieler te werk in de zin dat ze de prostitutie meer verborgen houden: via internet, escorte of ondergronds.

Het prostitutiefenomeen is bovendien internationaal heel mobiel geworden. De meisjes en hun pooiers trekken over de grenzen heen van de ene stad naar de andere, waar ze op tijdelijke basis verblijven. De toetreding van een aantal landen, waaronder Bulgarije en Roemenië, tot de Europese Unie vergemakkelijkt de mobiliteit van zowel pooiers als prostituees.

Zowel binnen de win-win-prostitutie (waar zowel uitbouter en prostituee voordeel halen) als binnen de gedwongen prostitutie kan er sprake zijn van misleiding. Een bijzondere vorm van misleiding is deze van de 'loverboys'. Dit zijn voornamelijk jonge mannen die kwetsbare en eenzame meisjes verleiden met cadeaus en ze overladen met aandacht en valse genegenheid, waardoor de meisjes verliefd op ze worden. Vervolgens worden de meisjes de prostitutie ingelokt.

Sinds 2005 kunnen ook Belgen slachtoffer zijn van mensenhandel. Mensenhandel gaat dus niet noodzakelijk samen met mensensmokkel.

In onderstaande tabellen wordt de top 10 van de nationaliteiten van de daders van economische en seksuele uitbuiting gegeven voor het jaar 2009.

Tabel 10: Top 10 van de nationaliteiten van de daders van economische uitbuiting in 2009.

Nationaliteit	Aantal
Belgische	70
Chinese	30
Pakistaanse	9
Indiase	8
Nederlandse	8
Roemeense	8
Bulgaarse	7
Britse	5

Ierse	5
Braziliaanse	4
Totaal	154

Tabel 11: op 10 van de nationaliteiten van de daders van seksuele uitbuiting in 2009.

	Exploitatie van ontucht	Houden van een ontuchthuis	Mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting	Totaal
Belgische	88	64	31	183
Bulgaarse	26	0	12	38
Hongaarse	35	1	0	36
Nederlandse	8	8	11	27
Franse	9	7	9	25
Roemeense	10	1	14	25
Albanese	7	0	6	13
Thailandse	2	2	9	13
Marokkaanse	7	1	3	11
Italiaanse	6	2	0	8

De opmars van het internet is een belangrijke facilitator om prostituees te rekruteren. Gezien de toegankelijkheid, de laagdrempeligheid en de anonimiteit van het internet is het ook logisch dat vooral jonge meisjes zich in hun seksuele experimenteerfase aangetrokken voelen tot dit medium. Bij dit experimentele gedrag kunnen ze verleid worden tot seksueel risicogedrag dat eventueel kan uitmonden in prostitutie/betaalseks, al dan niet als bewuste keuze. Het internet wordt bovendien door de organisaties gebruikt om hun 'waar' aan de man te brengen. Via advertenties, sites... kunnen klanten kennis krijgen van het aanbod aan prostituees dat werkt in opdracht van de criminele organisatie. Ook webcam-seks als vorm van seksuele uitbuiting is ontstaan mede dankzij het internet.

Bovendien zorgen buitenlandse mensenhandelaars actief in België ervoor dat ze gestraft zullen worden in hun thuisland. Ze geven zichzelf aan in het thuisland, zodat ze in België niet verder worden vervolgd. De straffen in hun thuisland zijn echter minder zwaar. Op deze manier maken zij op een compleet legale manier misbruik van het juridische systeem.

De Belgische mensenhandeldefinitie verschilt met de Europese definitie. Dit maakt dat de regelgeving in de verschillende landen niet op elkaar is afgestemd. De Belgische wetgeving

gaat veel verder dan de andere Europese lidstaten, in die zin dat bedreiging, dwang of geweld geen noodzakelijke voorwaarden zijn om van uitbuiting te spreken.

De sectoren die traditioneel gevoelig zijn voor zwartwerk, zoals de sectoren waar goedkope laaggeschoolde werkkrachten tewerkgesteld kunnen worden en/of waar seizoensgebonden arbeid verricht wordt, zijn het meest kwetsbaar voor economische uitbuiting. Het uitbetalen van de lonen met cash geld is ook een kwetsbare factor binnen 'economische uitbuiting'.

De lijsten van knelpuntberoepen zijn richtinggevend als kwetsbare branches voor economische uitbuiting. Het zijn de beroepen waarvan de drie gewesten in overleg met de sociale partners oordelen dat de werklozen van ons land ze moeilijk invullen.

Voorbeelden van sectoren die kwetsbaar zijn voor economische uitbuiting zijn: horeca, bouw, land- en tuinbouw, schoonmaakondernemingen, lompenverwerkende nijverheid, slachthuizen en vleesverwerkende nijverheid, exotische kleinhandel, nacht- en telefoonwinkels, huispersoneel.

De meest risicovolle plaatsen voor seksuele uitbuiting zijn deze waarbij de zichtbare link met de seksindustrie ontbreekt. De prostitutie gebeurt meer verborgen: via internet, escorte of ondergronds. Slachtoffers van uitbuiting binnen deze meer verdoken sectoren zijn voor de politie nog moeilijker te detecteren.

Sommige plaatsen, waaronder een parking, het station, een hotel, een karaoke bar,... zijn vrij toegankelijke plaatsen waar weinig controle is. Binnen de prostitutie is deze toegankelijkheid aantrekkelijk aangezien het enerzijds voor een zekere anonimiteit zorgt en anderzijds de drempel voor de potentiële klanten verlaagt.

Bij andere kwetsbare plaatsen, bijvoorbeeld in een privé-woning of een massagesalon, zijn de deuren meestal gesloten. In sommige gevallen, wordt hierdoor de prostitutiesector meer verdoken en moeilijker controleerbaar voor de politie.

Plaatsen zoals een bordeel, een bar, een nachtclub, een sauna, een kapsalon, een massagesalon,... zijn niet alleen plaatsen waar de uitbuiting plaats vindt. Het zijn ook plaatsen waar met grote waarschijnlijkheid kwetsbare personen aanwezig zijn (eventueel reeds werkend als prostituee), waardoor deze plaatsen voor daders een interessant doelwit zijn om personen te rekruteren.

Het risico op uitbuiting binnen de sector van de huisbedienden is groot: geen correcte verloning, geen contract, lange dagen, Met de mondialisering en de grotere mobiliteit van mensen zullen vooral personen uit Derde Wereld landen deze (arbeidsintensieve en veeleisende) plaatsen invullen.⁹⁷

Braziliaanse onderdanen worden, behalve in de bouwsector, nu ook (in mensenwaardige omstandigheden) tewerkgesteld in maneges, in de schoonmaakindustrie, Ze maken gebruik van valse of vervalste Portugese identiteitsdocumenten.

In de transport-, textiel- en de bouwsector zijn mensen uit andere EU landen als "zelfstandigen" of als "gedetacheerden" aan het werk met een statuut dat geldt in het andere EU-land. Werkgevers maken misbruik van deze statuten binnen sectoren die kwetsbaar zijn voor economische uitbuiting. Daarnaast komen werkgevers in parallele circuits in België en EU werkgevers die in België contracten uitvoeren in beeld bij situaties van economische uitbuiting in relatie tot opeenvolgende onderaannemingen bij uiteenlopende aanbestedingen.

⁹⁷ OSCE - Seminarie "Domestic Servitude" 2010; Europol verslag december 2009.

5 Kwetsbaarheden van de legale omgeving

Naast het beeld van de criminele organisaties als dadergroep en de activiteiten die ze ontplooiën op de illegale markten, vormt de kwetsbaarheid van de legale omgeving een derde pijler om de criminele organisaties te bekijken. De criminele organisaties maken gebruik van de opportuniteiten die ze krijgen om hun criminele activiteiten te ontwikkelen, te vergemakkelijken, uit te breiden of te verbergen. De door de inspectiediensten, politiediensten, douanes of andere diensten uitgevoerde controles, de concurrentie tussen de actoren op de criminele markt, het aanbod op de vraag van deze markt dwingen hen gebruik te maken van commerciële structuren. In de vorige hoofdstukken werd al melding gemaakt van het gebruik van commerciële structuren als contrastrategie en werden tal van voorbeelden hiervan in het luik over de illegale markten geduid. In dit hoofdstuk worden enkele kwetsbare segmenten uitgelicht.

5.1 Door de criminele organisaties gebruikte economische sectoren

Op basis van de meldingsformulieren is het mogelijk een beeld te hebben van de favoriete economische domeinen van de criminele organisaties die als dekmantel worden gebruikt. De onderstaande tabel geeft, in dalende volgorde, de meest door de georganiseerde criminaliteit getroffen sectoren weer.

Zoals blijkt uit deze tabel, zijn het de import-exportmaatschappijen die het meeste getroffen zijn (50 gevallen op 293, 17,1%). Sinds de onderzoeksgegevens systematisch worden verzameld, heeft deze sector altijd deze positie bezet. Het dichter op elkaar aansluiten van de door de volgende sectoren bezette plaatsen wordt bevestigd. De volgorde varieert: eerst de horeca-, de bouw- en de transportsector (die er lichtjes op achteruit gaat). De vastgoedsector verliest terrein en staat zijn plaats af aan de dienstensector (% dat elk jaar toeneemt) en de detailhandel. Hierna volgen in mindere mate de banksector, overige financiële instellingen, de voeding-, textiel- en petroleumsector.

Tabel 12: sectoren die commerciële activiteiten ontwikkelen

SECTOR	AANTAL	%	GECEMULEERD %
--------	--------	---	------------------

Import-export	50	17,1	17,1
Horeca	31	10,6	27,7
Bouw	29	9,9	-
Transport	29	9,9	47,5
Diensten	22	7,5	55,0
Detailhandel	20	6,8	61,8
Vastgoed	18	6,1	67,9
Bank	9	3,1	-
Overige financiële instellingen	9	3,1	74,1
Voeding	8	2,7	76,8
Textiel	6	2,0	-
Petroleum	6	2,0	80,8
Antiekhandel	4	1,4	82,2
Overige ⁹⁸	52	17,8	100
TOTAAL	293	100	

Opmerking: 136 criminele organisaties hebben gebruik gemaakt van commerciële structuren. Sommige organisaties zijn in meerdere sectoren actief. Dit verklaart het totaal van 293. De categorie "Overige" is een vrij ruim begrip dat onder meer betrekking heeft op de sectoren amusement, antiekhandel, casino's, metaalbouw, wapenhandel, afval, scheepsbouw, diamant marketing, ...

Hieronder worden enkele kwetsbare economische sectoren, die veelvuldig zijn voorgekomen in de voorgaande hoofdstukken meer in de diepte bekeken en hun faciliterende eigenschappen voor de georganiseerde misdaad geduid. Ook enkele toekomstige mogelijkheden worden besproken.

5.1.1 Maritieme sector

Uit een Amerikaans beleidsdocument blijkt dat enkele werknemers van de Antwerpse zeehaven betrokken waren bij het ontvangen en lossen van cocaïne.⁹⁹ De Zeehaven van Antwerpen is eveneens een belangrijk doorvoerpunt voor cannabis en hasjiesj.¹⁰⁰ De haven speelt eveneens een centrale rol in de doorvoer en verscheping van gestolen goederen naar Afrika en het Midden-Oosten. In het hoofdstuk over de betrokkenheid van de criminele organisaties op de

⁹⁸ De categorie "andere" is ook een nogal ruim begrip dat met name de amusements-, landbouw-, verzekerings-, casino-, metaalbouw-, wapen-, afvalsector, enz. groepeert.

⁹⁹ UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE, BUREAU FOR INTERNATIONAL NARCOTICS AND LAW ENFORCEMENT AFFAIRS, *International Narcotics Control Strategy Report*, March 2010, 148. (URL: <http://www.state.gov/documents/organization/138548.pdf>)

¹⁰⁰ UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE, BUREAU FOR INTERNATIONAL NARCOTICS AND LAW ENFORCEMENT AFFAIRS, *International Narcotics Control Strategy Report*, March 2010, 148. (URL: <http://www.state.gov/documents/organization/138548.pdf>)

illegale markten zijn er voorbeelden te over: de voertuigzwendel, invoer van verdovende middelen, mensensmokkel, ...

Criminele organisaties die gespecialiseerd zijn in drugshandel, mensenhandel en mensensmokkel zijn vaak actief in dezelfde geografische gebieden. Vaak hanteren ze hierbij dezelfde werkwijzen, zoals de kusten en waterwegen. Zo waarschuwt de Raad van de EU dat vaartuigen en (buitenboord)motoren door grensoverschrijdende criminele organisaties gestolen worden, die vervolgens met vervalste of gewijzigde documenten en identificatiekenmerken op de zwarte markt in de EU of derde landen worden verkocht.¹⁰¹

Er bestaat EU-regelgeving omtrent de identificatie en markering van pleziervaartuigen en hun motoren. Deze regelgeving wordt echter regelmatig omzeild door criminele organisaties, die de identificatiekenmerken verwijderen of wijzigen (wat vrij eenvoudig blijkt te zijn). Deze gegevens worden namelijk niet gegraveerd of gestanst maar bevestigd met een metalen plaatje of bordje. Bovendien bestaan in verschillende EU-lidstaten geen verplichte administratieve registers van motoren en pleziervaartuigen, waardoor informatie-uitwisseling en politionele samenwerking bemoeilijkt wordt.

Een potentiële kwetsbaarheid zou kunnen bestaan op het vlak van de pleziervaart in België. De pleziervaart zou namelijk misbruikt kunnen worden voor de verdere distributie van cocaïne binnen de EU. Tot op heden werd in België geen trans-Atlantische cocaïnesmokkel met pleziervaartuigen opgemerkt.

5.1.2 Invoering van handelsbevorderende maatregelen

In de toekomst kunnen bedrijven die een AEO-certificaat¹⁰² hebben, waardoor deze in aanmerking komen voor voorafgaande douanecontrole en een snellere douaneafhandeling, ook meer kwetsbaar zijn voor misbruiken. Hierin schuilt een hoog risico dat criminele dadergroepen van deze opportuniteit gebruik zullen (proberen) maken om illegale goederen te verzenden op naam van gecertificeerde bedrijven.

¹⁰¹ RAAD VAN DE EUROPESE UNIE, *Ontwerp-besluit van de Raad over de regeling van de administratieve controle, de identificatie en de verbetering van de uitwisseling van informatie en inlichtingen in verband met speedboten en pleziervaartuigen en hun motoren*, 7079/10, Brussel, 5 maart 2010.

¹⁰² *Authorized Economic Operator*-certificaat. Dit certificaat is bedoeld voor bedrijven die zaken doen buiten de EU.

5.1.3 Kwetsbare beroepscategorieën

Het hoofdstuk over de dadergroepen en over de betrokkenheid van criminele organisaties in activiteiten op de illegale markten hebben aangetoond dat tal van beroepsgroepen een kwetsbaarheid vertonen ten opzichte van georganiseerde criminaliteit. Dit kan niet alleen als effectief lid van een criminele organisatie, zoals bij voorbeeld de rol van experts (boekhouders, advocaten,...) in de structuur en functionering van de criminele organisatie. Ook in het legale circuit kan men betrokken raken bij criminele activiteiten. Een voorbeeld hiervan zijn de glasblazers bij de productie van synthetische drugs. Ook als slachtoffer kan men hiermee worden geconfronteerd. Zo kent men bij mensenhandel bij voorbeeld een link naar de knelpuntberoepen.

5.1.4 Farmaceutische sector

Slechts een relatief klein aandeel van de grote variëteit aan chemische stoffen die nodig zijn voor de legale productie van commerciële en farmaceutische middelen, kan aangewend worden voor de productie van illegale drugs. Criminele organisaties produceren maar zelden zelf deze chemicaliën, aangezien dit zeer geavanceerde vaardigheden en materiaal vereist en dit ook zeer moeilijk te verbergen is. Daarom leiden criminelen de chemicaliën op illegale wijze af van de legale markt. Dit kan op tweeërlei wijze: de precursoren kunnen rechtstreeks gekocht worden bij de producenten of de distributeurs ofwel kunnen de producenten zelf medeplichtig zijn in “diversion schemes”. Dit laatste zou echter zelden gebeuren. De meeste afleidingen kunnen plaatsen vinden via de capaciteit van criminele organisaties om gebruik te maken van lacunes in de reglementering. Het bevoorradingsnetwerk voor chemicaliën is vaak zeer complex, met verschillende tussenpersonen tussen producent en eindgebruiker. Dit bemoeilijkt bijgevolg de controle door de overheid en andere regulerende agentschappen.¹⁰³

België beschikt over een aanzienlijk farmaceutische sector, waarbij o.a. legale methamfetamine precursoren in eerder beperkte mate worden geproduceerd. Deze zijn niet bestemd voor internationale handel. De illegale ephedrine markt wordt door Mexicaanse handelaars gedomineerd, die zowel legaal als illegaal ephedrine kopen en verder naar Mexico

¹⁰³ UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE, BUREAU FOR INTERNATIONAL NARCOTICS AND LAW ENFORCEMENT AFFAIRS, *International Narcotics Control Strategy Report*, March 2010, 63. (URL: <http://www.state.gov/documents/organization/138548.pdf>)

transporteren. Dit wordt dan vervolgens gebruikt om methamphetamine te produceren en distribueren in de VS. De toegenomen regulering in de VS heeft geleid tot een toename van de doorvoer van ephedrine en andere precursoren via België en andere West-Europese landen.¹⁰⁴

¹⁰⁴ UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE, BUREAU FOR INTERNATIONAL NARCOTICS AND LAW ENFORCEMENT AFFAIRS, *International Narcotics Control Strategy Report*, March 2010, 78. (URL: <http://www.state.gov/documents/organization/138548.pdf>)

6 Vonnissen en arresten: analyse

De volgende analyse is gebaseerd op vonnissen, arresten en beschikkingen die de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid ontvangt naar aanleiding van de toepassing van de omzendbrief COL 19/2006.¹⁰⁵ Er dient gesteld dat slechts enkele parketten consequent de vonnissen en arresten aanleveren.

Om bijkomende informatie te verkrijgen over de criminele organisaties en hun werkwijzen werd dit luik in het jaarrapport opgenomen. Vooral de wijze waarop criminele organisaties zich wenen eens ze voor de rechtbank worden gedaagd en de contrastrategieën¹⁰⁶ die ze hierbij aanwenden worden hier belicht. Dit hoofdstuk geeft ook een zicht op het doorstaan van de gerechtelijke toets van onderzoeken naar georganiseerde criminaliteit.

De analyse spitst zich in de eerste plaats niet op het produceren van statistieken. Wel worden enkele kernaspecten van het fenomeen georganiseerde criminaliteit belicht. Er dient rekening gehouden te worden met de specificiteit van deze documenten: vonnissen en arresten (alook de beschikking van de raadkamer) geven enkel weer wat tijdens de debatten behandeld werd en zijn dan ook slechts gedetailleerd ingeval bepaalde aspecten van het dossier tijdens de openbare debatten betwist werden en dus een aanvullende motivering van de rechter vereisen.

6.1 Algemeen

Een algemene vaststelling is dat een veroordeling voor criminele organisatie niet altijd wordt aangevochten. Toch gebeurt het dat de procedures ter terechtzitting vertraagd worden door de verdediging. De aangevoerde procedureargumenten hebben vaak betrekking op de **onontvankelijkheid van de strafvordering**. Zo wordt in een van de geanalyseerde arresten de omvang van de **saisine van de onderzoeksrechter** aangehaald als argument voor nietigheid van de strafvordering. Een van de betwistingen die door de verdediging werd gevoerd betrof het vorderen van een gerechtelijk onderzoek op “*nota bene*” een zaterdag nadat de procureur des

¹⁰⁵ Vertrouwelijke omzendbrief van het College van Procureur-generaal betreffende de criminele organisatie - georganiseerde criminaliteit – bijdrage van het openbaar ministerie in het jaarrapport georganiseerde criminaliteit in België, 4 december 2006.

¹⁰⁶ Bijvoorbeeld: franchimont-vragen, overbodige beroeps- en cassatieprocedures, uitstel vragen om de redelijke termijn te laten verstrijken, ...

Konings een verslag ontvangen had van de Veiligheid van de Staat. Volgens de verdediging was het zeer merkwaardig dat dit op een zaterdag diende te gebeuren. Het Hof zag hierin niets abnormaals.¹⁰⁷ De wet bepaalt dan ook op welk tijdstip en in welke gevallen een gerechtelijk onderzoek moet worden gevorderd.¹⁰⁸

In deze zaak rond vermoedelijke handel in bloeddiamanten en grootschalige fiscale fraude werden twee beklaagden in hoger beroep veroordeeld tot een hoofdgevangenisstraf van 2 jaar (met uitstel) en een geldboete van €150.000 voor leiderschap van een criminele organisatie en witwassen. De betrokken rechtspersoon werd voor dezelfde feiten veroordeeld tot een geldboete van €150.000. Drie andere beklaagden werden op hun beurt in hoger beroep veroordeeld tot een hoofdgevangenisstraf van 15 maanden en een geldboete van €75.000.

De betwisting van de **rechtmatigheid van de verkregen bewijzen** wordt ook in de strijd gegooid om een veroordeling voor criminele organisatie te vermijden. Het ontbreken van een huiszoekingsbevel in het dossier werd evenwel door het Hof niet aanvaard als aanleiding voor het weren van het bewijsmateriaal dat middels de huiszoeking werd verkregen. Het Hof toetste hierbij de toelaatbaarheid van het bewijsmateriaal volgens de Antigooncriteria.¹⁰⁹ Het bewijsmateriaal zonder meer weren wegens een abstract geformuleerde miskening van het recht van verdediging en het recht op een eerlijk proces of op basis van de leer van de substantiële vormvoorschriften, o.m. met verwijzing naar rechtspraak daterend van voor de Antigoonrechtspraak werd door het Hof als onjuist verworpen. Het ontbreken van een schriftelijk huiszoekingsbevel in het strafdossier tast de betrouwbaarheid van de bewijzen niet aan.¹¹⁰

In een poging om de zaak uit te stellen riep de verdediging tijdens een terechtzitting in dat het **ne bis in idem-beginsel** krachtens art. 54 van de Schengenovereenkomst geschonden was. Dit artikel bepaalt dat een persoon die bij onherroepelijk vonnis door een overeenkomstsluitende partij berecht is, ter zake door een andere overeenkomstsluitende partij niet kan worden vervolgd voor dezelfde feiten. De rechter oordeelde dat een recht waarop de verdachte zich in België zou kunnen beroepen om te vragen dat in België de zaak zou worden uitgesteld tot wanneer in Spanje een onherroepelijk vonnis geveld zou zijn, om vervolgens het **ne bis in idem-beginsel** te kunnen roepen, niet bestaat. Bijgevolg werd art. 54 van de

¹⁰⁷ Antwerpen (9de kamer), 16 december 2009, onuitg.

¹⁰⁸ VAN DEN WIJNGAERT, Chr., o.c., 932.

¹⁰⁹ In het arrest van 14 oktober 2003 oordeelde het Hof van Cassatie dat onrechtmatig verkregen bewijs enkel nog uit de debatten moet worden geweerd in 3 gevallen:

1. wanneer de niet-naleving van de miskende vormvoorschriften door de wet worden voorgeschreven op straffe van nietigheid;
2. wanneer de begane onregelmatigheid de betrouwbaarheid van het bewijs heeft aangetast;
3. wanneer het gebruik van het bewijs in strijd is met het recht op een eerlijk proces.

Cfr. VAN DEN WIJNGAERT, Chr., o.c., 1227 – 1234. Zie ook: VAN VOLSEM, F., *Antigoon: geen spook maar een reddende engel bij de foutieve uitvoering van een correct bevolen tapmaatregel*, (noot Cass. 19 juni 2007), RABG 2008/7, 440-447.

¹¹⁰ Antwerpen (9de kamer), 16 december 2006, onuitg.

Schengenovereenkomst niet geschonden. Bovendien achtte de rechtbank dat een goede rechtsbedeling binnen een redelijke termijn zich tegen een uitstel verzet.¹¹¹

In principe heeft het OM het monopolie over de strafvordering (art. 1 VTSv). Uitzonderlijk kan de strafvordering echter ook door de administratie van Douane & Accijnzen (FOD Financiën) worden uitgeoefend.¹¹² Dit gegeven werd in een eerder vermelde zaak aangehaald als middel voor de **ontoelaatbaarheid van de strafvordering**. De beklaagde beriep zich namelijk op het zogenaamde *lex specialis*-beginsel: dit beginsel bepaalt dat een wet die een specifieke materie regelt voorrang heeft op de generieke regeling, in zoverre deze laatste met de bijzondere wet in tegenstrijd is. Volgens de beklaagde valt het invoeren van sigaretten onder specifieke douanewetgeving en verbiedt de wet dat fiscale fraude bij de invoer van sigaretten onder het gemene strafrecht zou worden vervolgd. Ook nog volgens de beklaagde kan er geen sprake zijn van heling, daar de goederen voort komen uit reguliere transacties met reguliere leveranciers van sigaretten. Als er geen heling is, kan er volgens hem ook geen sprake van een criminele organisatie, vermits douanemisdrijven met een maximum gevangenisstraf van 1 jaar worden bestraft en bijgevolg ook niet voldaan is aan de voorwaarden van art. 324**bis** Sw (cfr. drempel van gevangenisstraf van 3 jaar of een zwaardere straf). En als er geen heling is, dan kan er ook geen sprake zijn van witwassen.¹¹³ De rechtbank oordeelde dat het invoeren, vervoeren en voorhanden hebben van sigaretten, die niet voorzien zijn van fiscale bandjes en waarvoor geen accijnsrechten werden voldaan, inderdaad een fiscaal misdrijf is, waarvan de vervolging toekomt aan de Minister van Financiën. Heling daarentegen is een aflopend misdrijf dat bestaat uit in bezit nemen van een zaak waarvan men de wederrechtelijke herkomst kent. Vervolging van heling komt bijgevolg toe aan het OM. De rechtbank wees erop dat heling een zelfstandig misdrijf is dat te onderscheiden is van het accijns misdrijf dat gepleegd werd ter gelegenheid van de invoer, vervoer of voorhanden hebben van de gehele sigaretten. Hierbij verwees de rechtbank ook naar een cassatiearrest van 11 mei 2004¹¹⁴. De rechtbank oordeelde vervolgens dat de fiscale wet in deze zaak geen bijzondere wet is die afbreuk doet aan de algemene bepalingen van het strafwetboek. Het is mogelijk om los van elke fiscale vervolging, de ten laste gelegde feiten als heling te omschrijven en aldus te vervolgen. Daarvoor is enkel vereist dat de gesmokkelde sigaretten door een misdad of wanbedrijf verkregen werden en dat de beklaagden daarvan kennis hadden.¹¹⁵

¹¹¹ Corr. Gent, 22/01/2007, onuitg.

¹¹² Cfr. Art. 281 Algemene Wet Douane & Accijnzen.

¹¹³ Corr. Gent, 12/03/07, onuitg.

¹¹⁴ Cass. 11/05/2004, nr. P.031705/N.

¹¹⁵ Corr. Gent (19de kamer), 12 maart 2007, onuitg.

In dit dossier van sigarettensmokkel werden naast de veroordeling voor fiscale fraude bij het invoeren van sigaretten, 11 van de 16 beklaagden veroordeeld wegens deelname, al dan niet als leidend persoon (2) aan een criminele organisatie. De beide leiders werden veroordeeld tot een hoofdgevangenisstraf van 5 jaar, de ontzetting uit de rechten voorzien in art. 31 Sw en een beroepsverbod van 10 jaar. De straffen voor de deelname varieerden van een hoofdgevangenisstraf van 6 maanden tot een hoofdgevangenisstraf van 18 maanden.

6.2 Criminele organisatie, vereniging van misdadigers en rondtrekkende dadergroepen

De wet van 10 januari 1999 betreffende de criminele organisaties¹¹⁶ was de eerste stap die de wetgever ondernam in de uitvoering van het actieplan van de regering van 28 juni 1996¹¹⁷. Deze wet diende te verhelpen aan een aantal (al dan niet vermeende) tekortkomingen in het strafrechtelijk arsenaal. De introductie van deze wet stootte evenwel op heel wat bezwaren zowel in de academische wereld¹¹⁸ als op het terrein¹¹⁹. Deze wet hield een radicale herziening in van vooral het procedureel strafrecht waarbij een aantal traditionele grenzen werden verlegd (cfr. de verschuiving van individu naar groep, de uitbreiding van de lijst met misdrijven die de af luistermaatregel en later de bijzondere opsporingsmethoden rechtvaardigen, toepassing van de proactieve recherche¹²⁰).¹²¹ Het was met name de bedoeling van de wetgever om via opsporing en onderzoek netwerken van criminele organisaties in kaart te brengen (cfr. projectmatige aanpak van georganiseerde criminaliteit), waarbij de vervolging van concrete personen een logisch gevolg werd.

Een van de bezwaren had betrekking op de vaagheid van de definitie “criminele organisatie”, wat als een aantasting van het *lex certa*-beginsel¹²² wordt beschouwd en wat tot interpretatieproblemen zou kunnen leiden.

¹¹⁶ B.S. 26/02/1999.

¹¹⁷ Actieplan van de regering tegen de georganiseerde criminaliteit van 28 juni 1996, zie in bijlage 1 van het eerste tussentijds verslag van de parlementaire commissie van onderzoek naar de georganiseerde criminaliteit in België, *Parl. St. Senaat 1995-1996*, 1-326/5, 10/07/1996.

¹¹⁸ VERBRUGGEN, F., *Een te botte speerpunt. Bedenkingen bij het wetsontwerp betreffende criminele organisaties*, *Vigiles*, 1997, n°2, 8 – 25.

¹¹⁹ BEAUTHIER, G.-H., *Demain, nous serons tous des maffieux*, *Le Vif/ L'Express*, 04/07/1997, 30.

¹²⁰ De wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek (B.S. 02/04/1998) legt de juridische basis voor de proactieve recherche in het kader van de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit en verwijst hierbij ook uitdrukkelijk naar de wet van 10 januari 1999.

¹²¹ Voor een bondige weergave van de transformatie van het Belgische (klassieke) strafrechtssysteem kan verwezen worden naar VERBRUGGEN, F., *The General Part of Criminal Law and Organised Crime: Potential en limitation*, 43 – 95, in: FIJNAUT, C., VAN DAELE, D. & F. VERBRUGGEN, *De uitdaging van de georganiseerde misdaad in België. Het antwoord van de overheid*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 1998, 371.

¹²² Dit beginsel verwijst naar de eis dat de wetgever in voldoende nauwkeurige, duidelijke en rechtszekerheid biedende bewoordingen bepaalt welke feiten strafbaar worden gesteld zodat, enerzijds, degene die een gedrag aanneemt, vooraf op afdoende wijze kan inschatten wat het strafrechtelijk gevolg van dat gedrag kan zijn en, anderzijds, aan de rechter geen al te grote

Reeds in het vorige jaarrapport werd een arrest van het Grondwettelijk Hof aangehaald waarin door één van de partijen werd opgeworpen dat het ‘deel uitmaken’ van een criminele organisatie niet voldoende precies was en dus een schending van het legaliteitsbeginsel inhield.¹²³ Het Hof aanvaardde dit niet. Het volstaat om ‘willens en wetens’ deel uit te maken van een criminele organisatie zelfs zonder de bedoeling te hebben een misdrijf te plegen of eraan mee te werken. Het Hof verwees hierbij naar de vaste rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM), waarin gesteld werd dat aan het legaliteitsbeginsel is voldaan wanneer de wet voldoende duidelijk is, zelfs wanneer hiervoor ook gekeken moet worden naar de interpretatie door de rechtspraak. Het EHRM stelt immers dat wetgeving, om toepasbaar te zijn in de praktijk noodzakelijkerwijs algemeen geformuleerd dient te worden en dat er altijd een rechterlijke interpretatie zal zijn.

In een arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen werd door de verdediging aangevoerd dat de delictomschrijvingen in de dagvaarding vaag geformuleerd waren, zodanig dat zij een schending inhielden van art. 6.3. EVRM¹²⁴. Het Hof kon deze stelling van abstractheid en vaagheid niet onderschrijven, daar de tenlasteleggingen (hoewel in de bewoordingen van de toepasselijke strafbaarstellingen) ook gesitueerd waren in tijd en ruimte. Bovendien wees het Hof erop dat deze geconcretiseerde strafbaarstellingen samen gelezen moeten worden met de relevante dossiergegevens en moet er ook rekening gehouden worden met wat het OM bij de behandeling ter openbare terechtzitting naar voor brengt. De omstandigheid waarin de beklaagden aangaven dat slechts enkele van de constitutieve elementen van dit misdrijf (criminele organisatie, plegen van valsheden en witwassen) werden onderzocht, werd door het Hof dan ook niet weerhouden.¹²⁵

In deze zaak van zware (lading)diefstallen werden 13 beklaagden veroordeeld voor o.a. gijzeling, afpersing, diefstal, oplichting, en heling. Twee van de beklaagden werden eveneens veroordeeld voor leiding van een criminele organisatie (een gevangenisstraf van 7 jaar en een gevangenisstraf van 8 jaar). Elf andere beklaagden werden tevens veroordeeld voor deelname aan een criminele organisatie. Deze straffen varieerden van 2 jaar met uitstel tot 6 jaar effectief. Geldboeten werden niet uitgesproken.

Hoewel uit de beschikbare afschriften van diverse vonnissen en arresten blijkt dat de beschuldiging van deelname aan of leiderschap van een criminele organisatie over het

beoordelingsvrijheid wordt gelaten. Zie: VAN DEN WIJNGAERT, Chr., *Strafrecht & strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2009, 77.

¹²³ Grondwettelijk Hof, 116/2005, 30 juni 2005.

¹²⁴ Dit artikel somt een reeks specifieke rechten op, zoals bvb het recht op informatie over de aard en de redenen van beschuldiging.

¹²⁵ Antwerpen (9de kamer), 16 december 2009, onuitg.

algemeen niet betwist wordt, komt het toch voor dat de vervolging van deelname, al dan niet als leidend persoon, wordt gecontesteerd. Vooral de gevolgen van de wetswijziging in 2005 wordt dan als middel in geroepen. In de wet van 10 augustus 2005¹²⁶ werden namelijk de strafbepalingen inzake deelname aan een criminele organisatie gewijzigd met ingang van 12 september 2005. Dit heeft gevolgen voor de bewijslast van het OM die geldt als een verzwaring van de strafwet. Op grond van het niet-retroactiviteitsbeginsel van de zwaardere strafwet (art. 2 Sw) kan de regeling van 2005 niet worden toegepast op feiten die gepleegd zijn na 12 september 2005 (Cfr. eenheid van opzet). Uit een aantal afschriften van vonnissen en arresten blijkt dat de beklaagde een herkwalificatie van de feiten (probeerde te) bekomen met het oog op een gunstiger straftoepassing.¹²⁷

In een ander vonnis wordt zowel het bestaan van een criminele organisatie als het lidmaatschap ervan door de beklaagden betwist. Na een zeer uitgebreide uiteenzetting en afweging van de wettelijke bestanddelen van de misdrijven en het morele element zijnde het *willens en wetens* handelen, oordeelde de rechter dat er duidelijk sprake was van een criminele organisatie en niet van een loutere **vereniging van misdadigers** (art. 322 Sw).¹²⁸

In een eerder aangehaald arrest bestond er voor het Hof geen twijfel dat de beklaagden (waaronder een rechtspersoon) zich schuldig hadden gemaakt aan lidmaatschap en leiderschap van een criminele organisatie, ook al hadden de beklaagden niet uitdrukkelijk verklaard of zelfs ontkend dat zij lid waren van een criminele organisatie. Het moreel element stond naar het oordeel van het Hof in hoofde van elk van de beklaagden vast.¹²⁹ Dit arrest bevat trouwens een duidelijke bespreking van alle constitutieve elementen alsook de illustratie van de rollen die de beklaagden vervulden in deze criminele organisatie (de rechtspersoon die een essentiële rol speelde binnen de organisatie voor de sturing van goederen-, facturen- en geldstromen, de interne boekhouder, ...). In eerste aanleg werden alle beklaagden voor deze tenlastelegging vrijgesproken, het Hof oordeelde anders. Er was weldegelijk een duidelijke structuur en een strenge hiërarchie. De beoogde misdrijven waren feiten strafbaar met een gevangenisstraf van 3 jaar of meer en hadden een systematisch karakter. De samenwerking had een duurzaam karakter en het gebruik van commerciële structuren was overduidelijk, zelfs essentieel. Het Hof oordeelde volgende weerleggingen als niet relevant:

¹²⁶ Wet van 10 augustus 2005 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen praktijken van huisjesmelkers, *B.S.* 2 september 2005.

¹²⁷ Corr. Brugge (14de kamer), 6 december 2005, onuitg.

Corr. Gent (19de kamer), 12 maart 2007, onuitg.

Antwerpen (12de kamer), 1 april 2010, onuitg.

¹²⁸ Corr. Turnhout, 14 mei 2008, onuitg.

¹²⁹ Antwerpen (9de kamer), 16 december 2009, onuitg.

- Dat niet alle leden van een criminele organisatie of daarbij betrokkenen worden vervolgd;
- Dat alle al dan niet vervolgte leden van de organisatie mee hebben genoten van de verrijking;
- Dat de organisatie zelf naast de illegale ook legale activiteiten heeft ontwikkeld;

Het Hof verwierp ook de hypothese dat de beklaagden zich hoogstens schuldig zouden hebben gemaakt aan **organisatiecriminaliteit**. Voor het Hof was het namelijk duidelijk dat de betrokken rechtspersoon een speler en een deelnemer/leidend persoon was in het geheel van de criminele structuur die gevormd werd door de andere beklaagden.

Ten slotte dient opgemerkt worden dat de rechtsfiguur van criminele organisatie ook wordt toegepast in de aanpak van **rondtrekkende dadergroepen**. In een aantal dossiers heeft het OM getracht de gevatte daders te vervolgen voor leiding van en/of deelname aan een criminele organisatie. Met wisselend succes. In een bepaalde zaak achtte de rechtbank dat er onvoldoende elementen waren om het bestaan van een criminele organisatie te staven.¹³⁰ In een andere zaak¹³¹ vond de rechtbank het duidelijk dat de Servische groepering ter sprake op een georganiseerde wijze in een korte periode opeenvolgende diefstallen met braak hadden gepleegd waarbij onderling afspraken werden gemaakt omtrent de wijze van de uitvoering alsook omtrent de aard van de te stelen goederen, de verkoop ervan en de verdeling van de winst. De rechtbank oordeelde echter dat er geen sprake kon zijn van een criminele organisatie gezien niet bewezen was dat de groepering gebruik hadden gemaakt van intimidatie, bedreiging, geweld, listige kunstgrepen, corruptie of commerciële structuren. In een derde dossier wordt een Roemeense groepering door de correctionele rechtbank van Turnhout veroordeeld tot een gevangenisstraf van 5 jaar wegens diefstallen met braak en leiding van een criminele organisatie. Het vonnis werd in beroep bevestigd. Het latere cassatieberoep werd verworpen.¹³² Opmerkelijk is dat in een aanverwante zaak van meervoudige woninginbraken¹³³, waarbij een van de beklaagden veroordeeld werd voor leiderschap van een criminele organisatie, de rechtbank hier oordeelt dat er onvoldoende elementen zijn om het bestaan van een criminele organisatie te weerhouden. Voor deze beklaagde wordt evenwel geoordeeld dat er sprake is van het *ne bis in idem*-beginsel voor het zelfde feit voor zover gepleegd in de periode vanwaar sprake. Hierbij stelt de rechter in eerste aanleg dat een loutere verwijzing naar

¹³⁰ Corr. Turnhout, 22 november 2007, onuitg.

¹³¹ Corr. Hasselt, 29 september 2004, onuitg.

¹³² Antwerpen (12^e kamer), 23 maart 2005, onuitg.

¹³³ Corr. Turnhout, 22/11/2007, onuitg.

het bestaan van andere gerechtelijke dossiers onvoldoende zijn om zich te beroepen op voormeld beginsel.

Uit lezing van een arrest in een vierde zaak werd de veroordeling voor criminele organisatie van een Poolse dadergroep die zich inliet met diefstallen en inbraken op grote (geografische) schaal eveneens in beroep bevestigd. Hier speelde de verdediging in op de motivering van de rechter in eerste aanleg.¹³⁴

In dit dossier van georganiseerde diefstallen werden vier van de vijf beklaagden veroordeeld wegens deelname aan een criminele organisatie. De straffen betroffen een hoofdgevangenisstraf van 4 jaar met uitstel tot een hoofdgevangenisstraf van 18 maanden.

6.3 Strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen

Rechtspersonen spelen een belangrijke, zo niet cruciale rol in de werking en het bestaan van criminele organisaties. Via commerciële structuren worden de illegale activiteiten afgeschermd en worden ook opportuniteiten geboden om zich verder te ontplooien.

Het strafrechtelijk verantwoordelijk stellen van rechtspersonen was een tweede belangrijke beleidsmaatregel in het bovenvermelde actieplan. Het ontbreken van een systeem waarbij rechtspersonen strafrechtelijk vervolgd en bestraft kunnen worden, werd als een ernstige tekortkoming ervaren in de rechtspraak. Met de wet van 4 mei 1999¹³⁵ tot invoering van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen werd dit mogelijk gemaakt.

Uit de analyse van de beschikbare afschriften blijkt echter dat rechtspersonen die betrokken waren in activiteiten van criminele organisaties niet systematisch vervolgd/bestraft worden ook al blijkt de betrokkenheid duidelijk uit het relaas van de feiten. Er is ons een vonnis bekend waarin rechtspersonen vervolgd en bestraft werden.¹³⁶ Het betreft een dossier waarbij een NV gebruikt werd teneinde illegale inkomsten uit seksuele exploitatie (mensenhandel) wit te wassen d.m.v. het opzetten van een constructie om panden aan te kopen. De rechtspersoon werd schuldig bevonden voor witwassen en veroordeeld tot een geldboete van €7.436,8 (te verhogen

¹³⁴ Antwerpen (9de kamer) 11 oktober 2006, onuitg.

¹³⁵ B.S. 22 juni 1999.

¹³⁶ Corr. Hasselt, 22 oktober 2004, onuitg.

met de opdecimen). De rechter oordeelde eveneens dat geen redenen voorhanden waren om de ontbinding van de vennootschap uit te spreken.

In een tweede vonnis¹³⁷ wijst de rechtbank het verzoek af om een prejudiciële vraag te stellen aan het toenmalige Arbitragehof aangaande het gevraagde ontslag van de aangestelde lasthebber. Reden hiervoor is dat de Wet van 4 mei 1999 niet in de mogelijkheid voorziet om de lasthebber ad hoc te ontslaan van zijn opdracht.

In deze zaak van grootschalige fiscale fraude werden alle 39 aangeklaagde rechtspersonen vrijgesproken. 21 natuurlijke personen werden veroordeeld wegens leiding van en deelname aan een criminele organisatie. De zwaarste straf was een hoofdgevangenisstraf van 3 jaar en een geldboete van €20.000, de lichtste straf werd gebracht op een geldboete van €300 (of een vervangende straf van 1 maand).

6.4 *Bijzondere opsporingsmethoden en aanverwante technieken*

In het **actieplan van juni 1996** had de toenmalige regering zich ertoe verbonden de toepassing van de bijzondere opsporingsmethoden te regelen. De daaropvolgende regering nam dit engagement over (zie **Federaal Veiligheids- en Detentieplan** van 13 juni 2000¹³⁸). In dit beleid tegen de zware en georganiseerde criminaliteit werd vooral de klemtoon gelegd op het verkrijgen van meer en beter bewijs in strafzaken en dit met inachtneming van de rechten van verdediging.¹³⁹

De bijzondere opsporingsmethoden (en enige andere onderzoeksmethoden) kregen een juridische basis met de wet van 6 januari 2003¹⁴⁰. De genese van deze wetgeving ging gepaard met kritieken van diverse aard, zijnde: het vermeende gebrek aan inbreng van mensen uit de praktijk, de academische wereld en rekenschap van de aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie inzake de georganiseerde criminaliteit in België, de rol van de onderzoeksrechter, het vertrouwelijk dossier, het gebruik van de BOM in het kader van een proactieve recherche, de inijkoperatie en het ruime toepassingsgebied van de BOM-

¹³⁷ Corr. Mechelen, 9 maart 2007, onuitg.

¹³⁸ Het federaal veiligheids- en detentieplan, *Parl. St.* Senaat 1999-2000, 2-461/1, Kamer 1999-2000, 50-716/1, 13 juni 2000, 144 p.

¹³⁹ Inleidende uiteenzetting door de minister van Justitie, in: Verslag namens de Commissie voor de Justitie, *Parl. St.* Kamer 2001-2002, 50-1688/13, 15 juli 2002, 3.

¹⁴⁰ B.S. 12 mei 2003.

wetgeving.¹⁴¹ Uiteindelijk heeft de wet van 2003 de toets van het Grondwettelijk Hof niet volledig doorstaan.¹⁴²

De reparatiewet van 27 december 2005¹⁴³ trachtte een antwoord te bieden op de vernietigingen van het Grondwettelijk Hof (i.c. de mogelijkheid tot aanwending van de bijzondere opsporingsmethoden in het kader van de strafuitvoering, de toestemming aan informanten om misdrijven te plegen en de ontstentenis van een cassatieberoep tegen een arrest van de KI houdende de rechterlijke controle op de toepassing van de observatie en infiltratie). Daarnaast beoogde de reparatiewet ook een uitbreiding van het toepassingsgebied van de bijzondere opsporingsmethoden.¹⁴⁴ De bepalingen inzake provocatie, het minionderzoek, het vertrouwelijk dossier en de rechterlijke controle werden hersteld of vervangen. Nieuwe maatregelen werden ingevoerd, zoals het inwinnen van bancaire gegevens, de inkijkoperatie in de private plaats en in de woning, het gebruik van BOM in de strafuitvoering, ... En er werden een aantal technische aanpassingen doorgevoerd.

Ook deze wet doorstond de toets van het Grondwettelijk Hof niet helemaal, zij het dat de fundamenten van de BOM-wet toch definitief vast kwamen te liggen. Ondertussen kwam nog een tweede reparatiewet tot stand, met name de wet van 16 januari 2009.¹⁴⁵ Deze punctuele wet bracht een aantal wijzigingen met zich inzake de wettigheidscontrole door de KI (i.c. de aanwezigheid van de Procureur-generaal bij het horen van de partijen, de mogelijkheid tot cassatieberoep en de wettigheidscontrole op vraag van de bodemrechter en van het Hof van Cassatie).

Sinds de wettelijke regeling van de bijzondere opsporingsmethoden zijn er vrijwel steeds beroepen tot vernietiging of prejudiciële vragen hangende bij het Grondwettelijk Hof. Dit komt ook tot uiting in de talrijke afschriften die in het kader van de omzendbrief COL 19/2006¹⁴⁶ door de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid (met de hulp van de parketten) worden ingezameld.

¹⁴¹ BERKMOES, H. & J. DELMULLE, *De bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden*, Brussel, Politeia, 2009, 19.

¹⁴² Grondwettelijk Hof, 202/2004 van 21 december 2004.

¹⁴³ Wet van 27 december 2005 houdende diverse wijzigingen van het Wetboek van Strafvordering en van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de verbetering van de onderzoeksmethoden in de strijd tegen het terrorisme en de zware en georganiseerde criminaliteit, *B.S.* 30 december 2005.

¹⁴⁴ De wet maakt het ook mogelijk onderzoeksrechters aan te duiden die gespecialiseerd zijn in het onderzoek naar terrorismezaken. Deze onderzoeksrechters hebben een exclusieve bevoegdheid en kunnen deze uitoefenen over ganse grondgebied van het Rijk.

¹⁴⁵ Wet van 16 januari 2009 tot aanvulling van de artikelen 189ter en 235ter van het Wetboek van Strafvordering, *B.S.* 16 januari 2009 (Ed. 2).

¹⁴⁶ Vertrouwelijke omzendbrief van het College van Procureurs-generaal betreffende de criminele organisatie - georganiseerde criminaliteit – bijdrage Openbaar Ministerie in het jaarrapport georganiseerde criminaliteit in België, 4 december 2006.

Uit een analyse van deze afschriften blijkt bijvoorbeeld dat deze **beroepen tot vernietiging of prejudiciële vragen** voor de verdediging vaak aanleiding geven om uitstel van de procedure te vragen. In een eerder aangehaald arrest wordt aangehaald dat het ontbreken van een controlemechanisme m.b.t. een mededeling van de Veiligheid van de Staat aan de gerechtelijke overheden, die wel vereist is voor informatie die voortvloeit uit de toepassing van de bijzondere opsporingsmethoden, ingeroepen werd als een schending van de artikelen 8 en 13 EVRM (i.c. de rechten van verdediging en het beginsel van de wapengelijkheid).¹⁴⁷ Het Hof verwierp dit middel. Het Hof beschouwde deze inlichtingen niet als volwaardige bewijselementen; wel kunnen ze een voldoende grondslag zijn voor verder onderzoek. Bovendien werd de eis om inzage in het verslag van de Veiligheid van de Staat te krijgen, geweigerd, teneinde de werkwijze waarop deze inlichtingen werden ingewonnen door de VS te vrijwaren, zoniet zou de werking van deze dienst gehypothekeerd en op termijn onmogelijk worden.

Het gebruik van de bijzondere opsporingsmethoden, maar vooral **de controle** hiervan **door de KI**, kan ook tot uitstel/ vertraging van de berechting leiden. In een zaak rond internationale drugshandel werd door de verdediging aangestuurd op onregelmatigheden bij het bekomen van informatie (cfr. tipgever) als ook bij de verdere onderzoeksdaden (ook in het kader van internationale politiesamenwerking), waardoor de zaak naar de KI werd overgemaakt teneinde de controle voorzien in art. 325ter Sv alsnog te laten uitvoeren. In geen enkel geval werden onregelmatigheden vastgesteld, waardoor de rechtbank oordeelde dat de ontvankelijkheid van de strafvordering niet in het gedrang kwam.¹⁴⁸

In een ander vonnis komt naar voor dat de regelmatigheid van de strafvordering wordt betwist omdat er gebruik werd gemaakt van de observatie. Hiervoor werd door twee beklaagden overeenkomstig art. 198ter Sv verzocht de KI te gelasten met de controle over de bijzondere opsporingsmethode observatie. De rechtbank oordeelde de regelmatigheid van de observatie te kunnen toetsen, zij het dat dit toezicht zich beperkt tot de gegevens die vervat zijn in het strafdossier of er zouden moeten in voorkomen. In dat verband werd de onderzoeksrechter als getuige onder eed gehoord zodat hem zou kunnen gevraagd worden een verband te leggen tussen zijn beslissingen tot bevestiging van het bestaan van een machtiging of verlenging van een machtiging tot observatie en de pv's opgesteld door de officier die leiding had van de observatie. Ook de betrokken BOM-magistraat werd als getuige onder eed gehoord.¹⁴⁹

¹⁴⁷ Antwerpen (9de kamer), 16 december 2009, onuitg.

¹⁴⁸ Corr. Antwerpen, 24 januari 2007, onuitg.

¹⁴⁹ Corr. Gent (19de kamer), 12 maart 2007, onuitg.

7 Samenvattend

In de lange-termijn-methodologie bestaat de analyse van de criminele organisaties uit vier pijlers: de dadergroepering, de aangewende contrastrategieën, de activiteiten van de criminele organisatie op de illegale markten en de kwetsbaarheid van de legale markten voor georganiseerde misdaad. Elk van deze pijlers geeft een deel van de informatie in zich om de criminele organisaties in ons land te benaderen en in beeld te brengen. In dit hoofdstuk wordt voor elk van de pijlers een samenvattende analyse gegeven. Voor de dadergroepering en de contrastrategieën wordt deze samen behandeld.

7.1 Dreigingsbeeld van de criminele organisaties

In het dreigingsbeeld van de criminele organisaties wordt de focus zowel gelegd op de dadergroeperingen als de contrastrategieën die ze aanwenden om hun activiteiten af te schermen. Dit werd ingegeven door de link die er intrinsiek bestaat tussen beide. De structuur, samenstelling, cohesie en internationale contacten van de criminele organisatie zullen ook het gebruik van offensieve en defensieve contrastrategieën mee helpen bepalen.

De informatie voor dit luik komt uit de meldingsformulieren die door de politiediensten worden aangemaakt om de georganiseerde criminaliteit in België in kaart te brengen. Bijgevolg geeft dit luik de door de politiediensten gekende criminele organisaties aan en is dit dus een beperkte weergave van de realiteit.

Van 2007 tot 2009 is het aantal lopende en nieuw geïnitieerde onderzoeken naar criminele organisaties duidelijk verder gedaald. Voor 2009 waren dit er bij voorbeeld 209 tegenover 239 in 2007. Deze tendens, die al merkbaar was in de periode 2002-2006, wordt dus verder gezet. Het zou interessant zijn om hierover verder onderzoek te initiëren zodat deze tendens kan worden geduid.

Wat de structuur van de criminele organisaties betreft wordt een verdere daling van de verticale structuren vastgesteld. De structuur van de organisatie garandeert echter op zich niet het

dynamische karakter ervan. Hiervoor dient de structuur te zijn aangepast aan de omgeving in dewelke ze opereert.

In 2009 hebben de gevoerde onderzoeken naar georganiseerde criminaliteit toegelaten om 1816 verdachten te identificeren. In 2007 waren dit er 1904 en 1836 voor 2008. Bijna de helft van deze verdachten maakt deel uit van de kern van de organisatie. De belangrijkste leeftijdscategorie betreft 30-39 jaar. Deze groep is goed voor 31,6% van de verdachten. 40% van de verdachten hebben de Belgische nationaliteit. Dit is een stabiel cijfer in vergelijking met de voorgaande jaren. De andere nationaliteiten die het meest voorkomen in 2009 zijn in dalende volgorde de Nederlandse, de Italiaanse, de Marokkaanse, de Roemeense, de Franse, de Indische, de Turkse en de Albanese nationaliteit. Er wordt een opvallende daling van Chinese en Bulgaarse daders opgemerkt.

De banden die de leden van de criminele organisatie hebben situeren zich op vele vlakken. Deze banden duiden op de sterkte van de interne cohesie van de dadergroep. De intensiteit van het engagement van de leden naar de organisatie toe varieert van dossier tot dossier.

Iedere criminele organisatie wordt gekenmerkt door een taakverdeling onder haar leden. De taakverdeling binnen de criminele organisaties is hoofdzakelijk georiënteerd naar organisatoren en uitvoerders. Bijzondere of expertisetaken komen eveneens voor. De complexiteit van de legale en illegale activiteiten van de criminele organisaties verklaart het bestaan van diverse functies. Het aandeel van vrouwen in de criminele organisaties stijgt licht en zij worden vooral voor koerierstaken ingezet.

De criminele organisaties zijn meestal verspreid over meerdere landen. Dit bemoeilijkt ook het onderzoek dat voor de keuze wordt geplaatst of ze de zoektocht naar potentiële leden opneemt of niet. Dit gegeven betekent ook dat het beeld van de criminele organisatie beperkt blijft tot hetgeen in het onderzoek wordt opgenomen.

Het onderzoek naar de vermogensvoordelen van de criminelen biedt slechts een gedeeltelijk zicht op de financiële middelen waarover criminele organisaties kunnen beschikken en zijn dus altijd een onderwaardering. Ondanks de algemene tendens tot globalisering blijven de internationale samenwerking en contacten van de criminele organisaties in België beperkt. Toch kan voor de gegevens van 2009 een significante stijging genoteerd worden.

Uit het bovenstaande kan opgemaakt worden dat er een grote diversiteit bestaat onder de gekende criminele organisaties actief in België. Dit beeld wordt uiteraard beïnvloed door de opties die door politie en parket worden benomen wat het doorrechercheren betreft naar bij voorbeeld potentiële leden of nevenactiviteiten.

Deze criminele organisaties grijpen terug naar contrastrategieën om het succes van hun activiteiten te kunnen vergroten. Deze contrastrategieën maken specifiek deel uit van de criminologische definitie van georganiseerde criminaliteit en vormen een belangrijk aspect ervan.

Wat de aangewende contrastrategieën betreft kan een onderscheid worden gemaakt tussen defensieve en offensieve contrastrategieën.

Binnen de defensieve contrastrategieën vormt het gebruik van commerciële structuren een belangrijk element. In 2009 hebben 142 of 67,9% van de criminele organisaties gebruik gemaakt van commerciële structuren. In 2008 was dit 66,1%. Deze gegevens geven een breuk aan met de tendensen sinds 1997 waar, behalve voor 2001 (62,9%), het aandeel van criminele organisaties dat werkt met commerciële structuren 70 tot 80% bedroeg. Wanneer we deze cijfers toetsen aan de activiteiten die ontwikkeld worden door de criminele organisaties zien we dat deze dalende tendens zich vooral voordoet bij seksuele uitbuiting en cocaïnehandel.

Op een totaal van 209 dossiers werden in 2009 250 commerciële structuren geïdentificeerd. Volgens de cijfers wordt het vaakst gebruik gemaakt van een legale structuur met een aandeel legale en illegale activiteiten (117 op 250, zijnde 46,8%), gevolgd door de uitbuiting van legale bedrijven (106, zijnde 42,4%). Het grijpen naar schijnvennootschappen blijft beperkt tot 10,8% van de gebruikte structuren. Het is in deze categorie dat de meest significante daling wordt vastgesteld.

De gebruikte legale ondernemingen bevinden zich vooral in de sector van de detailhandel en de immobiliën. De vermenging van legale en illegale activiteiten zijn voornamelijk terug te vinden in de transport-, bank- en voedingssector, de schijnvennootschappen vooral gelinkt met de import/export.

Een andere defensieve beschermmaatregel is de zogenaamde camouflagetechniek. Zowel de meldingsformulieren als de dreigingsevaluatie tonen het gebruik ervan aan, bij voorbeeld wat

aangewende communicatiemiddelen, gebruikte voertuigen, als samenstelling van de criminele organisatie betreft.

Binnen de offensieve contrastrategieën wordt vooreerst gebruik van geweld of intimidatie onderscheiden. 116 (55,5%) van de criminele organisaties die het voorwerp van een onderzoek uitmaakten in 2009 hebben 279 keer hiernaar teruggegrepen. Dit bevestigt de proporties van de laatste jaren. De verschillende vormen van bedreiging werden in 130 van 279 gevallen gebruikt. De voorbije 3 jaar bevestigen de terugkeer van het geweld ten aanzien van andere criminele organisaties, politiemensen, magistraten en personen die met Justitie wensen samen te werken. Dit is een trend van het einde van de jaren negentig.

Ook wordt de laatste twee jaar een verandering in de vorm van het geweld dat gebruikt wordt aangetoond. Er is een kleine vermindering van intimidatie en bedreiging ten opzichte van kennissen of familieleden en van directe bedreiging tegen de leden van de eigen organisatie. Daarnaast is er een stijging in geweldfeiten onder de vorm van opzettelijke branden of materiële vernielingen tegenover bijna alle categorieën van slachtoffers.

Een andere offensieve contrastrategie is de beïnvloeding. Het is delicaat definitieve conclusies te trekken omtrent het gebruik van beïnvloeding op basis van de statistische gegevens, maar de gegevens blijven stabiel. De criminele organisaties pogen vooral de mensen in te palmen die hun van (onmisbare) hulp kunnen zijn. Het deel beïnvloeding dat gericht is tegen de financiële wereld, dat in 2006 nadrukkelijker aanwezig was, zakt weg (12,7% in 2009 ten opzichte van 25,8% in 2006). De pogingen ten aanzien van politiemensen blijven toenemen. 13 pogingen waren gericht tegen politiemensen of met andere woorden 21,6% van de in 2006 vastgestelde feiten. In 2008 en 2009 waren er dit respectievelijk 26 en 18 of 25,4% van de verzamelde gegevens. Corruptie is geen doel op zich maar een middel om lucratieve illegale/criminele activiteiten af te schermen, zoals bvb handel in verdovende middelen, wapenhandel, mensenhandel, ... Het al dan niet vervolgen van corruptie wordt dan ook eerder ingegeven door de inschatting van succes op een veroordeling (met een hoger afschrikkingeffect) dan wel door het feit dat een onderzoek niet oneindig kan blijven duren. In 2009 is er een breuk met de voorgaande gegevens (die nog in 2008 werden bevestigd). Het zijn niet langer de pogingen tot corruptie via geldelijke giften die domineren, maar wel de pogingen tot manipulatie zonder duidelijk geïdentificeerd slachtoffer, met uitzondering misschien van particulieren/firma's.

Wat de andere offensieve contrastrategieën betreft worden nieuwe tendensen gesignaleerd. De identificatie van informanten, de intimidatie van potentiële informanten, de onderhandelingen

en overeenkomsten in het buitenland alsook de identificatie van de observatie-eenheden worden vaak aangewend door de in België aanwezige criminele organisaties om hun activiteiten nog beter te kunnen ontplooien.

Criminele organisaties ondernemen ook initiatieven om de gerechtelijke procedure zelf tegen te werken, te vertragen (door aanvullende handelingen te vragen die niet noodzakelijk gerechtvaardigd zijn of door het aanwenden van buitensporige beroeps- en cassatieprocedures) of te blokkeren (vernietiging van stukken).

De evaluatie van de dreiging werd in het jaarrapport van 2007 opgestart en in dit rapport verder uitgewerkt en verfijnd. De dreiging is de combinatie van een capaciteit (mogelijke dreiging) en een geboekt resultaat.

Een selectie van dossiers lieten toe om de meer beschrijvende informatie uit de meldingsformulieren te overstijgen en meer kwalitatieve informatie op te nemen. Het maken van een typologie of profilering in de criminele organisaties, vanuit de dreiging die ze uitstralen en het succes dat ze bereiken, is het doel van deze dreigingsevaluatie.

Een visuele voorstelling van de onderzochte criminele organisaties geeft nogmaals aan dat er een grote variatie is binnen de criminele organisaties in België. Vier kwadranten worden in deze oefening onderscheiden, gaande van hoog naar lage (potentiële) bedreiging en van hoge naar lage mate van succes. Uit de identificatie van de karakteristieken, die wijzen op een bedreigende en/of succesvolle criminele organisatie, kunnen nu al prioriteiten worden aangegeven voor het opsporings- en vervolgingsbeleid. Voor het trekken van conclusies naar een hoger beleidsmatig niveau is het momenteel te vroeg wegens de niet representativiteit van de huidige steekproef.

7.2 *Illegale markten*

De criminele organisaties in België zijn op heel wat terreinen actief. Het algemene beeld van de gegevens toont aan dat de drugsmokkel, vooral als hoofdactiviteit, overheerst. Witwassen komt op de tweede plaats en is ook goed vertegenwoordigd in de ondersteunende activiteiten. Dit is uiteraard niet verwonderlijk. Witwaspraktijken hangen immers bijna altijd af van een criminele basisactiviteit.

De **markt van de voertuigcriminaliteit** omvat het geheel van gestolen voertuigen, zwendel en misbruik van vertrouwen en car- en homejacking. Deze markt blijkt laagdrempelig te zijn, algemeen gezien weinig specialisatie te vergen en veel opportuniteiten te bieden.

In België is het aantal gestolen voertuigen in dalende lijn de laatste jaren. Tussen 2008 en 2009 wordt bij voorbeeld een daling van ruim 7% genoteerd. Eenmaal de voertuigdiefstal gepleegd werd, kan het verschillende kanten uitgaan op deze illegale markt. Hierbij blijkt een zekere graad van logistiek vermogen en organisatie nodig te zijn. Het bijeenbrengen van vraag en aanbod, het selecteren van de voertuigen, de opdracht tot stelen, het stelen zelf, het toepassen van moderne technologie, het vervoer, de opslag, het omkatten, de vervalste papieren, de export en de aflevering zijn hierbij allemaal een schakel in dit complexe logistieke proces.

De haven van Antwerpen kan hierbij een centrale rol spelen bij de verscheping van goederen naar bestemmingen in Afrika en het Midden-Oosten. Naast de “klassieke” routes (Afrika, het voormalige Oostblok en het Midden-Oosten) intensifiëren de activiteiten met Frankrijk, Spanje en Italië. België blijkt bovendien een afzetland, bronland en transitland te zijn voor verduisterde leasingvoertuigen. Sommige legale sectoren in de automobielsector zijn bijzonder gevoelig voor autozwendel of de smokkel van voertuigonderdelen: De firma's die zich bezighouden met de verkoop van tweedehandsvoertuigen of die voertuigen van meerdere merken herstellen, de wrakken-/sloopsector en de maatschappijen die zich op de import-export van voertuigen toeleggen.

Naast het onderzoek naar voertuigdiefstallen, verdienen ook nieuwe modi binnen de diefstallen en de criminaliteit die gerelateerd is aan de voertuigdiefstallen de nodige aandacht. Nieuwe tendensen worden opgemerkt zoals het doubleren van voertuigen, waarbij een gestolen voertuig de identiteit van een gelijkaardig voertuig aangemeten krijgt, de fraude met wrakken en de oplichting met lease-voertuigen. Ondanks de dalende trend op deze markt, is het toch van belang alert te blijven voor nieuwe/hernieuwde ontwikkelingen op deze markt zoals de kilometerfraude, de heropflakking van het misbruik van inschrijvingsbewijzen, heropflakking van de garagediefstallen van voertuigen uit het hogere gamma, werfvoertuigen, diefstal van GPS-toestellen en handel in gestolen / vervalste auto-onderdelen.

Georganiseerde diefstallen worden gepleegd door rondtrekkende dadergroepen, die meestal in de grote agglomeraties verblijven maar grote afstanden afleggen om toe te slaan. Hun mobiliteit impliceert dat grensgebieden bijzonder interessant zijn voor zulke daders omdat ze

zich op die manier vrijer kunnen bewegen en moeilijker te betrappen zijn. Het zijn vooral de Euregio en de grensstreek met Frankrijk die het meest in trek zijn. Dit gegeven reflecteert zich ook in het feit dat een groot deel van deze daders, slechts relatief korte tijd verblijven in ons land. Na enige tijd gaan de daders naar buurlanden of terug naar hun land van oorsprong. Bovendien zijn het lerende organisaties die gebruik maken van allerlei contrastrategieën en de politietechnieken goed kennen.

Voor wat de modus operandi betreft, gebruiken de rondtrekkers de theorie van de minste weerstand. Ze hebben meestal belangstelling voor alle gemakkelijk te transporteren voorwerpen en alles waar vlug een afzetmarkt kan voor gevonden worden. Naast woninginbraken en inbraken in bedrijven en handelszaken leggen de rondtrekkers zich ook toe op georganiseerde winkeldiefstallen, skimming, werfdiefstallen, ladingdiefstallen en metaaldiefstallen. De trend voor de woninginbraken lijkt stijgend. Deze voor inbraken in bedrijven en handelszaken licht dalend.

Een zeer geliefd activiteitsdomein waar minderjarigen (op grote schaal) gebruikt worden betreft de georganiseerde gauwdiefstallen. De minderjarigen zijn hier zowel dader als slachtoffer (mensenhandel), die moeilijk op te vangen zijn binnen de bestaande politieke en gerechtelijke structuren. Het zijn vaak de sedentaire dadergroepen (zigeunerafkomst) die gebruik maken van minderjarigen.

Het aantal dossiers uit landen als Roemenië en regio's zoals Ex-Joegoslavië blijven stijgen. Nieuwe nationaliteiten duiken op zoals Georgiërs, Bulgaren en Moldaven. Op dit ogenblik is het aandeel van dadergroepen van zigeunerafkomst in de woninginbraken groot. Op basis van de verhoogde activiteit van deze dadergroepen die door verschillende politiezones wordt vastgesteld, kan er op korte termijn een verdere toename van hun aandeel verwacht worden.

Ook de **markt voor informaticacriminaliteit** is laagdrempelig. Een duidelijk verschil met de vorige markten is dat de criminele organisaties op internationaal niveau werken. De verschillende processen en taken worden door verschillende (groepen van) daders uitgevoerd, die ook nog eens onafhankelijk van elkaar functioneren. Via goed beveiligde internetkanalen kan van ieders specialiteit gebruikt gemaakt worden.

De constante stijging die van start ging vanaf het moment dat het mogelijk was informaticacriminaliteit te vatten zet zich nog steeds voort. Een verontrustende vaststelling is

dat meer en meer cybercriminelen in de wereld van internetproviders infiltreren. Hierbij wordt handig gebruikt gemaakt van lacunes in de wetgeving. Tussen internetproviders onderling kunnen communicaties opgezet worden die niet passeren langs de klassieke kanalen. Ook gebeurt meer en meer infiltratie in bedrijven die aan softwareontwikkeling doen. Daarnaast bieden georganiseerde cybercriminelen platformen aan voor andere internetgerelateerde criminaliteit. De toenemende interconnectie tussen de administratieve en operationele netwerken betekent een uitbreiding van hun mogelijkheden. Hacking van databanken (bvb. met kredietkaartgegevens) wordt meer en meer een grote zorg. Het staat vast dat bepaalde dadergroepen, zoals de rondtrekkende dadergroepen zich steeds meer toeleggen en verder specialiseren in een bijzondere vorm van informaticacriminaliteit: skimming.

Cybercriminelen wenden allerlei technieken aan om het de politiediensten moeilijker te maken hun spoor te volgen. Het internationale werkterrein hindert ook een efficiënte en effectieve opsporing en vervolging van informaticacriminaliteit omwille van de verschillende rechtsregels die van toepassing zijn.

Er moet extra aandacht uitgaan naar de zogenaamde kritische infrastructuren. Dit zijn veelal bedrijven die voorzien in nutsvoorzieningen, de transportsector, welbepaalde overheidsdiensten, de non-profit sector zoals universitaire ziekenhuizen en/of laboratoria. De gevolgen van een aanval op deze infrastructuren kunnen catastrofaal en destabiliserend zijn. Er wordt gesteld dat cybercriminaliteit meer en meer gebruikt zal worden in oorlogsvoering. Ook zouden bedrijven vaker het slachtoffer worden van afpersing. Volgens experts zou dit de meest lucratieve methode van cybercriminaliteit zijn. Ook de rol van de ICT-experten zal in de toekomst nog waardevol blijven, zonet belangrijker.

Onder de **illegale handel in wapens en munitie** zitten verschillende misdrijven, gaande van diefstal naar schending van wapenembargo's. Deze wapens werden meestal legaal geproduceerd en afgeleid naar de illegale markt. Dit fenomeen kampt met een groot dark number.

Naast de eerder polyvalente criminele organisaties die eerder verband houden met de zware criminaliteit, moeten ook de criminele organisaties aan bod komen die mondiale wapenconflicten onderhouden en die België als transitzone of maatschappelijke zetel gebruiken. Deze organisaties zijn nog meer gericht op het internationale aspect, zijn minder zichtbaar omdat de activiteit in België slechts een stap is binnen het ingewikkelde proces en

staan in de schaduwzones van de nationale en internationale wetten inzake illegale wapenhandel.

Het spreekt voor zich dat deze illegale markt aanzienlijk is en dat deze in de toekomst niet zal verkleinen. Aangezien wapens, om zich te beschermen, te dreigen of te doden, binnen het criminele milieu overal voorkomen, kan er worden van uitgegaan dat deze criminele groepen een reeks andere criminele activiteiten hebben en hierin zullen volharden.

Dit fenomeen reikt verder dan de grenzen en vergt dus een internationale samenwerking. Ook de administratieve overheden moeten hierbij worden betrokken.

Het **witwassen** van misdadgeld ondersteunt de financiële ontwikkeling van de criminele organisatie door de link tussen het onderliggend misdrijf en het illegaal verkregen vermogensvoordeel uit te wissen en het misdadgeld te oriënteren naar ogenschijnlijk legale inkomsten, investeringen of voordelen.

De politiestatistieken worden geconfronteerd met een groot dark number. Het witwasfenomeen blijft voornamelijk het resultaat van een veelheid aan kleine dadergroepen of kleine geïsoleerde cellen. Sommige cellen hebben evenwel complexe configuraties waarin meerdere dadergroepen onderling verbonden zijn door een gemeenschappelijke dader of zelfs, weliswaar in mindere mate, 2 of 3 gemeenschappelijke daders

De witwassers zullen liever in sectoren als vastgoed investeren die de preventieve bepalingen niet nauwgezet opvolgen. Een aanzienlijk percentage van illegale fondsen blijft via traditionele bank- en financiële netwerken in omgang. De organisaties blijven er hun illegaal vermogen in investeren. Ze maken gebruik van kunstgrepen waarmee ze anoniem kunnen blijven en/of strafrechtelijke vervolgingen kunnen vermijden. De internationale aard van een transactie biedt de witwasser vooral de mogelijkheid om onderzoeken te vertragen door zware procedures van internationale samenwerking op te leggen. Zo worden vaak verdachte uitwisselingen met China of met bepaalde Oostbloklanden, waaronder Rusland, vastgesteld. De instrumentalisering van rechtspersonen is een vast gegeven van het witwasfenomeen.

Het oprichten, het afkopen, het verhogen van het kapitaal, de met aandelen terugbetaalde leningen en het verkeerdelijk gebruiken van deze maatschappijen heeft tot gevolg dat de rechtstreekse injectie van verdachte fondsen in financiële structuren die onderhevig zijn aan het preventieve systeem wordt vermeden. Daar de vennootschappen in kwestie met aanzienlijke

sommen geld omgaan (nachtwinkels, horeca, lunaparken, verkoop van antiekhandel, handel in voertuigen, ...) kunnen de legale en illegale boekhoudingen gemakkelijk in elkaar overlopen. De wit te wassen fondsen gaan dan door als commerciële opbrengsten. Het verbeteren van juridische en financiële constructies (opzetten en beheren van vennootschappen, roerende beleggingen, aankoop of overdracht van onroerende goederen, ...) vergt soms de tussenkomst van beroepsmensen-facilitators, zoals advocaten, notarissen, boekhouders, bedrijfsfiscalisten of -revisoren. Sommigen zijn stilzwijgend medeplichtig aan de witwasoperatie. Anderen zetten zich volledig in voor de zaak van de organisatie. Het beroepsgeheim waartoe de meesten onder hen worden gehouden biedt de organisatie bovendien discretiegaranties.

Sommige activiteiten blijken kwetsbaarder dan andere. Dit is het geval van de detailhandel (met name de verkoop van tweedehandsvoertuigen) en de horeca. De groothandelaar zal grotere financiële transacties eventueel rechtvaardigen aan de hand van een valse facturering. De investeringen in de vastgoedsector (eventueel via een rechtspersoon) maken het ook mogelijk grote sommen cash geld op te nemen.

Wat de illegale **productie van en handel in verdovende middelen** betreft, vertegenwoordigen heroïnefeiten ongeveer 10% van het totaal van de drugfeiten in België. In de meeste gevallen heeft de criminele organisatie banden met de Turkse gemeenschap. België wordt gebruikt door deze criminele organisaties van heroïnesmokkelaars als trefpunt gebruikt. Investerings in andere drugs wordt soms vastgesteld. Het dusdanig verzamelde geld wordt opnieuw in de heroïnesmokkel gepompt. Het witwassen van geld, mensensmokkel of andere uitbuitingsvormen worden tevens gebruikt. Een tendens luidt dat het in de toekomst mogelijk is dat andere landen een deel van de productie overnemen (Birma, Laos,...), gezien de bestemde oppervlakte voor opium in bijvoorbeeld Afghanistan vermindert.

De in België gevestigde criminele organisaties die actief zijn in de cocaïnesmokkel maken gebruik van onze openbare infrastructuren, zoals de Haven van Antwerpen en Brussels airport, om de cocaïne binnen te smokkelen. België staat gekend als transitpunt van cocaïne in Europa. Er is sprake van een "korfstructuur" voor de organisaties waarvan de "werkers" slechts een gedeeltelijk beeld van de activiteiten en specifieke contacten hebben. Het hoofd van de organisatie heeft als enige een globaal beeld. De cocaïnesmokkelaars hebben verschillende nationaliteiten, maar er zijn bijna altijd een of meerdere personen uit Zuid- of Centraal-Amerika bij betrokken.

Er worden vaak vennootschappen opgericht en/of gebruikt om een legale dekmantel aan het illegale cocaïne-transport te bieden. Dit kan ook dienen voor het witwassen van geld.

Naast het witwassen en de smokkel, worden mensenhandel en diefstal soms met dit soort organisatietype in verband gebracht. Namaak en verkoop van vervalste documenten (de "deskundigen" op wie beroep wordt gedaan zijn dan boekhouders, advocaten, notarissen, ...), corruptie en andere economische misdrijven kunnen als ondersteuning van de criminele activiteiten worden gebruikt.

De aanzienlijke daling van het aantal Afrikaanse cocaïnesmokkelaars blijkt te worden bevestigd. Dit lijkt trouwens een Europese tendens te zijn. Er wordt daarentegen een bijzondere toename van het aantal smokkelaars uit de Dominicaanse Republiek vastgesteld. De komende jaren zullen aantonen of het om een werkelijke herorganisatie van de routing gaat.

Gezien de toenemende cocaïnehandel en het toenemende gebruik van cocaïne in de nieuwe EU-lidstaten, wordt verwacht dat de criminele organisaties in de Balkan-landen cocaïne zullen toevoegen aan hun heroïnehandel, ter compensatie van een verwachte verminderde afname van heroïne in deze landen.

Op cannabisvlak vormen marihuanafeiten de meerderheid (50%) van het totale aantal vastgestelde drugsfeiten. De smokkel is georganiseerd rond plantages op min of meer grote schaal (waarvan de oogst grotendeels bestemd is voor Nederland) of rond marihuana die uit Nederland wordt ingevoerd. De organisaties die zich op marihuana toeleggen zijn vaak gelinkt aan hun herkomst: Noord-Afrikanen, Turks-Bulgaren. Ze werken vaak met onafhankelijke departementen en kunnen tamelijk gewelddadig zijn. Het aantal feiten dat verband houdt met hasjiesj maakt zo'n 15% uit van het totale aantal in België vastgestelde drugsfeiten. Hasjiesj wordt vaak vanuit Marokko naar België geïmporteerd (via Spanje, Frankrijk en eventueel Nederland). De criminele organisaties zijn vaak van Marokkaanse herkomst.

Tijdens de voorbije jaren kon een stijgende trend inzake cannabisplantages in het hele land worden vastgesteld. Hoewel deze nog steeds voornamelijk in het noordelijk en noord-oostelijk grensgebied gebundeld zijn, wordt een verschuiving van de grenszones naar het achterland vastgesteld. Dit kan onder meer worden verklaard door een versterkte bestrijding in de grenszone. Er kan van worden uitgegaan dat deze tendens zal toenemen.

De professionele plantages worden met een uiterst moderne uitrusting in alle soorten gebouwen ("flats", villa's of oude fabrieken) opgezet. In de meeste gevallen zijn Nederlanders hierbij betrokken: als klanten, leveranciers van materiaal of telers. De Nederlandse of Belgisch-Nederlandse organisaties worden gekenmerkt door een professionalisering en industrialisering van de teeltmethodes.

De sluiting van sommige grenskoffieshops en het instellen van een pass die er op gericht is de toegang tot de koffieshops voor te behouden aan meer lokale klanten kunnen uitlopen op de verplaatsing van de leveranciers en verbruikers. Belgen zullen zich dus opnieuw in hun eigen land moeten bevoorraden. De gevolgen zijn evenwel nog niet voelbaar.

Het is niet uitgesloten dat, in de toekomst, de voor het transport van heroïne gebruikte wegen ook voor hasjesj zullen worden opgezocht.

Terwijl Nederland en België voorheen de voornaamste producenten van synthetische drugs waren, wordt een neerwaartse trend in België opgemeten. De laboratoria hebben een toenemende productiecapaciteit. Andere markten duiken op: In het Oostblok, Canada, Azië, ... De criminele organisaties die betrokken zijn bij de smokkel van synthetische drugs in België zijn, voor het productieluik, het vaakste uit zowel Belgen als Nederlanders samengesteld. Op het vlak van synthetische drugs wordt een aanhoudende daling van het aantal met XTC gerelateerde feiten, voor zowel smokkel als verbruik, vastgesteld.

Het aantal feiten van amfetamines blijft stabiel. Er is een daling van de bij de import/export betrokken Belgen. Hoewel er enkele inbeslagnemingen van methamfetamines in België hebben plaatsgevonden, blijft het gebruik ervan in België nog een randverschijnsel. Er duiken nieuwe grootschalige productieplaatsen van MDMA op in landen als Indonesië, Australië en Canada. Er kan worden van uitgegaan dat landen als Bulgarije, met organisaties die betrokken zijn in de smokkel van amfetaminetabletten naar het Midden-Oosten en die laboratoria hebben die in deze landen worden opgericht, de Europese drugsmarkt zullen beïnvloeden. Er kan dus een daling van de dominantie van criminele organisaties worden verwacht die zich met Belgische synthetische drugs bezighouden wanneer heel wat landen uit deze regio's zelfvoorzienend worden.

Illegalen trachten de EU binnen te komen via transitlanden zoals Griekenland en Turkije en de meest recente EU-landen. Er is een internationalisering van de samenwerking binnen de **mensensmokkel**. Verschillende criminele organisaties (van verschillende nationaliteit) werken samen binnen de keten van de mensensmokkel. Bovendien is hun 'cliënteel' ook multinationalaal. Er is steeds vaker samenwerking tussen criminele groepen van verschillende nationaliteiten die zich als het ware specialiseren in een bepaalde tak van de smokkel. Deze multinationale samenwerking is een bewijs dat de mensensmokkelaars lerende organisaties zijn die hun technieken en tactieken aanpassen.

Ook komt het gebruik of misbruik van allerhande officiële documenten of attesten naar voor. Het misbruik van het huwelijk om zich in de EU te kunnen vestigen, komt steeds vaker voor. Het samenlevingscontract wordt een alternatief voor de verhoogde controle op schijnhuwelijken. Ook het oneigenlijke gebruik of misbruik van visa (toeristenvisum, studentenvisa,...) zit in de lift. Het gebruik van valse en vervalste documenten neemt binnen deze vorm van illegale immigratie een belangrijke plaats in. Een belangrijk aspect hiervan vormen de beroepsgroepen (advocaten, reisbureaus,...) die de organisatie wegwijzen in de hiaten in de wettelijke procedures. Daarnaast beroept men zich op specialisten, zoals medici, die tegen betaling attesten willen opstellen in het kader van het misbruik van het visum voor medische doeleinden.

Het gebrek aan een uniforme regelgeving op Europees niveau zorgt ervoor dat criminele organisaties zoeken naar de zwakste schakel binnen de keten. Deze wordt gevonden op het vlak van bijvoorbeeld een verstrenging van het asielbeleid in een bepaald land, het Europees visumbeleid, de expertise van de grensposten in de nieuwe EU-lidstaten, administratieve beslissingen (gezinshereniging, regularisatie, ...) of bestuurlijke acties (verhoogde controles) in een bepaald EU-land,... Zolang geen eenduidig beleid wordt gevoerd op Europees niveau speelt dit in de kaart van de mensensmokkelorganisaties in de vorm van opportuniteiten.

Momenteel zijn er indicaties dat zowel smokkelaars als individuele migranten steeds vaker gebruik maken van internationale busverbindingen (type Eurolines). Deze zijn niet alleen erg goedkoop, ze verbinden ook alle belangrijke Europese steden met elkaar en worden niet systematisch gecheckt/gecontroleerd.

Mensenhandel gaat niet noodzakelijk samen met mensensmokkel. Er kan een dalende trend worden vastgesteld. Vaak gaat economische uitbuiting samen met het onwettig verblijf van mensen in België en in de buurlanden. Ze gebruiken dezelfde routes als vernoemd in bij mensensmokkel/hulp bij illegale immigratie. De gunstige sociale wetgeving in België maakt België aantrekkelijk voor buitenlandse werknemers. De sectoren die traditioneel gevoelig zijn voor zwartwerk, zoals de sectoren waar goedkope laaggeschoolde werkkrachten tewerkgesteld kunnen worden en/of waar seizoensgebonden arbeid verricht wordt, zijn het meest kwetsbaar voor economische uitbuiting. De lijsten van knelpuntberoepen zijn richtinggevend als kwetsbare branches voor economische uitbuiting. Het risico op uitbuiting binnen de sector van de huisbedienden is groot. Ook de uitbuiting van Brazilianen in diverse sectoren en misbruik van statuten wordt opgemerkt.

De criminele netwerken actief in seksuele uitbuiting zijn lerende organisaties die zich vlot aanpassen en professionaliseren door bij voorbeeld het opzetten van allerhande constructies en het omzeilen van de wetgeving. Hierdoor wordt het voor politie en justitie veel moeilijker om de bewijzen voor mensenhandel hard te maken. Een andere trend is dat de mensenhandelaars steeds subtieler te werk gaan. Ze gebruiken minder geweld, aangezien dit minder de aandacht trekt en laten de prostituees er ook iets aan verdienen.

Het prostitutiefenomeen is bovendien internationaal heel mobiel geworden. De opmars van het internet is een belangrijke facilitator om prostituees te rekruteren. De meest risicovolle plaatsen voor seksuele uitbuiting zijn deze waarbij de zichtbare link met de seksindustrie ontbreekt. De prostitutie gebeurt meer verborgen: via internet, escorte of ondergronds. Slachtoffers van uitbuiting binnen deze meer verdoken sectoren zijn voor de politie nog moeilijker te detecteren. Andere kwetsbare sectoren zijn deze die voor een zekere anonimiteit zorgen en deze die de drempel voor de potentiële klanten verlagen. Hierdoor is de prostitutiesector meer verdoken en moeilijker controleerbaar.

7.3 Kwetsbaarheid legale omgeving

Naast het beeld van de criminele organisaties als dadergroep en de activiteiten die ze ontplooiën op de illegale markten, vormt de kwetsbaarheid van de legale omgeving een derde pijler om de criminele organisaties te bekijken. De criminele organisaties profiteren van mogelijkheden die hen worden geschonken om hun criminele activiteiten te ontwikkelen, te faciliteren, te doen toenemen of te camoufleren.

De sectoren die het meest worden aangewend door de criminele organisaties zijn de sector van de import/export, gevolgd door de horecasector, de bouwsector en de transportsector. De dienstensector groeit elk jaar en neemt een vijfde positie in, daarna volgt de immobiliënsector, de banksector, andere financiële instituties, de voedingssector, de textiel- en petroleumsector. Er dient gesteld dat dit luik in de periode 2007-2009 geen specifieke doorlichting naar kwetsbaarheid van een bepaalde sector heeft gekend.

7.4 Vonnissen en arrestenanalyse

De informatie uit dit luik is te partieel om sluitende conclusies te kunnen trekken over de wijze waarop de gevoerde onderzoeken naar criminele organisaties stand houden voor de rechtbank.

Wel worden in dit luik een aantal contrastrategieën die criminele organisaties aanwenden in deze fase van de rechtspleging duidelijk gemaakt.

8 Conclusie

In de beeldvorming over georganiseerde criminaliteit in België zijn op methodologisch vlak stappen vooruit gezet, al wordt het dreigingsbeeld voornamelijk nog gevormd door informatie die bij enkele overheidsdiensten wordt verzameld. Dit betekent dat bij de voorstelling van de georganiseerde criminaliteit in België het bronnenmateriaal vooralsnog beperkt is. De intentie om de toekomstige ontwikkeling van de georganiseerde criminaliteit vorm te geven via de risk-assessment benadering blijkt bijzonder moeilijk en blijft voorlopig dus nog uit. De lezing en interpretatie van dit rapport dienen in functie van voornoemde factoren te worden benaderd. Dit jaarrapport heeft dus niet de ambitie om een allesomvattend beeld van de georganiseerde criminaliteit op Belgisch grondgebied naar voor te brengen maar wil, vanuit de aangereikte informatie, de beleidsmakers een gedegen rapportage aanbieden om beleidsbeslissingen aan af te toetsen of om de aanpak van georganiseerde criminaliteit binnen de verschillende beleidsdomeinen nog meer en beter te onderbouwen, hoewel de vertaling van de aangeleverde data naar concrete beleidsprioriteiten (zoals vooropgesteld in het Actieplan uit 1996) moeilijk blijft.

In deze conclusie wordt vanuit een helicoptervisie een transversaal beeld gepresenteerd van de criminele organisaties en hun activiteiten voor de periode 2007-2009. Dit gebeurt zowel over de verschillende facetten en hoofdstukken van dit rapport heen, als binnen de afzonderlijke context van de dadergroeperingen, de contrastrategieën, de illegale markten en de legale markten. Bijzondere aandacht gaat in deze conclusie uit naar de opportuniteiten en tendensen in de ruime omgeving voor georganiseerde criminaliteit, die dit rapport hebben doorkruist.

Vanuit een marktperspectief gezien biedt België heel wat mogelijkheden aan criminele organisaties om hun activiteiten te ontplooiën of te ondersteunen. Niet alleen beschikt België over een rijk wegennet, een bloeiende wereldhaven en een internationale luchthaven als grote aantrekkingspolen, zij is ook vanuit geografisch oogpunt interessant. Haar centrale ligging in West-Europa en de nabijheid van tal van buurlanden biedt de criminele organisaties een vlotte toegang tot diverse markten en handelsmogelijkheden en een zekere bescherming gezien de andere rechtssystemen die in de ons omringende landen van toepassing zijn en het steeds arbeidsintensieve karakter van de grensoverschrijdende politionele en justitiële

samenwerking. Hiervan wordt handig gebruik gemaakt door bijvoorbeeld het ontplooiën van criminele activiteiten in de grensregio's en het gebruik van België als afzet-, transit- of bronland voor de flux van criminele goederen en personen. Daarenboven is de Europese Unie nog ver verwijderd van een gemeenschappelijk beleid voor alle lidstaten om georganiseerde criminaliteit aan te pakken waardoor criminele organisaties steeds op zoek gaan naar de zwakste schakel binnen de verschillende rechtssystemen en beleidsopties om het succes van haar activiteiten te maximaliseren. Ook het veelvuldig verleggen van hun werkterrein naar andere lidstaten bemoeilijkt de handhaving. Al deze factoren bemoeilijken dus de opsporings- en vervolgingsactiviteiten van politie, justitie en andere overheidsinstanties en maken de beeldvorming van georganiseerde criminaliteit tot een complex gegeven.

In de periode 2007 tot 2009 is het aantal lopende en nieuw geïnitieerde onderzoeken naar georganiseerde criminaliteit duidelijk verder gedaald. Deze tendens, die al merkbaar was in de periode 2002-2006 wordt dus verder gezet. Deze gevoerde onderzoeken leren wel dat de criminele organisaties actief in ons land "lerende organisaties" zijn die zich vlot aanpassen en weten te handhaven. De criminele netwerken actief in de seksuele uitbuiting bijvoorbeeld zijn lerende organisaties die zich snel aanpassen en professionaliseren door bij voorbeeld het opzetten van allerhande (al dan niet legale) constructies en het omzeilen van de wetgeving. Hierdoor wordt het voor politie en justitie veel moeilijker om de bewijzen voor mensenhandel hard te maken. Ook de rondtrekkende dadergroeperingen, die zich vooral toeleggen op georganiseerde diefstallen, blijken lerende organisaties te zijn die gebruik maken van allerhande contrastrategieën en de politietechnieken inmiddels steeds beter kennen. Bij de ontmanteling van cannabisplantages in België wordt eveneens het aanpassingsvermogen opgemerkt. Deze plantages worden in ons land meer en meer buiten de grensgebieden met de buurlanden aangetroffen omwille van een intensifiëring van de strijd tegen deze cannabisplantages in deze grensgebieden.

Deze criminele organisaties zorgen er dus voor goed ingelicht te zijn over de vigerende Belgische wetgeving en het toegepaste beleid en passen hun activiteiten aan deze omgeving aan. Dit vraagt vaak interne of externe deskundigheid door de mate van complexiteit van de ontwikkelde legale of illegale activiteiten. Een terrein waarop behoefte aan deskundigheid of faciliterende diensten zich duidelijk manifesteert, is het witwassen van criminele opbrengsten. Financiële, fiscale en

sociaalrechterlijke expertise worden hierdoor bijzonder interessant. Eenzelfde evolutie kan worden opgemerkt bij ICT-experten.

De cijfers uit dit rapport geven aan dat, niettegenstaande er een uitgesproken voorkeur voor bepaalde delictsdomeinen te noteren valt, criminele organisaties zich geleidelijk aan meer inlaten met diverse criminele activiteiten. Zo worden soms ook andere types feiten begaan door criminele organisaties actief in de drughandel, zoals mensenhandel en diefstallen. Dit vraagt dan weer een verhoogde samenwerking met andere criminaliteitsgroepen of nieuw verworven interne of externe expertise.

De criminele organisaties zijn meestal verspreid over meerdere landen. Dit bemoeilijkt zoals reeds gezegd het onderzoek dat voor de keuze wordt geplaatst of ze de zoektocht naar potentiële leden of andere activiteiten opneemt of niet. Het hoeft geen betoog dat deze keuzes een weerslag hebben op de beeldvorming. Een markt waar het internationaal georganiseerd karakter speelt is deze van de illegale handel in wapens en munitie. Hieronder gaan polyvalente criminele organisaties schuil die de wereldconflicten voeden en die België gebruiken als transitzone of als maatschappelijke zetel. Deze organisaties zijn minder zichtbaar omdat de activiteit in België slechts één aspect is van een complex proces. Er is bijvoorbeeld ook een internationalisering van de samenwerking binnen de mensensmokkel waar steeds vaker samenwerking tussen criminele groepen van verschillende nationaliteiten, die zich als het ware specialiseren in een bepaalde tak van de smokkel, wordt vastgesteld. Ook het prostitutiefenomeen is bovendien internationaal heel mobiel geworden.

Wat het gebruik van commerciële structuren betreft kan in vergelijking met de vorige jaarrapporten een trendbreuk worden vastgesteld. Een dalende tendens doet zich immers voor, vooral bij de commerciële structuren rond seksuele uitbuiting en cocaïnehandel. Volgens de beschikbare cijfers wordt nog steeds het vaakst gebruik gemaakt van een legale structuur waar illegale activiteiten worden toegevoegd aan de normale, legale activiteiten van de onderneming. Deze bedrijven situeren zich meestal in de transport-, bank- en voedingssector. Het gebruik van schijnvennootschappen blijft eerder beperkt. De criminele organisaties lijken dus eerder te profiteren van de bestaande economische infrastructuur ter ondersteuning van het (vrij) verkeer van goederen, diensten, kapitaal en personen. Een dergelijke organisatie vergt een toenemende mate van professionalisering (meer middelen, meer inbreng van experts, ...).

Doorheen dit jaarrapport kan een toenemende invloed van het internet of van ICT-toepassingen worden vastgesteld bij het ontwikkelen van diverse criminele activiteiten. Zo werken de criminele organisaties op de markt van de informaticacriminaliteit op internationaal niveau. De verschillende processen en taken worden door verschillende (groepen van) daders uitgevoerd, die ook nog eens onafhankelijk van elkaar functioneren. Via goed beveiligde internetkanalen kan van ieders specialiteit gebruik gemaakt worden. Het internationale werktelein hindert ook een efficiënte en effectieve opsporing en vervolging van informaticacriminaliteit omwille van de verschillende rechtsregels die van toepassing zijn of de noodzaak zich te beroepen op allerhande vormen van arbeidsintensieve internationale justitiële samenwerking. Criminele organisaties maken steeds meer gebruik van allerlei deskundigen en ICT-toepassingen. Naarmate de afscherming van de activiteiten en communicatiemethoden met technologische applicaties meer gemeengoed wordt van de criminele organisaties zullen opsporingsmethoden, zoals de telefoontap, aan belang gaan inboeten. Deze ontwikkeling heeft dus zeker een impact op de huidige opsporingsmethoden en onderzoekstechnieken van onze politie en justitie.

Criminele organisaties bedienen zich ook van allerhande (al dan niet vervalste) documenten, vergunningen of attesten om hun criminele activiteiten te ondersteunen of misbruiken officiële documenten. Een belangrijke sensibiliseringsgroep voor deze problematiek vormen de beroepsgroepen die binnen het administratieve luik verantwoordelijk zijn voor het afleveren van deze documenten, attesten of vergunningen. Daarnaast zijn er nog de faciliterende organisaties die de criminele organisatie wegwijs maken in de mogelijkheden en hiaten van de wettelijke procedures.

Uit dit rapport blijkt een zeer grote diversiteit binnen de gekende criminele organisaties actief in België, zowel wat de structuur als de ontplooidde activiteiten betreft. Zoals hierboven al vermeld wordt de beeldvorming van georganiseerde criminaliteit beïnvloed door de keuzes die door politie en justitie worden gemaakt, bijvoorbeeld wat het doorrechercheren naar potentiële leden, bijkomende activiteiten of vermogensvoordelen aangaat. Bovendien bedienen criminele organisaties zich van contrastrategieën en hebben zij geleerd om zich weerbaar en verdedigbaar op te stellen tegenover de opsporings- en vervolgingsinstanties. Dit wordt onder meer duidelijk gemaakt in het luik over de analyse van de vonnissen en arresten.

Het opmaken van het jaarrapport georganiseerde criminaliteit in België is een ambitieus project. De inhoud van elk jaarrapport verschilt en is afhankelijk van de informatie waarover kan worden beschikt, de ontwikkelingen op het vlak van de methodologie en de aanwezige analysecapaciteit. Om de inhoudelijke kwaliteit in een volgend jaarrapport te vergroten en het jaarrapport te voorzien van een beleidscyclus, worden nieuwe stappen gezet in het methodologisch concept.

Tijdens de opmaak van dit jaarrapport 2010 kreeg de reflectie over de huidige toegepaste methodologie vorm en werd vastgesteld dat er nieuwe ontwikkelingen op het vlak van beeldvorming en prioriteitenstelling spelen. Van dit reflectiemoment wordt nu gebruik gemaakt om de methodologie van het jaarrapport te laten evolueren en aan te passen aan deze nieuwe ontwikkelingen en inzichten. Op die manier kan het jaarrapport tot een beter instrument uitgroeien.

Dit wordt in de methodologische aanbevelingen concreet gemaakt.

9 Aanbevelingen

9.1 Aanbevelingen op methodologisch vlak

1. Het nieuw concept voor de rapportage over de georganiseerde criminaliteit voorziet om te werken met meerdere assen:

- Een omstandig rapport om de 4 jaar, gesynchroniseerd met het NPVB;
- Een jaarlijks (tussentijds) rapport, een soort ‘barometer georganiseerde criminaliteit’;
- De mogelijkheid van periodieke thematische analyses;
- Een praktisch instrument voor ondersteuning van het tactische recherchemanagement (prioriteiten en middelen toekennen).

2. Het jaarrapport georganiseerde criminaliteit in België zal worden gesynchroniseerd met de bestaande beleidscyclus van het NVP en meer specifiek met het NPVB, dat de prioriteitenstelling voor het NVP methodologisch ondersteunt. Dit vanwege de intrinsieke en logische link tussen het NPVB en het jaarrapport op het vlak van beeldvorming en prioriteitenstelling. Het opzet is dat de criminele organisaties die gebruik maken van contrastrategieën in het jaarrapport georganiseerde criminaliteit worden behandeld. De criminele dadergroepen en de organisatiecriminaliteit zijn dan onderwerpen die in het NPVB aan bod zouden komen.

Net zoals voor het NPVB, zou om de vier jaar een omstandig rapport moeten verschijnen over de georganiseerde criminaliteit. Er zou hierbij synchronisatie tussen het NPVB en het omstandig rapport over de georganiseerde criminaliteit worden nagestreefd zodat de concepten tussen beide producten beter geïntegreerd zijn, dubbele infogaring en analyse vermeden wordt, en zodat alles samen een volledig beeld geven wordt voor de prioriteitenstelling in het NVP. Dit ten behoeve van de Ministers van Justitie én Binnenlandse Zaken.

Het voordeel hiervan is dat de prioriteiten inzake georganiseerde criminaliteit effectief in de beleidscyclus worden geïntegreerd. Hiertoe moeten de concepten “georganiseerde criminaliteit” (nl. criminele organisaties zoals verwoord in de Col 19/2006), andere dadergroepen, georganiseerde individuele criminelen en organisatiecriminaliteit duidelijk gedefinieerd en afgelijnd worden, om op basis daarvan de inhoud van de verschillende producten te bepalen.

3. Tussen deze vier jaar zou er een jaarlijks tussentijds rapport of update (een soort “barometer crimorg” met concreet cijfermateriaal) moeten komen. Dit om een aantal nationale en Europese verplichtingen te ondervangen zoals het jaarverslag van de Federale Politie of het SOCTA van Europol. Belangrijke vraag hierbij is de status van deze tussentijdse rapporten (cfr. het al dan niet publiek karakter ervan – het verschijnen ervan in de pers). Een voorstel hieromtrent zou inhouden dat de cijfers na de goedkeuring van de Ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken mogen worden vrijgegeven en aan het Parlement overgemaakt. Dit dient te worden afgetoetst met de beide ministers.

4. Er zouden periodiek thematische analyses kunnen opgemaakt worden die in relatie staan tot aanbevelingen of conclusies van de vierjaarlijkse rapportage. De betrokken actoren kunnen naargelang het thema zeer divers zijn. Voorbeelden zijn een globale vonnissen- en arrestenanalyse, de toepassing van de bijzondere opsporingsmethoden en de interpretatie ervan door de rechter,...

5. Het kan ter verdere afbakening en duiding nuttig zijn om via focusgroepen een bevraging te organiseren bij politionele en justitiële beleids- en terreinactoren over welke elementen zij in de rapportage georganiseerde criminaliteit willen weerspiegeld zien. Dit zal toelaten om de noden, zowel op het terrein als bij de beleidsmakers, nog beter te capteren.

6. Er dient nagegaan of de criminologische definitie van de criminele organisatie, zoals verwoord in de Col 19/2006, nog stand houdt en of deze als basis kan worden gebruikt om de scope van gegevens voor de rapportage georganiseerde criminaliteit te vatten.

7. Voor dit jaarrapport werd de methodologie over de dreigingsevaluatie verder ontwikkeld en verfijnd. In de toekomst moet deze methodologie verder worden op punt gezet en dient verder te worden onderzocht hoe deze methodologie kan worden geoperationaliseerd ten behoeve van (i) strategische beeldvorming, (ii) prioriteitenstelling en (iii) tactisch researchmanagement.

8. Er dient nagegaan te worden of ook andere diensten een inbreng kunnen hebben bij de beeldvorming. De beperktheid van de bronnen om de beeldvorming te voeden is steeds een prangend probleem geweest. Hierbij moet het gebrek aan informatie van partners, de andere registratiewijzen en andere finaliteit van de gegevens van de partners worden overstegen.

9. In een latere fase dient ook gereflecteerd wie de eindverantwoordelijkheid draagt voor het rapport, alsook de vraag naar de rol van het begeleidingscomité in de nieuwe methodologie en de vraag naar de bepaling, uitvoering en opvolging van de thematische analyses zijn punten die uitgeklaard moeten worden.

10. Naar timing toe: Een eerste volwaardig rapport nieuwe stijl zou in 2015 verschijnen. Dit ter voorbereiding van het NPVB van dat jaar en het NVP 2016-2019. Er zou ter voorbereiding van dit nieuwe rapport in 2015 gestart kunnen worden met jaarlijkse tussentijdse rapportages voor de jaren 2012, 2013 en 2014. Mede omdat op Europees vlak de gegevens voor het SOCTA 2013 op het einde van 2012 aangeleverd moeten worden (Europese cyclus 2013-2017).

Het lijkt nog niet mogelijk om tegen die tijd een nieuwe methodologie klaar en operationeel te hebben. Een overgangsregeling moet dus worden voorzien waarbij met het meldingsformulier zal worden gewerkt en dit voor de periode 2010-2011.

9.2 Aanbevelingen op beleidsmatig vlak

In dit luik worden volgende aanbevelingen naar voor gebracht:

1. Van 2007 tot 2009 is het aantal lopende onderzoeken naar criminele organisaties duidelijk verder gedaald. Het achterhalen van de mogelijke oorzaken, die zich zowel op operationeel als beleidsmatig vlak kunnen bevinden, verdient verder onderzoek.

2. Doorheen het rapport werden enkele contrastrategieën ten opzichte van politie, justitie,... opgemerkt. Er dient te worden nagegaan in welke mate de veiligheid van magistraten, politiemensen en medewerkers met het gerecht kan verbeterd worden. Waar nodig moeten de gepaste wetgevende initiatieven genomen worden.

3. De vraag dient ook gesteld of de Col 19/2006 dient te worden aangepast, bij voorbeeld in het kader van een nieuwe methodiek.

4. In deze materie speelt evident de problematiek van de dringende nood aan een hernieuwd wetboek van strafprocesrecht wat er met de hervorming rond de bijstand van de advocaat bij het politieverhoor alleen maar prangender op is geworden.

9.3 Aanbevelingen op operationeel vlak

Volgende aanbevelingen op operationeel vlak worden geformuleerd:

1. Het is van belang om in een onderzoek naar georganiseerde criminaliteit ook aandacht te hebben voor volgende aspecten:

- Politie en justitie dienen in de onderzoeken naar georganiseerde criminaliteit ook oog te hebben voor de verschillende beroepscategorieën die een rol kunnen spelen bij de totstandkoming van georganiseerde criminaliteit. Hierbij dienen de verschillende beroepscategorieën aandacht te hebben voor de integriteitsbewaking van hun beroep.

- Het openen van een financieel onderzoeksluik, gericht op de ontneming van wederrechtelijke vermogensvoordelen, moet meer systematisch ingang vinden bij elk onderzoek naar georganiseerde criminaliteit. Hieraan dienen dan ook middelen te worden gekoppeld, wat actueel problematisch is.

- Aandacht dient in het onderzoek uit te gaan naar facilitatoren en experts in de werking van de criminele organisaties, want deze blijven bij opsporing en vervolging vaak buiten het aandachtsveld.

2. Aandacht moet uitgaan naar de correcte identificatie van daders in de politionele databank ANG. De mogelijkheden van biometrische technieken moeten worden geoperationaliseerd en geborgen binnen een gedegen wettelijk kader. Om het probleem van de aliansen te counteren dienen systematisch vingerafdrukken (zie gerechtelijke triptiek) te worden genomen en dient de verdachte internationaal geseind te worden (Schengen).

3. Het gevoel van straffeloosheid bij sommige criminele groepen dient aangepakt door middel van een strafuitvoering binnen België en in het land van herkomst. Er bestaan reeds een aantal akkoorden om de daders hun straf in hun thuisland te laten uitzitten. Dit dient te worden uitgebreid naar andere landen en van de bestaande akkoorden dient optimaal gebruik gemaakt te worden.

4. Initiatieven op Europees niveau, die kaderen binnen een alternatieve benadering van georganiseerde criminaliteit, dienen te worden opgevolgd en dienen de reflectie over het

aanpakken van georganiseerde criminaliteit verder te voeden. Een efficiëntere samenwerking en afstemming tussen het administratief, preventief en gerechtelijk luik dient beleidsmatig en operationeel bewerkstelligd. Dit betekent bij voorbeeld ook dat een aantal hinderpalen dat te maken heeft met gegevensbeschermingsregels (wettelijk) dienen te worden weggenomen.

5. Voor wat betreft de nood aan externe deskundigheid van criminele organisaties moet de politie nagaan of ze in het raam van de bijzondere opsporingsmethodes (bv. infiltratie) voldoende kan inspelen op deze vraag. De vraag stelt zich of de inzet van burgerinfiltranten een aangewezen optie is. Bovendien zullen politie en justitie nauwgezet de technologische ontwikkelingen moeten opvolgen met het oog op ontwikkeling van inhouse expertise (o.m. op het vlak van ICT).

6. De wijze waarop criminele organisaties gestructureerd zijn, de flexibele samenwerkingsverbanden die ze opzetten en hun aanwezigheid op diverse criminele markten, nopen politie en justitie tot flexibele en aangepaste werkmethoden. Naast het geografische criterium spelen eveneens het belang van een transversale benadering en specialisatie met focus op technische ontwikkelingen (meer nog dan het belang van fenomeenkennis).

7. Het concept dreigingsanalyse naar dadergroepen zou in de mate van het mogelijke geoperationaliseerd moeten worden zodat deze informatie kan aangewend worden in het rechenmanagement voor de toekenning van middelen.

Bibliografie

Beleidsdocumenten

Actieplan van de Regering tegen de georganiseerde criminaliteit, *Parl. St. Senaat* 1995/1996, 1-326/5, p. 21-39.

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *Protecting Europe from large scale cyber-attacks and disruptions: enhancing preparedness, security and resilience, Impact Assessment (Part 1)*, Telecom 69, st8375/09 ADD1, Brussels, 2 April 2009, 19p.

Persbericht Eerste Minister, Minister van Justitie en Minister van Binnenlandse Zaken, Voorstelling "Groene brochure", *Aanpak van Rondtrekkende Dadergroepen: Vernieuwde Uitdagingen*, <http://www.premier.fgov.be/files/rondtrekkende%20daders2.doc>

EMCDDA, *2007 Annual Report: the State of the Drugs Problem in Europe*, <http://www.emcdda.europa.eu/publications/annual-report/2007>

EMCDDA, *2008 Annual Report: the State of the Drugs Problem in Europe*, <http://www.emcdda.europa.eu/publications/annual-report/2008>

EU COUNTER-TERRORISM COORDINATOR, *EU Action Plan on Combating Terrorism*, JAI722, Brussels, 26 November 2009.

FEDERALE POLITIE, Dienst Strategische analyse, Nationaal Veiligheidsbeeld 2006 – synthese, juni 2006, 43p.

FEDERALE POLITIE, (*Politiële criminaliteitsstatistieken België 2000-2009 1ste semester 2009*), URL: http://www.polfed-fedpol.be/crim/crim_statistieken/2009_trim2/pdf/national/rapport_2009_trim2_nat_Belgie_nl.pdf

Het federaal veiligheids- en detentieplan, *Parl. St. Senaat 1999-2000, 2-461/1, Kamer 1999-2000, 50-716/1, 13 juni 2000, 144 p*

Kadernota Integrale Veiligheid, 30-31 maart 2004, goedgekeurd door de Ministerraad op 30 maart 2004.

KORPS LANDELIJKE POLITIEDIENSTEN, *Nationaal Dreigingsbeeld 2008 Georganiseerde criminaliteit*, Zoetermeer, KLPD-Dienst IPOL, oktober 2008, 261p.

National Focal Point EMCDDA, *Belgian National Report on drugs*, Brussels, 2004, URL : <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index34406EN.html>

National Focal Point EMCDDA, *Belgian National Report on drugs*, Brussels, 2007, URL: <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index61169EN.html>

National Focal Point EMCDDA, *Belgian National Report on drugs*, Brussels, 2008, URL: <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index86688EN.html>

National Focal Point EMCDDA, *Belgian National Report on drugs*, Brussels, 2009, URL : <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index111874EN.html>

NATIONAL INTELLIGENCE COUNCIL, *Global Trends 2025: A Transformed World*, November 2008, 100 p.; URL: http://www.dni.gov/nic/NIC_2025_project.html

RAAD VAN DE EUROPESE UNIE, *Ontwerp-besluit van de Raad over de regeling van de administratieve controle, de identificatie en de verbetering van de uitwisseling van informatie en inlichtingen in verband met speedboten en pleziervaartuigen en hun motoren*, 7079/10, Brussel, 5 maart 2010.

Regeringsverklaring van 22 maart 2007, "De aanpak van de rondtrekkende dadergroepen : een actualisatie".

RIJKSWACHT, Jaarrapport 1997 Georganiseerde criminaliteit 1996.

ROYAL CANADIAN MOUNTED POLICE, *RCMP 2007 Environmental Scan*, p. iii. (URL: <http://www.rcmp-grc.gc.ca/es-ae/2007/index-eng.htm>)

UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS & CRIME, *World Drug Report 2008*, New York, United Nations, 2008, 310p.

UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS & CRIME, *World Drug Report 2009*, New York, United Nations, 2009, 306 p.

UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE, BUREAU FOR INTERNATIONAL NARCOTICS AND LAW ENFORCEMENT AFFAIRS, *International Narcotics Control Strategy Report*, March 2010, 666p. (URL: <http://www.state.gov/documents/organization/138548.pdf>)

Onderzoeksrapporten en andere publicaties

BENNETT, T. & K. HOLLOWAY, *The causal connection between drug misuse and crime*, British journal of criminology, (2009)49 p.513-531.

BLACK, C., VANDER BEKEN, T., FRANS, B. & M. PATERNOTTE, *Reporting on Organised Crime. A Shift from Description to Explanation in the Belgian Annual Report on Organised Crime*, Antwerpen, Maklu, 2001, 117 p.

BEN TAHAR, D., *Doorstroom van rondtrekkende dadergroeperingen in de strafuitvoering: een analyse van acht cases*, Stagiair Criminologie, Universiteit Gent, 2007, 30.

BERKMOES, H. & J. DELMULLE, *De bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden*, Brussel, Politeia, 2009, 775 p.

BELCLIV, *Een doorlichting van de informaticabeveiliging van de Belgische ondernemingen. Resultaten van een tweede enquête van BELCLIV 2004*, 2006.

CAM, *Risicoschatting cannabis 200*, Coördinatiepunt Assessment en Monitoring nieuwe drugs, Bilthoven, 2008.

CLUSIF, *Information Systems Threats and Security Practices in France*, 2008 Edition, <http://www.clusif.fr>

DE RUYVER, B., PELC, I., DE GRAEVE, D., BUCQUOYE, A., CORNELIS, L. & P. NICAISE, *Drogues en chiffres II. Etude des acteurs concernés, des dépenses publiques et des populations atteintes*, Gent, Academia Press, 2007.

DUPREZ, D. & M. KOKOREFF, *Les mondes de la drogues*, Paris, Odile Jacob, 2000.

CANTER, D. & L. ALISON (ed.), *Offender Profiling Series: IV – Profiling Property Crimes*, Aldershot, Ashgate, 2000, 318 p.

CENTER FOR THE STUDY OF DEMOCRACY, *Examining the Links between Organised Crime and Corruption*, European Commission, 2010, 334p.

DE COCK, K., *Les auteurs itinérants : qui, comment et pourquoi ?*, Le Journal de la Police-L'officier de Police, n°2, februari 2007.

DE RUYVER, B., VANDER BEKEN, T. & C. BLACK, *Measuring Organised Crime in Belgium*, Antwerpen, Maklu, 2000, 91 p.

DE COCK, K., *Literatuurstudie: Rondtrekkende dadergroepen*, Federale Politie, CSD Brussel/Asse, 2004

DE RUYVER, B., *Rondtrekkende dadergroepen, Grensoverschrijdend beleid*, Politeia, 2006, 118p.

DUBOIS, S., *Criminele processen: heling en buit bij de rondtrekkende dadergroepen: een actualisatie*, Federale Politie, juni 2009.

FEDERALE POLITIE, *De Georgische georganiseerde criminaliteit in België*, 2008.

FIJNAUT, C., VAN DAELE, D. & F. VERBRUGGEN, *De uitdaging van de georganiseerde misdaad in België. Het antwoord van de overheid*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 1998, 371.

PAULUSSEN, L., *Strategisch rapport sedentaire dadergroepen*, Federale Politie, 2007.

PONSAERS, P., DE RUYVER B., DE CORTE T. et al., *Drogues et nuisances : étude du phénomène des nuisances associées aux drogues, de son contrôle et de ses effets à partir de différents angles d'approche : synthèse*, Police scientifique fédérale, Gent , Academia Press, 2004.

RAND Europe, *Estimating the size of the global drug market: A demand-side approach*, Prepared for the European Commission, 2009,

URL: http://www.rand.org/pubs/technical_reports/2009/RAND_TR711.pdf

ROGGEN, F., *La loi du 10 janvier 1999 relative aux organisations criminelles*, Revue de droit pénal et de criminologie, 72, novembre 1999, 1135 – 1160.

ROYAL CANADIAN MOUNTED POLICE, *RCMP 2007 Environmental Scan*, 163 p.

SEGAERT, S., *Criminele processen: Heling en buit bij Roemeense rondtrekkende dadergroepen en communicatie bij rondtrekkende dadergroepen*, Federale Politie, 2006.

SHOVER, N., *The social organization of burglary*, in: CANTER, D. & L. ALISON (ed.), *Offender Profiling Series: IV – Profiling Property Crimes*, Aldershot, Ashgate, 2000, 318 p.

VAN DAELE S., VANDER BEKEN T., DE RUYVER B., *Rondtrekkende dadergroepen: een empirische toets*, Panopticon, 2008, 35.

VAN DAELE, S., *Helingprocessen bij rondtrekkende dadergroepen : een bevraging bij Roemeense en Servische daders*, IRCP, Universiteit Gent, april 2009, 57.

VAN DEN WIJNGAERT, Chr., *Strafrecht & strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2009, 1.340 p.

VANDER BEKEN, T., CUYVERS, L., DE RUYVER, B., DEFBUYTIER, M. & K. HANSENS, *Kwetsbaarheid voor georganiseerde criminaliteit. Een gevalstudie van de diamantsector*, Gent, Academia Press, 2004, 488p.

VANDER BEKEN, T. (ed.), *Organised Crime and vulnerability of economic sectors. The European transport and music sector*, Antwerp-Apeldoorn, Maklu, 2005, 322p.

VANDER BEKEN, T. (ed.), *European organised crime scenario's for 2015*, Antwerp-Apeldoorn, Maklu, 2006, 283 p.

VANDER BEKEN, T., *The European Waste industry and crime vulnerabilities*, Antwerp-Apeldoorn, 2007, 190p.

VANDER BEKEN, T., *The pharmaceutical sector and crime vulnerabilities*, Antwerp-Apeldoorn, 2007, 218p.

VAN GEMERT, F., FLEISHER, M., *In de greep van de groep. Een onderzoek naar een Marokkaanse problematische jeugdgroep*, Regioplan Beleidsonderzoek, Amsterdam, 2002.

VERBRUGGEN, F., *Een te botte speerpunt. Bedenkingen bij het wetsontwerp betreffende criminele organisaties*, Vigiles, 1997, n°2, 8 – 25

VERWEE, I., PONSAERS P., & E. ENHUS, *Inbreken is mijn vak, Textuur en praktijk van woninginbraak*, Boom Juridische uitgevers, Den Haag, 2007, 207p.

VILLE, J., *Doorstroom van rondtrekkende daders in de strafuitvoering en het probleem van de aliases*, Stagiair Criminologie Gentse Universiteit, 2008.

Krantenartikels & tijdschriften

ARNOTT, S., *How cyber crime went professional*, The Independent, 13 augustus 2008

BEAUTHIER, G.-H., *Demain, nous serons tous des maffieux*, Le Vif/ L'Express, 04/07/1997, 30

DE CONINCK, D., *Staatsveiligheid wil ministers hun Blackberry afnemen*, De Morgen.be, 24 februari 2010.

KETTLES, N., *Les peuples se droguent, les forêts se meurent*, The Ecologist Courier International, n° 991, 29 octobre 2009 – 4 novembre 2009, 52.

LALLEMAND, A., *Les épaves du pavot : la toxicomanie s'étend, la riposte s'organise*, Le Soir, 3 décembre 2009.

SAUVILLER, R., *Waar zijn de belgische drugstoeristen naartoe*, P-magazine, 1 december 2009, 116-120.

TIMMERMAN, G., *Zaventem en Antwerpen draaischijven drugshandel*, De Morgen.be, 3 maart 2008.

Internet

DUPIN, L., *Les Blackberry de RIM mis à l'index par le gouvernement français*, zdnet.fr, 20 juni 2007, URL: <http://www.zdnet.fr/actualites/telecoms/0,39040748,39370452,00.htm>
<http://www.rcmp-grc.gc.ca/es-ae/2007/index-eng.htm>

MCAFEE, *Virtual Criminology Report. Cybercrime versus cyberlaw 2008*, 4, URL : <http://www.mcafee.com>

STAPEL, A.J., *Cyberaanval op Georgië gelinkt aan Russische criminelen*, Tweakers, 17 augustus 2009, URL: <http://tweakers.mobi/nieuws/61882>

VAN ACKER, B., *Russen voeren cyberaanval tegen Estland*, MO.*, 17 mei 2007, URL: [http://www.mo.be/index.php?id=61&tx_uwnews_pi2\[art_id\]=18134](http://www.mo.be/index.php?id=61&tx_uwnews_pi2[art_id]=18134)

VAN BEEMEN, O., *Vrees voor larie-Lacoste en valse Vuiton – Namaakproducten in Nederland*, 7 januari 2009, URL: <http://www.ed.nl/economie/alg/4302217/Vrees-voor-larieLacoste-en-valse-Vuitton--Namaakproducten-in-Nederland.ece>

VAN MILTENBURG, O., *Georgië: Rusland voert cyberoorlog*, Tweakers, 11 augustus 2008, URL: <http://tweakers.mobi/nieuws/55044>

X., *Cyberaanvallen VS en Zuid-Korea werk van amateurs*, Security.nl, 17 juli 2009, URL: http://www.security.nl/artikel/30313/1/Cyberaanvallen_VS_en_Zuid-Korea_werk_van_amateurs.html

X., *Cybercriminalité: le chantage en ligne fait recette*, 16 augustus 2009, La Libre, URL : <http://www.lalibre.be/societe/cyber/article/522456/cybercriminalite-le-chantage-en-ligne-fait-recette.html>

Bijlagen

Bijlage: Verdere methodologische duiding van het jaarrapport

Methodologie: Omgevingsanalyse

Wat vooraf ging

In het vorige jaarrapport werd gewezen op het feit dat beleidsontwikkeling op vlak van criminaliteit en onveiligheid omgeven is door onzekerheid.¹⁵⁰ De beleidsvoorbereidende en – ondersteunde diensten delen de overtuiging dat beleidsmakers tijdig geïnformeerd moeten worden over mogelijke uitdagingen en dreigingen, zodat tijdig preventieve maatregelen getroffen kunnen worden. Dit veronderstelt dus een prospectie van de omgeving in de brede betekenis van het woord. De inhoud en de relevantie van een dreigingsanalyse hangt dan ook af van de resultaten van de omgevingsanalyse (zie ook voetnoot 282 en pagina iii).

Deze prospectieve dynamiek kreeg dus eerder vorm met het Organised Crime Outlook-project¹⁵¹, waarin het scenario-plannings-concept centraal stond.¹⁵² Het project ging er vanuit dat scenario's kunnen helpen bij het inschatten van (potentiële) maatschappelijke ontwikkelingen die een impact of invloed zouden kunnen hebben op het fenomeen en op de werking van politie en justitie. Eveneens een achterliggende gedachte was dat scenario's enerzijds een structuur kunnen bieden voor debat over de (onzekere) toekomst en anderzijds kunnen dienen als instrument voor beleidsanalyses op lange termijn.

Echter, de complexe en tijdrovende methodologie van het scenario plannen leidde er toe dat in het jaarrapport 2007 de omgevingsanalyse op middellange termijn benaderd zou worden, waardoor de omgevingsanalyse zich beperkte tot de eerder geïdentificeerde driving forces¹⁵³: het veiligheids- en preventiebeleid, economisch potentieel, de gezondheidszorg, vergrijzing, de beschikbaar van energie, en de toegang en beschikbaarheid van technologie.¹⁵⁴

¹⁵⁰ DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID, Jaarrapport 2007 Georganiseerde Criminaliteit in België 2005-2006, Brussel, 84.

URL: http://www.dsb-spc.be/web/index.php?option=com_content&task=view&id=55&Itemid=80

¹⁵¹ Dit project kaderde in de uitvoering van een aanbeveling in het Jaarrapport 2003 Georganiseerde Criminaliteit in België en werd deels gefinancierd door de Europese Commissie onder het toenmalige AGIS-programma.

¹⁵² VANDER BEKEN, T. (ed.), *European organised crime scenario's for 2015*, Antwerp-Apeldoorn, Maklu, 2006, 283p.

¹⁵³ Dit zijn ontwikkelingen op o.a. sociaal, economisch, politiek en technologisch vlak, die de toekomstige dynamieken in de maatschappij vorm geven.

¹⁵⁴ DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID, Jaarrapport 2007 Georganiseerde Criminaliteit in België 2005-2006, Brussel, 86.

Op heden

De aanpak van de omgevingsanalyse voor onderhavig rapport werd n.a.v. voorgaande ervaringen¹⁵⁵ verder bijgestuurd. In het bijzonder, voor de huidige beeldvorming inzake georganiseerde criminaliteit in België werd er geen al te complexe, academische methodologie voor de omgevingsanalyse uitgewerkt. Er werd geopteerd voor een eerder **pragmatische analyse/benadering** van de maatschappelijke ontwikkelingen (PEST) die een mogelijke invloed zouden kunnen hebben op de opportuniteiten en bedreigingen voor criminele organisaties en de kwetsbaarheden van de legale markten.

De omgevingsanalyse gebeurde a.d.h.v. een systematische en periodieke scanning van een aantal bronnen in de media op vlak van politiek, wet- en andere regelgeving, demografie, economie, technologie, klimaat, cultuur (normbeleving, mentaliteit, ...), criminaliteit en onveiligheid in het algemeen, ... Ook andere studies van de omgeving/wereld/issues werden er op na geslagen. Ook een aantal van de bovenvermelde driving forces die in het vorige jaarrapport aan bod kwamen, werden hier in rekening gebracht.

Werkwijze

Er werd op regelmatige basis de media gescand op relevante signalen die betrekking hadden op de eerder geïdentificeerde driving forces en op de meer algemene ontwikkelingen op politiek, economisch, sociaal en technologisch vlak. Maar ook de berichtgeving over het klimaat en demografische ontwikkelingen werden opgevolgd.

Diverse bronnen werden aangeboord gaande van de klassieke/vertrouwde kranten, weekbladen en digitale open bronnen:

het Canadese RCMP (en hun Environmental Scan)¹⁵⁶,

RAND Corporation¹⁵⁷,

De Tijd;

Le Soir;

La Dernière Heure;

¹⁵⁵ De scanning van de omgeving en de opvolging van de scenario's is tijdrovend en bovendien geen neutrale activiteit. Wat ook dreigt is de zgn. *self-fulfilling prophesy*. Uiteindelijk is de kwaliteit of de juistheid van de scenario's afhankelijk van de aard, de volledigheid en de beschikbaarheid van de data en hun bronnen.

¹⁵⁶ URL : <http://www.rcmp-grc.gc.ca/es-ae/2007/index-eng.htm>

¹⁵⁷ URL: <http://www.rand.org/>

The Independent;

Le Vif/L'Express;

De Morgen;

Wall Street Journal;

de persoverzichten van diverse beleidsorganen (Europese Commissie, FOD Justitie, FOD Binnenlandse Zaken, ...);

Internet: www.krantenkoppen.be (biedt een overzicht van buitenlandse en Belgische kranten) , www.express.be (biedt een overzicht van buitenlandse en Belgische kranten), ...

Op basis van deze observaties werden, op een niet-limitatieve wijze, de meest markante ontwikkelingen samengebracht die een mogelijke invloed zouden kunnen hebben op o.a. de opportuniteiten en bedreigingen voor criminele organisaties en "law enforcement". Er werd vervolgens getracht om deze ontwikkelingen doorheen in de volgende hoofdstukken te weven. Dit gebeurt o.a. door middel van een abstract uit een krantenartikel.

Beperkingen

Noodzakelijk te vermelden is dat er geen eenduidige methodologie bestaat voor de scanning van de omgeving. Het volstaat voldoende data te verzamelen teneinde een onderscheid te kunnen maken tussen de vroegere en toekomstige trends. De scanning van de omgeving heeft ook een aantal beperkingen. *Het is een (al dan niet periodieke) activiteit die niet alleen gericht is op het zoeken van bepaalde informatie, het zegt ook iets over de blootstelling aan informatie¹⁵⁸ Bovendien is de 'ontdekking' van potentieel relevante informatie beperkt door de eigen conceptie of perceptie van de omgeving. Het is bijgevolg niet mogelijk alle veranderingen in de maatschappij evenveel aandacht te schenken of tijdig op te merken, en evenmin er de juiste consequenties aan te koppelen.*

Methodologie: Dreigingsanalyse

Wat voorafging

Het is interessant op te merken dat de aanpassing in 2005 van artikel 324bis en ter van het Strafwetboek het in aanmerking nemen van een dossier dat mogelijk in overweging wordt

¹⁵⁸ CORREIA, Z. & WILSON, T.D., *Factors influencing environmental scanning in the organizational context*, Information Research, Vol. 7, n° 2, January 2002. URL: <http://informationr.net/ir/7-1/paper121.html>

genomen voor het beeld van het fenomeen soms tegenstrijdig maakt. De wettelijke definitie, waarbij de aanwezigheid van een contrastrategie als constitutief element van de criminele organisatie (324bis) niet meer nodig is, lijkt immers ruimer dan de criminologische definitie die nog steeds het gebruik van een commerciële structuur en/of het gebruik van geweld en/of beïnvloeding vereist om te bepalen dat het om een criminele organisatie handelt. Soms komen strafdossiers van criminele organisaties dus niet in het beeld van sommige recente jaarverslagen voor.

Werkwijze

Zoals voorheen, worden de onderzoeksgegevens aan de hand van het meldingsformulier verzameld. Via een elektronisch formulier kunnen de nationale statistische gegevensbanken voortaan, op basis van rechtstreekse gegevensinvoer door de onderzoekers (bijvoorbeeld aan de hand van een scrollmenu), halfautomatisch worden aangevuld. De strategische analisten van het gedecentraliseerde niveau van de Federale Politie worden op heden van deze taak van gewone invoer ontlast. Hierdoor zullen ze naar een diepgaandere analysetaak kunnen worden geheroriënteerd.

De voornaamste ontwikkelingen die de voorbije jaren werden opgetekend hadden betrekking op de lange termijnmethodologie. Doorheen de jaarverslagen wordt vastgesteld dat de door het conceptuele model uitgezette pistes op concrete resultaten uitlopen. Elke nieuwe methode (analyse van legale markten, analyse van bepaalde contrastrategieën, PEST-omgevingsanalyse, uitwerking van prospectieve scenario's, leesrooster van de dreiging door criminele organisaties, ...) informeert op een specifieke wijze over georganiseerde criminaliteit en maakt het mogelijk het fenomeen beter te begrijpen. Hoewel het theoretisch wensbaar is, blijft de toepassing van al deze technieken voor elk jaarverslag erg afhankelijk van de beschikbare analysecapaciteit. Daarom moeten de jaarverslagen perspectiefgewijs ten opzichte van elkaar worden gezien.

Dit document geeft ook de resultaten van de dreigingsanalyse die in 2008 en 2009 werd uitgevoerd. Deze werden doorheen dit verslag verfijnd. Een hoofdstuk geeft ook de algemeen verkregen resultaten. Het criminele potentieel van een organisatie wordt immers op basis van alle criteria geëvalueerd.

Het toezicht en de externe follow-up van de voor dit jaarverslag gevolgde methodologie werd ook door het begeleidingscomité, binnen hetwelke de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid als projectverantwoordelijke voor het coördineren en betrekken van de diverse actoren fungeert, waargenomen.

Het begeleidingscomité is samengesteld uit leden van de beleidscellen van de Minister van Justitie en de Minister van Binnenlandse Zaken, het Federaal Parket, het Parket-generaal van Gent, de Federale Politie, de Veiligheid van de Staat, de Algemene Directie Veiligheid en Preventie (FOD Binnenlandse Zaken), het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring, het “*Institute for International Research on Criminal Policy*” (IRCP) van de Universiteit Gent en de “*Service de droit pénal et de procédure pénale*” van de Université de Liège.

Beperkingen

In de loop der jaren is het stelselmatige verzamelen van gegevens omtrent georganiseerde criminaliteit nauwkeuriger geworden. Sommige aanpassingen vergemakkelijken onder meer de overgang naar een lange termijnmethodologie waardoor de kwaliteit van het jaarverslag in fine verbetert. Er moet een evenwicht worden gevonden tussen het detail van de automatisch bij de onderzoekers verzamelde informatie en de garantie op een globaal beeld van de (mogelijk) aanwezige informatie binnen de politiediensten.

In het verlengde van de voorheen genomen initiatieven om het verzamelen van de kwalitatieve informatie te verbeteren, werden drie vragen die weinig bruikbare antwoorden opleverden geschrapt. Ze werden door 3 andere, meer relevante vragen vervangen. De eerste is gericht op de herkomst van de organisatie, de tweede op de banden tussen de criminele organisaties en de derde op de beschikbare bronnen.

De kwalitatieve informatie over de illegale markten werd verzameld op basis van een canvas aan de hand waarvan een betere vergelijking tussen de verschillende criminele fenomenen mogelijk was. Hun definities sluiten zo nauw mogelijk aan bij de concepten die door het NPVB worden gebruikt. Specifieke informatie moet op die manier gemakkelijk in de risicoanalyse kunnen worden opgenomen (zoals de evaluatie van de organisatiegraad van de fenomenen of de dreigingsevaluatie van de betrokken dadergroepen).

De **methodologische beperkingen** hebben te maken met de selectiviteit, de betrouwbaarheid en het onvolledige karakter van de (cijfer)gegevens.

De **selectiviteit** is te wijten aan het voornamelijk politionele en gerechtelijke karakter van de kwantitatieve gegevens. Deze gegevens geven meer de manier weer waarop de politiediensten hun onderzoeken organiseren dan de karakteristieken van georganiseerde criminaliteit. Een grotere diversiteit aan bronnen zou dit gebrek grotendeels verhelpen.

De **betrouwbaarheid** van de gegevens neemt elk jaar toe. De verschillende controles op verschillende niveaus tijdens de gegevensverzameling en –verwerking bevorderen de correctheid.

Het **gedeeltelijke karakter** van de politionele en gerechtelijke gegevens werd deels gecompenseerd door het betrekken van de leden van het openbaar ministerie en de Veiligheid van de Staat bij het proces, alsook door de aanzienlijke inbreng van de academische wereld. Deze waardevolle bijdragen werden aangevuld met talrijke open bronnen.

Een grotere betrokkenheid van de douanes en het Ministerie van Financiën bij de inzameling van gegevens die inherent zijn aan hun bevoegdheden blijft een na te streven doelstelling.

Het meldingsformulier bevat nog steeds **inhoudelijke beperkingen**. Het blijft immers moeilijk concepten in een formulier om te zetten teneinde de gegevensverzameling te systematiseren.

Het verzamelen van de kwalitatieve bijdragen over de fenomenen zal, ondanks een gemeenschappelijk canvas, aan een evaluatie moeten worden onderworpen om de aanvaardbare methodologische procedure te kunnen uitwerken.

Het gebruik van de lange termijnmethodologie gebaseerd op de risico's gaat uit van een praktische keuze. Hoewel verschillende elementen van het analysemodel er in zijn opgenomen en de noodzakelijke gegevens worden ingezameld en beheerd, zal de analyse van de georganiseerde criminaliteit steeds onder onvoldoende of onnauwkeurige informatie en beperkte middelen gebukt gaan. De keuze van dit soort analyse beantwoordt evenwel direct aan de behoefte om anticipatieve en aan specifieke aspecten van de georganiseerde criminaliteit aangepaste strafrechtelijke beleidsvormen te ontwikkelen en op te zetten.

Problemen

De geleidelijke overgang naar een lange termijnmethodologie vergt een **overleg met diverse**, zowel publieke als private, **bronnen**. Dit gebeurt, in de mate van het mogelijke, via de samenwerking tussen de Veiligheid van de Staat, de FOD Binnenlandse Zaken, het COIV en andere relevante partners. De beschikbare informatie wordt **aangevuld met vervolgings- en veroordelingsgegevens** (zie punt I.A) uit een analyse van de eindbeslissingen van dossiers waarin een meldingsformulier werd opgesteld.

Bovendien wordt nagegaan in welke mate de informatie van jaarverslagen die in het kader van **art. 90decies Sv** zijn opgesteld (toepassing van afluistermethododes, anonieme getuigenis, bescherming van bedreigde getuigen, bijzondere opsporings- en onderzoeksmethododes), door middel van de meldingsformulieren, met de beschikbare informatie in verband kunnen worden gebracht.

Een tweede probleem betreft de methodologie voor de impactmeting die nog moet worden uitgewerkt.

De overgang naar de lange termijnmethodologie vergt een ruimer gebruik van kwalitatieve analysetechnieken. Het (individuele of groeps)interview blijft een bevoorrecht instrument. Hoewel het bijzonder rijk is aan details, zijn hier heel wat middelen, zowel vanwege de analisten als van de geïnterviewde personen, voor nodig.

Methodologie: Kwetsbaarheidsanalyse van legale markten

De overlapping tussen de georganiseerde criminaliteit en de economische wereld moet worden bestudeerd om toereikende preventieve en reactieve maatregelen ten uitvoer te leggen en zo het hoofd te bieden aan deze bedreiging. De universiteiten van Gent en van Antwerpen hebben samen een methodologie ontwikkeld aan de hand waarvan de kwetsbaarheid van de bedrijfssectoren ten opzichte van de georganiseerde criminaliteit kan worden beoordeeld. Deze methodologie werd toegepast op een aantal sectoren. Hier wordt volstaan door te verwijzen naar de desbetreffende studies.

Uit de praktijk blijkt dat kwetsbaarheidstudies zeer omslachtig en arbeidsintensief zijn. Zodanig dat hoofdstuk 4 (Kwetsbaarheden van de legale omgeving) beperkt wordt tot statistische gegevens uit de dossiers die bij de politiediensten thans worden onderzocht. (Het volstaat te verwijzen naar de reeds uitgevoerde onderzoeken vermeld in de voetnoten 286 t/m 290) Er

moet worden opgemerkt dat deze gegevens soms ook in de rubriek contrastrategie kunnen worden ondergebracht. Hier is het van belang te wijzen op de economische sectoren waarvoor een bijzondere aandacht is vereist.

Voor de volledigheid volgt hieronder een beknopte samenvatting van deze methodologie.

De methodologie die door de universiteit van Gent en Antwerpen ontwikkeld wordt met het mogelijk maken de kwetsbaarheid van legale sectoren voor georganiseerde criminaliteit in kaart te brengen.¹⁵⁹ Een dergelijke oefening heeft vooral preventieve doelstellingen aangezien zij moet toelaten ook probleemgebieden te identificeren die voorsnog niet door georganiseerde misdaad zijn aangetast. Kwetsbaarheid houdt immers niet alleen concrete aantasting in, maar ook het risico daarop.

De methodologie werd eerst toegepast op de **diamantsector**¹⁶⁰. En vervolgens kwamen aan bod: de transport- en de muzieksector¹⁶¹, de farmaceutische sector¹⁶² en de Europese afvalverwerkende sector¹⁶³.

De methodologie bestaat uit vijf fasen. Deze vijf opeenvolgende fasen kunnen worden opgesplitst in twee conceptueel verschillende delen. De eerste drie fasen van de methodologie zijn beschrijvende stappen, die informatie samenbrengen op drie verschillende niveaus: meso, macro en microniveau. De vierde en vijfde fase zijn evaluatief van aard en hebben tot doel om aan de hand van indicatoren een kwetsbaarheidsprofiel van een sector op te stellen en conclusies en aanbevelingen te formuleren.

De vijf methodologische stappen zijn de volgende:

De **sectoromschrijving**: waarin de kernsector en diverse spelers op de markt worden belicht vanuit een vooral economische benadering. Deze methodologische stap situeert zich op mesoniveau en concentreert zich op de sector en subsectoren als eenheid voor analyse.

¹⁵⁹ VANDER BEKEN, T., CUYVERS, L., DE RUYVER, B., HANSENS, K. & C. BLACK, *Het meten van de kwetsbaarheid van de legale economische sectoren voor de georganiseerde criminaliteit*, Gent, Academia Press, 2003, 185p.

¹⁶⁰ VANDER BEKEN, T., CUYVERS, L., DE RUYVER, B., DEFROYTIER, M. & K. HANSENS, *Kwetsbaarheid voor georganiseerde criminaliteit. Een gevalstudie van de diamantsector*, Gent, Academia Press, 2004, 488p.

¹⁶¹ VANDER BEKEN, T. (ed.), *Organised Crime and vulnerability of economic sectors. The European transport and music sector*, Antwerp-Apeldoorn, Maklu, 2005, 322p.

¹⁶² VANDER BEKEN, T., *The pharmaceutical sector and crime vulnerabilities*, Antwerp-Apeldoorn, 2007, 218p.

¹⁶³ VANDER BEKEN, T., *The European Waste industry and crime vulnerabilities*, Antwerp-Apeldoorn, 2007, 190p.

De **cluster- en omgevingsanalyse**: waarin componenten van de ruimere context en hun relatie onderling en tot de sector worden besproken. Deze methodologische stappen situeren zich op macroniveau en concentreren zich op de cluster en het netwerk als eenheden voor analyse. De omgevingsanalyse schetst een beeld van de belangrijkste trends op politiek, economisch, sociaal-cultureel en technologisch vlak die de context van de sector beïnvloeden en bepalen. De clusteranalyse maakt een studie van de relevante actoren in de onmiddellijke (economische) omgeving van de kernsector en besteedt aandacht aan hun rol, functie en relatie met de kernsector.

De studie van de **referentiemodellen**: waarin informatie wordt verzameld over de entiteiten in de sector. Deze methodologische stap situeert zich op microniveau, met de entiteit en de 'business processes' van de entiteiten in de sector, als eenheden voor analyse.

In deze fase wordt een eenvoudige standaard bedrijfsstructuur ontworpen dat als referentiemodel kan worden gebruikt voor entiteiten met eenzelfde economische activiteit binnen de sector. Het model wordt opgebouwd aan de hand van het identificeren van een keten van 'business processes' die de relevante bedrijfsprocessen van de entiteit dienen te visualiseren.

Niveau	Economische eenheid	Methodologische stap
Macro	cluster, netwerk	omgevingsanalyse
Meso	sector, subsector	sectorbeschrijving
Micro	entiteit, 'business-processes'	referentiemodellen

Het kwetsbaarheidprofiel op basis van een **breedte- en een dieptescan**: waarin de informatie die werd aangedragen in de vorige fasen, betekenisvol wordt geordend om de betekenis ervan op een zinvolle manier te kunnen beoordelen.

Deze vierde fase is de essentie van de kwetsbaarheidsstudie. Aan de hand van een diagram van indicatoren wordt de analyse van de informatie gestructureerd en het opstellen van het kwetsbaarheidprofiel uitgevoerd. De indicatoren worden aan de hand van de ingewonnen informatie ingevuld en per indicator wordt een kwetsbaarheid toegekend. Daarvoor wordt

beroep gedaan op een schaaltechniek met vier labels, gaande van 'zeer grote', 'grote', 'kleine' tot 'zeer kleine kwetsbaarheid'.

Gezien de informatieverzameling gebeurt op verschillende niveaus (meso, macro, micro), wordt ervoor gekozen om deze analytische oefening twee keer uit te voeren, eens in de breedte en eens in de diepte, waarbij de breedtescan de analytische verwerking van de informatie van de cluster- en sectoranalyse is en de dieptescan wordt uitgevoerd op basis van de informatie komende van de referentiemodellen en 'business processes'. Nadat de resultaten van beide 'scans' voldoende zijn genuanceerd en gerelativeerd (terugkoppeling naar de context) kan een kwetsbaarheidprofiel worden opgesteld, waarbij de geïdentificeerde kwetsbaarheden worden gerangschikt.

De **conclusies en aanbevelingen**: waarin op basis van het kwetsbaarheidprofiel in de eerste plaats algemene conclusies worden geformuleerd. Deze dienen vervolgens om aanbevelingen te formuleren die het volledige of gedeeltelijke kwetsbaarheidprofiel in positieve zin dienen te verbeteren.

Methodologie: Betrokkenheid in illegale markten

In de inleiding werd gewezen op de beleidskeuze om de lange termijnmethodologie stapsgewijze verder uit te werken. Op heden werden voor de analyse van de organisatiestructuur, de contrastrategieën, de legale markt en de omgeving een geëigende methodologie of werkwijze uitgewerkt. Er restte enkel nog de analyse van de illegale markten en de betrokkenheid van de criminele organisaties in deze illegale sectoren of activiteitsdomeinen.

Voor het onderhavig rapport werd geopteerd om het hoofdstuk over de betrokkenheid van de criminele organisaties in de illegale markten, gezien hun diversiteit, op een pragmatische manier te benaderen. De bedoeling is te komen tot een visueel en beschrijvend beeld over criminele organisaties in België als betrokken partij op de illegale markten.

Het uitgangspunt van de analyse van de betrokkenheid van criminele organisaties in de illegale markten is dezelfde als voor de legale markten: het "**spectrum of enterprise**". Criminele activiteiten spelen zich in het bijzonder af in het hele spectrum van het legale en illegale ondernemen. De illegale markt is onderworpen aan dezelfde marktdynamieken die in de legale markten ook aan het werk zijn: vraag en aanbod.

Werkwijze

Hiervoor werd een concept uitgewerkt waarbij een aantal aspecten aan bod komen. Deze aspecten werden uiteengezet in een fiche, die door de strategisch analisten van de Federale Politie als leidraad gebruikt werden om een beeld van de illegale markt in kwestie op te stellen. Hieronder volgt een algemene fiche die aan de strategisch analisten ter beschikking werd gesteld. Naargelang de illegale markt werd een aantal aanpassingen doorgevoerd.

Domeinafbakening

Criterion 1: Omvang van de markt

Aantal geregistreerde feiten;

Aantal gebruikers/consumenten;

Aantal inbeslagnames;

Wijze van smokkel, productie, distributie en andere business processen;

Vergelijkbaar aandeel van legale branche (omzetcijfers, tewerkgestelden, ...)

Criterion 2: Criminele samenwerking

Welke criminele organisaties zijn actief binnen dit fenomeen?

Welke contrastrategieën worden hier gebruikt?

Op welke "facilitatoren/brookers/experten" wordt een beroep gedaan?

Internationale dimensie;

Criterion 3: Gevolgen

Individueel;

Brancheniveau;

Maatschappij;

Criterion 4: Criminaliteitsrelevante factoren en verwachtingen

→ Welke factoren in de maatschappij vormen ofwel een opportuniteit ofwel een bedreiging voor deze illegale markt?

Relevante tendensen en ontwikkelingen

Methodologie: Impactanalyse

Op heden werd nog geen methodologie voor de impactmeting ontwikkeld. Bijgevolg werd er ook geen impactanalyse verricht.

Dreigingsevaluatie – theoretisch kader

A. Het concept “dreiging”¹⁶⁴

In de literatuur wordt **dreiging** (threat) omschreven als de mogelijkheid dat daders (personen of instellingen) een gevaarlijke en/of destabiliserende voorval veroorzaken. De eerste stappen van de uitvoering van dit concept in de studie van de georganiseerde criminaliteit in België werden in het jaarverslag 2000 vastgelegd. Hierbij werd uitgegaan van de studie van 2 elementen: de intentie en het vermogen.

In het kader van de georganiseerde criminaliteit is de **evaluatie van de dreiging** (threat assessment) gebaseerd op het dreigingspotentieel (uitbreiding van de intentie- en vermogenselementen), in combinatie met de geboekte successen. Dankzij de successen kan het dreigende vermogen dat reeds in merkbare resultaten door de organisatie werd omgezet in rekenschap worden genomen. Teneinde een goede van een minder goede organisatie te onderscheiden, moesten duidelijke en meetbare karakteristieken worden bepaald.

Uitgaande van een ruime wetenschappelijke literatuurstudie over groepen en organisaties (op het vlak van economie, psychologie, theoriemanagement, sociologie ... en criminologie), konden deze karakteristieken worden geïdentificeerd en geordend volgens de processen waartoe ze behoren (operationele, ontwikkel-¹⁶⁵ en adaptieve processen¹⁶⁶).

Om het **vermogen** van een criminele organisatie te bepalen, kunnen twee dimensies uit de criminologische literatuur worden afgeleid: efficiëntie en duurzaamheid.

De eerste is de manier waarop de criminele organisaties hun criminele activiteiten (via operationele processen) op correcte wijze ontwikkelen. De tweede toont de manier aan waarop de criminele organisaties hun bestaan (door adaptieve processen) garanderen.

Organisatie A zorgt voor een grotere dreiging dan organisatie B als ze efficiënt is in het ontwikkelen van haar (il)legale activiteiten en ook langer in de tijd mee kan gaan.

¹⁶⁴ Het concept “dreiging”, zoals gebruikt door de Belgische Federale Politie, werd door een werkgroep ontwikkeld dat uit strategische analisten van het centrale (DGJ/DJC en CGOP/A) en gedecentraliseerde niveau (Brussel) was samengesteld.

¹⁶⁵ De ontwikkelprocessen verwijzen naar het bestaan (ontstaan, maturiteit en uitdoven) van organisaties. Op een welbepaald ogenblik van hun bestaan, dat moeilijk kan worden bepaald maar hun criminele vermogen niet fundamenteel beïnvloedt, bevinden criminele organisaties zich op het moment van de evaluatie binnen het kader van de dreiging. Hun vermogen wordt op dat moment gemeten.

¹⁶⁶ In McGRATH, J. e.a. , Small Groups As Complex Systems. Formation, Coordination, Development and Adaptation, Sage, Thousand Oaks, 2000.

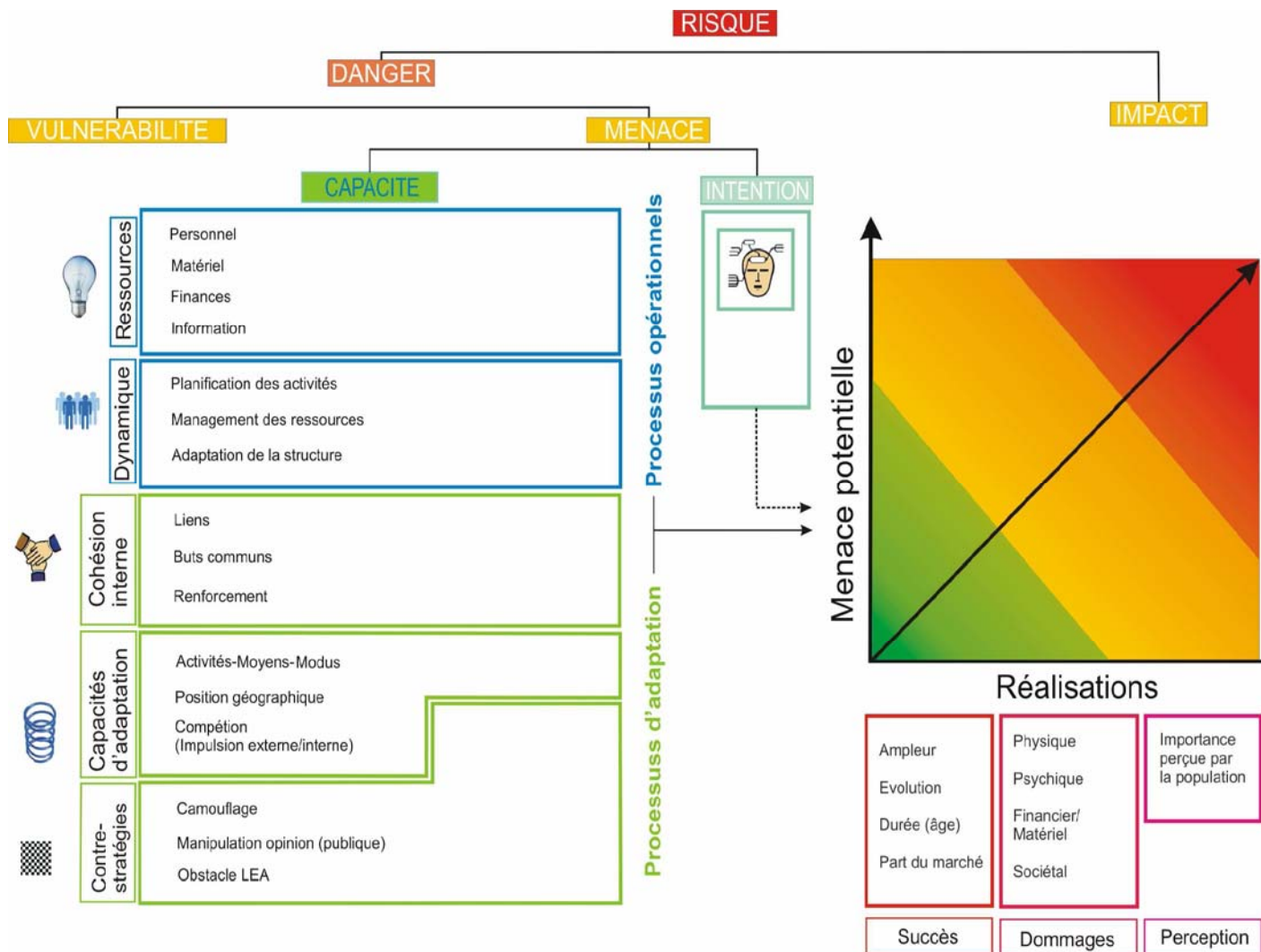
B. Evaluatie van de dreiging - schema

Het schema hieronder vat het concept van de dreiging samen dat binnen het kader van de georganiseerde criminaliteit wordt gebruikt. Het NPVB integreert deze bestanddelen en voegt er ook de variabelen schade en perceptie aan toe (cf. schema in 'Verwezenlijkingen') om zo aan te sluiten bij de risicoanalyse. De criminele fenomenen worden op basis van hun gevaarlijkheid geëvalueerd.

De analyse en –evaluatie van de dreiging die uitgaat van de criminele organisaties zijn dus gebaseerd op:

(1) de verticale as, de mogelijke dreiging die uitgaat van de intentie en het vermogen van de criminele organisaties

(2) de horizontale as, de (criminele) successen die de bewust door de criminele organisaties verkregen resultaten tonen op de vlakken waar het vermogen reeds tot uiting is gekomen.

C. Dreiging - beschrijving

Een van de essentiële concepten is de mogelijke dreiging van de criminele organisaties (verticale as van het schema). Deze mogelijke dreiging gaat uit van het vermogen en de intentie van een organisatie.

Het **succes** is het andere concept (dat behoort tot de verwezenlijkingen, horizontale as van het schema), dat, samen met het eerste concept, het gemeten eindresultaat van de dreiging van een criminele organisatie oplevert. Dankzij een indicatorenlijst kan elk concept worden verduidelijkt.

1. Mogelijke dreiging

Het vermogen

Het **vermogen** (capability) staat voor alle mogelijkheden waarover de criminele organisaties beschikken om hun (criminele) activiteiten te ontwikkelen. Er kunnen twee grote types worden onderscheiden. Deze mogelijkheden behoren tot enerzijds de **operationele processen** (die worden opgezet om activiteiten tot een goed einde te brengen) en anderzijds de **adaptieve processen** (die de duurzaamheid van de organisatie garanderen). Elk proces wordt dan in verschillende basisdimensies gedetailleerd (zie dreigingsschema).

OPERATIONELE PROCESSEN:

Onder operationele processen wordt verstaan: de effectieve en doeltreffende manier waarop criminele organisaties hun activiteiten organiseren. Dit heeft voornamelijk betrekking op:

de BRONNEN (middelen) die zowel het personeel als de (materiële en financiële) middelen omvatten, alsook de nuttig geachte informatie waarover de criminele organisatie beschikt of kan beschikken.

De DYNAMIEK geeft de manier weer waarop de criminele organisatie haar middelen beheert en inzet, de manier waarop ze haar activiteiten plant en de mate waarin ze haar structuur aan de activiteiten waar ze aan deelneemt aanpast. Deze variabele omvat meerdere relatietypes die tussen de leden van de organisatie, de uit te voeren taken en de in te zetten middelen bestaan.

De dynamiek houdt dus verband met de regels die de relaties tussen deze verschillende elementen beïnvloeden en met de structuur van de groep.

ADAPTIEVE PROCESSEN

De adaptieve processen omvatten de processen en activiteiten die de criminele organisaties opzetten om zich aan een ((il)legaal) veranderende omgeving aan te passen of de processen dankzij dewelke ze aan interne of externe dreiging kunnen weerstaan, kunnen blijven voortbestaan en actief kunnen blijven. De adaptieve processen worden gekenmerkt door:

De INTERNE COHESIE van de criminele organisatie is een wijdverspreid concept dat verwijst naar verschillende begrippen zoals solidariteit, collectief bewustzijn, sociale band, vertrouwen, veiligheidsgevoel, enz. en die voor een groepsgevoel bij de leden zorgen.

Deze kan worden verbeterd door bepaalde banden tussen de leden van de groep (op basis van activiteiten, verwantschap, enz.), gemeenschappelijke belangen of doelstellingen of getroffen positieve of negatieve maatregelen om de interne cohesie te stimuleren (=consolidering).

Het AANPASSINGSVERMOGEN (dat een zekere flexibiliteit vergt) van de criminele organisatie verwijst naar het vermogen om zich aan een veranderende omgeving aan te passen. Deze aanpassingen kunnen betrekking hebben op activiteiten, modus operandi, personeel, materiële middelen, geografisch gebied en de manier waarop de organisatie met de concurrentie omgaat (bv. het criminele activiteitsdomein aanpassen naar aanleiding van een wetswijziging, het opduiken van concurrenten, de vraag naar nieuwe producten, enz.).

De CONTRASTRATEGIEËN hebben betrekking op de door de criminele organisatie gestelde daden om zich tegen de LEA (Law Enforcement Agencies: politie, justitie, inspectiediensten, enz.) te beschermen. De contrastrategieën omvatten het camoufleren, het manipuleren van de publieke opinie, alsook het verhinderen van het onderzoekswerk en het proces (door bv. de procedures te vertragen of te saboteren).

De intentie

De **intentie** (intent) wordt in de literatuur omschreven als een combinatie van wil (of motivatie) en verwachtingen (expectations) van de daders. Er kunnen drie soorten intenties worden

onderscheiden: filosofische overtuiging, winstbejag en psychische, fysische of emotionele drift of druk.

Het concept “intentie” zal evenwel niet binnen het kader van de georganiseerde criminaliteit worden ontwikkeld omdat de meeste (zometert alle) bestudeerde criminele organisaties rechtstreeks financiële voordelen nastreven. De variatie van deze dimensie zou te klein zijn om te kunnen opmeten.

2. Succes van de criminele organisaties

Net als de mogelijke dreiging, worden de “successen” van de criminele organisaties gebruikt om na te gaan in welke mate de criminele organisatie een dreiging vormt.

Het succes omvat concreet de resultaten vanuit het standpunt van de criminele organisaties. Onder succes wordt verstaan de omvang van de criminele feiten of de illegale onderneming en de voordelen die er uit voortvloeien. Er kan worden gesteld dat het succes van de criminele organisaties een indicator is van de goede prestatie van de daders in hun activiteitsdomein(en).

Het succes wordt geëvalueerd door de omvang van de criminele organisatie die wordt uitgedrukt in termen van buit, meerwaarde, enz.; door de omvang van de (criminele) activiteiten en hun (positieve of negatieve) evolutie; door het geografische actieterrain en het terrain waarop de daders actief zijn; of door de duur van de activiteiten of de bestaansduur van de criminele organisatie.

3. Indicatoren

De mogelijke dreiging en de door de criminele organisaties geboekte successen worden elk in verschillende dimensies opgesplitst. Deze zijn tamelijk algemeen en abstract. Om in een concreter karakter te voorzien, wordt elke dimensie met indicatoren aangevuld¹⁶⁷. De dreigingsgraad van een criminele organisatie wordt dan gemeten aan de hand van deze indicatoren en de gemeten en vastgestelde verwezenlijkingen. Hoe hoger de score van de criminele organisaties, hoe groter het dreigende karakter van de criminele organisatie. Hierbij worden fiches met de beschrijving van de verschillende indicatoren en de gradaties van de

¹⁶⁷ Deze indicatoren werden bepaald door de werkgroep op basis van verschillende studies en op basis van de nationale en internationale literatuur.

dreiging (scores) gevoegd. Deze vormen een werkinstrument voor de dreigingsanalyse.
Hieronder volgt een voorbeeld:

1. BRON		NIHIL	LOW	MEDIUM	HIGH
PERSONEEL	Aantal leden	1 tot 3	4 tot 6	7 tot 17	≥ 17
	Banden met andere criminelen	Geen gekende banden met andere daders/dadergroepen	Goede contacten met andere daders/dadergroepen, maar er zijn geen aanwijzingen dat criminele feiten samen werden gepleegd of dat er een andere samenwerkingsvorm (contrastrategie, management, ...) bestaat.	Er zijn banden met andere (inter)nationale daders/dadergroepen: -waarmee de daders/criminele organisatie bij gelegenheid hebben/heeft samengewerkt - waarmee feiten werden gepleegd - waaraan een ondersteuningsactiviteit werd verleend.	(Heel) nauwe banden met andere daders/dadergroepen waarmee regelmatig en intensief wordt samengewerkt. Voor specifieke activiteiten worden ondersteuningsactiviteiten vastgesteld. Anders maken/maakt de daders/dadergroepen deel uit van een grotere entiteit (bv. Een Chinese triade, Hell's Angels, ...)
	Expertise en complexiteit	Voor de basisactiviteiten is er geen specifieke kennis vereist. Er wordt geen beroep gedaan op (externe) deskundigen	Kennis of technische capaciteiten zijn amper nodig of worden nauwelijks gebruikt voor illegale basisactiviteiten. De daders/dadergroep doen/doet weinig beroep op deskundigen. Binnen de groep is er geen gevarieerde kennis (de daders hebben eenzelfde profiel/verleden). De daders hebben in het algemeen weinig ervaring (weinig of geen criminele ervaring, geen studies of werk die van belang zijn voor de illegale activiteiten). Of het aantal verschillende functies binnen de groep is beperkt (enkel organiserende en uitvoerende functies).	Aanwezigheid of gebruik van gespecialiseerde kennis of specifieke technische competenties voor de illegale basisactiviteiten. De aanwezige kennis binnen de groep is tamelijk gevarieerd (2 of 3 profielen / verschillend verleden van de leden). De kennis is niet beperkt tot illegale basisactiviteiten. Sommige leden hebben een welbepaalde ervaring (enkele jaren criminele ervaring of betekenisvolle studies). Er wordt beroep gedaan op externe deskundigen OF er zijn meer dan 2 functies binnen de groep.	De illegale basisactiviteiten zijn complex en vergen (gespecialiseerde) kennis in meerdere domeinen (boekhouden, informatica,...). Deze kennis is aanwezig binnen de groep. Het kennisniveau wordt voortdurend herwerkt/bijgewerkt (interne/externe opleiding). De meeste leden beschikken over veel ervaring (meerdere jaren criminele ervaring of werk dat verband houdt met de uitvoering van deze activiteiten) OF er zijn meer dan 5 verschillende functies binnen de groep.

MATERIAAL	Materiaal & specialisaties	De daders/dadergroep gebruiken/gebruikt gewone middelen (bv. voorwerpen die ter plaatse worden gevonden of doorgaans in een huis aanwezig zijn).	De daders/dadergroep beschikken/beschikt over (basis)middelen die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de illegale activiteiten (voertuigen, schuilplaatsen), relatief gespecialiseerde middelen of materiaal van mindere kwaliteit (bv. Poolse sleutel, vervalste documenten van slechte kwaliteit, weinig krachtige wapens – messen, ...)	De daders/dadergroep beschikken/beschikt over voldoende (basis)middelen voor de uitvoering van de illegale basisactiviteiten en kunnen/kan, via hun/zijn relaties , over gespecialiseerde middelen beschikken of gebruiken/gebruikt materiaal van aanvaardbare kwaliteit (bv. safehouses, vuurwapens, ...).	De daders/dadergroep beschikken/beschikt over meer middelen dan noodzakelijk voor de uitvoering van de huidige illegale activiteiten en hebben/heeft bijzonder gespecialiseerde technische middelen ter beschikking (meestal intern beschikbaar of gemakkelijk toegankelijk en te gebruiken via andere kanalen). Er is materiaal van bijzonder hoge kwaliteit aanwezig (bv. kwaliteitsvolle valse papieren, vooruitstrevende skimmingapparatuur om een GPS uit te schakelen, ...).
	Beschikbaar vermogen (legaal en illegaal)	Minder dan 50 000 euro	Van 50 000 tot 999 999 euro	Van 1 000 000 tot 5 999 999 euro	Meer dan 6 000 000 euro
INFORMATIE	Relevante informatie	De daders/dadergroep zijn/is niet stelselmatig op zoek naar informatie, maken/maakt enkel gebruik van informatie die overal te vinden is (internet, media, ...).	De daders/dadergroep zijn/is actief op zoek naar informatie binnen open bronnen of informatie die beschikbaar is binnen het criminele milieu .	De daders/dadergroep verzamelen/verzamelt stelselmatig informatie. Via specifieke kanalen is er toegang tot vertrouwelijke informatie.	De daders/dadergroep verzamelen/verzamelt illegaal, doelbewust en stelselmatig vertrouwelijke informatie (hacking, corruptie, infiltratie,...)

4. Dreiging - evaluatie

Het meetinstrument van de dreiging voorziet in een **weging** van de verschillende dimensies en variabelen. Dit betekent dat sommige dimensies in de eindberekening van de dreigingsgraad belangrijker zullen zijn dan andere. Het gewicht van elke dimensie en variabele wordt geschat door deskundigen en verantwoordelijken van de federale gerechtelijke politie op centraal en gedecentraliseerd niveau. Hierdoor kunnen de overheden die keuzes moeten maken hetgeen benadrukken waarmee volgens hen rekening moet worden gehouden.

5. Eindresultaat

Na verschillende indicatoren te hebben aangevuld, wordt het eindresultaat van de mogelijke dreigingsgraad en het succes per criminele organisatie verkregen. Elke criminele organisatie wordt op deze manier geëvalueerd waardoor een eindklassement kan worden opgesteld. Dan kunnen de standen van de criminele organisaties op een grafiek worden gevisualiseerd: Op de verticale as (y) de mogelijke dreigingsgraad en op de horizontale as (x) het reeds bereikte succesniveau.

De criminele organisaties die hoge scores op beide assen behalen worden als de meest dreigende organisaties aanzien.

